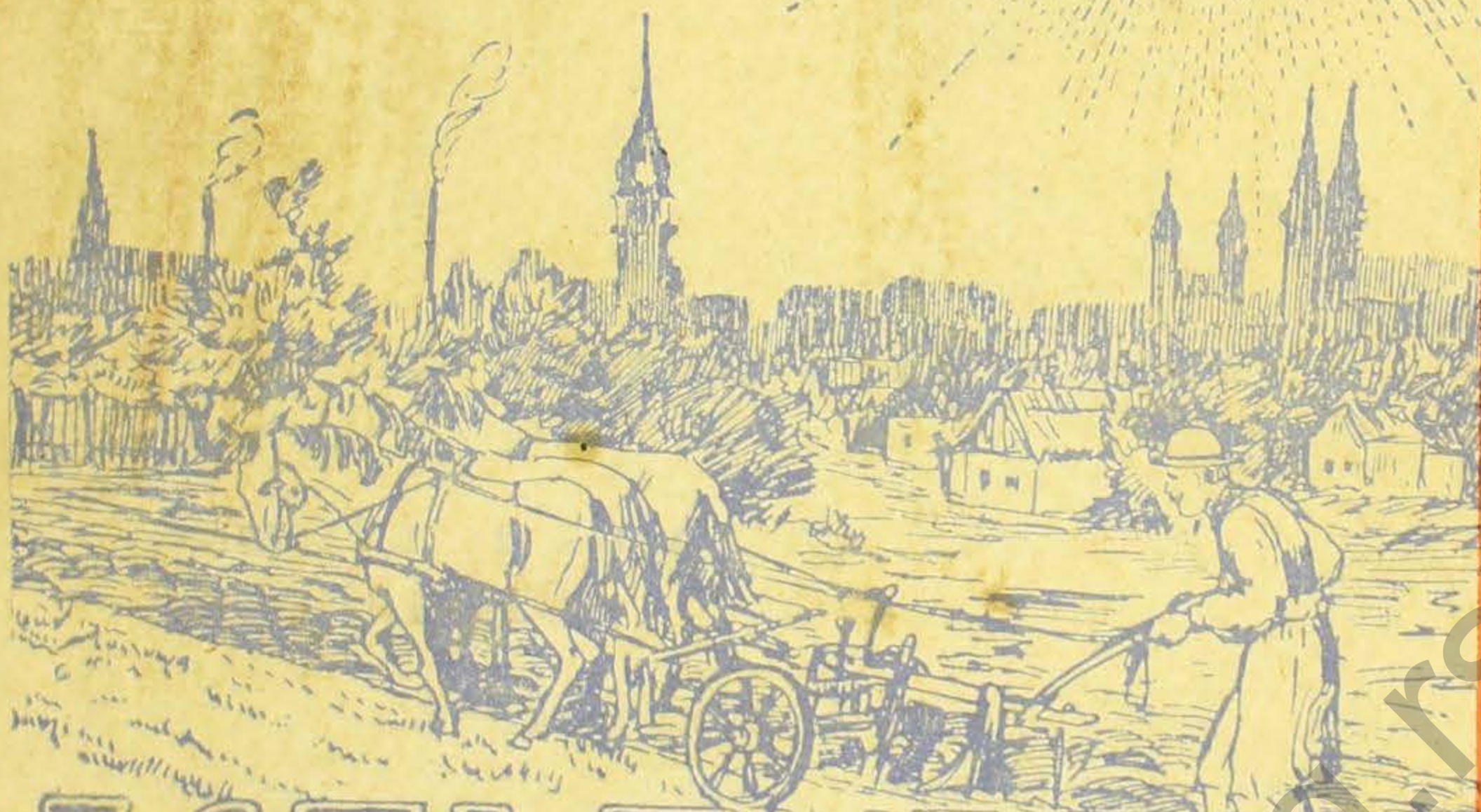

SUBOTIČKA

DANIČA

KALENDAR

ZA 1937. GOD.

IZDALA MATICA SUBOTIČKA

54. GODINA

SUBOTIČKA DANICA

ILI

BUNJEVAČKO-ŠOKAČKI

KALENDAR

(SA SLIKAMA)
INSTITUT „IVAN ANTUNOVIĆ“

Br.: 26/97. 2P

SUBOTICA
KNJIŽNICA „IVAN KUJUNDŽIĆ“

ZA PROSTU GODINU

1937.

OSNOVAO POP PAJO KUJUNDŽIĆ 1883. GOD.

Za uredništvo i izdavače odgovara: BLAŠKO RAJIĆ Subotica, Beogradski put 52.

KRALJEVSKA PORODICA KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

Njegovo Veličanstvo

KRALJ PETAR II.
rođen u Beogradu 6. rujna 1923. godine.

Njeno Veličanstvo

KRALJICA-MATI MARIJA
rođena u Goti 27. prosinca 1899. godine kći Rumunjskog Kralja
Ferdinanda I.

Njegovo Kraljevsko Visočanstvo

KRALJEVIĆ TOMISLAV
rođen u Beogradu 19. siječnja 1928. godine.

Njegovo Kraljevsko Visočanstvo

KRALJEVIĆ ANDREJ
rođen na Bledu 28. lipnja 1929. godine.

Njegovo Kraljevsko Visočanstvo

KNEZ ARSEN
rođen u Temišvaru 4. travnja 1859. godine, oženjen Knjeginjom
Aurorom (Zorka) Demidov od San Donata, umrla 1904. godine.

Njegovo Kraljevsko Visočanstvo

KNEZ NAMJESNIK PAVLE
rođen u Petrogradu 15. travnja 1893. godine.

Njeno Kraljevsko Visočanstvo

KNJEGINJA OLGA
kći Kraljevića Nikole Grčkog,
rođ. u Dvorcu Tatorju (Grčka)
27. svibnja 1903. god.

Njeg. Kraljevsko Visočanstvo

KNEZ ALEKSANDAR
rođ. u Yajt Lođju (Engleska)
13. kolovoza 1924. godine.

Njeg. Kraljevsko Visočanstvo

KNEZ NIKOLA
rođ. u Londonu 29. VI. 1928. g.

Njeno Kraljevsko Visočanstvo

PRINC. JELISAVETA
rođ. u Beogradu 7. IV. 1936. g.

Njeg. Kraljevsko Visočanstvo
KRALJEVIĆ ĐORĐE
rođ. na Crn. Rijeci 27. VIII. 1887. g.

KRŠĆANSKA GODINA 1937. JEST PROSTA GODINA

I. ČETIRI GODIŠNJA DOBA

Proljeće počinje 21. ožujka u 1 sat 45 minuta poslije ponoći.

Ljeto počinje dne 21. lipnja u 9 sati 12 minuta navečer.

Jesen počinje dne 23. rujna u 12 sati 13 minuta o podne.

Zima počinje dne 22. prosinca u 7 sati 22 minuta u jutro.

Vrijeme se razumije po srednjem evropskom vremenu.

II. GODOVNI RAČUNI

Zlatni broj	19
Epakta	XVII
Sunčani kolobar	14
Indikcija	5
Nedj. slovo po Gregoriju	C
Nedj. slovo po Juliju	D

III. POMIČNE SVETKOVINE

1. po rimskom kalendaru:

Sedamdesetnica	24. siječnja
Čista srijeda	10. veljače
Uskrs	28. ožujka
Spasovo	6. svibnja
Duhovi	16. svibnja
Presv. Trojstvo	23. svibnja
Tijelovo	27. svibnja
Srce Isusovo	4. lipnja
Krist Kralj	31. listop.
Prva nedj. Adventa	28. studen.

2. po grčkom kalendaru

Triodij	8. velj. (21. velj.)
Mesopust	22. velj. (7. ožuj.)
Uskrs	19. trav. (2. svib.)
Spasovdan	28. svib. (10. lip.)
Duhovi	7. lip. (20. lip.)

IV. POSTOVI

Treća zapovijed crkvena nalaže nam post dvije vrsti i to: **nemrs** i **post**.

1. **Nemrs** sastoji se u tom, da svaki kršćanin počam od 7 god. do smrti ne jede mesa od živine vruće krvi. Mašču zaprigati jela slobodno je u svako doba. Takav se nemrs obdržava svakog petka preko godine.

2. **Post** je određen samo za odrasle od 21 g. do 60 i obdržava se tako, da se može jesti triput na dan a samo jedared do sitosti. Ako je u ove dane po dopustu Crkve slobodno mesa jesti, ipak ostaje **post** bez **nemrsa**. Ovakav je post bez nemrsa **olakšan post**. Tako se obdržavaju svi dani u Korizmi osim petka. U oči Svi Svetih, kod Kvatrih posta srijeda i subota.

3. **Strogi post** sadržaje i **nemrs** i **post** i taki su strogi postovi: petkovi u korizmi i u Kvatrih, čista srijeda, u oči, Duhova Velike Gospojine i Božića.

Ako na petak pada zapovijedna svetkovina ne ima ni nemrsa ni posta.

V. KVATRENI POSTOVI

Proljetni 17. 19. 20. veljače; **Ljetni** 19. 21. 22. svibnja; **Jesenski** 15. 17. 18. rujna; **Zimski** 15. 17. 18. prosinca.

VI. POMRČINE 1937

U godini 1937 bit će 2 pomrčine sunca i jedna pomrčina mjeseca. Kod nas u Srednjoj Evropi one se neće vidjeti. — 1. **Potpuna pomrčina sunca dne 8. lipnja** počinje u 7 sati i 4 minuta popodne a svršava u 17 minuta iza ponoći.

2. **Djelomična pomrčina mjeseca dne 18. studenoga** počinje u 8 sati i 37 minuta prije podne, a svršava u 10 sati i 1 minutu prije podne.

3. **Kružna pomrčina sunca dne 2 i 3. prosinca** počinje 2. u 9 sati i 5 minuta na večer, a svršava 3. u 3 sata i 6 minuta ujutro.

VII. VELIKI BLAGDANI I NORME

Glazba i plesanje zabranjeno je i po državnom zakonu u zadnja tri dana Velikoga tjedna, na prvi dan Uskrsa i Duhova, na Tijelovo, Badnjak i Božić. Vjerna pak djeca katoličke Crkve uzdržavaju se od toga još i u ozbiljno vrijeme adventa i u pokorničko vrijeme korizme te u kvatrene dane.

Kazališne predstave zabranjene su na iste dane osim na Tijelovo.

Norme: Božić, Uskrs, Duhovi, Tijelovo, Velika Gospa, Svi Sveti.

Državni praznici: 24. svibnja, 28. lipnja, 6. rujna, i 1. prosinca.

VIII. SVETKOVANJE NEDJELJE I BLAGDANA

1. Prema propisima katoličke Crkve treba da svaki katolik, koji je navršio 7 godina **pribiva svetoj Misi** i to cijeloj; inače griješi ako ga ne ispriča važan razlog.

2. **Ne smiju se obavljati težački poslovi** ni bučne rasprave kao ni sajmovi.

3. **Treba slušati kršč. nauk** i vjersku pouku. Na to su i pod teški grijeh obvezani osobito oni, koji ne znadu ni temeljnih istina katoličke vjere.

Siječanj

BROJI 31 DAN

Januar

TRI KRALJA DONESOŠE ISUSU ZLATA, TAMJANA I MIRHE.

Dani	Rimski kalendar	Grčki kalendar
Petak	1 Nova Godina	19 Bonifatije m. †
Subota	2 Makarij op.	20 Ignatije Bog.
1. tjed. Nadjenuše mu ime Isus. Lk II 21.		
Nedjelj.	3 Ime Isusovo Gen.	21 N. sv. Otaca
Poned.	4 Tito b. ☾	22 Anastazija †
Utorak	5 Telesfor p. m.	23 10 mučenika †
Srijeda	6 Sv. 3 Kralja	24 Badnjak †
Četvrt.	7 Lucijan sveć. m.	25 Rođ. Hristovo
Petak	8 Severin b. †	26 Zbor pr. Bog.
Subota	9 Julijan m.	27 Stjepan prv.
2. tjed. Kad bi Isusu 12 god. Lk. II 42–52.		
Nedjelj.	10 1. po B. Sv. Obit.	28 Sv. Josip
Poned.	11 Higin p. m.	29 Mladenci
Utorak	12 Ernest op. ☉	30 Anisije m.
Srijeda	13 Leoncij b.	31 Melanija
Četvrt.	14 Feliks m.	1 Obrez. Krist.
Petak	15 Pavao pust. †	2 Silvestar p.
Subota	16 Marcel p. mč.	3 Malahija pror.
3. tjed. Svadba u Kani Galilej. Iv. II. 1–11.		
Nedjelj.	17 2. po B. Antun pust.	4 Zbor 70 učen.
Poned.	18 Stol. sv. Petra u Rimu	5 Teopempt
Utorak	19 Marije i dr. mč. ☾	6 Bogojavljenje
Srijeda	20 Fabijan i Sebastijan	7 Zbor sv. Ivan.
Četvrt.	21 Janja dj. mč.	8 Georgije Hoz.
Petak	22 Vinko i Anastazij m. †	9 Polijevkto m.
Subota	23 Zaruke bl. D. M	10 Grigorije Nis.
4. tjed. Parabola o radnicima u vinogr. Mt XX.		
Nedjelj.	24 Sedamdeset Tim. b.	11 Teodozije V.
Poned.	25 Obraćanje sv. Pavla	12 Tatijana m.
Utorak	26 Polikarp b. m. ☺	13 Ermil i Strat.
Srijeda	27 Ivan Zlat. b. uč.	14 Oci na Sinaju
Četvrt.	28 Flavijan m.	15 Pavao Tivej.
Petak	29 Franjo Sal. b. uč. †	16 Verige Petra
Subota	30 Martina dj. m.	17 Antonije V.
5. tjed. Parabola o sijaču i sjemenu. Lk. VIII.		
Nedjelj.	31 Šezdeset. P. Nol. dr.	18 Atanasije i K.

SIJEČANJ

posvećen je presv. Imenu Isusovom.

SUNCE

ulazi dne 20. u 12 s. 2 m. opodne u znak Vodnjaka. Od 31. XII. do 31. I. dan poraste za 57 minuta.

Izlazi:

Zalazi:

1. 7 s. 42	4 s. 27
5. 7 s. 41	4 s. 30
10. 7 s. 40	4 s. 36
15. 7 s. 37	4 s. 41
20. 7 s. 35	4 s. 49
25. 7 s. 29	4 s. 55
31. 7 s. 23	5 s. 04

MJESEČEVE MIJENE

- ☾ trećak, dne 4., u 3 s. 22 m. posl. p.
- ☉ mlađ, dne 12., u 5 s. 47 m. posl. p.
- ☾ prvak, dne 19. u 9 s. 2 m. posl. p.
- ☺ uštap, dne 26. u 6 s. 15 m. posl. p.

VRIJEME

Od 1. do 12. oblačno, snijeg i kiša, 13. do 20. oblačno, snijeg i vjetrovito, 21. jaka studen, 22. i 23. vjetar i snijeg, 24. i 25. vedro i vrlo studeno, 29 i 30. snijeg i vihor, 31. jaka studen.

U siječnju vode:
Vino nam ode.

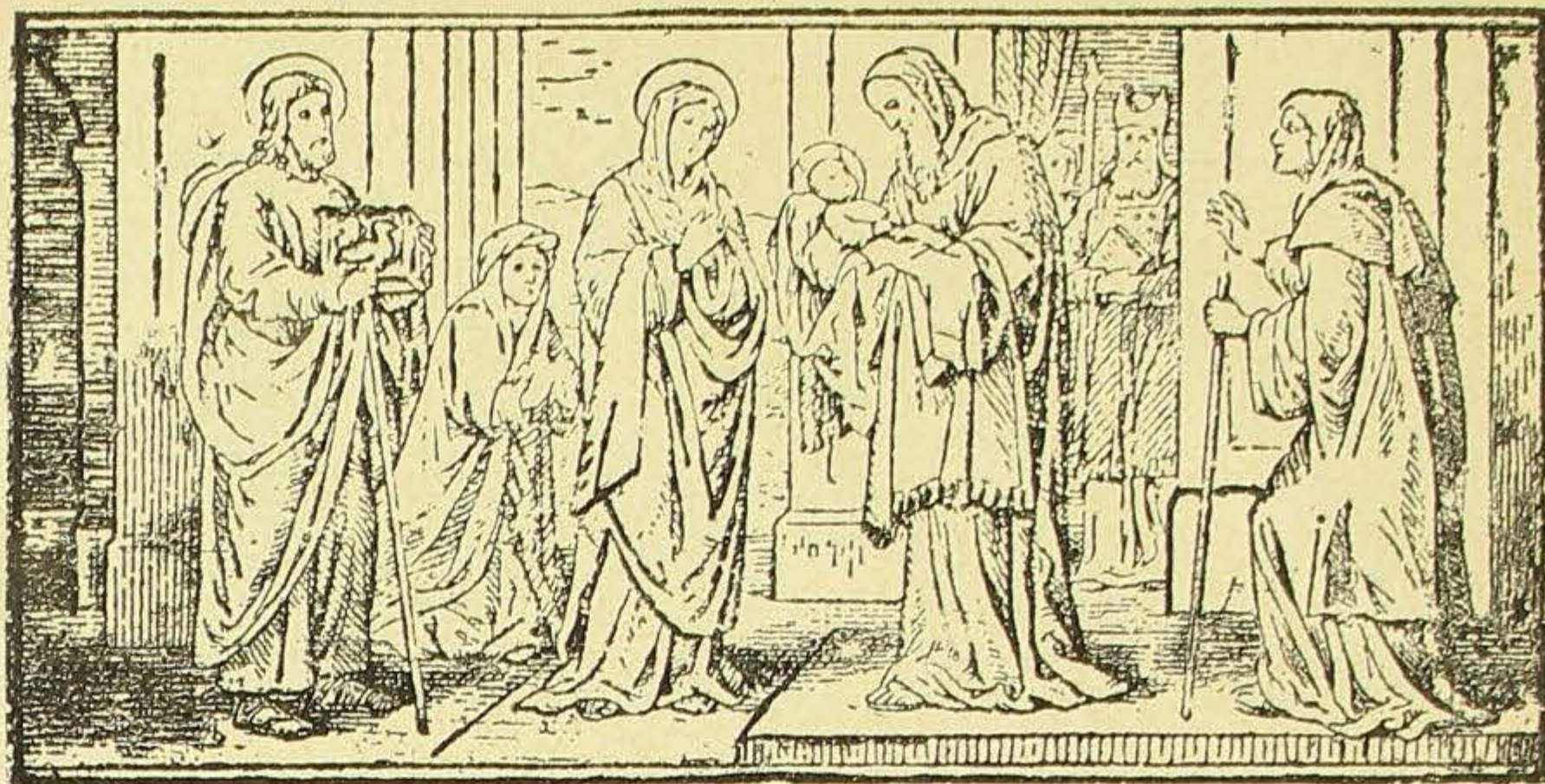

Veljača

BROJI 28 DANA

Februar

ISUSE, MARIJO, JOSIPE POMOZITE NAS!

Dani	Rimski kalendar	Grčki kalendar
Poned.	1 Ignacij b. m.	19 Makarije
Utorak	2 Svijećnica	20 Evtimije V.
Srijeda	3 Blaž b. m. ☾	21 Maksim isp.
Četvrt.	4 Veronika	22 Timotej ep.
Petak	5 Agata dj. m. †	23 Kliment p. m.
Subota	6 Doroteja dj. m.	24 Ksenija prep.
6. tjed. Isus izliječi slijepca. Lk XVIII. 31–43.		
Nedjelj.	7 Poklade Rom. op.	25 3. po B. Grig.
Poned.	8 Ivan de Mata pr.	26 Ksenofont
Utorak	9 Apolonija	27 Pren. m. I. Z.
Srijeda	10 <i>Pepelnica</i> †	28 Efrem sirski đ.
Četvrt.	11 Gospa Lurdska ☽ †	29 Ignatije Bog.
Petak	12 7 osn. reda Serv. †	30 Tri Svetitelja
Subota	13 Stjepan b. †	31 Kir i Ivan
7. tjed. Davao kuša Isusa Mt. IV. 1–11.		
Nedjelj.	14 Čista. Valentin mč.	1 Trifon muč.
Poned.	15 Bl. Klaudije Kol. †	2 Sretenije
Utorak	16 Julijana dj. †	3 Simeon i Ana
Srijeda	17 Konstancija <i>Kvat.</i> †	4 Izidor Pel.
Četvrt.	18 Bernardica dj. ☾ †	5 Agata muč.
Petak	19 Mansuet b. <i>Kvat.</i> †	6 Vukol ep.
Subota	20 Eleuterij b. m. <i>Kv.</i> †	7 Partenije ep.
8. tjed. Preobraženje Isusovo. Mt XVII. 1–9.		
Nedjelj.	21 Pačista Sev. b. m.	8 Triodij
Poned.	22 Stol. sv. P. u Ant. †	9 Nikifor muč.
Utorak	23 Petar Damj. b. uč. †	10 Haralampija
Srijeda	24 <i>Matija apostol</i> †	11 Vlasije (Blaž)
Četvrt.	25 Viktorin mč. ☽ †	12 Meletije ep.
Petak	26 Aleksan. (Branko) †	13 Martinijan
Subota	27 Gabr. od Žal. G. †	14 Avksentije i K.
9. tjed. Isus izgoni đavla. Lk. XI. 14–28.		
Nedjelj.	28 Bezimena. Rom. op.	15 N. rasbl. sina

VELJAČA

posvećen je Svetoj Obitelji.

SUNCE

ulazi dne 19 u 2 s. 21 m. poslije ponoći u znak Ribâ. Od 31. I. do 28 II. dan poraste za 1 s. 23 m.

Izlazi:

Zalazi:

1. 7 s. 22	5 s. 06
5. 7 s. 17	5 s. 12
10. 7 s. 11	5 s. 18
15. 7 s. 3	5 s. 26
20. 6 s. 56	5 s. 32
25. 6 s. 47	5 s. 41
28. 6 s. 41	5 s. 45

MJESEČEVE MIJENE

- ☾ trećak, dne 3., u 1 s. 4 m. posl. p.
- ☉ mlađ, dne 11., u 8 s. 34 m. prije p.
- ☾ prvak, dne 18., u 4 s. 50 m. prije p.
- ☽ uštap, dne 25., u 8 s. 43 m. prije p.

VRIJEME

Do 10. jaka studen, 13. i 14. vihor i snijeg. 15. do 20. oblačno, 21. do 28. kiša.

Sveti Matija
Led razbija;
Kad ga nema
On ga sprema

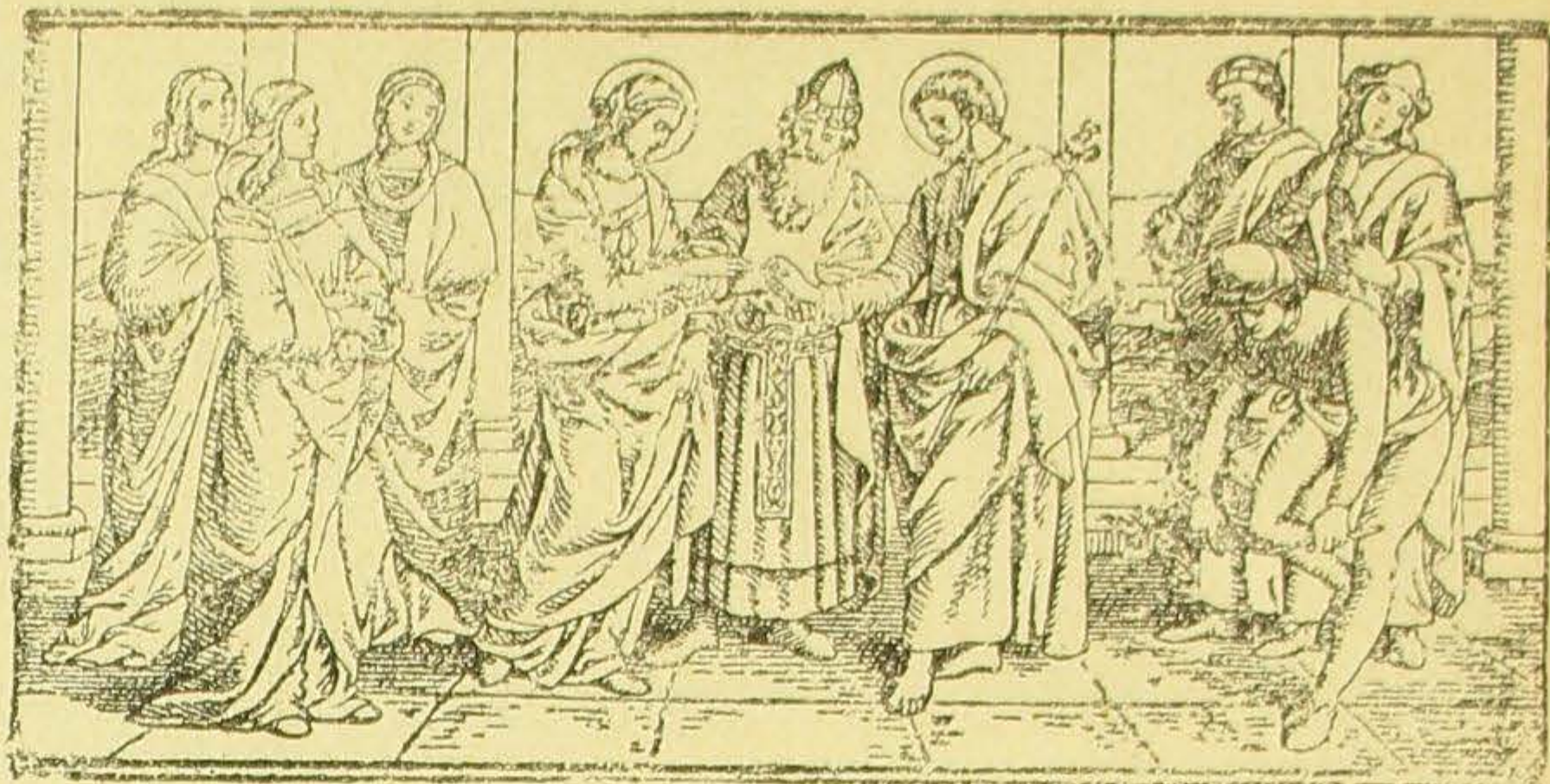

Ožujak

BROJI 31 DAN

Mar t

ZARUČNIČE BOGORODIČIN MOLI SE ZA NAS!

Dani	Rimski kalendar	Grčki kalendar
Poned.	1 Albin bisk. †	16 Pamfil i Val.
Utorak	2 Lucij b. m. †	17 Teodor Tirsk.
Srijeda	3 Kunigunda kr. †	18 Lav papa
Četvrt.	4 Kazimir pr. †	19 Arhipa ap.
Petak	5 Hadrijan mč. ☾ †	20 Lav Katanski
Subota	6 Per. i Felic. mč. †	21 Timolaj prep.
10. tjed. Isus nahrani 5000 ljudi. Iv. VI. 1—15.		
Nedjelj.	7 Sredop Tom. Akv.	22 Mesop.
Poned.	8 Ivan od Bog. pr. †	23 Polikarpo ep.
Utorak	9 Franc. Rim. ud. †	24 Nađ. gl. Iv. K.
Srijeda	10 Četrdeset muč. †	25 Tarazije ep.
Četvrt.	11 Sofronij b. †	26 Porfirije ep.
Petak	12 Grgur I. p. uč. ☺ †	27 Prokopije, isp.
Subota	13 Ruža dj. †	28 Vasilije isp.
11. tjed. Židovi hoće kamenovati Isusa. Iv VIII.		
Nedjelj.	14 Gluha. Mat. ud.	1 Sirop. Evd.
Poned.	15 Longin m. †	2 Poč. č. post. †
Utorak	16 Cirijak m. Her. †	3 Evtrop i K. †
Srijeda	17 Patrik b. †	4 Gerasim i P. †
Četvrt.	18 Ćiril Jer. Eduard †	5 Konon mč. †
Petak	19 Sv. Josip 7 žal. ☾ †	6 42 mč. u A. †
Subota	20 Niceta b. †	7 Vasil T. sub
12. tjed. Isus ulazi u Jeruzalem. Mt. XXI. 1—9.		
Nedjelj.	21 Cvjetnica. Ben. op.	8 1. post.
Poned.	22 Oktavijan †	9 40 muč. S. †
Utorak	23 Oton †	10 Kodrat i dr. †
Srijeda	24 Gabriel ark. †	11 Sofronije †
Četvrt.	25 Veliki četvrtak †	12 Teofan isp. †
Petak	26 Veliki petak †	13 Pr. m. sv. N. †
Subota	27 Velika subota ☺ †	14 Benedikto
13. tjed. Uskrsnuće Isusovo. Marko, XVI. 1—7.		
Nedjelj.	28 USKRS	15 2. posta.
Poned.	29 Uskrsni poned.	16 Savin papa †
Utorak	30 Uskr. utorak Kvir.	17 Aleksije †
Srijeda	31 Balbina dj.	18 Kiril, arhiep. †

OŽUJAK

posvećen je sv. Josipu.

SUNCE

ulazi dne 21. u 11 s. 45 m. iza ponoći u znak Ovna. Početak proljeća. Od 28. II. do 31. III. dan poraste za 1 s. i 39 m.

Izlazi:	Zalazi:
1. 6 s. 40	5 s. 46
5. 6 s. 32	5 s. 50
10. 6 s. 23	5 s. 58
15. 6 s. 13	6 s. 6
20. 6 s. 3	6 s. 13
25. 5 s. 55	6 s. 19
31. 5 s. 43	6 s. 26

MJESEČEVE MIJENE

- ☾ trećak, dne 5. u 10s. 17m. prijep.
- mlađ, dne 12. u 8 s. 32 m. naveč.
- ☾ prvak, dne 19. u 12s. 46 m. o pod.
- ☺ uštap, dne 27. u 0 s. 12 m. o pon.

VRIJEME

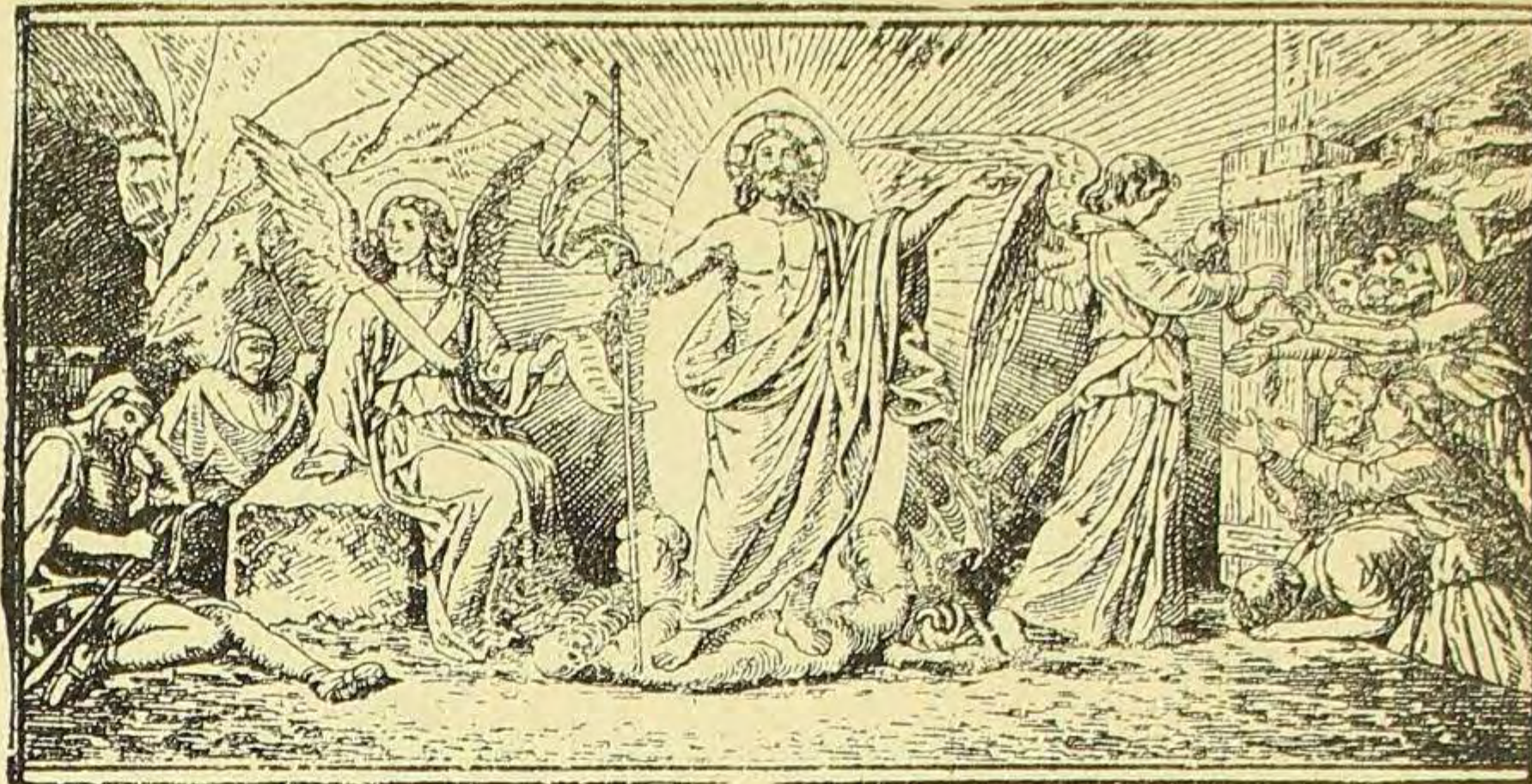
Do 4. jak vetar sa snijegom, 5. i 6 lijepo i vedro, 7. do 9. kiša, 11. snijeg, 13. i 14. lijepo, ali hladno, 15. snijeg, 16 i 17. vedro i stude-no od 20. do konca ja-ka studen i snijeg. Bolje da te majka bije, Neg ožujsko sunce grije.

Travanj
BROJI 30 DANA
April

NEMA GA TU, ON USKRSNU.

Dani	Rimski kalendar	Grčki kalendar
Četvrt.	1 Hugo b.	19 Hrizan. i D. †
Petak	2 Franjo Paul. pr. †	20 Oci iz ob S. †
Subota	3 7 žalosti B. Dj. M.	21 Jakov episk
14. tjed. Isus se ukazuje apostolima. Iv. XX.		
Nedjelj.	4 Bijela nedj. ☾	22 3. posta.
Poned.	5 Blagovijest	23 Nikon m. †
Utorak	6 Marcelin m.	24 Zaharija †
Srijeda	7 Epifanij b. m.	25 Blagovijest
Četvrt.	8 Dionizij b.	26 Zbor. Gabr. †
Petak	9 Marija Kleofa †	27 Matr. Solun †
Subota	10 Ezekiel prorok	28 Ilarijon prep.
15. tjed. Isus, dobri pastir. Iv. X. 11—16		
Nedjelj.	11 2. po Usk. Leo ●	29 4. post. Marko
Poned.	12 Julije I p.	30 Ivan Ljestv. †
Utorak	13 Hermenegildo m.	31 Ignatije epk. †
Srijeda	14 Zaštita sv. Josipa	1 Marija egip. †
Četvrt.	15 Anastazija m.	2 Tito čudotv. †
Petak	16 Bernar. S. Ben. †	3 Nikita prep †
Subota	17 Rudolf m. ☾	4 Josip Stihotv.
16. tjed. Još malo i ne ćete me vidjeti. Iv. XVI.		
Nedjelj.	18 3 po Uskr. Ap.	5 5. posta.
Poned.	19 Krescencija	6 Evtihije †
Utorak	20 Sulpicij i Ser. m.	7 Georgije †
Srijeda	21 Anzelm b. Kon. P.	8 Irodion i A. †
Četvrt.	22 Soter i Kajo m.	9 Eupsihije m. †
Petak	23 Adalbert b. †	10 Terentije m. †
Subota	24 Đurđevo	11 Lazareva sub.
17. tjed. Idem onome, koji me je poslao Iv. XVI.		
Nedjelj.	25 4. po Us. Mark. ev. ☽	12 Cvjetna.
Poned.	26 Ivan Bosko	13 Artemon m. †
Utorak	27 Ozana Kotorska	14 Martin papa †
Srijeda	28 Pavao od Kr.	15 Arist. apr. †
Četvrt.	29 Petar Veronski m.	16 Vel. četv. †
Petak	30 Katarina Si. dj †	17 Vel. pet. †

TRAVANJ

posvećen je štovanju
sv. 5 Rana Isusovi.

SUNCE

ulazi dne 20. u 1 s. 20
m. poslije podne u znak
Bika. Od 31 III. do 30.
IV. dan poraste za 1 s.
34 m.

Izlazi:	Zalazi:
1. 5 s. 41	6 s. 28
5. 5 s. 34	6 s. 33
10. 5 s. 24	6 s. 40
15. 5 s. 15	6 s. 46
20. 5 s. 7	6 s. 53
25. 4 s. 58	7 s. —
30. 4 s. 49	7 s. 6

MJESEČEVE MIJENE

- ☾ trećak, dne 4. u 4 s. 53 m. ujutro.
- mlađ, dne 11. u 6 s. 10 m. ujutro.
- ☾ prvak, dne 17. u 9 s. 34 m. naveč.
- ☽ uštap, dne 25. u 4 s. 24 m. posl. p.

VRIJEME

Do 4. jaka studen, 5. li-
jepo, vedro i ugodno, 7.
i 8. oblačno i kiša, 12.
do 22. neugodno i stu-
deno, 23. toplo i sparno,
26. do 28. lijepo i top-
lo, 29. kiša, a zatim lijepo.
Vedri li se travanj noću,
Škodi vinu ko i voću.

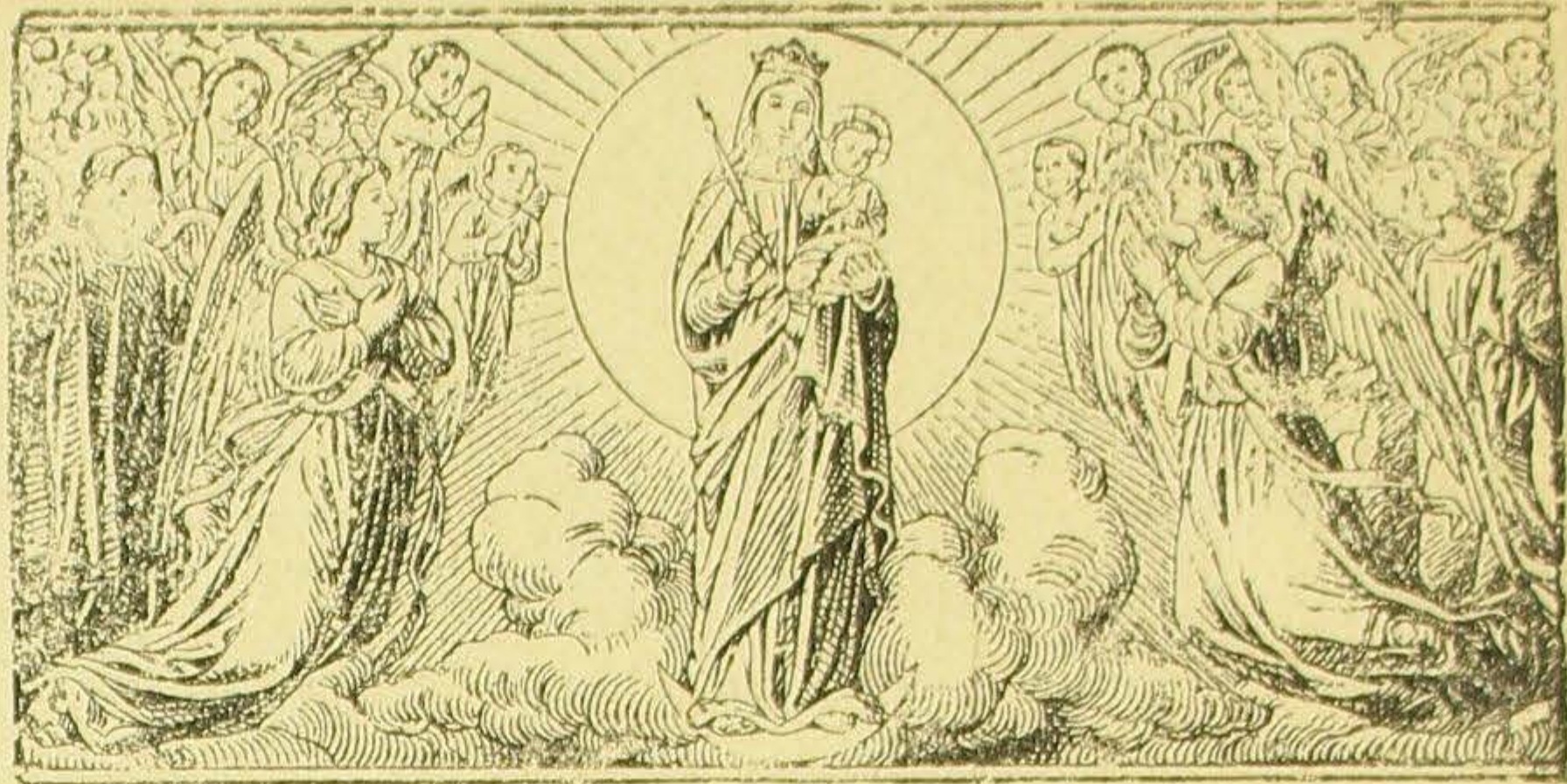

Svibanj

BROJI 31 DAN

M a j

GOSPE SVIBANJSKA MOLI SE ZA NAS!

Dani	Rimski kalendar	Grčki kalendar
Subota	1 Filip i Jakov ap.	18 Vel. subot.
18. tjed. Štograd zaištete u moje ime lv. XVI.		
Nedjelj.	2 5. po Uskr. At. b.	19 Vaschr. Gosp.
Poned.	3 Naš. sv. Kr. } pros. ☾	20 Uskr. pon.
Utorak	4 Mon., Flor. } dani	21 Uskr. utor.
Srijeda	5 Pijo V. papa }	22 Teodor Sik.
Četvrt.	6 Spasovo.	23 Georg. vlkm.
Petak	7 Stanislav b. m. †	24 Sava Str. i lat.
Subota	8 Miholjice	25 Marko evang.
19. tjed. Obećanje Duha Sv Tješitelja. lv. XV.		
Nedjelj.	9 6. po Uskr. Grg. N.	26 Nedj. Tomina
Poned.	10 Izidor seljak ● †	27 Simeon sveć.
Utorak	11 Franjo Hier. pr.	28 Jason i Sosip
Srijeda	12 Pankracije	29 9 muč. Kizič.
Četvrt.	13 Servacije	30 Jak. ap. st.
Petak	14 Bonifacije m. †	1 Jeremija pror.
Subota	15 Ivan Sall. Sofija †	2 Atanasij
20. tjed. Tko me ljubi, riječ moju drži lv. XIV.		
Nedjelj.	16 DUHOVI lv. N.	3 N. Mironos.
Poned.	17 Duh. pon. Pask. ☾	4 Pelagija prep.
Utorak	18 Duh ut Venancij	5 Irena muč.
Srijeda	19 Petar C. <i>Kvatre</i> †	6 Job mnogostr.
Četvrt.	20 Bernardin pr.	7 Poj. sv. Kr.
Petak	21 Fel. (Srećko) <i>Kv.</i> †	8 Ivan ap. i ev.
Subota	22 Julija dj. <i>Kvatre</i> †	9 Izaija pror.
21. tjed. Dana mi je sva vlast. Mt. XXVIII.		
Nedjelj.	23 1. po D. Pr. Troj.	10 N. o. raslabl.
Poned.	24 Suzana m.	11 Mokiije sveć.
Utorak	25 Urban I. ☽ †	12 Epifanije epk.
Srijeda	26 Filip Neri pr.	13 Glikerija m.
Četvrt.	27 TIJELOVO	14 Izidor mč.
Petak	28 Augustin b. †	15 Pahomije v. p.
Subota	29 Mar Magd. Paz.	16 Teodor prep.
22. tjed. Parabola o kraljevskoj gozbi. Lk. XIV.		
Nedjelj.	30 2. po D. Ferd.	17 N. o Samarj.
Poned.	31 Marija Posred. mil.	18 Teodot m.

SVIBANJ

posvećen je Majci Božjoj.

SUNCE

ulazi dne 21. u 12 s. 58 m. o podne u znak Bližanaca. Od 30. IV. do 31. V. dan poraste za 1 s. 10 m.

Izlazi:	Zalazi:
1. 4 s. 48	7 s. 08
5. 4 s. 41	7 s. 13
10. 4 s. 34	7 s. 19
15. 4 s. 28	7 s. 25
20. 4 s. 23	7 s. 30
25. 4 s. 18	7 s. 35
31. 4 s. 14	7 s. 47

MJESEČEVE MIJENE

- ☾ trećak, dne 3. u 7 s. 37 m. naveč.
- mlađ, dne 10. u 2 s 18 m. posl. p.
- ☾ prvak, dne 17. u 7 s. 49 m. prije p.
- ☽ uštap, dne 25. u 8 s. 38 m prije p.

VRIJEME

3. izjutra mraz, inače lijepo, 4. grmljavina i kiša, 5. promjenljivo, 6. vedro i jaki mraz, od 7. do 26. hladne noći i topli suhi dani, 27. ružno, 28. do 30. oblačno i kiša, 31. jak mraz, naveče kiša. Kad u svibnju mnogo [sijeva, Zemljodjelac neka pjeva.

Dan	DNEVNIK	Primitak		Izdatak	
		D.	p.	D.	p.

Н А Р О Д Н А И М Е Н А

4. svibnja: Cvijeta	14. „ Dobroslav	23. „ Želimir
7. „ Stanko	19. „ Rajko	„ Željko
„ Stenka	21. „ Dubravka	25. „ Gradimir
12. „ Svevlad	22. „ Radojka	28. „ Jaromir

S V O J S V O M E !

Lipanj

BROJI 30 DANA

Juni

PRESV. SRCE ISUSOVO ŠTITI OBITELJI NAŠE.

Dani	Rimski kalendar	Grčki kalendar
Utorak	1 Fortunat sveć	19 Patrikije m.
Srijeda	2 Marcelin i Eras. ☾	20 Talalej m.
Četvrt.	3 Klotilda kr.	21 Konstan. i J.
Petak	4 Srce Isusovo †	22 Vasilisko m.
Subota	5 <i>Srce Marijino</i>	23 Mihael ep.

23. tjed. Parabola o izgubljenoj ovci. Lk. XV.

Nedjelj.	6	3. po Duh. Nor. b.	24	N. o Slijepor
Poned.	7	Robert opat	25	Nađ. gl. Iv. K.
Utorak	8	Medardo bisk. ●	26	Karpo
Srijeda	9	Primo i Felicij. m.	27	Terapont m.
Četvrt.	10	Margareta kr. ud.	28	Voznes G.
Petak	11	Barnaba ap. †	29	Teodosija m.
Subota	12	Ivan Fakundo	30	Isakije prep.

24. tjed. Petrov ribolov. Lk V. 1-11.

Nedjelj.	13	4. po Duh. Ant. P.	31	N. sv. Otaca
Poned.	14	Bazilije Vel. b. uč.	1	Justin filozof.
Utorak	15	Vid m. Vlad. isp. ☾	2	Nikifor i Al.
Srijeda	16	Ivan Fr. Reg. pr.	3	Lukilijan i dr.
Četvrt.	17	Rajner pr.	4	Mitrofan ep.
Petak	18	Efrem đakon uč. †	5	Dorotej m.
Subota	19	Julijana Falk. dj.	6	Visarij. prep.

25. tjed. Ako ne bude pravednost... Mt V.

Nedjelj.	20	5. po Duh. Sil. p m.	7	DUHOVI
Poned.	21	Aloj. Gonz. z. ml.	8	D. p. Pr. Tr
Utorak	22	Paulin bisk.	9	Kiril arhiep.
Srijeda	23	Agripina dj. m. ☺	10	Timotej m.
Četvrt.	24	<i>Rođenje Iv. Krst.</i>	11	Vartol. i V.
Petak	25	Vilim op. †	12	Onufrije
Subota	26	Ivan i Pavao m	13	Akilina m.

26. tjed. Isus nahrani 4000 ljudi. Mk. VIII. 1-9.

Nedjelj.	27	6. po Duh. Lad kr.	14	N. Svih Sv.
Poned.	28	Irenej b. m.	15	Amos pror. †
Utorak	29	Petar i Pavao ap.	16	Tison episk. †
Srijeda	30	<i>Spom. sv. Pavla ap.</i>	17	Man. S. i dr. †

LIPANJ

posvećen je Presv. Srcu Isusovom.

SUNCE

ulazi dne 21. u 9 s 12 m navečer u znak Raka. Početak ljeta. Od 31. V. do 21. VI, dan poraste za 20 m. zatim se umanja do kraja mjeseca za 5 m.

Izlazi:	Zalazi:
1. 4 s 14	7 s. 42
5. 4 s. 11	7 s. 45
10. 4 s. 09	7 s. 48
15. 4 s. 8	7 s. 52
20. 4 s. 08	7 s. 55
25. 4 s. 09	7 s. 54
30. 4 s. 12	7 s. 54

MJESEČEVE MIJENE

- ☾ trećak, dne 2. u 6 s. 24 m. ujutro.
- mlađ, dne 8 u 9 s. 43 m. naveč.
- ☾ prvak, dne 15. u 8 s. 3 m. naveč.
- ☺ uštap, dne 23 u 11 s. 59 m. u noći.

VRIJEME

Do 4. hladno, 5. hladna kiša, 7. do 9. topla kiša sa suncem, 26. kiša, 29. krasno vrijeme, 30. oblačno.

Hladan juni
Sve pokunji.

Dan	DNEVNIK	Primitak		Izdatak	
		D.	p.	D.	p.

П А Р О Д Н А И М Е Н А

1. lipnja:	Radovan			23.		Zdenka
2. "	Velimir	14.	"	25.		Nada
4. "	Predrag	15.	"	29.		Krešimir
9. "	Prvislav	19.	"	30.		Pavlimir
12. "	Ninko	21.	"			-

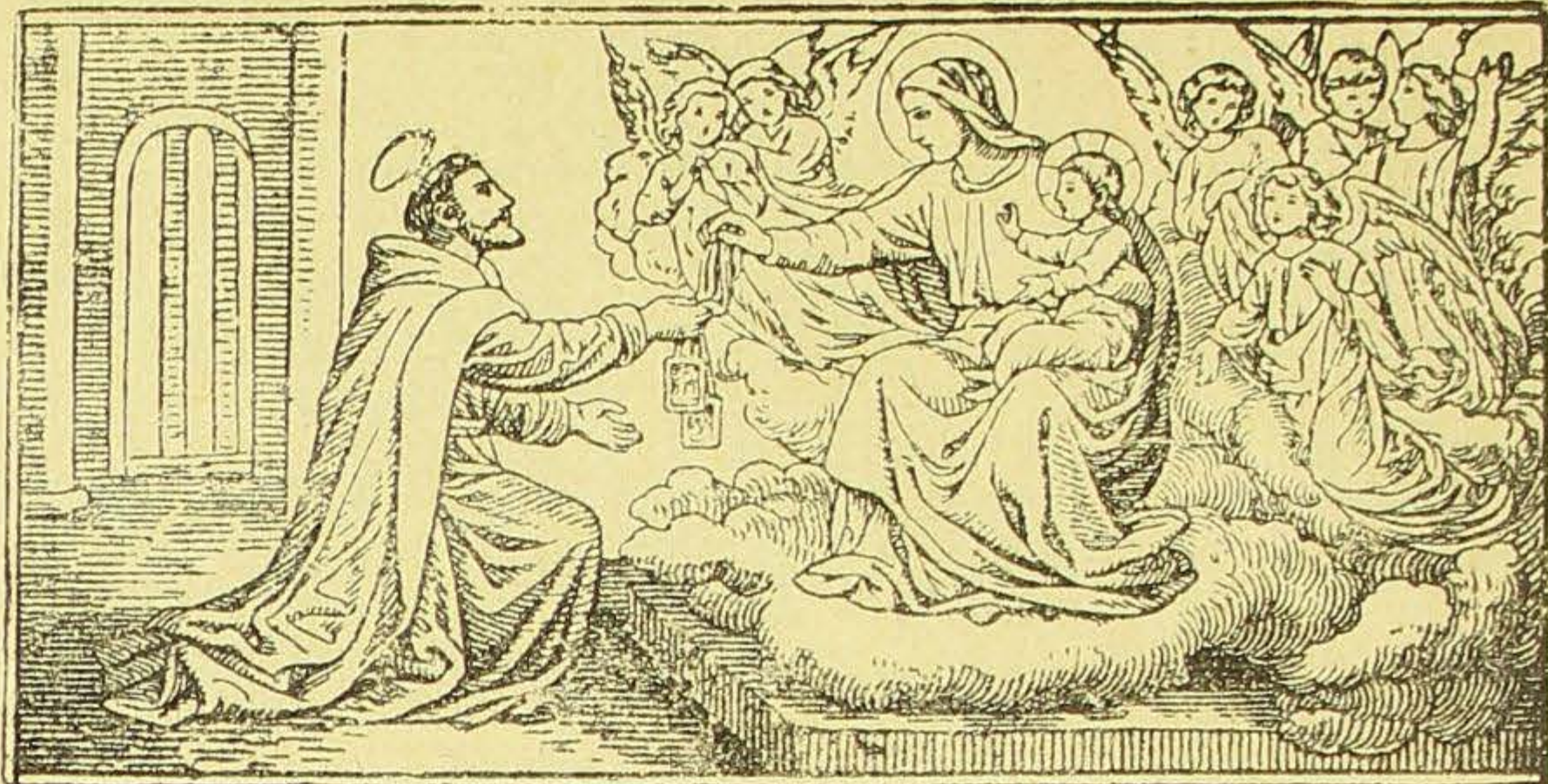
TUĐE POŠTUJ A SVOJIM SE DIČI.

Srpanj

BROJI 31 DAN

Julij

GOSPE ŠKAPULARSKA MOLI SE ZA NAS!

Dani	Rimski kalendar	Grčki kalendar
Četvrt.	1 Presv. Krv Is. ☾	18 Blag. pr. E. †
Petak	2 Poh. Bl. Dj. M. †	19 Juda T. ap. †
Subota	3 Leon II. papa	20 Met. ep. m.
27. tjed. O lažnim prorocima. Mt. VII. 15—21.		
Nedjelj.	4 7. po Duh. Uld. b.	21 2. po D. Jul.
Poned.	5 Ćiril i Metod sl. ap.	22 Evsebij ep. †
Utorak	6 Izaija prorok	23 Agripina m. †
Srijeda	7 Vilibald b.	24 Rođ. Iv. Kr. †
Četvrt.	8 Elizabeta kr. p. ☽	25 Fevronija m. †
Petak	9 Veronika Jul. dj. †	26 Sostr. pr. B. †
Subota	10 Amalija di.	27 Samps. mon
28. tjed. O nepravедnom upravitelju. Lk. XVI.		
Nedjelj.	11 8. po Duh. Pijo I. p.	28 3. po D. K i I.
Poned.	12 Ivan Gvalb.	29 Petar i Pav.
Utorak	13 Anaklet papa m.	30 Zbor 12 ap.
Srijeda	14 Bonaven. b. uč.	1 Kuzma i Dam.
Četvrt.	15 Hen. car (Vlad.) ☾	2 Halj. Bogor.
Petak	16 Gospa Škap. †	3 Jakinto i A.
Subota	17 Aleksij dr.	4 Andrija Krit.
29. tjed. Isus plače nad Jeruzalimom. Lk. XIX.		
Nedjelj.	18 9. po Duh. Kamilo	5 4. po D. K i M.
Poned.	19 Vinko Paulski pr.	6 Atanasije i S.
Utorak	20 Ilija pror.	7 Toma i Akak.
Srijeda	21 Daniel prorok	8 Prokopij vm.
Četvrt.	22 Marija Magd. pok.	9 Pankratije m.
Petak	23 Apolinar b. m. ☽ †	10 Antonije peč.
Subota	24 Kristina dj. m.	11 Evf. i Olga
30. tjed. O farizeju i cariniku Lk. XVIII 9—14.		
Nedjelj.	25 10. po D. Jak. st. ap.	12 5 po D. Sv. O.
Poned.	26 Ana mai. B. D. M.	13 Sab. ark. G.
Utorak	27 Aurelij (Zlatko)	14 Akila
Srijeda	28 Viktor I. papa m.	15 Vladimir
Četvrt.	29 Marta dj.	16 Antinogen m.
Petak	30 Abd. I Sen m. ☽ †	17 Marina vm.
Subota	31 Ign. Loj (Vatroslav)	18 Jakinto i Em.

SRPANJ

posvećen je štovanju predragocjene Krvi Isusove.

SUNCE

ulazi dne 23. u 8 s. 7 m. prije podne u znak Lava. Početak t. zv. „kanikule“. Od 30. VI. do 31. VII. dan se smanji za 52 m.

Izlazi:	Zalazi:
1. 4 s. 13	7 s. 54
5. 4 s. 16	7 s. 53
10. 4 s. 19	7 s. 51
15. 4 s. 24	7 s. 46
20. 4 s. 30	7 s. 42
25. 4 s. 35	7 s. 36
31. 4 s. 41	7 s. 31

MJESEČEVE MIJENE

- ☾ trećak, dne 1. u 2 s. 3 m. posl. p.
- ☽ mlađ. dne 8. u 5 s. 12 m. prije p.
- ☾ prvak, dne 15. u 10 s. 36 m. prijep.
- ☽ uštap, dne 23. u 1 s. 45 m. posl. p.
- ☾ trećak, dne 30. u 7 s. 47 m. posl. p.

VRIJEME

2. oblačno i ružno, 3. kiša, 4. do 8. velika vrućina, 10. do konca nevrijeme, kiša i vrućina izmjenično.

Jul močvaran
Svačemu je kvaran.

Dan	DNEVNIK	Primitak		Izdatak	
		D.	p.	D.	p.

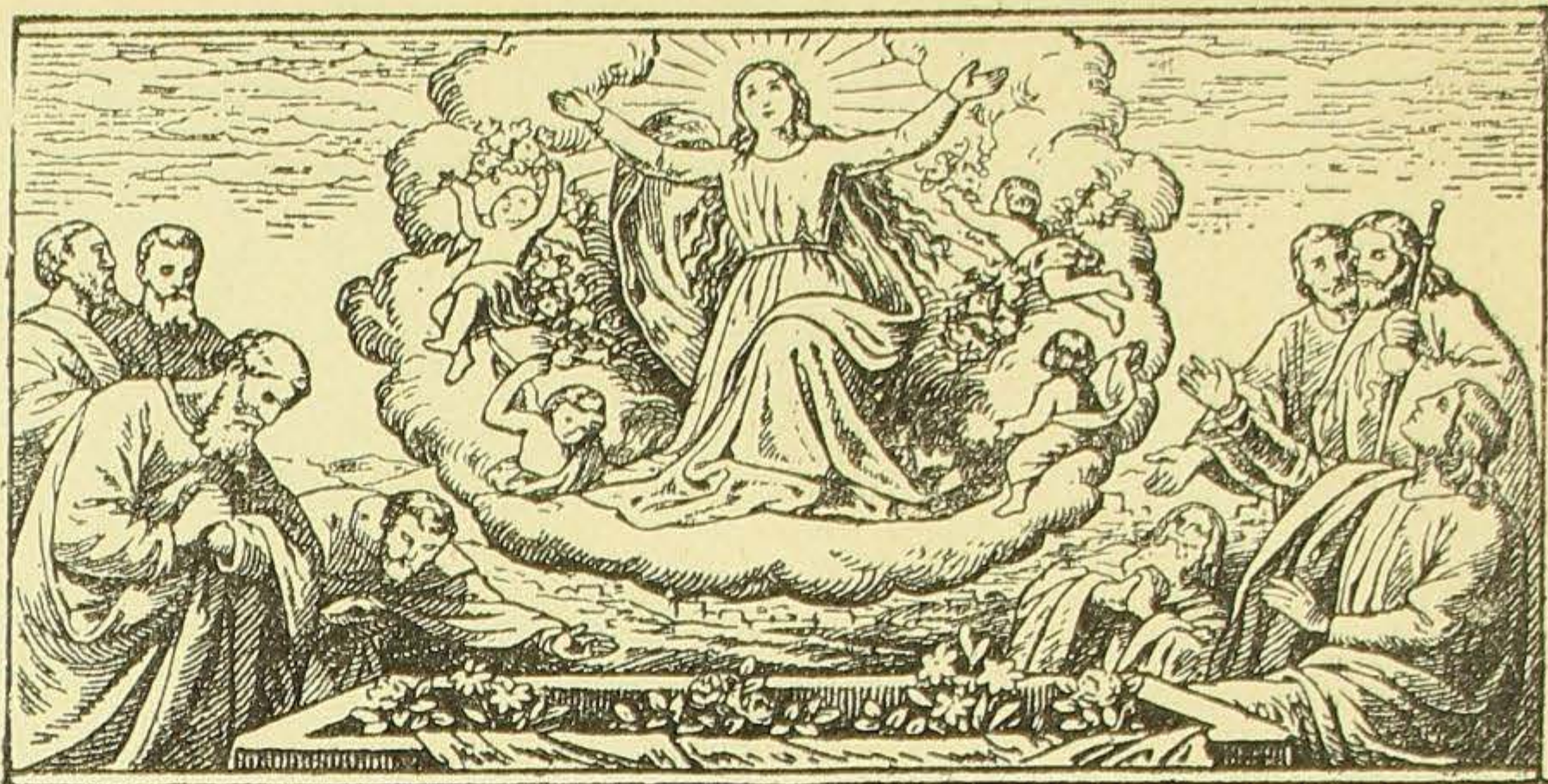
П А Р О Д Н А И М Е Н А

1. srpnja:	Bogoslav	13.	„	Biserka	25.	„	Radoslava
3. „	Svetislav	15.	„	Hinko	27.	„	Sverad
6. „	Bogomila	17.	„	Branislav	28.	„	Nevenko
„	Domagoj	18.	„	Miroslav	31.	„	Gorislav
10. „	Ljubica	19.	„	Zlatka			

Zrno po zrno pogača, kamen po kamen palača.

Kolovoz
BROJI 31 DAN
August

VELIKA GOSPE MOLI SE ZA NAS!

Dani	Rimski kalendar	Grčki kalendar
31. tjed. Isus izliječi gluhoonijemoga. Mk. VII.		
Nedjelj.	1 11. po D. Pet. u ok.	19 6. po D. Mak.
Poned.	2 Porcijunkula	20 Ilija prorok
Utorak	3 August. bis zagreb	21 Simeon i Iv.
Srijeda	4 Dominik pr.	22 Marija Magd.
Četvrt.	5 Sniježna Gospa	23 Trofim m.
Petak	6 Preobr. Isus. ☉ †	24 Boris i Hljeb
Subota	7 Kajetan pr.	25 Usp. sv. Ane
32. tjed. Milosrdni Samaritanac. Lk. X. 23.		
Nedjelj.	8 12. po D. Cir. i dr.	26 7. po D. Jer.
Poned.	9 Iv. Vianej sveć. pr.	27 Pantelejmon
Utorak	10 Lovro m.	28 Prohor
Srijeda	11 Suzana dj.	29 Kalinik m.
Četvrt	12 Klara dj.	30 Sila ap.
Petak	13 Hipolit i Kas. m. †	31 Jevdokim m.
Subota	14 Eusebij pr. ☾ †	1 Našašće Križa
33. tjed. Nedj. 10 gubavaca. — Marija i Marta.		
Nedjelj.	15 13. po D. Vel. Gos.	2 8. po D. Pr. m.
Poned.	16 Rok pr. Joakim	3 Isaak pr. †
Utorak	17 Hijacint pr.	4 7 mlad. efes. †
Srijeda	18 Jelena Križarica	5 Evsignije m. †
Četvrt.	19 Ljudevit bisk.	6 Preob. Kr. †
Petak	20 Bernard op. †	7 Dometije m. †
Subota	21 Ivana Franciska	8 Emilijan ep
34. tjed. Nitko ne može 2 gosp. služiti. Mt. VI.		
Nedjelj.	22 14. po D. Simf. ☽	9 9. po D. Mat.
Poned.	23 Filip Benicij pr.	10 Lavrentij m. †
Utorak	24 Bartol ap.	11 Evplo m. †
Srijeda	25 Ljudevit kralj	12 Fotije i An. †
Četvrt.	26 Zefirin p. m.	13 Maksim pr. †
Petak	27 Josip Kalas. pr. †	14 Miheja pr. †
Subota	28 Augustin b uč.	15 Usp. pr Bog.
35. tjed. Uskrisenje mladića iz Naima. Lk. VII.		
Nedjelj.	29 15. po D. Gl. Iv. K. ☾	16 10. po D.
Poned.	30 Ruža Limska dj.	17 Miron m.
Utorak	31 Rajmund pr.	18 Flori Lovro m.

KOLOVOZ

posvećen je prečistom Srcu Marijinu.

SUNCE

ulazi dne 23. u 2 s. 58 m. poslije podne u znak Djevice. Svršetak „kani-kule“. Od 31. VII. do 31. VIII dan se smanji za 1 s. 27 m.

Izlazi:	Zalazi:
1. 4 s. 42	7 s. 30
5. 4 s. 48	7 s. 24
10. 4 s. 53	7 s. 16
15. 4 s. 59	7 s. 08
20. 5 s. 06	7 s. —
25. 5 s. 11	6 s. 50
31. 5 s. 19	6 s. 42

MJESEČEVE MIJENE

- ☉ mlad, dne 6. u 1 s. 37 m. posl p.
- ☾ prvak, dne 14. u 3 s. 28 m. ujutro.
- ☽ uštap, dne 22. u 1 s. 47 m. noću.
- ☾ trećak, dne 29. u 0 s. 54 m. noću.

VRIJEME

Do 4. oblačno s nešto kiše, 6. krasno vrijeme s hladnim noćima, 7. kiša i grmljavina, 8. prilično lijepo, 9. do 14. kiša, 17 promjenljivo do konca.

Ako august žeže, žeže i vino.

Dan	D N E V N I K	Primitak		Izdatak	
		D.	p.	D.	p.

P A R O Đ N A I M E N A

4. kolovoza:	Nedjeljko	18.	"	Jelka	26.	"	Dobrovit
10.	Lovorko	20.	"	Krunoslav	27.	"	Zlatko
12.	Bistra	23.	"	Zdenko	30.	"	Ružica
14.	Dobromir	24.	"	Bariša	31.	"	Rajko

U radiše svega biše, u štediše još i više.

Rujan

BROJI 30 DANA

Septembar

ANDELE ČUVARU, ČUVAJ I BRANI NAS!

Dani	Rimski kalendar	Grčki kalendar
Srijeda	1 Egidij op.	19 Andrija m.
Četvrt.	2 Stjepan kr.	20 Samuel pror.
Petak	3 Mansvet b. †	21 Tadej ap.
Subota	4 Rozalija dj. ☉	22 Agatonik m.
36. tjed. Isus izliječi čovj. s vod. bol. Lk. XIV.		
Nedjelj.	5 16. po D. Lov. Just.	23 11. po D.
Poned.	6 Državni praznik	24 Državni pr.
Utorak	7 Bl. Mar. Križ m.	25 Vart. i Tit.
Srijeda	8 Mala Gospa	26 Adrijan m.
Četvrt.	9 Petar Klav.	27 Pimen i Sava
Petak	10 Nikola Tolent pr. †	28 Augustin b.
Subota	11 Proto i Hijacint mč.	29 Usjek Iv. K.
37. tjed. Najveća zapovijed. Mt. XXII. 34–46.		
Nedjelj.	12 17. po D. Im. M. ☾	30 12. po D.
Poned.	13 Amat b.	31 Pol. pojasa B.
Utorak	14 Uzvišenje sv. Kr.	1 (Nova g. crk.)
Srijeda	15 7 žal. B. D. M Kv. †	2 Mamant m.
Četvrt.	16 Korn. i Cip.	3 Antim m.
Petak	17 Rane sv. Fr. Kv. †	4 Vavila m.
Subota	18 Josip Kupert. Kv. †	5 Zahar. i Jelis.
38. tjed. Isus izliječi uzetoga. Mt. IX. 1–8.		
Nedjelj.	19 18. po D. Jan. i dr.	6 13. po D.
Poned.	20 Eustahij m. ☺	7 Sosont m.
Utorak	21 Matej ap. i ev.	8 Rođ. pr. Bog.
Srijeda	22 Toma od Vil. b.	9 Joakim i Ana
Četvrt.	23 Tekla dj. m.	10 Minod. i dr.
Petak	24 B. Dj. M. za ot. s. †	11 Teodora pr.
Subota	25 Kleofa uč. Kr.	12 Avtonom m.
39. tjed. Parabola o kralj. gozbi. Mt. XXII. 1–14.		
Nedjelj.	26 19. po D. Kan. m.	13 14. po D.
Poned.	27 Kuz. i Dam. m. ☾	14 Vozd č. Križ.
Utorak	28 Venceslav kralj.	15 Nikita vmč.
Srijeda	29 Mihovil arkandeo	16 Gofemija vmč.
Četvrt.	30 Jeronim sveć i uč.	17 Sofija i 3 kć.

RUJAN

posvećen ještovanju
Anđela čuvara.

SUNCE

ulazi dne 23. u 12
13 m. o podne u zna
Tezulje (Vage). Početak
jeseni. Od 31. VIII. o
30. IX. dan se smara
za 1 s i 36 m.

Izlazi: Zalazi:

1. 5 s. 20	6 s. 4
5. 5 s. 24	6 s. 3
10. 5 s. 31	6 s. 2
15. 5 s. 38	6 s. 1
20. 5 s. 44	6 s. 0
25. 5 s. 49	5 s. 59
30. 5 s. 57	5 s. 4

MJESEČEVE MIJENE

- ☉ mlađ, dne 4.
11 s. 53 m. noću
- ☾ prvak, dne 12.
9 s. 57 m. uveče
- ☽ uštap, dne 20.
u 12 s. 32 m. o p
- ☾ trećak, dne 27.
6 s. 43 m. ujutro

VRIJEME

Do 5. vjetrovito i hla
no, 6. do 8. grmljavin
i kiša, 11. oblačno, 1
i 14. noćni mrazevi, 1
vedro i toplo, 16. do ko
ca hladno i vjetrovito
kao u zimi.

Rujanski hlad
Gotov jad.

Dan	D N E V N I K	Primitak		Izdatak	
		D.	p.	D.	p.

П А Р О Д П А И М Е П А

2. rujna:	Veljka	11. „	Prvan. Lijepa	26. „	Žilomir
4. „	Ružena	13. „	Ljubomir	28. „	Većeslav
5. „	Lovorko	16. „	Ljudmila	29. „	Mijo
6. „	Velislav	„	Ljuba	30. „	Jerko
7. „	Krunoslava	20. „	Radobud	—	—

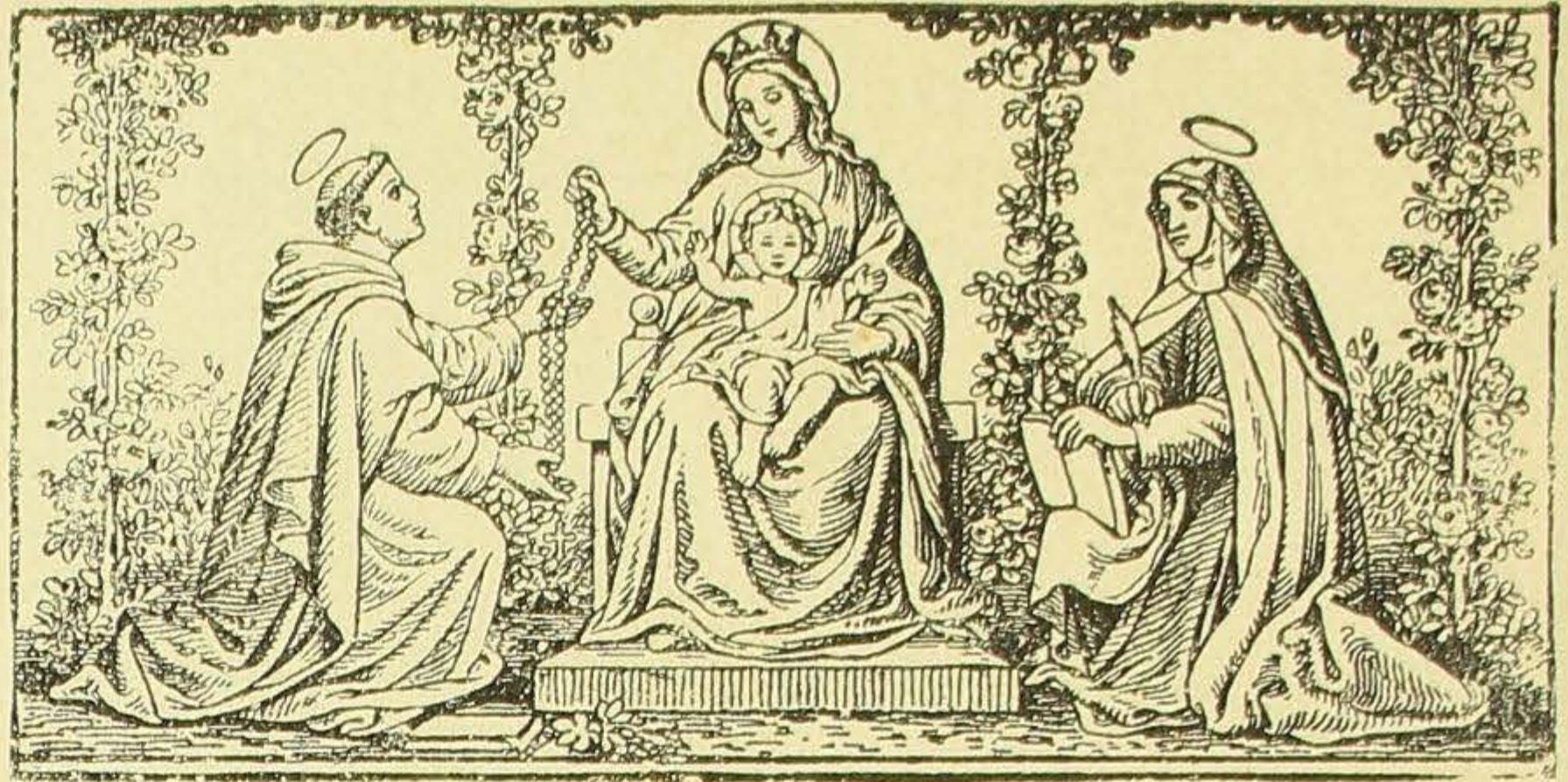
Bolje je svoju zemlju orati, nego na tuđoj novce brojiti.

Listopad

BROJI 31 DAN

Oktoobar

KRALJICE SVETE KRUNICE MOLI SE ZA NAS!

Dani	Rimski kalendar	Grčki kalendar
Petak	1 Remigij b. †	18 Evmenije b.
Subota	2 Anđeli Čuvari	19 Trofin m.
40. tjed. Bolesni sin kralj. čovjeka. Iv. IV. 46–53.		
Nedjelj.	3 20. po D. Ter. M.	20 15. po D.
Poned.	4 Franjo Asiški ☉	21 Kodrat ap.
Utorak	5 Placid m.	22 Foka sveć. m.
Srijeda	6 Bruno pr.	23 Začec. Iv. K.
Četvrt.	7 Sv. Krunica	24 Tekla m.
Petak	8 Brigita udov. †	25 Evfrosinija pr.
Subota	9 Dionizije b m.	26 Smrt Iv. ap
41. tjed. Kraljev obračun. Mt. XVIII. 23–35.		
Nedjelj.	10 21. po D. Fr. Borg.	27 16. po D.
Poned.	11 Mater. Bl Dj. M.	28 Hariton pr.
Utorak	12 Maksimilijan b. ☾	29 Kirijak pr.
Srijeda	13 Eduard kr.	30 Grigorije m.
Četvrt.	14 Kalist I. papa m.	1 Pok. pr. Bog.
Petak	15 Terezija dj. †	2 Kiprijan m.
Subota	16 Hedviga kr. ud.	3 Dionizije A.
42. tjed. Porezni novac. Mt. XXI 15–21.		
Nedjelj.	17 22. po D. Mar. Al.	4 17. po D.
Poned.	18 Luka evanđ.	5 Haritina m.
Utorak	19 Petar Alk. pr. ☼	6 Toma apost.
Srijeda	20 Ivan Kancij. pr.	7 Sergij i Vakh.
Četvrt.	21 Uršula dj	8 Pelagija i T.
Petak	22 Kordula dj. m. †	9 Jakov Alfejev
Subota	23 Ivan Kap. Ign.	10 Evlampij m.
43. tjed. Uskrisenje Jairove kćeri. Mt. IX		
Nedjelj.	24 23. po D. Mis. n	11 18. po D.
Poned.	25 Hriz. i Darija m.	12 Prov. Taraks
Utorak	26 Demetriju m. ☾	13 Karpo M.
Srijeda	27 Vinc. i Sab. m.	14 Paraskeva
Četvrt.	28 Šim. i Juda T. ap.	15 Evtimije pr.
Petak	29 Narcis b. †	16 Longin m.
Subota	30 Alfonz Rod. pr.	17 Ozija pror.
44. tjed. Kraljevstvo Isusovo. Iv. XVIII. 33–37.		
Nedjelj.	31 24. po D. Krist Kr.	18 19. po D. Luka

LISTOPAD

posvećen je Kraljici svete Krunice.

SUNCE

ulazi dne 23. u 9 s. 7 m. navečer u znak Štipavca. Dan se od 30 IX. do 31. X. smanji za 1 s. 37 m.

Izlazi:

Zalazi:

1. 5 s. 58	5 s. 42
5. 6 s. 3	5 s. 34
10. 6 s. 9	5 s. 24
15. 6 s. 14	5 s. 14
20. 6 s. 22	5 s. 6
25. 6 s. 29	4 s. 57
31. 6 s. 39	4 s. 59

MJESEČEVE MIJENE

- ☉ mlađ. dne 4. u 12 s. 58 m. o pod
- ☾ prvak, dne 12. u 4 s. 47 m. posl. p
- ☼ uštap, dne 19. u 10 s. 47 m. unoci.
- ☽ trećak, dne 26. u 2 s. 26 m. posl. p.

VRIJEME

Promjenljivo, maglovito i studeno.

Luki kišica,
Petru pšenica.

Dan	DNEVNIK	Primitak		Izdatak	
		D.	p.	D.	p.

П A P O Д П A И М E П A

3. listopada: Bjeladin	14.	"	Slavoljub	26.	"	Zemislav
5. " Tihorad	22.	"	Dražen	27.	"	Zemidrag
11. " Vojislav	23.	"	Jaroslav	31.	"	Grozdana
12. " Večerad	25.	"	Zlatoslav		"	Vukmir

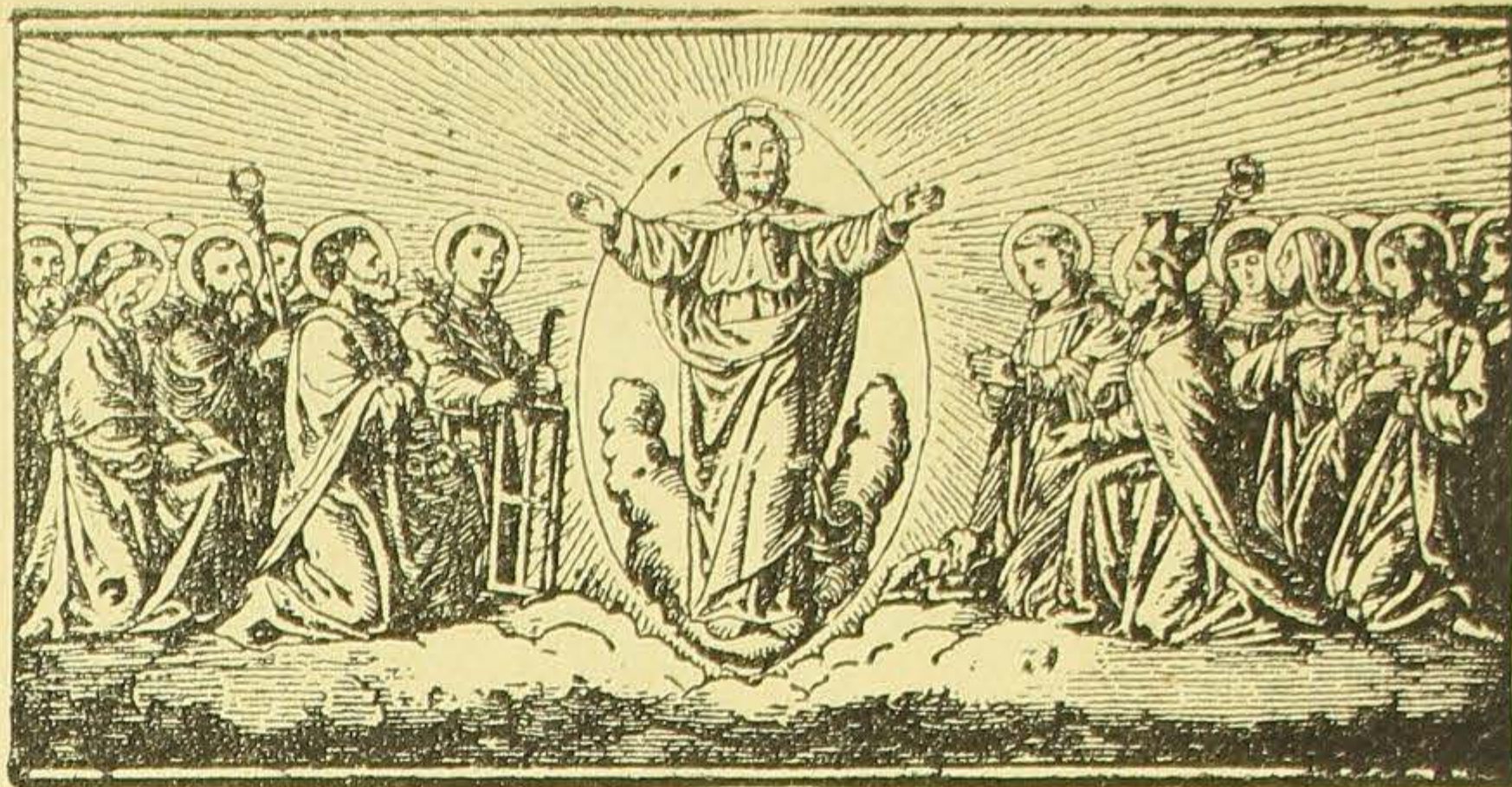
Nijemom djetetu ni mater ne razumi riječi.

Studeni

BROJI 30 DANA

Novembar

SVI SVETI I SVETICE BOŽJE MOLITE SE ZA NAS!

Dani	Rimski kalendar	Grčki kalendar
Poned.	1 Svi Sveti	19 Joil pror.
Utorak	2 Mrtvi dan	20 Artemije vmč.
Srijeda	3 Hubert b. ☉	21 Ilarion Vel. pr.
Četvrt.	4 Karlo Borom	22 Averkije ep.
Petak	5 Mirko †	23 Jakov i Ignat
Subota	6 Leonard pr.	24 Areta m.
45. tjed. O dobrom sjemenu i kukolju. Mt. XIII.		
Nedjelj.	7 25. po D. Eng.	25 20. po D.
Poned.	8 Bogomir	26 Dimit. vmč.
Utorak	9 Teodor (Božidar)	27 Nestor m.
Srijeda	10 Andr. Avel. pr.	28 Paraskeva (P.)
Četvrt.	11 Martin b. ☾	29 Anastazija m.
Petak	12 Martin I. papa m. †	30 Zinovij m.
Subota	13 Stanislav Kost.	31 Stahij i dr.
46. tjed. O zrnju gorušičinu. Mt. XIII. 31—35.		
Nedjelj.	14 26. po D. Joz. m.	1 21. po D.
Poned.	15 Albert Vel.	2 Akindin m.
Utorak	16 Gertruda dj.	3 Akepsim m.
Srijeda	17 Grgur čudotv. b.	4 Joakinije pr.
Četvrt.	18 Odo op. ☺	5 Galaktion m.
Petak	19 Elizabeta ud. †	6 Pavao bisk.
Subota	20 Feliks Val. pr.	7 Lazar pust.
47. tjed. Sudnji dan i prop. Jeruz. Mt. XXVI.		
Nedjelj.	21 27 po D. Pr. B. D. M.	8 22. po D.
Poned.	22 Cecilija dj. m.	9 Onisifor m.
Utorak	23 Klement papa m.	10 Erast ap.
Srijeda	24 Ivan od Križa uč.	11 Teodor Stud.
Četvrt.	25 Katarina dj. m. ☾	12 Josafat m.
Petak	26 Ivan Berch. †	13 Ivan Zlat.
Subota	27 Virgilije b.	14 Filip ap.
48. tjed. Sudnji dan. Lk. XXI. 25—33.		
Nedjelj.	28 I. Adventa Sos. pr.	15 23. po D.
Poned.	29 Saturnin m.	16 Matej ap. †
Utorak	30 Andrija apostol	17 Grigorij b. †

STUDENI

sjeća nas groznih muka, što ih trpe duše u čistilištu.

SUNCE

ulazi dne 22. u 6 s. 17 m. navečer u znak Strjelca. Od 31. X. do 30. XI. dan se smanji za 1 s. 10 m.

Izlazi:	Zalazi:
1. 6 s. 40	4 s. 47
5. 6 s. 45	4 s. 41
10. 6 s. 52	4 s. 35
15. 6 s. 58	4 s. 30
20. 7 s. 6	4 s. 25
25. 7 s. 12	4 s. 21
30. 7 s. 18	4 s. 18

MJESEČEVE MIJENE

- ☉ mlad. dne 3 u 5 s. 16 m. ujutro.
- ☾ prvak, dne 11 u 10 s. 33 m. pr. pod.
- ☺ uštap, dne 18 u 9 s. 10 m. pr. pod.
- ☾ trećak, dne 25 u 1 s. 4 m. noću.

VRIJEME

Do 25. promjenljivo, 26. lijepo, 27. danju lijepo, a noću kiša, 29. vedro, 30. vjetar.

Teška zima,
Težak snop.

Dan	DNEVNIK	Primitak		Izdatak	
		D.	p.	D.	p.

П А Р О Д П А И М Е П А

2. studenoga: Hvalimir	9.	..	Božidar	20.	..	Prerad
4. .. Dragutin	11.	..	Davorin	23.	..	Blagoje
.. .. Dragojla	13.	..	Stanimir	25.	..	Kalina
5. .. Mirko	14.	..	Časlav	28.	.	Držislav
8. .. Bogomir	16.	..	Svetovit	29.	..	Hranislav

Od rakije kuća proplakuje, a od vina nija nikad mirna.

Prosinac

BROJI 31 DAN

Decembar

RODI MARIJA ISUSA SPASITELJA SVIJETA (BOŽIĆ).

Dani	Rimski kalendar	Grčki kalendar
<i>Srijeda</i>	1 <i>Državni praznik</i>	18 <i>Drž. praz.</i> †
Četvrt.	2 Bibijana dj. m.	19 Avdija pr. †
Petak	3 Franj. Ksav. pr. ☉ †	20 Grig. i P. †
Subota	4 Barbara dj. m.	21 Uvod Bogor.
49. tjed. Ivan šalje učenike k Isusu. Mt. XI. 2—13		
Nedjelj.	5 2. Adv. Saba op.	22 24 po D.
Poned.	6 Nikola b.	23 Amf. i G. †
Utorak	7 Ambrozij b. uč.	24 Katar. vm. †
Srijeda	8 Bezg Začeće BDM	25 Kliment m. †
Četvrt.	9 Petar Fourier pr.	26 Alipije pr. †
Petak	10 Pren. kuće u Lor. †	27 Jak. Perz. †
Subota	11 Damas papa ☾	28 Stefan m.
50. tjed. Židovi šalju poslanstvo k Ivanu. Iv. I.		
Nedjelj.	12 3. Adv. Materice	29 25. po D.
Poned.	13 Lucija dj. m.	30 Andr. Prv. †
Utorak	14 Spir. b. pr. (Duško)	1 Naum pr. †
Srijeda	15 Irenej m. <i>Kvat.</i> †	2 Avakum †
Četvrt.	16 Eusebij b. m.	3 Sofonija †
Petak	17 Lazar b. <i>Kvat.</i> † ☺	4 Varv. vm. †
Subota	18 Oček p. BDM <i>Kv.</i> †	5 Sava pr.
51. tjed. Ivanovo propovijedanje na Jord. Lk. III.		
Nedjelj.	19 4. Adv. Oci	6 Sv. Nikola
Poned.	20 Eugenij m.	7 Ambr. b. †
Utorak	21 <i>Toma ap.</i> (Tomisl.)	8 Patap. pr. †
Srijeda	22 Zenon m.	9 Pr. Zač. pr. B.
Četvrt.	23 Viktorija dj. m.	10 Mino i dr. †
Petak	24 <i>Bad.</i> (Ad. i E.) † ☾	11 Daniel st. †
Subota	25 BOŽIĆ (Rođ. Kr.)	12 Spiridion pr.
52. tjed. Udes porokâ. Mt. XXIII 34—39.		
Nedjelj.	26 Sv. Stjepan pr. m.	13 N. sv. Praot.
Poned.	27 <i>Ivan apost. i ev.</i>	14 Tirs. i dr. m. †
Utorak	28 Mladenci	15 Elevt. m. †
Srijeda	29 Toma b. m.	16 Agej pr. †
Četvrt.	30 David kr.	17 Dan. i 3 ml. †
Petak	31 Silvestar I. papa †	18 Sebast. m. †

PROSINAC

posvećen je malom Isusu.

SUNCE

ulazi dne 22. u 7 s 22 m. u jutro u znak Kozoroga. — Početak astronomske zime. Dan se do 22. smanji za 20 m. a zatim do 31. poraste za 4 m.

Izlazi:	Zalazi:
1. 7 s. 20	4 s. 17
5. 7 s. 25	4 s. 16
10. 7 s. 30	4 s. 15
15. 7 s. 35	4 s. 16
20. 7 s. 38	4 s. 18
25. 7 s. 40	4 s. 20
31. 7 s. 41	4 s. 25

MJESEČEVE MIJENE

- ☉ mlad, dne 3 u 0s.11 m. popod.
- ☾ prvak, dne 11. u 2s.12 m. po pod.
- ☺ uštap, dne 17. u 7s 52 m. na več.
- ☾ trećak, dne 24 u 3 s. 20 m. po pod.

VRIJEME

5. kiša i snijeg, a zatim do 7. lijepo, 8. kiša, 9. oblačno i toplo, 10. jaka kiša, 11. lijepo, 12. do 18. oblačno, 20. do 30. vedro i studeno, 31. oblačno.

Crn Božić,
Bijeli Uskrs.

Dan	DNEVNIK	Primitak		Izdatak	
		D.	p.	D.	p.

Narodna imena

1. prosinca: Berislav	13. "	Jasna	23. "	Neda
4. " Inoslav	15. "	Božena	25. "	Božičko
6. " Vladivoj	19. "	Vladimir	26. "	Krunija
0. " Radomira	20. "	Slobodan	29. "	Trpimir
2. " Većemir	21. "	Tomislav		

KO JE DUŽAN I NA BOŽIĆ JE TUŽAN.

POGLAVARSTVO CRKVE KATOLIČKE

Vrhovni poglavar Crkve, namjesnik Kristov:

SV. OTAC PAPA PIJO XI.

Vlada od 6. veljače 1922.

Kardinal EUGEN PACELLI drž. tajnik SV. OCA PAPE.

Zastupnik Sv. Oca Pape u našoj državi:

Dr. HERMENEGILDO PELLEGRINETTI,
nadbiskup, ima sjedište svoje u Beogradu.

EPISKOPAT U NAŠOJ DRŽAVI:

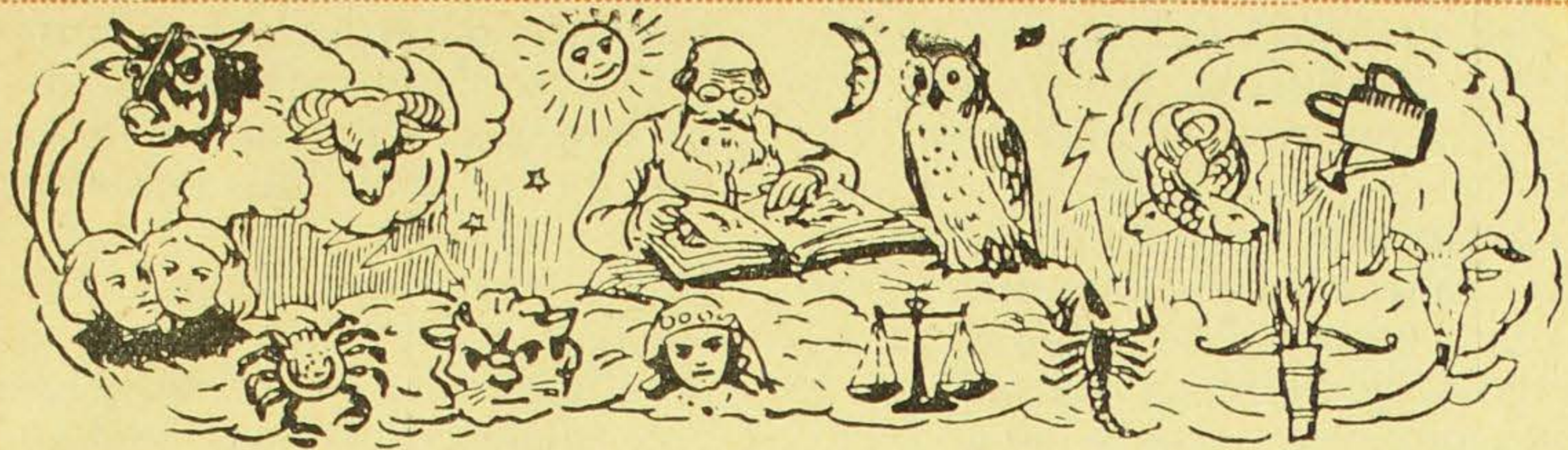
Hrvatski metropolita i predsjednik biskupskih konferencija

Dr. ANTUN BAUER

nadbiskup zagrebački.

Zagr. nadb. koadjutor:	Dr. Alojzije Stepinac
Sarajevski nadbiskup:	Dr. Ivan Ev. Šarić
Beogradski nadbiskup:	O. Rafael Rodić
Barski nadbiskup:	Dr. Nikola Dobrečić
Umirovljeni nadbiskup:	Dr. Antun Jeglič
Đakovački biskup:	Dr. Antun Akšamović
Senjski biskup:	Dr. Viktor Burić
Krčki biskup:	Dr. Josip Srebrnić
Križevački biskup:	Dr. Dionizije Njaradi
Splitski biskup:	Dr. Klement Bonefačić
Šibenički biskup:	Dr. Fra Jerolim Mileta
Hvarski biskup:	Msgr. Miho Pušić
Dubrovački biskup:	Dr. Josip Carević
Kotorski biskup:	Dr. Franjo Uccellini
Mostarski biskup:	O. Alojzije Mišić
Banjalučki biskup:	O. Josip Garić
Subotički biskup:	Msgr. Lajčo Budanović
Velikobečkerečki biskup:	O. Rafael Rodić
Ljubljanski biskup:	Dr. Josip Rožman
Mariborski biskup:	Dr. Iv. Josip Tomažić
Skopljanski biskup:	Dr. Ivan Fr. Gnidovec
Pom. biskup zagreb.:	Dr. Franjo Salis-Sevis

Stogodišnji gatalac za god. 1937.

Zvезда vladarica SATURN

Subotice, naš prilipi grade,
Cila zemlja za tebe već znade,
Cili narod u zvizde te kuje,
Tvoja slava daleko se čuje,
Jer si eto pokazala svima
Da u tebi sloge, vire ima,
Da se širom domovine znade
Da Bunjevac dušu ne izdade.

Subotice, vik si lipa bila,
Vik si bila nama draga svima,
Ali nikad kao onih dana,
Kad su srca srićna, razdragana,
Što ih Božja očuvala ruka
Kroz toliko nevolja i muka,
Neviđeno slavlje proslavila,
Trajni spomen sebi ostavila.

Prošlog lita jedno večer kasno,
Kad je nebo u zvizdama krasno
U sumračje Velike nam Gospe
Mir, tišina kad se zemljom prospe
Subotica sva je sjajna bila
Ko iz gore kad zablista vila.
Mužari su zagrmili glasno,
Sva su zvona zazvonila jasno
Tornjevi i kuće su bile
Barjacima iskićene cile,
Pendžere je uresilo cviče
I u svakoj gorile su sviće,
Da se vidi da se svuda znade,
Da Bunjevca još mnogo imade
Isprid cilog da pokaže svita
Dvi stotine i pedeset lita
Da on slavi kako su mu slavni

Pređi došli u bačvanske ravni,
I u našoj biloj Subotici
Zavladali jesu po pravici.

Na veliku Gospu zore rane
Zakucalo srce naše nane
Zakucalo radosno i jače
Od veselja Subotica plače
Sva se svilom, cvičem zakitila,
Svoju dicu toplo izgrlila.
Puni svita varoški sokaci,
Svuda radost, svud naši barjaci.
Sa „Bačke“ se sad **povorka** kreće:
S trobojkama konjanici jaše.
Dušmani se naši od njih plaše
Konji skaču kao vatra živa
Iz očiju ko da munja siva,
Na njima su naši momci mladi
Svaki snažan, jerbo svaki radi,
Ore kopa, žuto klasje kosi,
Koje svima blagostanje nosi.
Za njima je glazba iz Mostara,
Hercegovci, naša dika stara.
Krasna nošnja, još krasniji ljudi,
Od ponosa dižu im se grudi.
Bosanci su u turskome fesu
Svojom snagom zadržali sve su.
A sad gledaj krasne slike, Rode,
Brkat fratar s hladne Bune vode
Na čilašu velikome jaši,
Svi pogledi uprti su naši
U njeg, jerbo njegva ruka jaka
Stišće držak našega barjaka.
Za njim idu svi fratrovi drugi,
Zatim ljudi red je jako dugi

Koji su nam sliku obnovili,
Kako su nam pređi ostavili
Kršnu zemlju oko bune vode
I s fratrima mnogi došli ode.

Zagrebčana malo je na broju,
Ali svaki vičan teškom boju,
Svaki vedar, svaki dobre volje
Jerbo vide Subotica što je,
Vide oni da nas veže sloga,
Jezik, bratstvo i vira u Boga.
Sa Jadrana Bunjevci su došli,
Koji davno sa Bune su pošli
I ostali na obali mora
Zatim oko Frankopanskih dvora,
Da Krbavom i kamenom Likom
Ponose se jezikom i mlikom,
Da čuvaju naše krasno ime
Da se svuda uvik diče s njime.
Slavonija zemlja plemenita
Iz svog krila vazda ponosita
Poslala nam svoje virne sine,
Diku cile lipe domovine.
Iz **Srijema**, zemlje nama drage,
Koja Rodu daje uvik snage,
Došlo jeste divno izaslanstvo
Da svidoče za slogu i bratstvo.

Naši **Šokci i Šokice** mlade
U dušu nam ulivaju nade
U velikom jer su došli broju
Da pokažu krasnu nošnju svoju
Da pokažu i u ove dane
Da smo dica jedne iste nane.
Pod barjakom **Šokci** su iz **Plavne**
Za njima su iz **Vajske** nam slavne
Pa iz **Bača** ponositog grada,
Iz **Bođana** stupa četa mlada,
Pa iz **Sonte**, radosna im mati,
Nakićeni kao kaki svati!
Monoštorci lice osvitlali
Došli su nam veliki i mali.
Sada idu naši gosti znani
Berežanke, mladi **Berežani**
Odilo im na suncu se zlati
Oči im se ispod čela sjaje
Lipota im svakom znati daje
Dušom, srcem da su svi Hrvati.

Gle **Baranjci**, krotki kao janjci,
Već drugi put ove godinice
Gosti jesu naše Subotice
Znadu oni da je ona jaka

Puna vridnih ljudi i momaka
Koji oće dobro, pravo svima,
Koji oće sloge s Baranjcima
S Baranjcima braćom naše krvi
Koji neće da ih dušman smrvi.

Je l' istina, varaju l' nas oči?
Da l' je zbilja, il je sanak noći?
Gle **Sombora**, našeg milog grada,
Srce skače, dušu kripi nada,
Od radosti šire nam se grudi,
Kad gledamo na stotine ljudi
Sa trobojkom našim znakom časnim
Pod velikim barjakom nam krasnim
Oj Sombore, Bogu dragom hvala
Što ti snaga dosad tako mala
Pritvorila u strašnoga lava
Koga čeka pobida i slava.
Gle plemića, dičnih **Lemešana**
Svečanoga ovog su nam dana
Došli složno u krasnom odilu
Da podiče Suboticu bilu,
Suboticu, svoje gnizdo staro.
Evo idu naši **Čonopljani**
Rodoljubi svima nama znani
U svemu se s nama brzo slože
Znadu šta se slogom postić može
Pa nam drago što ih mnogo ima,
Što se sada veselimo s njima.
Bajmačani ko bi reko lani,
Ili koju godinicu prije,
Da u vama takva krvca vrije!
Došli jeste četa vas je prava
Dušmanina hvata teška strava
Kad pomisli na slaboću svoju
A vas gleda u tolikom broju!
Đurđinčani pokazali vi ste
Kukavice i plašljivci niste
Vaši ljudi, vaši momci mladi
Znadu kako budućnost se gradi
Znadu da se bunjevština stara
U srcima čuva salašara,
Svaki vam se snagi, svisti divi,
Nek se znade da Bunjevac živi!
Tavankut je pokazao sliku
Koja svima može bit na diku
S križarskim i narodnim barjakom
Ponosito stupaju sokakom
Dižu glave, oči im se smiju,
Jer nesloge zgazili su zmiju
Oni složno zajedno se bore
Kod njih pisme veselo se ore
Naše pisme oni vole krasne

Zapivati uz tambure glasne.
 I **Sebešić** s Tavankutom ide
 Na momcima, curama se vide
 Znaci kakve samo oni nose
 Koji žive kako Crkva traži
 Čija ljubav naše boli blaži.
 Kad se ore, kad se polja kose,
 Kad nas bije nepravda i tuga,
 Kad smo jadni bez pomoći druga.

Bikovčani, dični **Ludošani**
 Lipo su se eto odazvali,
 Nisu oni ni zadnji, ni mali
 U njima je i snaga i volja
 Pa ih čeka i budućnost bolja.
 Sa **Žednikom** oni dobro znadu
 Dokle **svoje** nikome ne dadu,
 Dokle rodnu oni štite grudu,
 Pa još crnji neka dani budu
 Nikad niko savladat ih neće!

A za svima **Subotica** stupa,
 Odila su na curama skupa
 Odila su naših dobrih nana
 Iz prijašnjih, pa i lakših dana.
 Na hiljade iđu Subočani
 Jer za sve su osvanuli dani
 Da pokažu ko su oni, što su
 Kakvo srce u grudima nosu.
 I lipo se oni pokazali
 Svidočanstvo jasno svima dali
 Kad su tako krasno urešeni,
 Trobojkama našim nakićeni,
 Noseć mnoge narodne barjake
 Kroz varoške trge i sokake.
 Subotička društva i staleži
 Pokazali s gostima sa strane
 Što im vedri i veseli dane,
 U dušama što im sada leži.
 Na čast tebi, Subotice bila,
 Na čast vama **hrabri Subočani**
 Što su ovi **svečani nam dani**
 Prava slava naroda nam bila
 Hvala vama koji ste sa strane
 Došli da nam **povećate slavlje**
 Bog vam dao veselje i zdravlje
 A od naše bunjevačke nane
 Ponesite pozdrav Domovini,
 Neka nas sve štiti Bog jedini!

Zima rano osvaniti znade
 Ko ogriva zadosta imade
 Taj nek loži, nek se dobro zgrije,
 Jer kad stane sivernjak da brije

Kraj peći se sidi cile dane
 Čitaju se i gledaju strane
 „Danice“ nam našeg kalendara
 Koji radost u dušama stvara.
 Snigom će nam polje biti skrito
 Ali to je i dobro za žito.
 Na soncama svi će salašari
 Mala dica, pa i naši stari
 Proletiti snižnim bilim putom
 Opaklijom, debelim kaputom
 Zamotani da ozebli ne bi.

U **proliće** mnogo posla biće
 Sa oranjem triba počet oma
 Dok ne svanu dani kiše, groma,
 Kad se ne mož ni kopat, ni sadit
 U kući se samo može radit.
 Posli kiše biće lipi dani
 Čekanja se, brate, onda mani
 Budi trizne i pametne glave
 Ranom zorom zasući rukave
 Pa do tamne noći marno radi
 I ne boj se nevolje i gladi!
 Kako siješ i žetva je taka,
 Dobro posij, budućnost je laka!

Lito traži napora i rada
 Salašari daleko od grada
 Neka budu s risarima svima,
 Jer na polju mnogo posla ima
 Zasjati će lica uznojena
 Kada vide kola napunjena
 Zlatnim zrnjem naših ravnih njiva.
 Voća slatkog i povrća svuda
 Dat će tušta naša rodna gruda
 Zato svi je ljubimo još jače,
 Da nam nana ne tuži i plače.

Jesen dobrog donosi nam vina
 Samo da mu bude dobra cina,
 Da marljivi i vridni pudari,
 Vinograda pošteni čuvari,
 Koji dinar ostaviti mogu
 Zahvalivši na pomoći Bogu.
 Kukuruz, brisaka i šljiva
 U zemljištu plodnom mnogo biva,
 Naše zemlje doneće nam ploda
 Na veselje ciloga nam Roda.

Zbogom sada, moja dico draga,
 Očuvala sve vas Božja snaga
 Na srce vam slogu stavljam svima,
 Di je sloge, tu i sriće ima!

ZA LJEPŠU BUDUĆNOST

(Deklamirao na svečanoj akademiji 250-godišnjice g. Marko Čović stud. phil.)

Iz zemlje kamene, kršne Hercega Stjepana hrabrog
S izvora hladane Bune pređi su naši slavni
Jednoga crnoga dana praćeni urlikom bure
Došli dušama bolnim u puste bačvanske ravni.

Ognjište toplo i ljubav nije ih čekala ovdje,
Ostvareni nisu im bili mnogi njihovi snovi,
Umjesto mira i sreće i zemlje meda i mlijeka
Pustoš ih sačeka jadne, bojevi mnogi i novi.

Al u njih bijaše srca, u njih bijaše snage,
Njihove muževne grudi vjerom su bile pune,
Život su davali rado, nosili trnove krune,
Za sreću doma svoga, slobodu grude im drage.

A danas nama kažu: prezreli narod svoj mi smo,
Stidimo da se vjere, jezika svog i nane,
Slavnih nam pređa naših da vrijedni potomci nismo,
U lijenosti, nemaru tromom da mlade živimo dane.

O Rode dragi, laže ko o nama tako šta zbori,
Jer iako mala nas četa, iako malo nas ima,
Glasno i jasno uvijek zborimo svuda i svima
Da srce naše mlado ljubavlju Domaji gori.

I nek nam dođu dani krvavi, teški i crni,
Oblaci makar će gusti čitavo nebo nam skriti,
I onda svi ćemo hrabro gromovnim glasom zborit:
HRVATI BILI SMO UVIJEK — HRVATI I ODSAD BITI!

Hrvati bili smo uvijek, ostat i dalje Hrvati,
Ljubiti vjeru svoju, vjerni bit svojoj nani,
Borit se za grudu rodnu, da sreća Rodu nam zlati,
Da svanu svima nam jednom ljepši, sretniji dani!!!

Aleksandar Kokić.

HRVATSKO SLAVLJE U SUBOTICI

do 16. kolovoza 1936. proslavljena je 250. godišnjica dolaska
ca u Suboticu te je to bila najveća dosadašnja svečanost
Hrvata Bunjevaca.

tički biskup Budanović promatra mnoštvo
— 2. Mostarski biskup Mišić služi sv.
— 3. Zastupnik vode hrvatskog naroda dr.
govori. — 4. Mnoštvo naroda na velikom
anju. — 5. Veliki meštar Braće Hrvatskog
Milutin Mayer govori. — 6. Otkriće spo-
a pjesniku Evetoviću (spomenik je djelo
kipara Meštrovića).

S VELIČANSTVENOG SLAVLJA U SUBOTICI

7. Franjevac iz Hercegovine na konju u povorci na spomen, kako su Bunjevci pod vodstvom franjevac došli iz Hercegovine. — 8. Hrvatska glazba iz Mostara u povorci. — 9. Risari i risarice. — 10. Kraljice i mnoštvo naroda. — 11. Ivo Prčić, urednik »Subotičke Danice« govori kod otkrića spomen-ploče ovoga velikoga hrvatskog bunjevačkog slavlja.

TRI NAJVAŽNIJA SVJETSKA DOGAĐAJA U GODINI 1936.

Novi engleski kralj Eduard VIII. stupio na prijesto u siječnju

Gradanski rat u Španiji između vladinih komunista i narodnih ustaša buknuo u srpnju

Pobunjenici idu u boj za oslobođenje svoje domovine Španjolske od komunista, koji ruše sve svetinje vjere i domovine. U samom gradu Barceloni spalili su 150 crkvi, a samo 2 su ostavili i uredili ih za svoje svrhe

Abesinski car Haile Selassie pobjegao pred Talijanima iz Addis Abebe u svibnju

IVE PRČIĆ:

PRIJE 250 GODINA**Iz knjige: SUBOTICA I BUNJEVCI**

Dvanaestog rujna, 1683 godine junačka vojska Jana Sobjeskoga, od 20,000 samih konjanika ponajboljih vitezova Poljaka, skršila je pod Bečom ogromnu i strahovitu tursku vojsku, koja je pošla, da osvoji Zapad i da ga pohara.

Glas o toj pobjedi pobudio je u srcima kršćanske raje slatku nadu, da će se sada moći osloboditi ispod turske vlasti. Hrvati se dignu istodobno u Hrvatskoj, Slavoniji i Dalmaciji, te počnu tjerati Turke. Pomače se i mukotrpa raja u Bosni. Ujaci-franjevci traže vezu sa svojtom i rodbinom u plodnijim krajevima. I uspjelo im je. Hajduka su bile pune gore. Narodu je do krvi dodijao zulum. Iz karaula i gradova odveden je srž turske vojske na Beč. Međutim stigne i poruka od svojih iz Bačke: Dođite, pomozite, da zajedničkim silama istjerano nekrsta, a sebi osiguramo bolju budućnost.

Godine 1686 skupi se 5000 duša, 1500 muževa pod oružjem, hajduka, i probiju se kroz oslabljene turske straže. Dolaze u dobar čas, da pomognu istjerati Turke iz ovih krajeva, osloboditi braću i sebi osigurati slobodno ognjište.

U Ugarskoj su vladali Turci ravno 145 godina, od 1541 pa do 1686 godine. U to doba bila je i Subotica pod turskom vlašću. Za to vrijeme Bunjevci se zavukli u svoje zemunice i ritove po okolnim pustarama: Bajmaku, Kumbaji, Tavankutu, Đurđinu, Ludošu itd., pa čekali bolje dane i pomoć od braće. Dne 2 rujna 1686 puče glas da je Budim ponovo dospio u kršćanske ruke. Na taj glas trgne se i Subotica. Narodni prvak, junački

kapetan Luka Sučić digne narod na oružje te sa braćom, koja su stigla u pomoć baš u dobar čas, osvoji Suboticu mjeseca listopada 1686 godine od turskih janjičara i poturica, koje su Turci ostavili da ugnjetavaju bijednu kršćansku raju.

Stopedeset godina mukotrpnog života, pod turskom strahovladom, preživjeli smo — unatoč svim mukama i patnjama — i dočekali dan naše pobjede i pada nekrsta. 250 godina borbe i pobjede, dobra i zla, slobode i pritiska, izdaje i samoprijedora eto preživjeli smo i dočekali dane slavlja, dane nepatvorene historije . . . Teški su ovo dani i za veće narode, teški za sav svijet . . . Ali ne klonimo duhom. Gore glavu! Pogledajmo na slavnu nam prošlost, pa crpimo snage za budućnost. Budimo ponosni, budimo svijesni, budimo složni i nema te sile koja će nas savladati, nema krize koja će nas uništiti.

Stotinama godina borili smo se za krst časni i slobodu zlatnu, i izdržali smo na megdanu! Izdržat ćemo i dalje i pobijediti, ako se držali budemo staroga našeg gesla: *Za krst časni i slobodu zlatnu!*

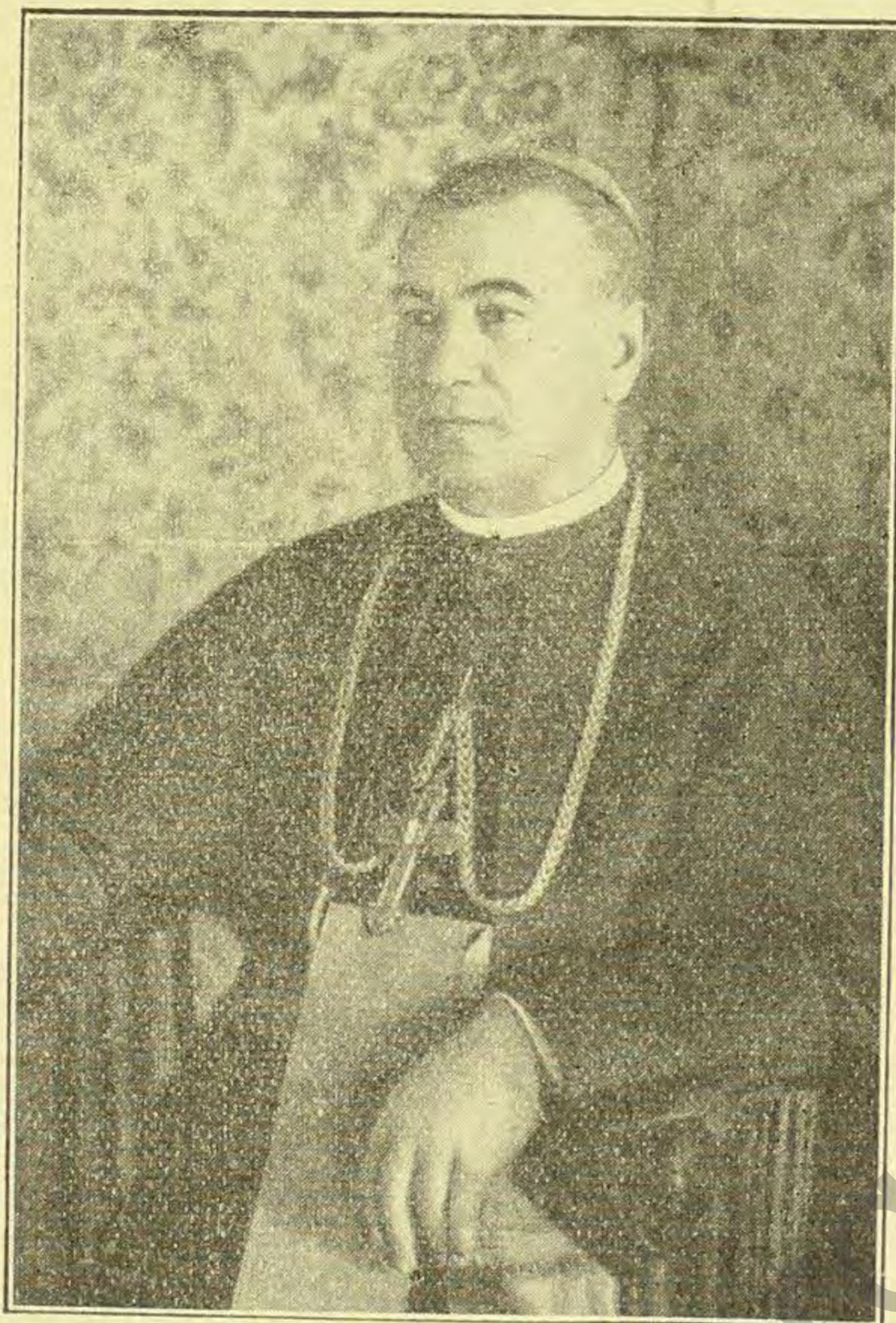
KRONIČAR:

Veličanstveno jubilarno slavlje bačkih Hrvata u Subotici

Godina 1936 ostat će u trajnoj uspomeni ne samo u duši nas Hrvata Bunjevaca i Šokaca, nego i svih onih, koji su na nebrojeni način pokazali, da jedno osjećaju s nama, da nas ljube. Ova nam je godina dala jasan znak naše snage i pokazala je koliko se može postići kad se slože bratska srca. Osim toga ona je postavila vidljiv putokaz svima onima, koji su se bilo iz neznanja, bilo iz bojazni držali po strani i bili beskorisni u borbi za dobro patničkog nam naroda. Otsada će nam borba biti lakša, jer znamo što vrijedimo, što možemo, jer znamo da se naši složni redovi ni pred kakvom silom neće više uzdrmati.

Seoba naših preda 1686 godine

Kada su Turci zauzeli Bosnu i Hercegovinu za Hrvate koji nisu htjeli napustiti svoju svetu rimokatoličku vjeru nastali su dani patnje i neprestane borbe. Kao sada komunisti u Rusiji i Španjolskoj, tako su onda Turci svakodnevno mučili hrvatski narod otimajući žene, djecu, djevojke i blago, paleći kuće i žito. Tako je jadnu rajnu kraj ropstva i strahovitih patnja stala mučiti i glad. Jedinim tješiteljima naroda bili su oci franjevci, koji su uz najveće žrtve i opasnosti za život budno obilazili svoje progonojeno stado dajući mu obilne duševne hrane. Kad su patnje prešle svaku mjeru,

narodni su prvaci u više mahova dizali bune, da oslobode svoju rođenu grudu. No oni su stalno bili pobjeđivani od obiljesnih turskih janjičara, koji su nakon svake svoje pobjede još groznije mučili kršćansku rajnu. Kada su ovi uvidjeli da se nikako ne mogu riješiti nepodnosivog jarma, nego u vlastitoj zemlji umiru

Preuzv. gosp. Lajčo Budanović sub. biskup
pokrovitelj proslave

od gladi i turskoga mača, odlučili su da se otsele u one krajeve, gdje će im biti lakši život. Odlučeno učinjeno. 16. i 17. stoljeće bilo je vrijeme, kada su Hrvati Bosne i Hercegovine u većim i manjim grupama selili u današnju Bačku i Baranju. Najveća je seoba što je u povijesti zabilježeno od god. 1686. Te je godine 5000 Hrvata Hercegovaca iz okoline Bune došlo u Bačku zauzevši tri grada: Suboticu, Segedin i Baju. Osvojili su cijelu Bačku od turskih četa i velikim naporima iskrčivši močvare ritove i šume stvorili su plodne oranice. Pošto su došli od rijeke Bune u ovim krajevima su nazvani *Bunjevcima*. Ovo su ime primili i drugi Hrvati Hercegovci koji su se ranije odnosno kasnije doselili u Bačku.

Presvj. gosp. Blaško Rajić
pretsjednik pripremnog odbora

Jubilarna godina

Potomci Hrvata Hercegovaca sa Bune — mi Hrvati Bunjevci u Subotici i cijeloj Bačkoj odlučili smo bez ičije pomoći i savjeta, da tu glavnu seobu naših pređa proslavimo na Veliku Gospu 1936. god. tj. 250 godišnjicu dolaska glavne grupe naših pređa i osvojenja grada Subotice. Odlučili smo da se na najsvečaniji način odužimo našim slavnim ocima, njihovim duhovnim i svjetovnim vođama, što su nam preko 250 godina uz velike borbe i patnje očuvali ime, vjeru, jezik, grudu i hrvatsku svijest. Ujedno da pokažemo, kako i u nama bije ono pošteno hrvatsko srce, koje je bilo u njihovim grudima, kada su došli u ove krajeve i da smo i mi vjerni sinovi rimokatoličke Crkve, kojoj ima-

mo zahvaliti svoj opstanak. Napokon da pokažemo, kako mi nismo došli na gotovo, da živimo bez muke, nego smo ove krajeve od Turaka osvojili i kroz stotine godina neprestanih borbi i patnja, napora i briga učinili ih žitnicom Europe. Ko god je došao poslije nas, došao je na našu muku, došao je na gotovo, došao je na obrađene njive, gdje su nekada bile puste močvare.

Već na početku godine 1936 osnovan je odbor za proslavu 250 godišnjice dolaska glavne grupe Hrvata Bunjevaca u Bačku i osvojenja grada Subotice. Za pretsjednika odbora izabran je naš prokušani narodni borac i vođa bačkih Hrvata presvj. gosp. Blaško Rajić. Oko njega se okupili svi naši stariji i mlađi svijesni kulturni radnici iz svih staleža tako da zajedničkim silama porade za što bolji uspjeh cijele proslave. Odbor se smjesta dao na intenzivan rad, a na narod je uputio veliki proglas.

Proglas za proslavu

Kratko i jasno bio je u proglasu protumačen razlog proslave i poziv na sve naše ljude dobre volje. Veliki plakati, koji se za-

Fra Ilija Rožić vođa grupe „Bunjevci dolaze“

počimali lijepim riječima „Bunjevci Hrvati!“, navješćivali su po našim gradskim ulicama, tihim salašima i radinim selima znamenitu obljetnicu, koja se mora proslaviti na do sada neviđeni način. Gdje

nisu dospjeli plakati poslano je na tisuće i tisuće letaka kojima su točno dane direktive subotičkog slavlja. A još više od same štampe oduševljavali su za proslavu naši agilni i neumorni radnici na prosvjetnom polju: stariji i mlađi, muško i žensko, svećenici i lajici. Od usta do usta, od salaša do salaša najprije je prolazio samo tihi šapat, a poslije oduševljen glas, koji je svakoj hrvatskoj bunjevačkoj i šokačkoj duši javljao veliku radost: da će se u metropoli bačkih Hrvata održati slavlje, kakvo ona nije imala od svoga počeka. Narod je shvatio te riječi, primio ih k srcu i svom se dušom dao na posao da se opremi što ljepše i dostojnije. Kroz duge mjesece,

Mostarski biskup o. A. Mišić služi sv. Misu

bez previše riječi spremao se svaki za te velike dane: slavlje cijeloga naroda. Kao nikad u povijesti bačkih Hrvata sada su se na okupu našli svi naši staleži, da u jednoj veličanstvenoj harmoniji rada manifestiraju svoju visoku svijest. Za proslavu se spremao svećenik sa svojim vjernicima i vjerskim organizacijama; spremao se intelektualac da svojim prosvjetnim društvima i radom pokaže kako je blizu narodnom bilu; spremao se naš seljak-salašar nosioc nepatvorenog narodnog blaga i čuvar narodne svijesti, jezika i običaja; spremao se zanatlija sa svojim lijepim proizvodima da pokaže kako on služi narodu; spremao se radnik, nadničar, sluga, sluškinja, kalfa, šegrt: spremali se svi do jednoga.

Zaškripali su stari dolafi, otključani teški kovčezi, pootvarani

čvrsti šifoneri i povađeno naše prekrasno narodno odijelo i nakiti, kojima se kitile i resile naše slatke bunjevačke nane. Kako li je lijepa, bogata i elegantna ta nošnja!

Pootvarana su velika spremišta naših bijelih salaša i povađeni stari plugovi, motike, grablje, sijačice i ostalo oruđe za obrađivanje zemlje. Sve je to čvrsto i čisto, da je milina pogledati.

Preko ravnih polja kao lake ptice prelijeću naši krasni konji. Dlaka im se na suncu sjaji, glave podignute u vis, a noge kao u brze gorske vile da se zemlje ne dodiruju. Kako li se srce razigra gledajući te naše žerave, čilaše, vrance . . .

Golemo mnoštvo naroda kod svečane sv. Mise

Naše mlade djevojke čiste i rede kuće, prozore i sobe, da sve bude lijepo i spremno za one velike dane. Od žutoga klasja pletu vijence i krune, da s tim divnim Božjim darom urese oltar, kola, konje. Šiju krasne barjake: crvene, bijele i plave da ih bunjevački kršni momci pronesu kroz ulice grada. Spremajuju cvijeće i zelenila da sve bude iskićeno i svečano.

Sve se to spremalo za veliko slavlje, sve se to natjecalo u radu, u bratskoj ljubavi i slozi. Sav narod, kao jedna duša i jedno srce, spremao se, da ono, što je kroz dugo godina bilo na oko sakriveno, što je dugo tek tinjalo, sada se pojavi u svom pravom i veličanstvenom svijetlu.

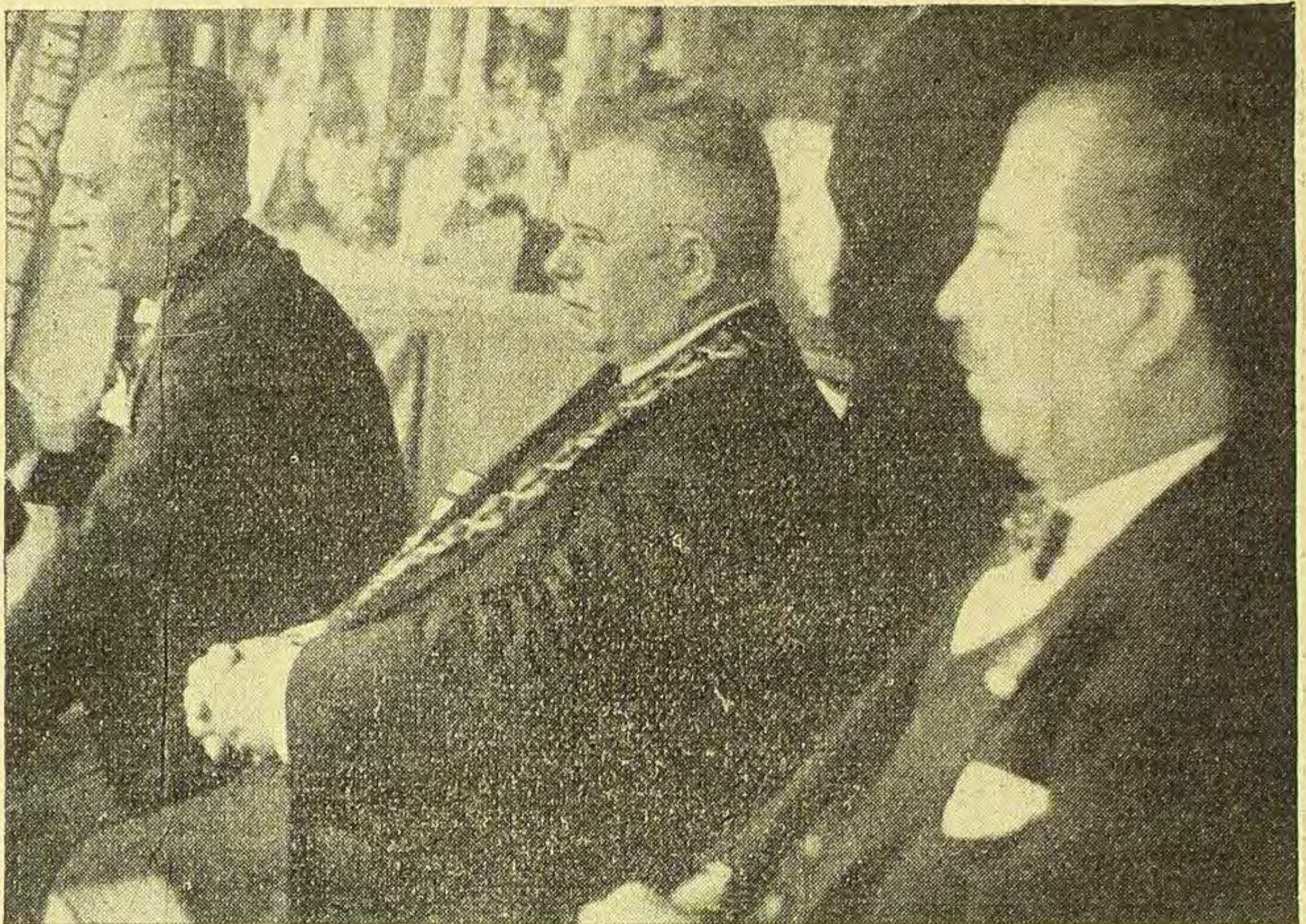
Početak velikog slavlja

Kao početak jubilarnih priredbi u programu je označeno večer 14. kolovoza 1936 godine. Međutim sva je Subotica već 12. kolo-

voza bila u tako svečanom raspoloženju, kao da je započeta sama proslava. Toga je dana stigao naš prvi gost nama tako drag preuzv. gosp. *O. Alojzije Mišić* mostarski biskup. Doček je bio srdačan i spontan. Pozdravljen s toplim riječima visoki je gost bio tako ganut, da nije mogao ni riječi izustiti. Svakog je zagrlio kao rođenog sina, zatim je uz klicanje prisutnih sio u auto i pošao subotičkom biskupu.

U petak 14. u jutro neko se posebno čuvsto razlilo u našim srcima, kada smo na subotičkom glavnom kolodvoru čekali našu dragu braću iz Hercegovine. Čekali smo, da pozdravimo našu braću koja sada prvi put dolaze, nakon 250 godina u tako velikoj grupi.

Braća Hrvatskog Zmaja na proslavi, u sredini veliki meštar
gosp. *Milutin Mayer*

Bože, da li su to oni isti Hrvati Hercegovci, koje smo mi prije dva i po vijeka ostavili? Da li su se šta promijenili? Hoćemo li ih prepoznati? Takove i slične misli vrzle nam se po glavi dok je naša grupa bila sve brojnija, da je ispunila cijeli trg, pred kolodvorom. Svijet je radoznalo čekao i pitao u sebi kakav li će biti taj prvi susret s našom braćom Hercegovcima u dragoj nam Subotici.

Najednom se začulo sviranje vlaka. Ispod majšanske ćuprije pojavila velika crna lokomotiva sa dugim redom vagona. I gle! Iz prozora proviruju hrvatske crvenkape, snažne ruke mašu prema nama, grudi su iskićeni hrvatskim trobojkama. To su oni! Radosti i međusobnom grljenju nije bilo kraja! Bez ikakvog upoznavanja i prestavljanja izljubili smo se kao složna rođena braća, a suze, koje se pojavile u očima sviju, jasno su govorile o velikoj sreći, koju smo doživjeli. Na kratki pozdravni govor g. *Lajče Dulića* odgovorio

je u ime gostiju mnogopoštovani otac dr. fra Dominik Mandić direktor klasične gimnazije na Širokom Brijegu.

Pred kolodvorom smo se svrstali u povorku i s braćom iz Hercegovine i Bosne krenuli smo kroz glavne gradske ulice prema katedrali. Kad je „Hrvatska glazba“, stupajući na čelu povorke, zaspivala gromke hrvatske davorije, sva se Subotica kao od nekog teškog sna trgla, progledala i širom otvorila svoje veliko srce da na njih pritisne glave svojih žuđenih gostiju. A naši ljudi, koji su kao marljivi mravi uvijek zaposleni, na taj glas su ostavili svoj posao, dućane i zvanije i kao radoznala djeca dotrčali da vide one o kojima se toliko govorilo.

Pripremi odbor sa dr. Ivanom Pernarom

Jest, to su oni! To su naša braća i sestre, koje smo prije mnogo godina ostavili u Hercegovini. Jezik im je isti s našim, vjera ista, iste narodne pjesme! Oni isto osjećaju kao i mi, isto traže, isto ljube — govorili su naši ljudi, kada su iz „Hrvatskog doma“ sretni i presretni sa svojim gostima pošli kući.

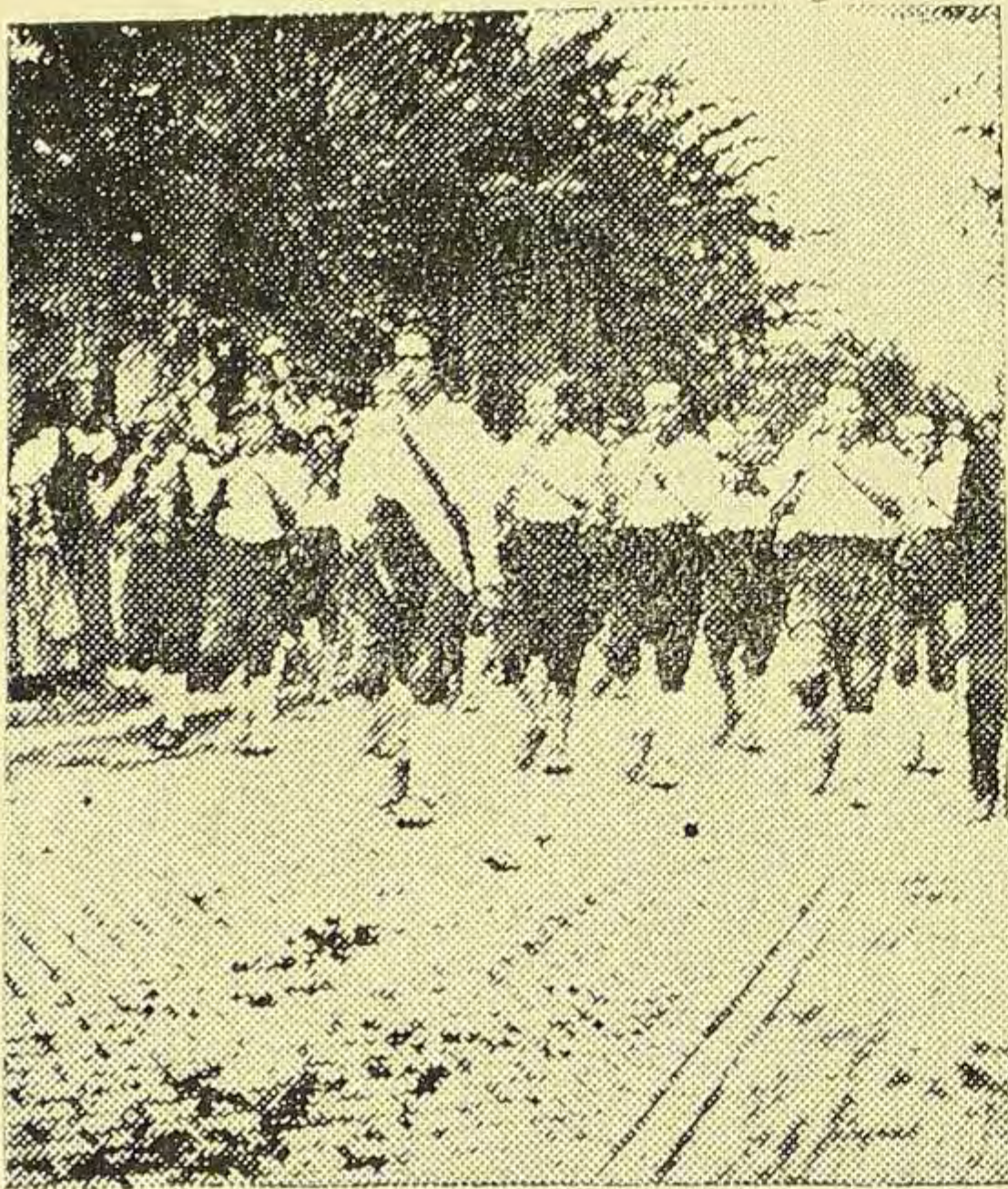
Cijeli dan 14. kolovoza stizali su nam gosti s raznih strana. U ime Bosne došao je predsjednik hrvatskog kulturnog društva „Napretka“ presvj. gosp. dr. Ante Alaupović, zatim preč. gosp. Ante Čelik, sudac gosp. Martinović, gosp. dr. Brkić, izaslanici hrvatskog akademskog društva „Kranjčević“ i mnogi drugi.

Doček dra Ivana Pernara

Kad su na vitkim tornjevima subotičkih crkava 14. na večer zvana zazvonila pozdravljenje pred katedralom, crkvama sv. Miho-

vila, sv. Roka sv. Đurđa i Kalvariji zagrmjeli su mužari javljajući otvorenje grandiozne proslave, kakve još građani Subotice u svome mjestu nisu nikada doživljeli. Na glas zvona i mužara sav je grad osvanuo u moru svijetla. Radosni su građani rasvijetlili svoje prozore, iskitili ih zelenilom i narodnim ćilimima i zastavama. U isto vrijeme mostarska je „Hrvatska glazba“ na trgu sv. Ćirila i Metoda pred katedralom, gdje se sakupila masa od 20—30 hiljada ljudi, započela svoj koncert, dok su svijetle boje raketa najavile početak velikog vatrometa. Čarobna svijetla iz katedralnog tornja na veliko udivljenje publike prikazala su razne simboličke znakove kao na primjer: brojeve: 250, slova: Buna, boje: crvena, bijela i plava, veliki vatreni mač, križ, Subotica itd. Sve je to izazvalo svečano

Hrvatska glazba iz Mostara

raspoloženje među ljudima, a trg pred katedralom i pokrajnje ulice sve su se više punile radoznalim svijetom.

Oko 9 sati pošla je ogromna povorka, kakve se u Subotici uopće nikada ne vidi, sa glazbom, bakljadom i hrvatskim zastavama prema glavnom kolodvoru, da dočeka dra Ivana Pernara, izaslanika Vođe Hrvata dra Vlatka Mačeka, te ostale goste iz Zagreba. Prostor je pred kolodvorom bio premalen da primi ogromnu masu svijeta. Mnoštvo od kojih 40.000 ljudi, žena i djece nestrpljivo je čekalo onaj radosni čas, kada će ugledati velikog narodnog borca i hrvatskog narodnog poslanika dra Ivana Pernara.

Oduševljenje i zanos rasli su svakim časom, a kada je dojurio zagrebački vlak i na trgu se pojavio dr. Pernar zrakom se prolomilo takovo urnebesno klicanje kakve mašta jedva može zamisliti. U tom svečanom času na govornicu se uspne presvj. Blaško Rajić, te u općoj tišini progovori:

„Vas, koji dolazite u ime dra Vlatka Mačeka pozdravljamo od svega srca i duše. Dolazite, da uzveličate slavu Subotice, koja je oduvijek bila slavenska, a od 250 godina je hrvatska. Radujemo se, što nam evo dolaze najdraža naša braća iz Zagreba, tog hrvatskog središta, da s nama proslave ovo slavlje. Dobro nam došli svi, a osobito Vi, zastupniče dostojnoga vođe sviju Hrvata među koje se ubrajamo i mi Bunjevci!“

Zatim je kratak, ali vatren i oduševljen govor izrekao subotički hrvatski narodni zastupnik gosp. Josip Vuković Đido, a kada se na govornicu sa velikom kitom cvijeća popeo sam dr. Pernar

nastalo je opet urnebesno klicanje. Iza dugog klicanja, kada se narod nešto umirio, stane govoriti dr Pernar:

„Hvala vam, hrvatska bunjevačka braćo, za ovaj doček! Nije vas amo dotjerala sila, nego Bog i duša. Vama, koji ste ovdje starosjedioci, koji ste ovaj hrvatski grad Suboticu podigli, došao sam po želji dra Vlatka Mačeka (gromki „Živio“). Ne ide pravica i sloboda sama po svijetu, nego se za pravicu i slobodu treba boriti (svi oduševljeno „Borit ćemo se!“). Ne borimo se zato da bilo kome učinimo nepravdu, nego se borimo za svoje pravo, da unutar ove države budemo slobodni na svojoj hrvatskoj zemlji („Tako je!“). Hvala vam za vašu jednodušnost i ljubav, koju mi ovdje iskazujete kao izaslaniku Vođe našega od kojega vam nosim pozdrav, večeras mali, a sutra ćete čuti veliki“.

U najvećem oduševljenju i neprestanom klicanju povedoše dra Pernara do četveroprežna kola, na koja još sjedoše pretsjednik pripremnog odbora za proslavu presvj. B. Rajić, urednik „Subotičke Danice“ gosp. Ive Prčić i narodni zastupnik g. Josip Vuković. Kola su polako prolazila kroz špalir nepreglednog mnoštva, koje je klicalo bez kraja i konca i kojemu je dr. Pernar duboko ganut odzdravljao. Na čelu povorke nošena je velika hrvatska zastava iza koje je stupala mostarska „Hrvatska glazba“ i svirala razne narodne koračnice.

Šokci iz B. Brega u povorci

Uz svirku i besprekidno klicanje dopraćen je dr. Pernar do biskupskog dvora, gdje ga je pozdravio pokrovitelj proslave 250 godišnjice preuzv. gosp. Lajčo Budanović i primio kao svoga gosta. Poslije toga se narod — bilo je već 11 sati u noći — mirno razišao raznoseći rodoljubne poklike kroz tihu noć po cijelom gradu. A sretnici, koji su dobili goste iz bijelog Zagreba veselo su ih vodili svojim čistim hrvatskim kućama, da ih pogoste kako se to kod nas dolikuje i da otpočinu od putnih napora i tako svi budu svježi za veliko neviđeno slavlje, koje će se razviti slijedeći dan.

Glavni dan proslave

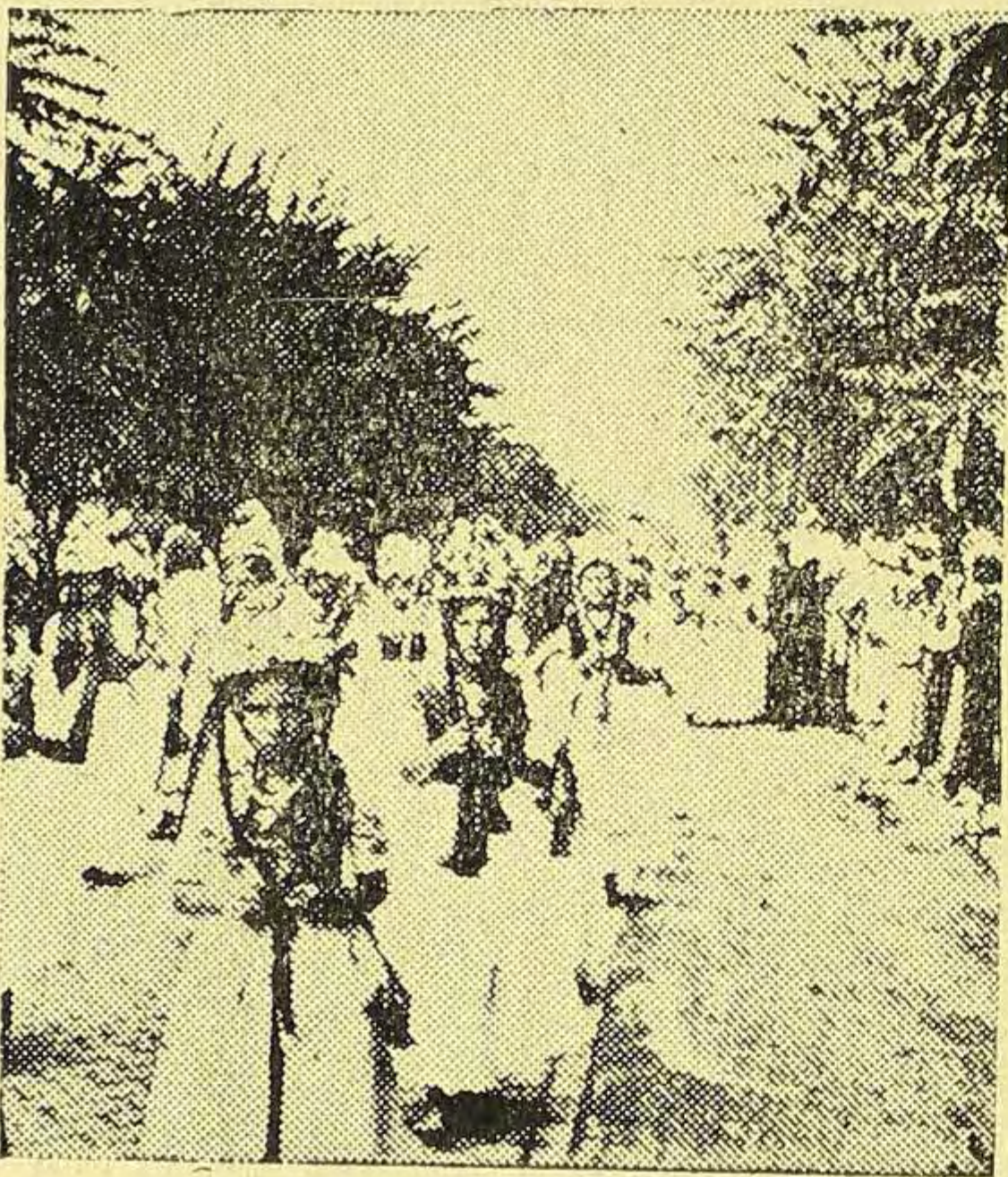
Rano u jutro u 5 sati gruvanje mužara i sviranje budnica najavili su da je osvanuo dan, kada će se razviti glavne točke proslave 250 godišnjice. Zlatne sunčeve zrake su milovale svečano iskličeni grad, sjajne križeve na tornjevima katedrale i duge široke ulice kojima su kao ptice letjeli mladi konjanici u narodnim noš-

njama urešeni hrvatskim zastavicama. Čitav je grad bio u svečanom raspoloženju, koje je bilo sve više raslo što je više dolazilo naših dragih salašara.

U pol osam stizali su vlakovi sa svih strana prepuni mnogobrojnim gostima. Najviše ih je došlo sa somborske strane. Svi se oni, mnoštvo od više tisuća duša, svrstali u povorku sa velikim hrvatskim zastavama s osječkom glazbom na čelu pošli su kroz glavne ulice. Narod ih je pozdravljao sa suzom u očima, jer eto dočekao je onaj radosni dan o kojem se do sada moglo samo sanjati.

Oko osam sati u najvećem redu kroz gusti špalir svijeta pod velikim hrvatskim zastavama u krasnim narodnim nošnjama pošle su razne organizacije prema igralištu „Bačke“. Za njima je nagnio sav narod tako da je široki somborski put bio sličan kakvom mravinjaku.

Kraljice u povorci

U isto vrijeme kroz mnoge sporedne ulice kao duge rijeke lijevale su se velike mase svijeta, da se svi stope u jedno nepregledno veliko more iz kojeg se izdiže bijeli oltar sa visokim križem od zlatnog klasja.

Veličanstvena je četa od pet stotina konjanika poplavila sav prostor oko nove crkve Isusova Uskrsnuća na Žitnom trgu

Krasno igralište „Bačke“ opkoljeno visokim jablanovima, iskićeno cvijećem, zelenim vijencima i trobojkama od kako postoji nikada u svoje krilo nije primilo tako ogromno mnoštvo svijesnih sinova naše drage domovine. Masa od kojih 60 000 duša u divnom skladu šarenila narodnih nošnji opkoljavala je divnu tribinu, koja

je u ovaj čas zasjala u svoj svojoj ljepoti.

Oko 9 sati došla su preuzvišena gg. O. Alojzije Mišić i Lajčo Budanović, zatim dr. Ivan Penar, Milutin Majer, dr. Ante Alaupović i dr. Svetu je Misu služio mostarski biskup O. Alojzije Mišić Matzovu „Hrvatsku Misu“ pjevao je vrsni mješoviti zbor hrvatskog pjevačkog društva „Neven“ pod ravnanjem dra Mihovila Katanca.

Krasan je i nezaboravan prizor bio za vrijeme podizanja. Dok su staračke ruke osamdesetgodišnjeg biskupa Alojzija Mišića prema zlatnom križu od klasja dizali sniježno bijelu sv. Hostiju, sav narod i sve zastave duboko se poklonile svome Velikome Kralju Kristu. Seljak i građanin, salašar i gospodin, mlad i star, muško i žensko duboko se klanjali dobrom Bogu, koji je našim predcima kroz 250 godina mukotrpnog života bio najjače uporište i najveća snaga. Božja je ruka kroz sve nevolje i tegobe, kao svoj izabrani

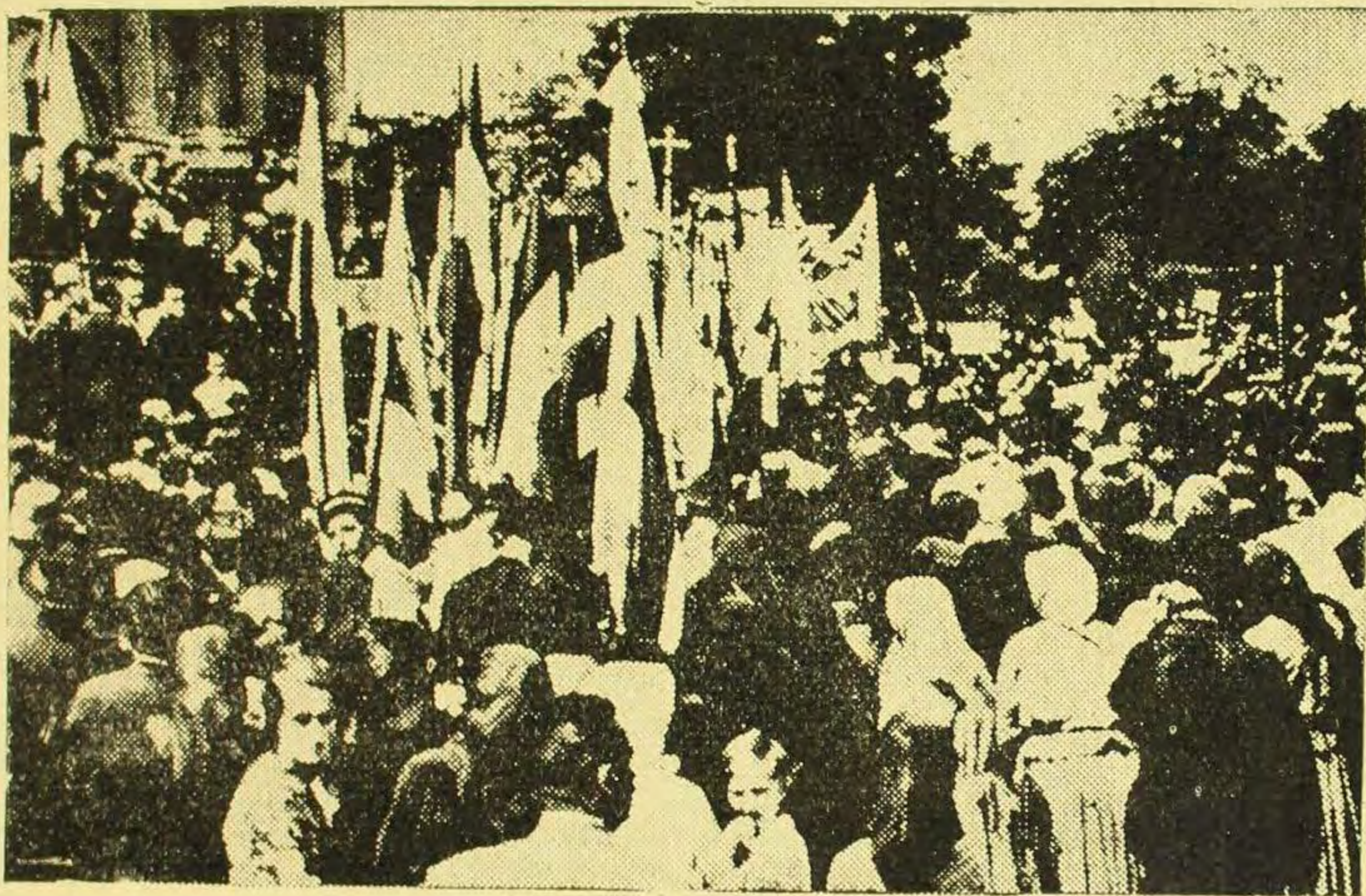

narod, iz srca bivše Hrvatske dovela Hrvate Bunjevce u ove plodne krajeve — obećanu zemlju — ta ista Božja ruka neka ih i dalje čuva i štiti od svih neprijatelja.

Svečana povorka

Poslije službe Božje slijedila je jedna od najzanimljivijih i najoriginalnijih točaka cijele proslave: svečana historijska povorka. Takovo šta još nikada nismo imali dok je Subotice i Hrvata Bunjevaca.

Na čelu povorke pod velikom hrvatskom zastavom išao je jedan konjanik. Poslije ovoga slijedile su u najvećem redu odmje-

Zborovanje pred katedralom

rene grupe konjanika, koja je svaka za sebe imala po tri hrvatska barjaka. Svaki konj, a bilo ih je u povorci preko 500 stotina, imao je na glavi malenu hrvatsku zastavicu. Konjanici su bili većinom u narodnoj nošnji, što je davalo vanredno lijepu sliku.

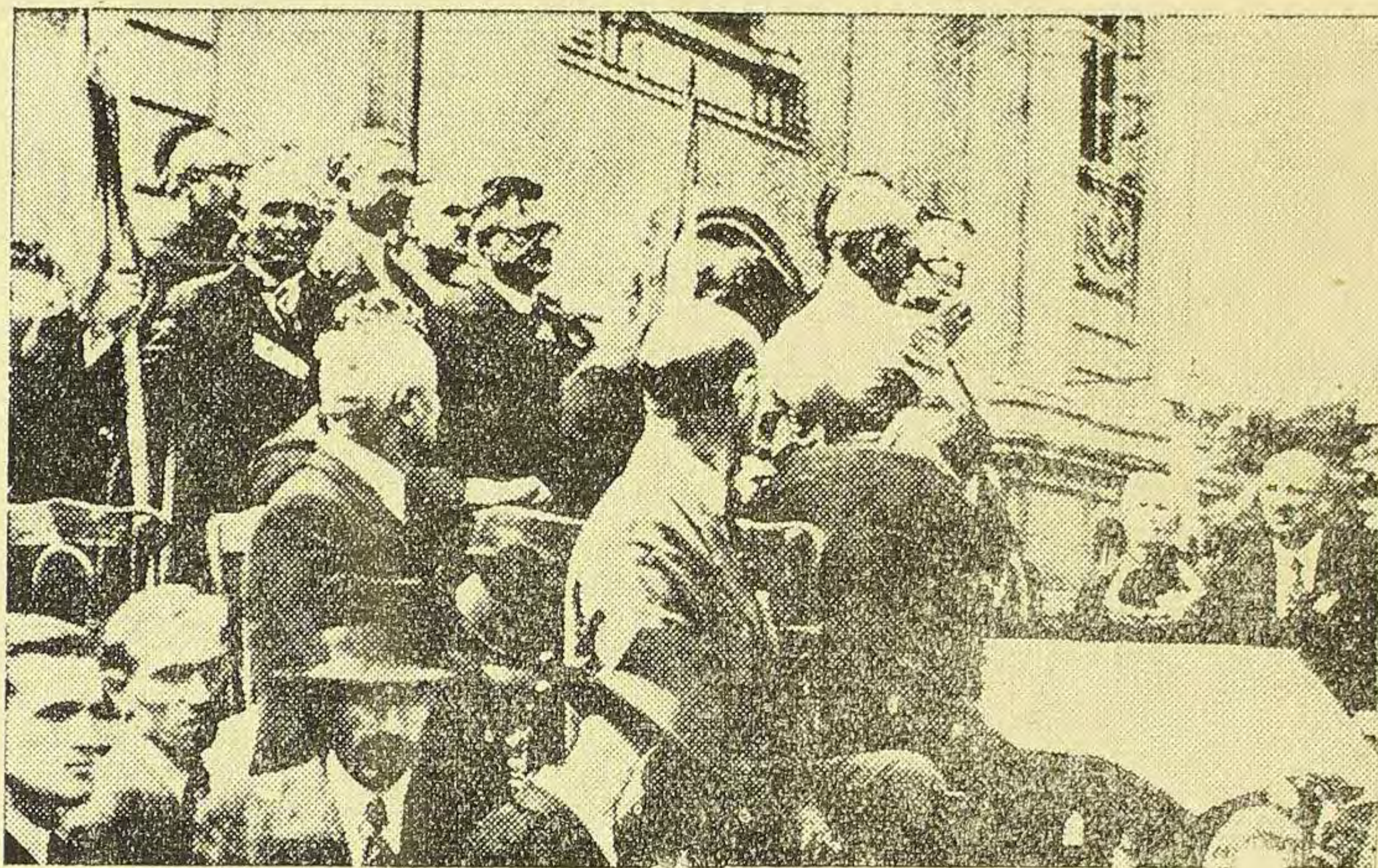
Iza konjanika je stupala mostarska „Hrvatska glazba“ svirajući naše narodne budnice. Svi su članovi glazbe bili u hercegovačkoj narodnoj nošnji, koja se našoj publici veoma dopala. Ove je slijedio pripremni odbor za proslavu 250. godišnjice na čelu sa Blaškom Rajićem, dr. Ivanom Pernarom, i delegatima pojedinih mjesta i društava, koji nisu bili u narodnoj nošnji.

Osobito je bila lijepo prikazana slika seobe naših otaca, koje je vodio krupan hercegovački franjevac fra Ilija Rožić, koji je jašio na krasnom čilašu (bijelcu) držeći u ruci veliku hrvatsku zastavu.

Pred njim su odlazili Turci, koji su iz Subotice, bili protjerani, a iza njega su, stupali sa ostalim franjevcima, Hrvati Bunjevci u hercegovačkoj nošnji.

Iza svih prolazili su mnogobrojni gosti u narodnim nošnjama: Hercegovci, Bosanci, Slavonci, Baranjski, pa iz svakog mjesta u Bačkoj, gdje žive Hrvati Bunjevci i Šokci. Vidjeli smo krasne šokačke nošnje iz Vajske, Plavne, Bođana, Bača i Sonte, Bačkog Monoštra i Bačkog Brega, divnu bunjevačku nošnju iz Sombora, Lemeša (Svet. Miletića), Čonoplje, Bajmaka, naših salaša i konačno naše Subotice. Krasna li je i bogata šokačka narodna nošnja, divna je li je, raskošna i skladna nošnja naših Bunjevaka!

Presvj. Blaško Rajić otvora zborovanje

Narodni običaji bili su na zoran i nepatvoren način prikazani u povorci i pružali su kako strancima, tako domaćima nezaboravan prizor. Sva ljepota, draž i privlačivost bunjevačkih narodnih običaja bio je prikazan u povorci. Naprijed su išli nakićeni *polivači*, njima je svirala banda bunjevačkih tamburaša, kojima nema ravna na cijelom svijetu.

Neobično je lijepo bilo gledati do blizu stotinu malih djevojčica obučenih u „*kraljice*“ kako sitno koracaju sa cvjetnim krunama na glavi. Njihovo otmeno držanje i nadasve krasno ruho bilo je nešto jedinstveno u cijeloj povorci. „*Mustulundžije*“ su nas potsjetili na ona zlatna vremena, kada su sokacima bogate Subotice svaki dan letjeli krasni i brzi konji kakvih se sada samo rijetko vidi. Naši starovinski bunjevački svatovi s rakijarama, starim svatom, snašom, kumom, đuvegijom i staćelama bili su prikazani s vanredno velikim

uspjehom. Upravo se moramo diviti našim momcima i djevojkama, što su sve to znali tako lijepo organizirati.

„Risari“ (žeteoci) s „risarušama“ u bjelini, koje su u ruci nosile klasje ovijeno crvenobijeloplavim trakama, odavali su sliku s mnogo ukusa. Pred njima su mlade djevojke nosili umjetničkim načinom izrađene krune od klasja, a iza njih su polako išla paorska (seljačka) kola s „bandašom“, i „bandašicom“ da prikažu starovinsku „dužijancu“. Lijep fijaker sav iskićen klasjem s drugim mladim parom prikazao je sadašnju „dužijancu“. Na kraju su bila kola puna voća i grožđa, na kojima su sjedili „pudar“ i „pudaruša“.

Somborčani su odjelito prikazali neke bunjevačke narodne običaje. Osobito je lijep prizor bio onaj gdje su mlade djevojke nosile lijepo izrađene grabljice. „Betlemaroši“ s bradatim pastirom izazvali su ugodno raspoloženje kod čitave publike, napose kod djece.

Preuzv. O. Alojzije Mišić, gđa Zdenka Jušić-Seunik i gđa Marija Kumičić na zborovanju

U povorci su sudjelovala sva nacionalna, vjerska i prosvjetna društva Hrvata Bunjevaca: Pučka Kasina, Kolo Mladež, Katolički Krug, Katolička čitaonica II. i III. kruga, Kolo Mladih Nevenaša, Školska Zadruga, Omladinci koji su 1918. godine 10. studenog na gradski toranj istakli hrvatsku zastavu, Divojačko društvo s podružnicama, Dobr. zaj. Bunjevaka, Bunjevačko momačko kolo s filijalama, somborsko Bunjevačko kolo, hrvatsko pjevačko društvo „Neven“, hrvatski prosvjetni Dom, organizacije Hrvatskog Radiše, Hrvatska kulturna zajednica, društva Križara i Križarica iz Subotice, Tavan-kuta, Sebešića, Bajmaka i drugih mjesta, Treći red, razne Marijine Kongregacije, Patronaža župe sv. Roka, organizacije Seljačke i Gospodarske Sloge, te političke organizacije.

Križari i križarice su simbolički prikazali svoj ideal. Na kola, koja su bila sva u bijelom cvijeću, bio je postavljen veliki križ od crvenog cvijeća u čijem su podnožju klečale djevojčice u plavom

odijelu. Ta divna kola na kojima se tako lijepo isticale tri boje: crvena, bijela i plava vuklo je tridesetak križarica u bijelim, pokraj kojih su stupali mladi križari: Zatim je prikazan razvoj vinogradarstva, voćarstva i domaćeg tkalstva kod Hrvata Bunjevaca.

Gospodarski odio u povorci bio je također vrlo originalan i lijep. Tu su prikazana sva oruđa kojima su naši od početka svog života u ovim krajevima, pa do dana današnjeg obrađivali zemlju. Kao na nekom čarobnom filmu ređale su se sve ljepše i novije slike, koje su sve zajedno činile skladnu cjelinu. Pred našim očima ređali su se drveni, gvozdeni plugovi, po 2 drvene i gvozdene brane, kombinovane sijačice, roljke s jednim i s tri valjka, kosačice, grabljačice, zatim 25 sijača, deset pari risara, stroj za sađenje kukuruza, 25 kopača s motikama, volovski dvopreg, volovski četvero i osmeropreg, dvokolica, upreg u paradna kola, u čezijama i karucama i četveropreg.

Povorku su zaključili konjanici i na koncu su išla sanitetska kola.

Duga povorka od više kilometara kretala se polako i dostojanstveno kao vojska nakon pobjede. Nepregledno je mnoštvo po gradskim ulicama pravilo gusti špalir i sve pratilo s najvećim užitkom, odobravanjem, klicanjem i pljeskom.

Zborovanje pred katedralom

Sva se ta veličanstvena povorka sa mnoštvom svijeta, koji je sa obe strane činio špalir, smjestila na trg pred katedralom sv. Terezije. Masa od kojih 50—60 hiljada ljudi u najvećem redu i disciplini čekala je da joj progore pravi vođe naroda. Zanos i oduševljenje rastao je sve više, kad su se na ukusno iskićenu tribinu popeli biskupi O. Mišić i L. Budanović, hrvatski narodni zastupnici dr. I. Pernar, Milutin Mayer, dr. J. Reberski, Stj. Kuvedžić, te subotički hrvatski narodni zastupnik Josip Vuković Đido, zatim predsjednica Hrvatske Žene gđa M. Kumičić, književnica gđa Zdenka Jušić-Seunik, dr. fra Dominik Mandić, urednik Društva sv. Jeronima dr. Josip Andrić, dr. M. Katanec i dr. Uz tribunu su sjedili ostali delegati i uglednici.

U ime pripravnog odbora i hrvatsko-bunjevačkog svećenstva prvi je progovorio *Blaško Rajić*. Njegove su riječi bile odraz opće radosti nad veličanstvom onoga što je Subotica, taj po veličini drugi hrvatski grad, evo doživjela, a bile su upravljene svima, koji su se na ovom slavlju našli. Posebno je pozdravio goste iz ostalih hrvatskih krajeva, osobito iz Zagreba na čelu sa zastupnikom dra Vlatka Mačeka (burni „Živio!“). A kad su sve ovo Hrvati Bunjevci doživjeli, govornik je dozvao svima u pamet, kako je Crkva uvijek bila najjače utočište Hrvata-Bunjevaca, kako su svećenici i franjevci uvijek bili uz svoj narod, koji je zato prema službenicima Crkve uvijek gajio najveće poštovanje sačuvavši ga do danas. I dokle god bude te odanosti naroda prema Crkvi, bit će narod osiguran od sviju svojih dušmana (veliko odobravanje).

Uzburno i dugotrajno odobravanje započeo je svoj govor *dr. I. Pernar*:

Seljačka braćo i sestre, hrvatski narode!

Velik je dan što ga je doživjela Subotica i vrijedno je da na taj dan zvone zvona, pucaju mužari, da se čuje pjesma, da jače zakucaju naša srca. Neka se taj dan bilježi u knjigu trajnih uspomena. Zaslužili ste, draga hrvatska braćo i sestre, da vam za taj dan svi čestitamo. I ja vam čestitam u ime pretsjednika Hrvatske seljačke stranke dra Vlatka Mačeka, kojega imadem čast ovdje zastupati.

Zadivili ste nas svojom velikom priredbom u vašim krasnim narodnim nošnjama, svijetla obraza, ponosnog otvorenog srca hrabre i vedre duše. Mi osjećamo vaše veliko veselje i slavu, vaše plodne livade, vaše gradove i trgovišta, a najviše vaša divna sela, u kojima se već preko 250 godina čuva stara poštena ljubav prema rođenoj hrvatskoj riječi i neslomiva odanost hrvatskog naroda svojim svetinjama. Gledamo vašu priredbu okićenu cvijećem, zvonjavom zvona, oduševljenom pjesmom, glazbom, čujemo, kako svaki Bunjevac i Bunjevka ponavljajus tih nezaboravnog hrvatskog bunjevačkog pjesnika Nikole Kujundžića: „Nek se znade da Bunjevac živi!“

Iz svih hrvatskih krajeva dolaze vam najsrdačnije čestitke i poruke, niste sami, svi su Hrvati s vama. Kucaju s vašim srcima u Subotici, Dubrovniku, Splitu, a nadasve u glavnom gradu svih Hrvata, u Zagrebu. Posebno donosimo pozdrave pretsjednika dra Vlatka Mačeka, koji mi je rekao: „Pođi u Suboticu u ime moje, u ime svih nas, izruči im najsrdačnije pozdrave, priređivačima i učesnicima proslave, predstavnicima građanstva, školovanim ljudima, a prije svega i iznad svega hrvatskim bunjevačkim i šokačkim seljacima i radnicima, koji zajedno s cijelim hrvatskim narodom ispovijedaju, da ih je spasila do sada, a spasit će ih i u buduće „Vjera u Boga i seljačka sloga!“

Pođi u Suboticu, reci svima, da je njihovo slavlje i naše slavlje, njihova skrb, njihova nada, vjera i ljubav, naša nada, vjera i ljubav u skorbu i sretnu budućnost“.

Draga hrvatska braćo i sestre. Ova naša opća hrvatska proslava nije potekla iz nikakovog utvaranja i pretjerivanja, veliki i opravdani razlog te slave je u svom programu obnavljanje dolaska jedne grupe Bunjevaca prije 250 godina u ove krajeve. Mi znamo, što su sve pretrpjeli, što se je sve radilo i zašto su se borili. U ovih 250 godina mnogo je događaja prošlo iznad ovih krajeva. Mnogo se pokoljenje izmijenilo u Subotici, promijenile su se države, i vlade, ali se nije promijenila bunjevačka svijest, hrabrost, radinost i prosvjeta.

Gdje je jedan Bunjevac progovorio hrvatsku riječ, gdje je zao-
rao plugom, gdje se je molio Bogu, tamo više nije uzmicao, nego je ustrajao na svojem mjestu kao stanac kamen, kao div i kao junak.

Bunjevci i Šokci mogu ponosno uspraviti svoje čelo i kazati cijelom svijetu, da je ovo naša zemlja, na kojoj su prolivene rijeke krvi i znoja. Oni su uvijek ustrajali u borbi da budu gospodari u

Rastajali smo se sa velikom tugom u duši i sa bolom i čemerom u srcu; rastajali smo se od naše bistre Bune i od našeg ponosnog i gordog Stjepan grada, da se krenemo u nepoznato. Lutali smo bez kruha i krova dok nijesmo došli u ove krajeve gdje i danas živimo, da od glibovitih močvara sa svojim krvavim znojem načinimo najžitorodnije njive, da izgradimo naša sela i gradove. Koliko je bio žalostan i ganutljiv naš rastanak prije četiri stoljeća, toliko je danas veće veselje i radost u našim srcima kada nakon tolikih stotina godina prvi puta se vidimo sa djecom naših pradjedova ovdje u bijeloj Subotici.

Današnji naš historijski sastanak u drugom redu i zato je jedan radostan i nezaboravan momenat što danas slavimo 250 godišnjicu dolaska jedne veće naoružane grupe Bunjevaca u grad Suboticu. Ta naoružana grupa Bunjevaca je prije 250 godina preuzela upravu grada Subotice od Turaka i time smo ujedno i mi Bunjevci svoju sudbinu uzeli u svoje ruke. Za četiri stoljeća od našeg dolaska pale su mnoge krune i žezla u prah a mi smo ostali postojani u svojoj vjeri i čvrsti u narodnoj svijesti. Gledajući Vas ovdje čini mi se kao da gledam suvo stijenje na nepom.čnim klisurama i hridinama koje su se nadvile nad izvorom bistre Bune, da je zaštite od svakog zla i nevremena, i da joj sačuvaju čistoću i bistrinu od kakove mutne i nečiste pritoke. Tako isto stojite i Vi danas ovdje gordo i ponosno čuvajući ljubomorno svoje čedo: svoj hrvatski jezik i svoju katoličku vjeru. Istu onu vjeru za koju su naši slavni pretci umirali bez ijednog jecaja, istu onu vjeru koja nam je u crnim danima davala utjehu i mir, a u danima iskušenja i borbe ulijevala u naša srca hrabrost i odlučnost. U našoj prošlosti bilo je mnogo pokušaja da se grane sa stabla hiljadugodšnjeg hrasta hrvatskoga odcijepi i odstrane, da bi grane usahnule a stablo oslabilo. Ali vidili smo i svjedokom smo bili da je hrvatska narodna svijest poslije svake bure izišla ojačana, a da je oluja odnijela samo suhe grančice i nagnjilo lišće.

Mi smo stoljećima odolijevali svima najezdama i nasrtajima na našu individualnost, a oduprijeti ćemo se i u buduće ako bude potrebno, dolazili oni bilo s koje strane. Vidili smo iz povijesti da se nijedan narod nije mogao duže vremena održati koji je svojoj vladavini uzeo za temelj nepravdu, zapostavljanje i ugnjetavanje drugih naroda. I baš zato imamo mi najjaču garanciju za uspjeh naše stvari — za bolju i ljepšu budućnost cjelokupnog hrvatskog naroda — što se oslanjamo na čovjekoljubivost, pravdu i opće — ljudsku pravicu. To su bile naše lozinke u prošlosti a ostale su do dana današnjega. Ova naša velebna manifestacija neka za svagda dokonča sve jalove i tendenciozne rasprave i dokone teorije o narodnoj pripadnosti nas Bunjevaca. Mi smo ovdje bili prije četiri sto godina, tu jesmo danas i tu ostajemo sve dotle dok i jedno hrvatsko srce nije u bunjevačkim grudima. Kao Hrvati smo napustili našu rodnu grudu u kršnoj Hercegovini, da kao Hrvati nastavimo naš život u bačkim ravnicama.

Iza ovih još su govorili *Stjepan Barbarić iz Mostara* u ime hercegovačkih studenata i seljaka, *Josip Tomljanović iz Senja* kao predstavnik ličkih Bunjevaca, te zagrebački hrvatski narodni zastupnik *Milutin Mayer*. Zborovanje je završio subotički hrv. nar. zastupnik *Josip Vuković Đido*.

S pjevanjem „Lijepa naše“ završeno je u pola 2 iza podne ovo lijepo i nenatkriljivo zborovanje, te se narod u neprestanom klicanju polako razišao.

Velik broj prestavnika sviju bačkih hrv. mjesta i sviju bunjevačkih društava pošao je na banket sa svim odličnicima iz Subotice i ostalih hrvatskih gradova. Na banketu je bilo preko 500 osoba, svirala je osječka vatrogasna glazba, i lijepa su govore izrekli B. Rajić, dr. Ante Alaupović, gđa Kumičić, veliki meštar Braće hrvatskog zmaja M. Mayer, dr. fra Dominik Mandić i na koncu dr. I. Pernar. Pročitani su i brzojavi hrv. metropolit dra Bauera, nadb. koadjutora dra Stepinca, nadb. dr. I. Šarića, dr. Vladimira Čačića i mnogih drugih.

Narodno veselje

U 4 sata poslije podne na igralištu „Bačke“ započelo je narodno veselje tako velikog obima, kakvo se rijetko viđa i u mnogo većim gradovima, nego što je naša Subotica. Hiljade i hiljade su pošli tamo da se na čistom zraku provesele, da se što bolje upoznaju i ljubav među gostima i domaćima ostane trajna. Uz sviranje „Hrvatske glazbe“, naših dičnih tamburaša i harmonikaša redali se narodni plesovi jedan za drugim. Kako je nezaboravno lijepu sliku davalo ono kolo gdje su se zajedno uhvatili Hercegovka i Bunjevac, Šokica i Bosanac, Hercegovac i Slavonka, Šokac i Bunjevka! Ne znaš što je više osvajalo srce: da li onaj divni sklad šarenila bogatih i ukusnih narodnih nošnja; da li ona nenatkriljiva vještina naše omladine u najrazličitijim narodnim igrama ili ona prirodna, nepatvorena ljepota naših djevojaka i momaka. Kad je čovjek promatrao tu ljepotu i harmoniju, tu vještinu i veselje došlo mu je da usklikne: „Krasan li je naš hrvatski Rod!“

Kada se spustio prvi ljetni sumrak igralište „Bačke“ bilo je rasvijetljeno upravo čarobnim svjetlom. Veliki reflektori, crvene,

prof. Ivan Malagurski pisac drame
„Tri stoljeća“

bijele i plave žarulje raskošno su osvjetljivale sav prostor ogromnog igrališta. Narodno je veselje potrajalo sve do zore, privlačući sve veći broj svečano raspoloženog svijeta. U divnoj zvjezdanoj ljetnoj noći orile se naše hrvatske pjesme u slavu velikog dana, bratske sloge i ljubavi. Gordi visoki jablanovi, koji su bili nijemi svjedoci ove jedinstvene, srdačne i nezaboravne narodne radosti, kao da su se još više zbližili i jedan drugom šaputali o velikoj sreći koju su doživjeli. A tihi je povjetarac, miljući vedra mladenačka čela, glasne žice bunjevačkih tambura i brezbrojne hrvatske zastave, nosio pozdrav beskrajnim našim ravnicama sa bijelim samotnim salašima javljajući veliku radost: probuđenu svijest bačkih Hrvata.

Za uzoran red, bogatstvo programa i vanredan uspjeh ove veličanstvene narodne zabave zahvalni smo agilnim članicama i članovima „Bunjevačkog katoličkog divojačkog društva“ i „Bunjevačkog momačkog kola“. Oni su ovom proslavom jasno pokazali da su sposobni i za velike stvari.

Otkrivanje slike biskupu Antunoviću

„Pučka Kasina“ kao najstarije društvo subotičkih Hrvata, da se donekle oduži najvećem sinu bunjevačke nane i svom velikom prijatelju biskupu Antunoviću, odlučila je da sliku tog narodnog velikana postavi u svoju svečanu dvoranu. I zbilja među slikama bunjevačkih prvaka, koje rese tu dvoranu, do sada je upravo manjkala slika našega Preporoditelja. Zato svaka hvala članovima Kasine, koji su došli na ideju da se slika biskupa Antunovića otkrije upravo u okviru veličanstvene proslave 250 godišnjice seobe Hrvata Bunjevaca.

U pet sati poslije podne Velike Gospe u prisustvu delegata hrvatskih društava i gostiju otkrivena je krasna slika Najvećeg Bunjevca u prirodnoj veličini. Prigodni je govor održao g. Mićo Skenderović istaknuvši koliko je Antunović uradio upravo za buđenje svijesti kod bačkih Hrvata. Iza njega zorno je prikazao jedan Somborac prilike koje vladaju u njihovom društvu „Bunjevačkom kolu“, Svi su ga pažljivo saslušali i nagradili ga burnim pljeskom.

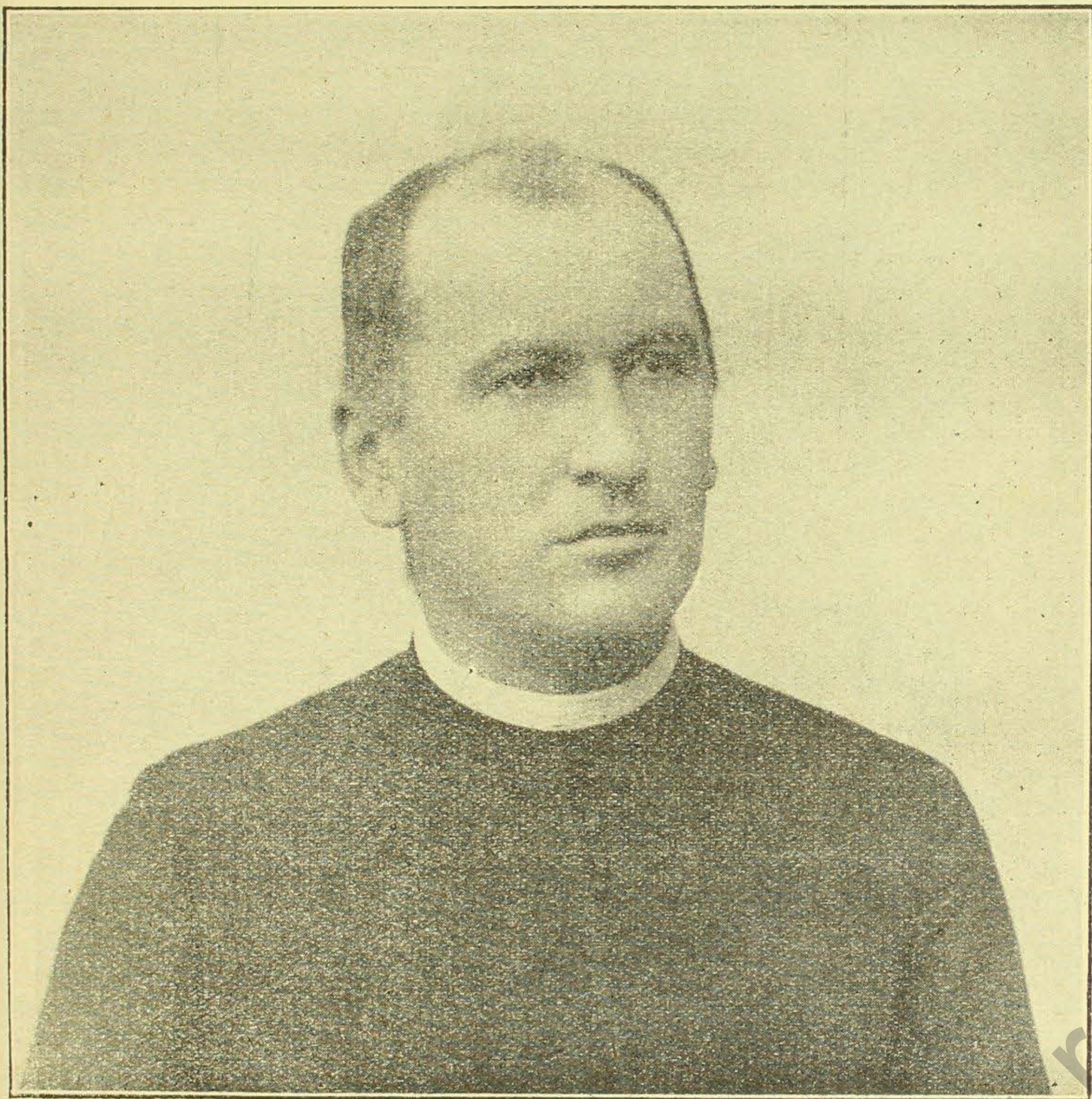
Poslije ovoga čina svi su pošli van pred „Pučku Kasinu“, da se otkrije spomen ploča 250 godišnjice glavne seobe Hrvata Bunjevaca i osvojenja grada Subotice. Krasna i velika spomen-ploča se imala postaviti na subotičku gradsku vijećnicu, ali to nije bilo dozvoljeno. Privremeno je ploča postavljena na zgradu naše Kasine, a kad osvanu ljepši dani, ona će doći na svoje pravo mjesto. Vatren i spontan govor održao je naš poznati kulturni radnik g. Ive Prčić. Naglasio je hrvatstvo Subotice i istaknuo nepravdu koja nam je nanesena još i prigodom ove proslave. Nakon svog lijepog govora skinio je s ploče veliku hrvatsku trobojku, kojom je bila pokrivena. Na mramornoj spomen-ploči uklesani su stihovi bunjevačkog pjesnika Aleksandra Kokića. Oko cijele pjesme napravljen je vrlo ukusan hrvatski troplet, što je u divnom skladu sa cijelim sadrža-

jem same ploče. Sa pjevanjem naše himne „Lijepe naše“ završena je ova lijepa točka jubilarnih svečanosti.

Hrvatska Kulturna zajednica

Već je odavna postojala potreba, da se rad svih hrvatski društava cijele Bačke na neki način poveže u jednu cjelinu, da se

† pop Pajo Kujundžić

stvari jedan jaki centum oko kojega će se okupiti sve što je zdravo i dobro u našem narodu. Kao najpodesnije mjesto za takvo središte je svakako najveće hrvatsko mjesto Vojvodine Subotica. Cijela naša prošlost i sav naš rad usko je vezan za ovo mjesto. Kao što je Zagreb središte svih Hrvata čitave Domovine, tako je Subotica središte naše uže Domovine — ravne Bačke i Baranje.

U Subotici je početkom 1936 god. osnovana „Hrvatska Kulturna Zajednica“, koja ima zadaću da poveže sva naša društva i osnivajući nova širi prosvjetu među narodom. Držeći se čisto kršćanskih principa i čuvajući naše hrvatske narodne svetinje Zajednica će, kao neki viši forum, davati važne direktive po kojima će se ravnati svako naše mjesto. Budnim će okom pratiti sve što se događa u svijetu i doma. Poticati na rad, održavati važna prosvjetna predavanja, dizati blagostanje naroda.

Prva glavna skupština „Hrvatske Kulturne Zajednice“ održana je 15. kolovoza poslije podne u 5 sati u velikoj dvorani „Subotičke Matice“. Za pretsjednika je jednoglasno izabran Blaško Rajić, za tajnika dr. Mihovil Katanec. Ostali su članovi odbora uzeti iz redova naše inteligencije, koji se do sada istakli kao prosvjetni radnici.

Za vrijeme skupštine značajan je govor održao dr. Ante Alaupović u ime hrvatskog kulturnog društva „Napretka“. Naglasio je da bi trebalo i u Zagrebu osnovati nešto slično našoj Zajednici, koje bi povezalno sve organizacije Hrvata. Dr. Zrnc je govorio u ime „Matice Hrvatske“ i istaknuo važnost kulturne veze između Zagreba i Subotice. Dr. Josip Andrić je rekao nekoliko toplih riječi u ime hrvatskog književnog društva sv. Jeronima. Kada je spomenuo da je i on bački Hrvat-Šokac iz Bukina — pozdravili su ga burnim pljeskom.

Dr. fra Dominik Mandić govorio je u ime hercegovačkih Hrvata. Lijepo je istaknuo misao kako je vjera vezana uz narodnost i koliko je baš svećenstvo učinilo za hrvatski narod.

Akademija u subotičkom kazalištu

Kao zadnja točka glavnog dana velebne proslave bila je svečana akademija u subotičkom gradskom kazalištu. Ona je bila kao kruna dosadašnjih priredbi, a ujedno i slika prošlosti i budućnosti Hrvata Bunjevaca.

Dok se razdragana publika sakupljala u gradskom kazalištu „Hrvatska je glazba“ svirala naše lijepe narodne budnice i ostale pjesme. Nešto iza 9 sati pred spuštenom se zavjesom pokazao Blaško Rajić, koji je kao uvijek, bio burno pozdravljen. On je na vrlo pristupačan i zanimljiv način iznio povijest prvih početaka glume kod Hrvata Bunjevaca u Subotici. Poslije njega Marko Čović stud. phil. deklamirao je pjesmu „Za ljepšu budućnost“ od mladog pjesnika Hrvata Bunjevca Aleksandra Kokića. I autor i deklamator bili su nagrađeni dugotrajnim pljeskom.

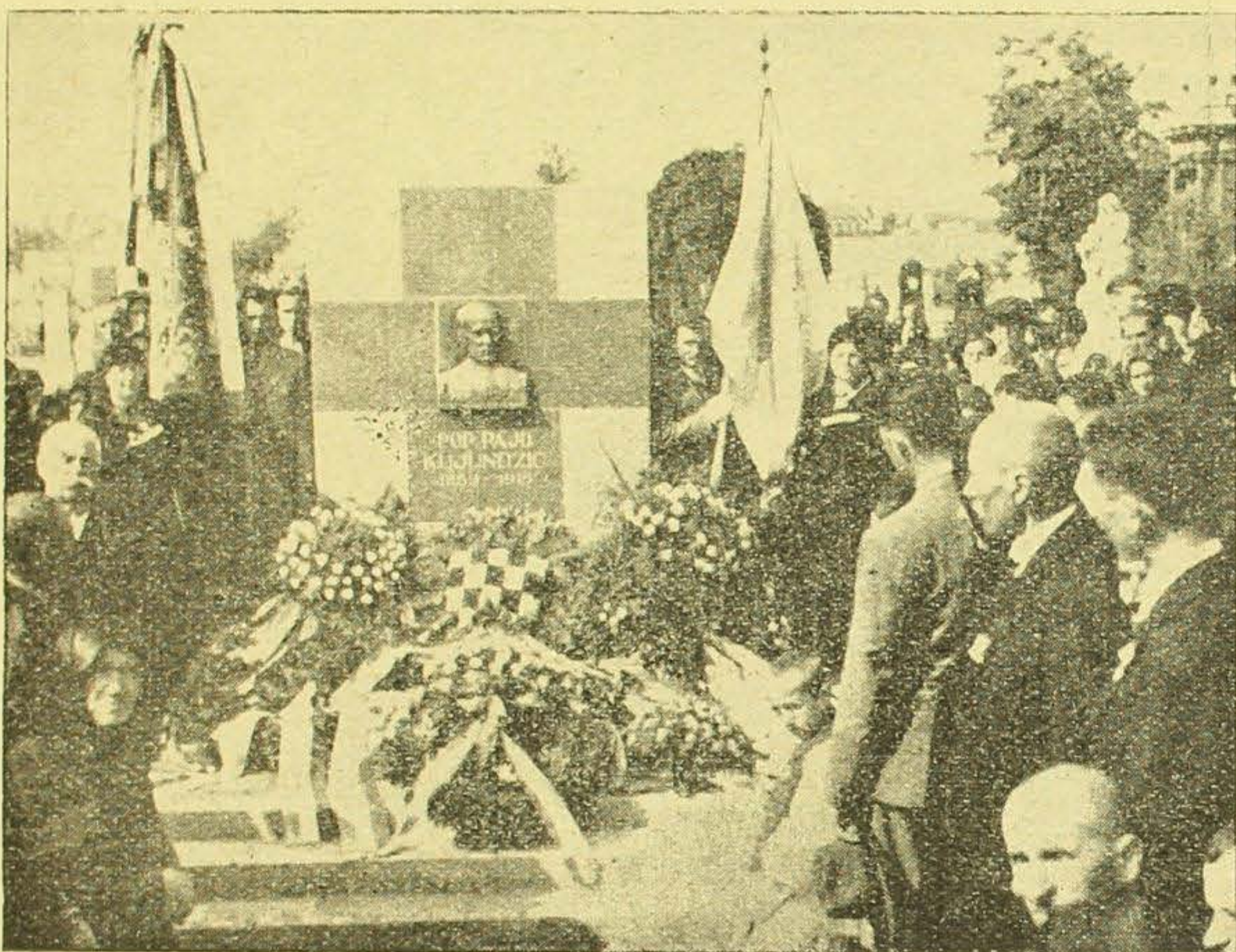
Slijedila je zadnja i glavna točka cijele akademije: historijska drama „Tri stoljeća“ od Ivana Malagurskog, poznatog hrvatskog prosvjetnog radnika u Subotici.

Prva dva čina vjerno rišu život Hrvata Bunjevaca u Hercegovini neposredno prije seobe. Ujedno prikazuju ljubav mladog Hercegovca Ante sa djevojkom Marijom. Na koncu drugog čina vanredno je potresan odlazak Hrvata s Bune. U tamnoj noći fra-

njevac okuplja svoje stado, drži mu ganutljivo govor o rastanku. Stari i nemoćni ostaju uz plač i jecaj, a mlađi također sa suzom u oku i s bolom u duši napuštaju svoju rođenu grud, da sačuvaju svoje gole živote. Ante odlazi zajedno s Marijom noseći amanet, koji im je predao stari Ilija, Marijin otac. Ovaj se amanet ima odnijeti u Novu Domovinu i tamo se čuvati od koljena do koljena. A kad svane žuđena sloboda, neka se otvori i pokaže cijelom bunjevačkom Rodu.

Oba su čina bila izvedena na opće zadovoljstvo publike. Svijet se toliko uživio u samu stvar, da su mnogima dolazile suze na oči. Osobito je snažno djelovao prizor rastanka.

Nadgrobni spomenik pop Paje Kujundžića

Treći se čin događa oko 1860 god. u doba najvećega rada preporoditelja Hrvata u Bačkoj biskupa Ivana Antunovića. Originalna bunjevačka soba sa starim patrijarhalnim životom zorno su nam iznijeli pred oči tip jedne velike bunjevačke familije. Biskup Antunović pohđa starog Vidakovića, koji mu se tuži na svoje sinove. Moli biskupa za savjet kome da preda amanet koji on čuva, kao najstariji član familije, a nasljedio ga je od svojih pređa.

Biskup Antunović pozorno sluša starca i predaje mu svoju knjigu „Bog s čovikom“. Preda se zovne Vidakovićeve sinove, koji ih, bodri radu i očinski ih savjetuje. Čuvanje amaneta dosuđuje najmlađem među braćom, jer on ima najviše djece i prema tome jamstvo za potomke iz svoje familije. Pri odlasku prema bunjevačkom običaju svi ljube biskupove ruke. Veoma je uspio prizor, kada je malo unuča deklamiralo pjesmu na što ga je biskup nagradio forintom.

Četvrti i ujedno zadnji čin prikazao nam je burnu godinu 1918., kada se osnovala naša Narodna garda. Blaško Rajić na narodnom zboru izriče slobodu Hrvata Bunjevaca, prema tome prekid sa Ugarskom. Čim je svanuo čas slobode najstariji član familije Vidakovića otvara kutiju u kojoj se čuvao amanet donesen s izvora Bune. Na opće veselje amanet pretstavlja veliku svilenu hrvatsku zastavu sa hrvatskim grbom. Svijesni omladinci polažu zakletvu hrvatskoj zastavi i postavljaju je na gradski toranj.

Potresan i efektan je bio prizor zakletve omladinaca, pa je dobro, što se baš time završava ova historijska drama.

Dugotrajnim i gromkim pljeskom bili su pozdravljeni svi izvađači i napose autor, koji je sam i režirao svoj komad. Na koncu su svi prisutni zapjevali „Lijepu našu“ i velikim zadovoljstvom pošli svojim kućama.

Na kraju treba istaknuti činjenicu da je izvedbom drame „Tri stoljeća“ naša omladina pokazala da ima vrlo mnogo smisla za glumu. Osim toga da su kako autor, tako i svi glumci naši ljudi Hrvati Bunjevci iz Subotice. Također je naš profesor risanja g. Marko Horvacki, koji je naslikao prekrasne kulise. Osobito je lijepo prikazao hercegovački kraj u prvom činu. Vjerno je naslikao i izvor Bune.

Glavna zasluga za odličnu izvedbu ove drame ide samom autoru Ivanu Malagurskom, koji je svoj komad uvježbao i režirao. Svaka čast i našim mladim izvađačima. Mnogo su se trudili, ali su i uspjeli!

Treći dan proslave

Kao i dva prijašnja, tako je i treći dan proslave osvanuo vedar, sjajne su sunčeve zrake otsijevale sa subotičkih vitkih tornjeva. Na ulicama se već rano u jutro opažao svjež i nov život, a sa lica naših ljudi, žena i mladeži otsijevala je radost i svaki njihov glas bio je sličan svečanom brujanju zvona.

Osobito je bio pun života dugi Somborski put, koji vodi prema Bajskom groblju. Djevojke i momci u hercegovačkoj, bosanskoj, šokačkoj i bunjevačkoj narodnoj nošnji isticali su se u gomili ostaloga svijeta kao šaroliko cvijeće na zelenoj livadi. Hrvatska je glazba, kao uvijek dosada, ponosno stupala, kroz gusti špalir naroda i praćena velikim brojem ljudi išla je prema groblju.

U 8 sati u jutro subotičko Bajsko groblje bilo je već puno svijeta. Stalno su dolazile velike delegacije pojedinih društava noseći velike vijence sa krasnim hrvatskim trobojkama. Uskoro je stigao i preuzv. gosp. Lajčo Budanović subotički biskup praćen većim brojem svećenstva. Uz najveći red i dostojanstvo sve su se organizacije poredale oko novoga groba pop Paje Kujundžića, kome je postavljen nov nadgrobni spomenik. Nadgrobni je spomenik izrađen po nacrtu subotičkog inženjera gosp. Bolte Dulića i novčanom potporom svih naših hrvatskih ustanova u Subotici i nekim mjestima

Bačke. Sama „Pučka Kasina“, koja je zapravo podigla spomenik, dala je 10.000 dinara.

Odriješenje kod groba je održao pokrovitelj proslave preuz. g. L. Budanović. Hrvatsko pjevačko društvo „Neven“ je otpjevalo „Liberate me“ i „Nadgrobnicu“ od R. Matza. G. Andrija Šokčić održao lijep govor o životu, radu i borbama neustrašivog pok. pop Paje Kujundžića. Lijepo je orisao veliki napor tog bunjevačkog vođe oko uvađanja hrvatskog jezika u Subotičke osnovne škole. U ime hrvatskog kulturnog društva „Napretka“ izrekao je nekoliko toplih riječi sarajevski sudac g. Josip Martinović.

Preuzv. L. Budanović dolazi da izvrši blagoslov spomenika pop Paje Kujundžića

Slijedilo je polaganje vijenaca pred otkriven spomenik, koji se sastoji od velikih granitnih kocki sa brončanim reljefom pop Pajinog lika. Najljepši je vijenac položilo uredništvo kalendara „Subotičke Danice“. Vijenac se sastojao od samih trnja sa rumenom kao krv kitom ruža — kao simbol borbe i patnje i velike ljubavi za svoj Rod pop Paje. A na hrvatskoj trobojci je pisalo: „Svome osnivaču i neustrašivom narodnom borcu pop Paji Kujundžiću — Uredništvo „Sub. Danice“. Od ostalih se vijenaca isticao od Pučke Kasine sa velikim hrvatskim grbom od samog cvijeća. Krasne su vijence položili članovi H. P. D. „Nevena“, H. K. D. „Napretka“, „Bunjevačkog Momačkog Kola“, „Bunjevačkog Divojačkog Društva“ itd.

Nakon ove lijepe svečanosti svi su prisutni pošli prema subotičkoj katedrali gdje se imalo obaviti otkrivanje spomenika dosadašnjem najvećem pjesniku Hrvata Bunjevaca Anti Miroljubu Evetoviću.

Spomenik Miroljubu

imao se otkriti, prema prvotnom planu, još 1931 god. prigodom proslave 10 godišnjice smrti tog našeg pjesnika. Još 1930. god. je osnovan odbor za podizanje Miroljubovog spomenika pod pretsjedništvom Blaška Rajića. Duša toga odbora bio je prof. Ivan Malagurski, koji je zapravo sam podigao taj najljepši spomenik Subotice. Bistu je izradio i poklonio Hrvatima Bunjevcima veliki svjetski hrvatski vajar Ivan Meštrović. Odbor je 1931. god. izdao i „Spomen knjigu“ Miroljubovih pjesama. Ipak zbog smetanja tadanjih vlasti otkrivanje spomenika bilo je spriječeno i odgođeno na neodređeno vrijeme.

Zgodna je prilika nadošla prigodom proslave 250 godišnjice dolaska Hrvata Bunjevaca u Bačku. Spomenik je postavljen u park kraj katedrale i otkriven uz veliko učešće naroda.

Od deset do petnaest tisuća duša bilo je pokraj katedrale sv. Terezije, kada se 16. kolovoza malo iza 9 sati započela svečanost otkrića Miroljubovog spomenika.

Blagoslov spomenika je obavio stari Miroljubov prijatelj preuzv. gosp. Lajčo Budanović. Krasan, pjesnički i pun mladenačkog oduševljenja izrekao je govor mladi književnik Hrvat Bunjevac gosp. Marko Čović. Iza njega je mali Ivica Prčić deklamirao pjesmu „Spomenik Miroljubu“ od Ivana Malagurskog. Mladi je deklamator pobrao oduševljen aplauz. H. P. D. „Neven“ je otpjevlo divnu pjesmu „Hrvatskoj“ od Vilka Novaka. Polazući vijenac pred otkriven spomenik g. dr. Dečak je izrekao lijep govor pun vatre. Kada su delegati raznih društava upravo poplavili sa cvijećem i hrv. trobojkama podnožje spomenika, prof. Malagurski je s par dirljivih riječi položio na Miroljubove grudi krasan pozlaćeni lovor vijenac sa svilenom hrvatskom trobojnicom.

Na kraju je „Hrvatska glazba“ zasvirala himnu „Lijepu našu“ što je prihvatio sav narod i otpjevao velikim oduševljenjem.

Omladinsko zborovanje

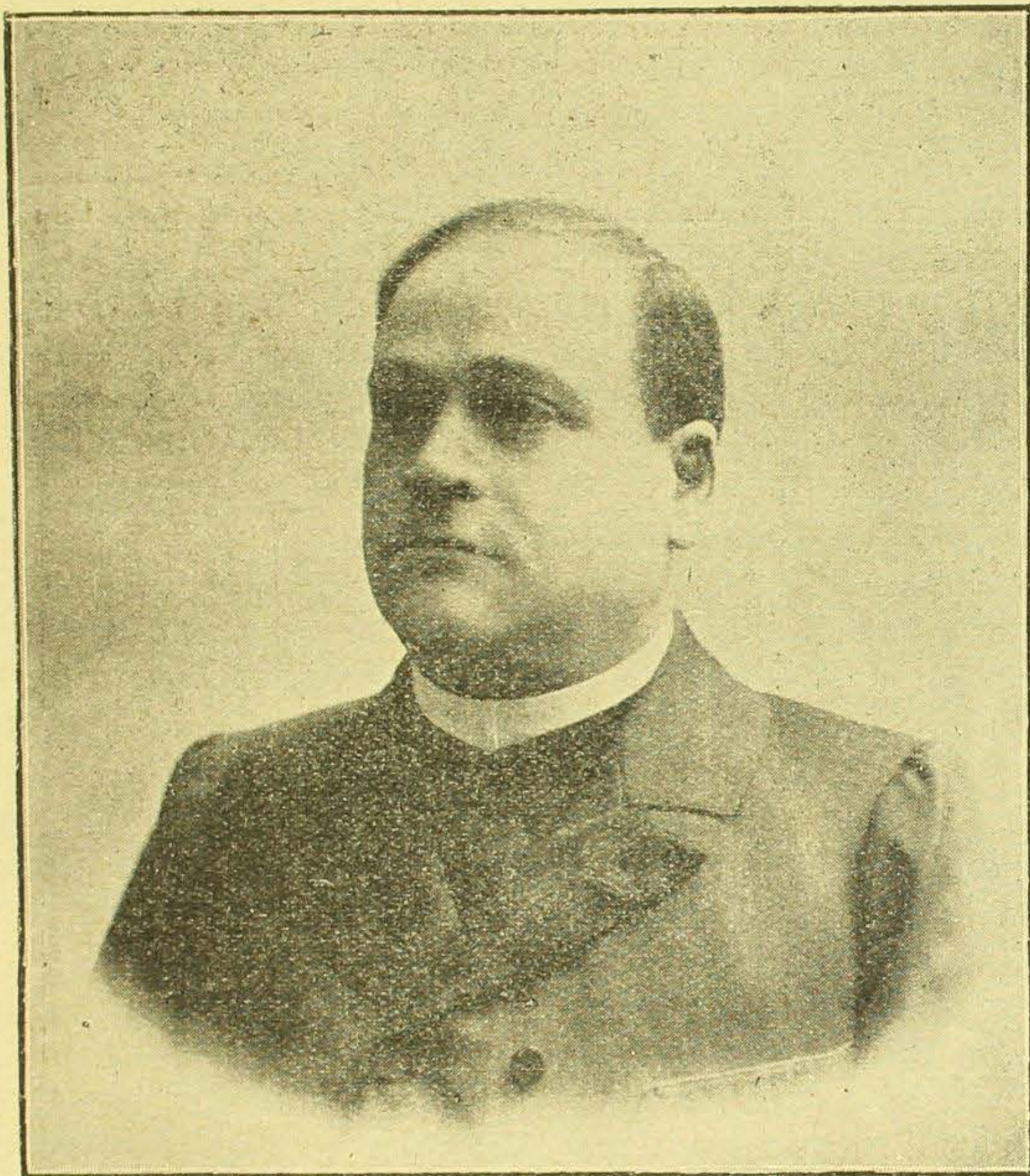
Velika dvorana Doma katoličkih udruženja bila je pretijesna da primi onu silu svijeta koja je nagnila na ovo zborovanje. Uz rekordan broj naše svjesne omladine, bilo je mnogo starijih istaknutijih ličnosti sa strane i iz Subotice, koji su došli da se na svoje oči uvjere o radu i svijesti naše hrvatske katoličke omladine. Dvorana se za čas dupkom napunila tako da su mnogi ostali u dvorištu odakle su pažljivo pratili predavanje.

Pozdravni je govor održao vlč. gosp. Ivan Kujundžić dijecezanski duhovnik hrvatskih katoličkih društava za omladinu. Poslije

njega je križar Petar Kulić deklamirao pjesmu „Omladina rodnoj grudi“ od našeg mladog pjesnika Aleksandra Kokića. Deklamator i posebno autor nagrađeni su dugim pljeskom. Sada je Miroslav Steiner stud. jur. održao zanimljivo predavanje pod naslovom „Ko nije sa mnom, protiv mene je!“

Velikim patriotskim žarom i puna oduševljenja održala je neobično efektan govor gđa Franjka Mayer. Njezina svaka riječ bila je živa vatra, koja je razbuktila srca naših omladinaca. Ona je govo-

† Miroljub Ante Evetović

nila o ulozi rimokatoličke vjere u povijesti hrvatskog naroda. Publika je saslušala sa velikim zanimanjem prekidajući je burnim aplauzom. Zadnji je govorio izaslanik „Hrvatskog Radiše“ iz Zagreba. Nakon pjevanja hrvatske narodne himne svi su pošli prema velikoj subotičkoj katedrali gdje se imala održati zadnja točka veličanstvene proslave 250 godišnjice seobe Hrvata Bunjevaca.

Zahvalnica u katedrali

Golema subotička katedrala u koju može stati preko pet tisuća ljudi, nije mogla primiti među svoje zidove veliko mnoštvo svi-

jeta, koje je nagnilo prema njoj. Svi koji su ova tri nezaboravna dana slavili velebno slavlje pohrlili su u sveti hram, da zahvale Bogu na tako nenadanom i ogromnom uspjehu.

Gore u svetištu klečao je izaslanik Vođe hrvatskog naroda dr. Ivan Pernar. U klupama su bili razni odlučni delegati, istaknutije ličnosti i članovi raznih društava. I klupe i sav prostor oko njih bili gusto ispunjeni do posljednjeg mjesta. Kad su nebrojene žarulje rasvijetlile krasnu nutrinu katedrale u sjajnom ornatu s mitrom i štapom uz veliku asistenciju pojavio se subotički biskup preuzv. gosp. Lajčo Budanović, da kao inicijator i pokrovitelj grandiozne proslave otsluži Misu zahvalnicu. Uz brujanje zvona, sviranje orgulja i pjevanje „Hrvatske Mise“ od Matza započeta je svečana pontifikalna služba Božja.

Iz grudiju tisuća i tisuća ljudi dizala se srd-čna i topla molitva prema sv. oltaru. Oni isti zidovi katedrale, koji su kroz mnogo godina tužne nam prošlosti slušali samo bolne uzdahe, bili svjedoci nebrojenih suza, progona i patnje, sada kao da su se preporodili i obnovili. Mjesto boli i tuge oni sad gledaju suze radosnice, mjesto žalobne pjesme prekidane grčevitim plačem i jecajem, sada slušaju gromku pjesmu pobjednicu.

Pred divnim velikim oltarom u prekrasnoj našoj nošnji kleči bunjevačka Nana. U njezinoj ruci je snopić žutoga klasja ovijen hrvatskom trobojkom i blistavim zrcima očenaša (krunice). Njezino milo lice, na kojoj se opažaju toliki tragovi teške patnje, sada je blaženo, mirno i puno nekog neobičnog sjaja. Zlatno klasje stiska na svoje srce, a usta joj šapću nečujnu vruću molitvu . . .

Bijela se Hostija diže . . . Koljena se spuštaju zemlji, ponosne se glave prigiblju, srca jače kucaju. Velike se zastave spustile zemlji, da se p. klone neizmjernom Božjem Veličanstvu.

Bunjevačka Nana diže žuto klasje, koje se divno sjaji u svijetlu žarulja, prikazuje ga Kristu i moli za svoj bunjevački Rod. Suze radosnice blistaju u njezinim očima, jer eto Nebo je uslišalo njezinu molitvu: sloga je zavladała među svijesnim Hrvatima Bunjevcima i čeka ih ljepša budućnost. Svijeće na oltaru trepte rasvijetljavajući velike anđele, koji kao da šapću:

*Ta ne boj se bunjevačka nane,
Nikad neće nestat tvoje grane!*

Sveta se misa svršava. Pjeva se „Te Deum“ i narod se razilazi pun sreće i nezaboravnog užitka. Gosti se spremaju za put, domaćice ih zadržavaju. Neki ostaju oduševljeni velikom bunjevačkom gostoljubivošću. Ostali zbog posla odlaze sretni što su bili svjedoci tako velebne proslave, kakve se ne viđaju tako često. Puni najljepših dojmova oni odlaze, da u svojim selima i gradovima širom lijepe naše Domovine pričaju o svojoj bunjevačkoj braći, u čijim žilama kola ista hrvatska krv.

Glas štampe o proslavi

Mnogo mjeseci prije naše velike proslave, o njoj su već stali pisati u brojnim hrvatskim i katoličkim listovima. U prvom redu mora se pohvaliti uredništvo naših „Subotičkih Novina“, za koje se može s pravom kazati, da je kroz cijelih šest mjeseci u svakom broju bilo po nešto pisano u vezi sa proslavom. Od stranih listova najviše se zauzeo za našu proslavu zagrebački hrvatski katolički dnevnik „Hrvatska Straža“. Osim ovih su se istakli „Hrvatski Dnevnik“, „Obzor“, „Jutarnji List“, „Hrvatski List“ i drugi.

Miroslavov spomenik u Subotici

1862
do
1951
Spomenik
povijest
1436
krleža
1951

Za samu proslavu uredništvo „Subotičkih Novina“ izdalo je veoma ukusan velik svečan broj svog lista uz suradnju naših najboljih prosvjetnih radnika (Petra Pekića, Blaška Rajića, Radoslava Kujundžića, Marka Čovića, dra Mihovila Katanca, Ive Prčića, Ilije Džinića, Ante Jakšića, Aleksandra Kokića i drugih) Važniji su članci bili: „Tri bunjevačka velikana: I. Antunović, P. Kujundžić i A. Evtović“ od P. Pekića; „Seoba naših praotaca“ od R. Kujundžića, „Bački Hrvati kao politički faktor“ od dra Katanca, „Iz novije književnosti bačkih Hrvata, život i rad Ivana Malagurskog i Ive Prčića“ od A. Kokića, „Uloga bunjevačkog svećenstva u nar. životu“ od Ilije Džinića itd.

Poslije proslave izišao je njoj posvećen čitao broj „Subotičkih Novina“ sa opširnim opisom svih jubilarnih priredbi. Među ostalima piše se o proslavi u ovom broju:

„Bili su to krasni dani, osjećalo su, da u onom silnom mno-

štvu drhti jedno srce i jedna duša, koja se nije dala skučiti nikada pod razne patente skovane po kabinetima, jer su joj bili strani, tuđi — protivni!

Ako kogod ne razumije, ili neće da razumije ovu činjenicu, znači da je daleko od bila narodnog života, da ne razumije ni srca, ni duše Hrvata u Bačkoj, i da bi svaki pokušaj, u bilo kojoj formi, koji bi išao za time da iznakazi narodnu dušu, urodio otporom, koji bi mogao biti i koban, jer nitko se još nije uvjerio, da bi nepravda ostala nekažnjena.

Proslava je pokazala do koje se zamjerne visini podigli Hrvati u ovim krajevima u kulturno ekonomskom pogledu. Sve što imaju nisu ni od koga dobili, nego su postigli svojim marom i žuljevima svojih ruku, koje su neumorno prevrtale crnu oranicu, radile oko svog blaga, salaša, gdje se štovao Bog, a On je svoj blagoslov sipao na žuljave ruke, bijele salaše razasute na širokoj ravni . . .“

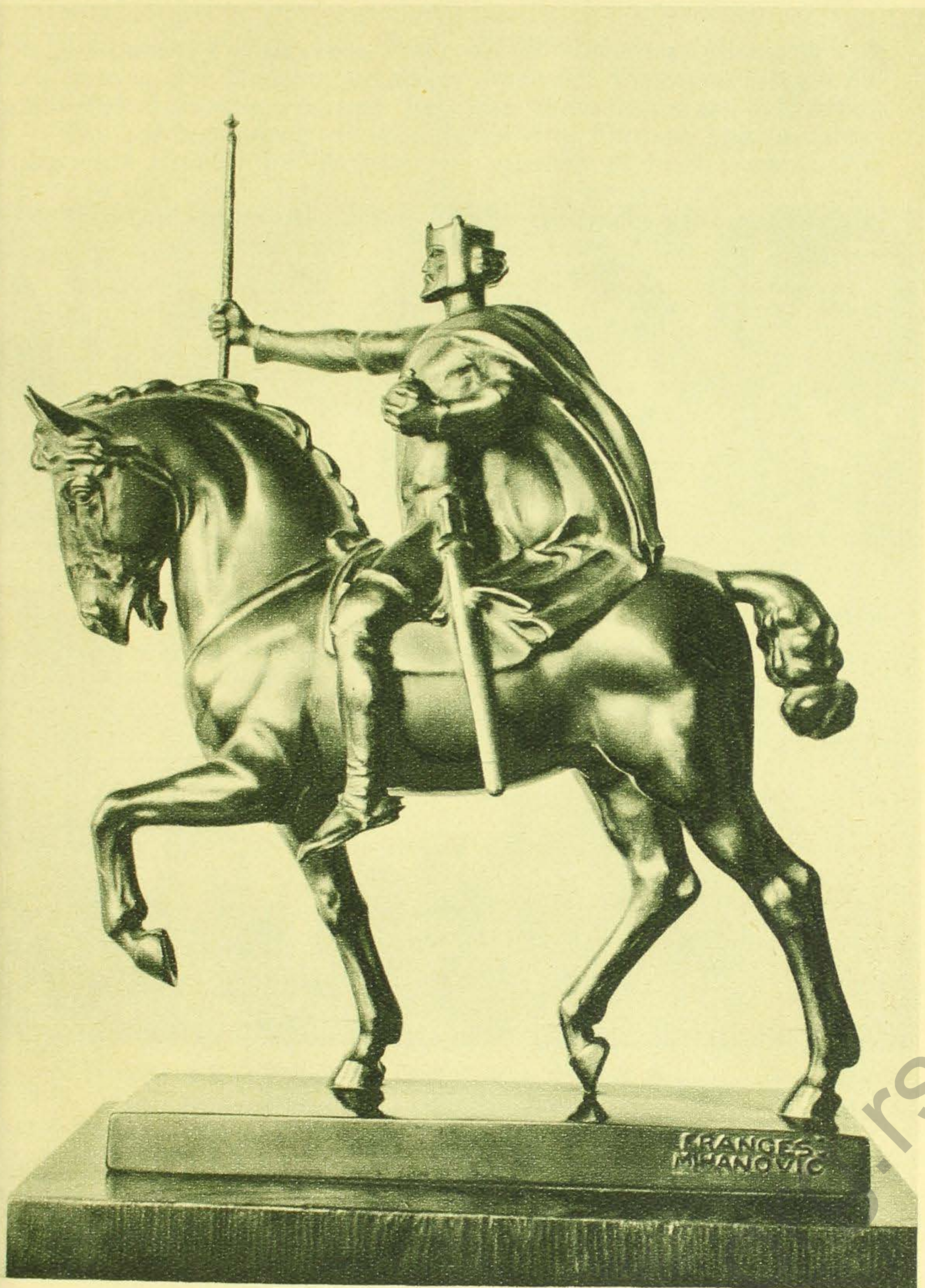
Zagrebački katolički dnevnik „Hrvatska Straža“ piše o proslavi ove značajne riječi:

„Zagreb, 17 kolovoza. Bunjevački Hrvati proživjeli su prekjučer i jučer dane velikog slavlja, *kakvoga još nikad nisu bili svjedoci*. Kad je zimus generalni vikar Blaško Rajić napisao da će biti ove godine svečano proslavljena 250 godišnjica dolaska veće grupe Bunjevaca u Suboticu i preuzimanja vlasti u tom najvećem današnjem hrvatskom gradu iza Zagreba, svi su to s velikom radošću primili, *ali nitko nije slutio, kako će to biti veličanstvena proslava i kako će odjeknuti ne samo u srcima sviju Bunjevaca i Šokaca širom Bačke, nego i u srcima sviju Hrvata širom lijepe naše domovine*. Čemu se nitko nije još ni prije mjesec dana nedaio, to se ostvarilo: *da je bijela Subotica planula u zanos, koji je privukao toliko mnoštvo naroda, koliko se tu na najsjevernijoj našoj narodnoj točki još nije vidjelo na okupu*. Zavijorile su narodne zastave, zazorila „Lijepa naša“ iz tolikih desetaka tisuća grla, duša je sviju bunjevačko šokačkih Hrvata zakliktala i svom snagom proćutjela, što joj znači katolička vjera i hrvatska narodnost, koja zasjaše u najdivnijem jedinstvu na ovoj golemoj slavi.

. . . Mnogi i mnogi, koji su taj trijumf vidjeli, koji mu se ne mogu dosta nadiviti i koji uživaju njegovih plodova ni ne slute, koliko se požrtvovnosti, koliko neslomive odlučnosti i nada sve koliko duboke nacionalne ljubavi krije iza svega toga, iz čega se sve ovo razvilo. A baš tome treba odati najveće poštovanje. Subotica je ovo hrvatsko slavlje doživjela zaslugom svestranoga katoličkoga i požrtvovnog nacionalnog rada, te se tu više nego igdje drugdje pokazalo, kako katolički vjerski i kulturni rad stvara najčvršće temelje i za nacionalnost, koja, ako je na tom temelju izgrađena, postaje neslomiva i nepobjediva.“

Neovisno o „Hrvatskoj Straži“ donosi dug izvještaj o proslavi zagrebački katolički tjednik „Nedjelja“: „Od stanice do stanice zanos se povećavao dok nije u Subotici provalio poput buljice, koja je srušila sve umjetne nasipe i zapreke i slio se u velebnu himnu

TOMISLAV, PRVI HRVATSKI KRALJ

Spomenik za grad Zagreb
Izradio Robert Frangeš Mihanović

Foto Firšt

Foto Firšt

STJEPAN RADIĆ GOVORI

Iza njega Pavao Radić i dr Stjepan Basariček

Naslikao Joso Bužan

*»Hrvati su se srećno oteli podložnos
njemačkom i bizantinskom carstvu sam
zato, što su znali od prvoga početka st
piti u izravni saobraćaj s rimskom St
licom.«*

Stjepan Radić

bratske ljubavi i poštovanja. Preko 40 000 Subotičana klicalo je vođi hrv. naroda dru Mačeku, hrvatskoj domovini, metropoli Hrvata Zagrebu i slozi hrvatskog naroda. Pero nije kadro opisati sav ovaj zanos.

Na pozdrav presvj. Blaška Rajića dru Pernaru kao predstavniku vođe Hrvata dra Mačeka, — nastalo je opet klicanje. Klicanje se nije stišalo kada je počeo govoriti narodni zastupnik Josip Đido Vuković. Dr. Pernar zahvalio se zanosnim oduljim govorom, on je znao poznatom energijom ušutkati zavijanja vukova — kada se tužili da im janjci mute čistu izvor vodu.

... Narod je dolazio u nepreglednim povorkama u Suboticu, noseći bezbrojne hrvatske trobojke. Kršni momci u krasnoj bunjevačkoj nošnji, jurili su na vilovitim konjima na tu velebnu slavu... Bunjevke-Hrvatice, u svojim bogatim svilenim odijelima, lijepe i stasite, koracale su ponosno poput kakovih kraljevna iz priča da pokažu svemu svijetu: *da nijesmo bogalji koji bi se ponizno sagnuli — ma pred bilo čijim vratima — i molili milostinju.*

... Nezaboravna je slika kada se, oko tribine koja je bila iskićena vijencima, hrvatskim trobojkama služila sveta misa, *okupilo na desetke hiljada pobožnog naroda...*

„Hrvatski dnevnik“ od 16 kolovoza donosi pod naslovom „*Nek' se znade da Bunjevac živi!*“ opis čitave slave: ... Iz svih mjesta Bačke, Baranje i Srijema i ostalih hrvatskih krajeva došli su izaslanici koji su išli i nosili velike natpise, na kojima su bila označena mjesta odakle su. *Nakon službe Božje formirala se veličanstvena povorka, koja je prošla kroz bijelu Suboticu.* U tom duhu pisan je čitav opis koji se u broju od 17 kolovoza završuje riječima: „*Veličanstvena i divna ova proslava završena je misom zahvalnicom u katedrali u 11 sati.*“

Za „*Jutarnji list*“ dovoljno govori sam naslov članka izišlog 17 VIII. među posljednjim vijestima drugog izdanja: „**Historijski dani u Subotici.** Prva skupština Hrvatske kulturne zajednice. *Završetak velebnih svečanosti prigodom 250 godišnjice dolaska bunjevačkih Hrvata u Vojvodinu.*“

Osim ovih o proslavi su donijeli dulje ili kraće opise svi hrvatski listovi bez razlike, šta više i neki beogradski dnevници. Mnogi su donijeli krasne fotografije sa priredbi veličanstvene proslave. Najviše su objavljivane fotografije historijske povorke, koja je bila najveličanstvenija točka cijelog narodnog slavlja. Hrvatski katolički list „Obitelj“ donio je velik broj slika sa lijepim opisom proslave. Također i zagrebački ilustrovani tjednik „Svijet“.

Zaključna riječ

Ovom smo veličanstvenom proslavom jasno i pred cijelim svijetom pokazali što znamo i što možemo. Pokazali smo, da ona ista hrvatska krv, koja je grijala srca naših slavni predča na izvoru Bune, teče i u našim žilama. Kroz dva i po stoljeća, prepuna krvave borbe, nisu nam mogli uništiti u srcu onu pravu hrvatsku svijest,

koju su nam namrli oci. Nisu nam mogli izbrisati iz duše neograničenu ljubav prema rođenoj grudi za koju je svaki Hrvat-Bunjevac u svaki čas spreman dati i vlastiti život. Ni u najcrnje dane nisu nam mogli oteti našu svetu rimokatoličku vjeru, kojoj smo zahvalni za nebrojena dobra. „Za krst časni i slobodu zlatnu“ borili su se naši neustrašivi pređi. Te iste riječi svijetlit će i pred našim očima i otsad isto onakim sjajem kao i do sada.

Vjerni narodnim tradicijama, ljubeći sv. Crkvu i svoju rodnu grudu, uz složan i neprestan rad pođimo vedrim čelom naprijed!

HRVAT SAM!

*Davno je to bilo, mali sam bio,
U sobici sjedismo majka i ja,
Ko sam, što sam, doznati sam htio,
Te zapitam majku: „Majko što sam ja?“*

*A majka moja uze me na krilo,
Sjećam se još dobro, bilo je veče,
Te me po licu pogladi milo,
Poljubi me nježno, pa onda reče:*

*„Tamo daleko preko mnogih gora,
Preko mnogih rijeka i gradova,
Tamo daleko oko sinjeg mora
Tamo je zibka tvojih pradjedova.*

*Tamo je nekoć na vrhuncu slave,
Domovina bila naroda tvoga,
Kad je njom vlado hrabri Tomislave,
Pronoseć slavu oružja svoga!*

*Slavni su Krešimir, Zvonimir, Svačić,
Slavni bijahu još premnogi bani,
Slavni bijahu Jurišić, Jelačić,
Slavni bijahu, Zrinjski, Frankopani.*

*Slušaj me sine, zlatni moj sine,
Slušaj dobro što će ti reći mati,
Slušaj, pamti i ponosi se time,
Što i ti možeš HRVATOM se zvati!“*

*Davno je to bilo. Al sin se sjeća.
Rado se sjeća što mu reče mati.
To za me i danas najveća je sreća:
„HRVATOM biti, HRVATOM se zvati!“*

— — — VIĆ:

PRVA SINODA (SABOR) BAČKE BISKUPIJE

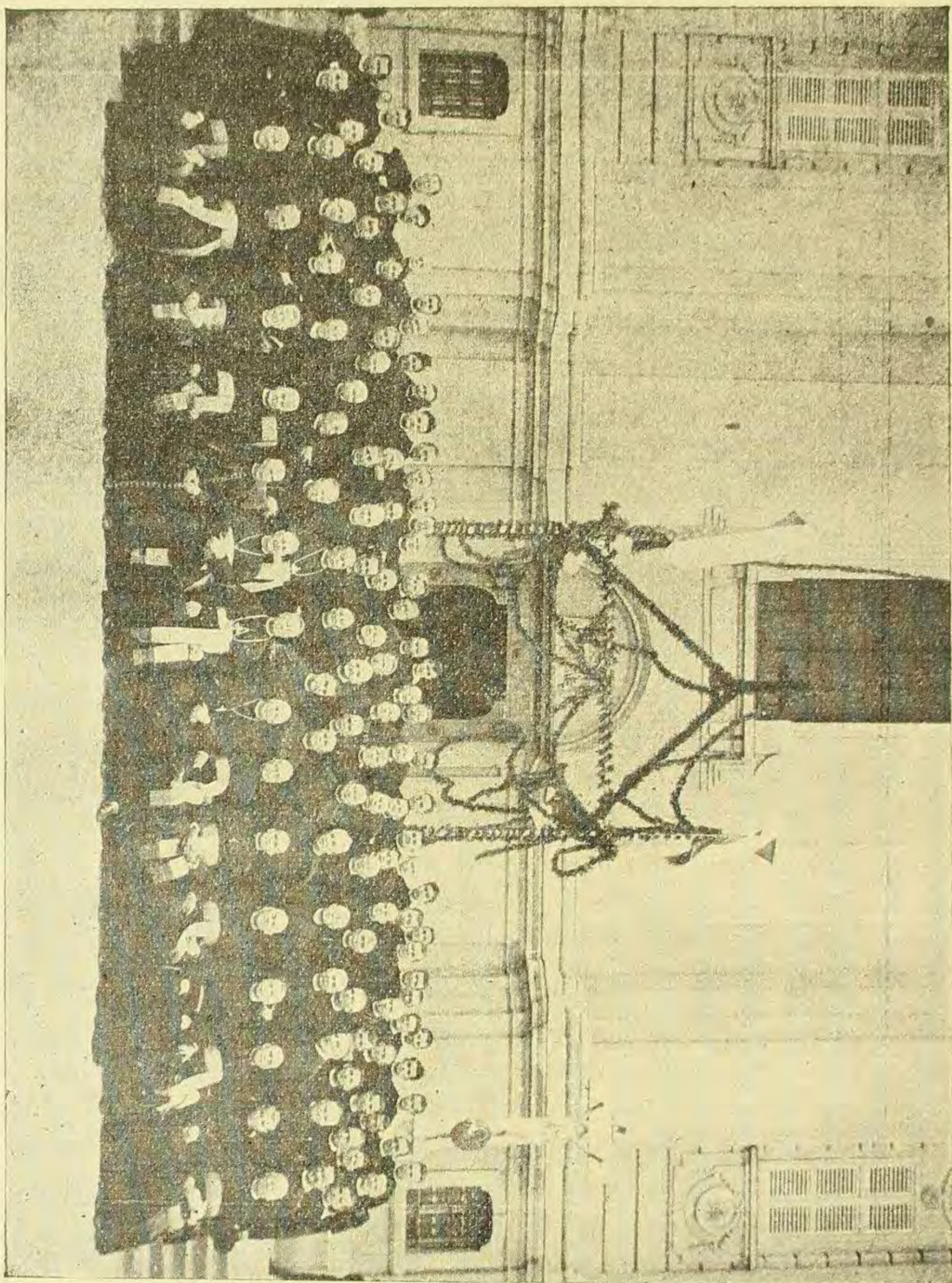
I opet se dogodio jedan rijedak slučaj u povijesti katoličke crkve naših krajeva. U najkraće vrijeme što se uopće može zamisliti subotički biskup preuzv. g. Lajčo Budanović organizirao je i uredio svoju mladu biskupiju tako, da se kao kruna svega njegova rada mogla održati i ova prva sinoda (sabor) bačke biskupije, na kojoj se u prisustvu cijelog svećenstva biskupije pročitao, potvrdio i proglasio novi crkveni zakonik. To je bilo na dan sv. Pavla apostola, zaštitnika bačke biskupije. Svi najviši crkveni dostojanstvenici, svi župnici, veliki broj ostalih svećenika i bogoslova prisustvo-
vao je svečanostima koje su se održale u subotičkoj katedrali sv. Terezije. Lijepo je bilo vidjeti crkvu punu pobožnoga naroda, punu muževa, zastupnika crkvenih općina, kako pobožno slušaju i ne razumijući, svete obrede i rasprave.

Najprije je bio zaziv Duha Svetoga za sretan uspjeh sinode. Slijedila je svečana pontifikalna (biskupska) misa, koju je otслужи-
o sam preuzv. g. biskup Budanović uz pomoć mnogobrojnog svećenstva. Zatim je bilo pročitano papinsko pismo kojim se zasjedanje sinode otvorilo. I rad se započne. Pročitani su mnogi referati o radu pojedinih odbora koji su imali da spremaju materijal za sinodu; u ime svećenstva cijele biskupije presvij. g. Blaško Rajić je predao na dar preuzv. g. biskupu krasno izrađeni zlatni pastirski štap; pročitani su novi zakonik, koji je načinjen na temelju crkvenog zakonika za cijelu Crkvu, ali popunjen i prilagođen našim mjesnim prilikama; svi svećenici nazočni na ovoj sinodi morali su ga pred oltarom potpisati kao znak da ga primaju i da će se po njemu ravnati, te iza još nekih obreda i zajedničkih molitava prijedno zasjedanje se zaključi. Poslije podne se rad opet nastavio i za zajednički izmoljenog časoslova i drugih molitava pročitani su proglas kojim su neki zaslužni svećenici odlikovani, neki određeni na druge službe, a neki opet imenovani za župnike ili upravitelje župa. Još se raspravljalo o nekim važnijim problemima crkvenog života i prva sinoda bačke biskupije bila je završena.

Samo onaj koji se razumije u crkvene stvari kadar je proci-

jeniti od kakve je važnosti sinoda za jednu biskupiju. Pogotovo ako je to mlada biskupija — kao naša — kojoj su istom udareni čvrsti temelji za daljnji razvitak i procvat. I kad vidimo da je baš

Učesnici prve sinode bačke biskupije

to kod nas obavljeno s najvećim uspjehom možemo se s pravom nadati da će uz Božju pomoć i daljnje nastojanje biskupa i svećenstva mlada biskupija još više napredovati na što veću duhovnu korist svih vjernika.

BUNJEVAČKIM DIVOJKAMA

Prigodom 25-godišnjice postanka „Bunjevačkog katoličkog divojačkog društva“

Di je pisme glasne, veselja i igre,
Složne, vridne ruke brez pristanka rade,
Di se štuje vira i naš lipi jezik
Bunjevačke tu su divojke nam mlade.

Prođimo salašom u proliće rano
Ne zna se šta je gledat oku draže:
Da li njive krasne il divojku kako
Pivajući radi, čisti, pere, maže.

Kada sazre žito na ravnici našoj
U kući brez posla divojke nam nisu
Već s kukom u ruki, veseljem u duši
Bandašice prve one su u risu.

U jesensko večer pokupe se one,
Zaigra se kolo i zašušti svila,
Tamburaši glasno zasviraju pisme,
Svaka igra friško ko da ima krila.

A zimskih se dana sastanu na prelu
Divojke i momci s daleki salaša,
Pa se radi, piva i govori o tom
Oće l' koja biti ove zime snaša.

Nediljom i svecom svaka je na Misi,
Poniznom se dušom dragom Bogu moli
Za starije svoje, sestrice i braću,
Za salaš i sve šta ona srcem voli.

Srićna budi naša bunjevačka Nane,
Dočkati ti ćeš mlogo lipčih dana,
Ta Bunjevke mlade složnom silom rade,
Da procvate našeg milog Roda grana.

Di je glasne pisme, veselja i igre,
Složne, vridne ruke brez pristanka rade,
Di se štuje vira i hrvatski jezik
Bunjevačke tu su divojke nam mlade.

N—s V—b.

HRVATSKI NAR. MUZEJ U SUBOTICI

Ovo neka pročita i staro i mlado

Vrijednost naroda mjeri se po njegovoj kulturi. Ona se očituje u čitavom životu i djelovanju kako pojedinca kao člana jedne zajednice tako i čitavog naroda kao jednog cjelovitog tijela koje ima nešto posebno u svom životu i radu, te se baš tim osebinama razlikuje od svih drugih koji ne pripadaju toj prirodnoj zajednici koja se zove pleme ili čak narod.

Šokačke tikvice sa narodnim šarama

Naš se hrvatski narod bitno razlikuje od svih drugih naroda. Jezik, narodna nošnja, običaji, način mišljenja i način života to su one razlike koje stoje poput golemih zidina i vele: dotle smo mi, a ono dalje, preko, ono je sve tuđin. I baš ta razlika, ta osebnost, ono što nam daje pravo da budemo posebna cjelina, zajednica, narod, potpuno različan od drugog, to je ono što nazivamo narodna kultura. Pa ako je ona još nikla sama od sebe u srcu naroda kao prirodna potreba i zahtjev naravi, onda je nazivamo autohtona narodna kultura ili urođena kultura u narodu.

Svjedočanstvo svoje visoke kulture, kulturni narodi običavaju

očítovati na taj način što osnivaju t. zv. muzeje ili ustanove gdje se na jednom mjestu sabere sve ono što daje jednom narodu pravo da se nazove kulturnim. Tu se skupe svi duševni produkti naroda. Opisi (slike) načina života, lijepi primjerci narodne nošnje (muške, ženske, obuće, posteljina, ostale tkanine), nakiti, različite sprave, ženske rukotvorine, muške rukotvorine, glazbala (tambure, gajde, frule), narodnim šarama šarano posuđe, oruđe i oružje; zatim i sve drugo na čemu se god može vidjeti da je to stvorio baš taj narod, a ne koji drugi.

Jednom riječju sve čime se može prikazati narodni život sa svim njegovim kulturnim osobinama. Pruža se i domaćem i strancu pregled svega — kao jedan isječak iz narodnog života — koji se može jednim pogledom obuhvatiti i dobiti dojam da je vlasnik ovih

Slavonsko kolo

tekovina zaista jedna posebna individualnost koja zavređuje da bude i da se nazove jednim posebnim narodom.

Mi Hrvati Bunjevci i Šokci, samo smo jedamputa od kako postojimo pokušali da bar na nekoliko dana načinimo jedan taki muzej — kratki i jasni pregled cjelokupne naše kulture. To je bilo 1935 godine kada je u Subotičkoj Matici priređena „Izložba bunjevačke prošlosti“. Izložba je uspjela da ne može biti bolje. Rezultat je bio izvanredan. Istom se onda vidjelo tko smo i što imademo. Vidjelo se što smo kroz ovo nekoliko vjekova stvorili. Vidio se plod muke, truda i borbe — duha. Iz svake pa i najmanje stvari. I onda se još jače razbukovala stara, ali i uvijek nova želja: treba u Subotici osnovati naš Hrvatski narodni muzej. Da se sve što je vrijednoga stvorio duh našega naroda sačuva i ovjekovječi u najljepšim primjercima našim unucima, i cijelom svijetu. To je naša dužnost

prema pretcima, koji su nam namrli ovaku krasnu i bogatu baštinu, i prema našim potomcima, kojima smo dužni ostaviti plodove narodne kulture ne samo netaknute i nepokvarene nego još i oplemenjene koliko ih to naš duh može oplemeniti.

A šta je kod svega toga sada naša dužnost? — Potpomoći svim silama ovo kulturno nacionalno nastojanje.

Ali kako? — Eto kako! Tko ima kakvi lijepi primjerak od onih stvari što smo ih gore naznačili da spadaju u muzej, neka ih preda Odboru za otvaranje Hrvatskog narodnog muzeja u Subotici, „Subotička Matica“, koji će ga sačuvati i kad se nakupi dosta stvari izložiti u muzeju kako i dolikuje jednoj narodnoj umjetnini i rukotvorini. Neka nitko ne misli da darujući za muzej nešto on tu stvar gubi. Nipošto! On ju daje narodu na poklon, dakle — i sebi, jer je opće narodna ustanova i kao takova ona pripada narodu. Tko, dakle, poklanja muzeju, poklanja sebi, svojoj djeci i potomcima koja će mu za taj i najmanji dar biti zahvalni. Ne budimo tvrda srca i ne drhćimo nad svakim išaranim jajetom ili izvezenom košuljom. Budimo ponosni što posjedujemo takve stvari koje možemo žrtvovati za narod. On znaće biti zahvalan, samo ako se rado i od srca daje.

Pokažimo i djelom da su nam ne samo djedovi bili, nego da smo i mi — kulturni!

Divojka na pendžeru

(Na dijalektu Šokaca u B. Bregu)

*Divojko, zašto sidiš tako sama
Na pendžeru vašmu i smiješ se mlada?
Ispod bare mračak oprezno se šulja,
Ko što dragi svoje drage se prikrada.*

*Čujem, kako vrevna dnevna se stišava,
I kako sokakem idu vojske tame,
A ti nikog čekaš, pivuckaš polako,
Zar ti nije barem ni stra' tako same!*

*Moj je pendžer širom otvorit i gledem
Kako tvoje lice svitlo sviće rubi,
Oče su ti tavne, kika ti je sveža,
A svitli su sitni i poželjni zubi...*

*Divojko, ti ne znaš, da ja tako često
Sve na tebe mislim, na sjaj tvoji' zubi,
I ginem i čeznem, a ti ništa ne znaš,
Dok ti drugi lice miluje i ljubi!*

ANTE JAKŠIĆ:

„FALA BOGU KAD SMO SE NAŠLI“

I.

Nije valjda sam đavo dao mira tom „Pivačkom društvu“, šta li je, te samo jednoga dana baš poslije užine, kada je ča-Marko zasukao brkove i kao čovjek htio malo da privilegne, postavio se na pragu sam eto podpretsjednik toga društva, nazvao Boga kao svaki pošten čovjek što uradi, sjeo na ponuđeno mjesto, metnuo pored sebe kapu, protrljao šakom čelo, malo se nakašljao i obratio ča-Marku:

— Znate li vi zašto sam ja došo?

— Ne znam sinko. Ti ćeš već kazat.

— Eto, valda ste i sami već čuli, ta cilo selo divani . . .

— Šta sam čô?

— Pa to, da će iz našeg sela iti pivači u Zagreb.

— Šta râdi?

— Iće da tamo pivu.

— Pa to možu i tu, ne moru čak tamo it.

— Znam ja da možu, ali iće iz sviju naši sela, pa je onda eto red da i iz našga niko iđe, jer valda nismo ope' baš i mi najposlidnji na svitu. Sramota bi i bilo da ne idemo. Prdačili bi nam se da nismo za ničeg.

— Ha, najposli, da ti pravo kažem, mene je baš svejedno. Nek iđu.

— Znate, ali ni dosta da samo ta dica iđu, nego bi tribalo da i neko stariji i malo bolji čovèk otiđe, jer mlađarija je mlađarija, ona nije za ozbiljan posov. Mi smo mislili i mislili, pa smo naposlitku smislili, da vas pitamo, ne bi li se možda kakogod primili da idete š njima u Zagreb?

— Ja? u Zagreb?

— Biće i drugi' ljudi. Eto bać Stanko Kuzmanovićev, kum Filo vam, pa ča Miško Pandurev.

— I ja da idem š njima?

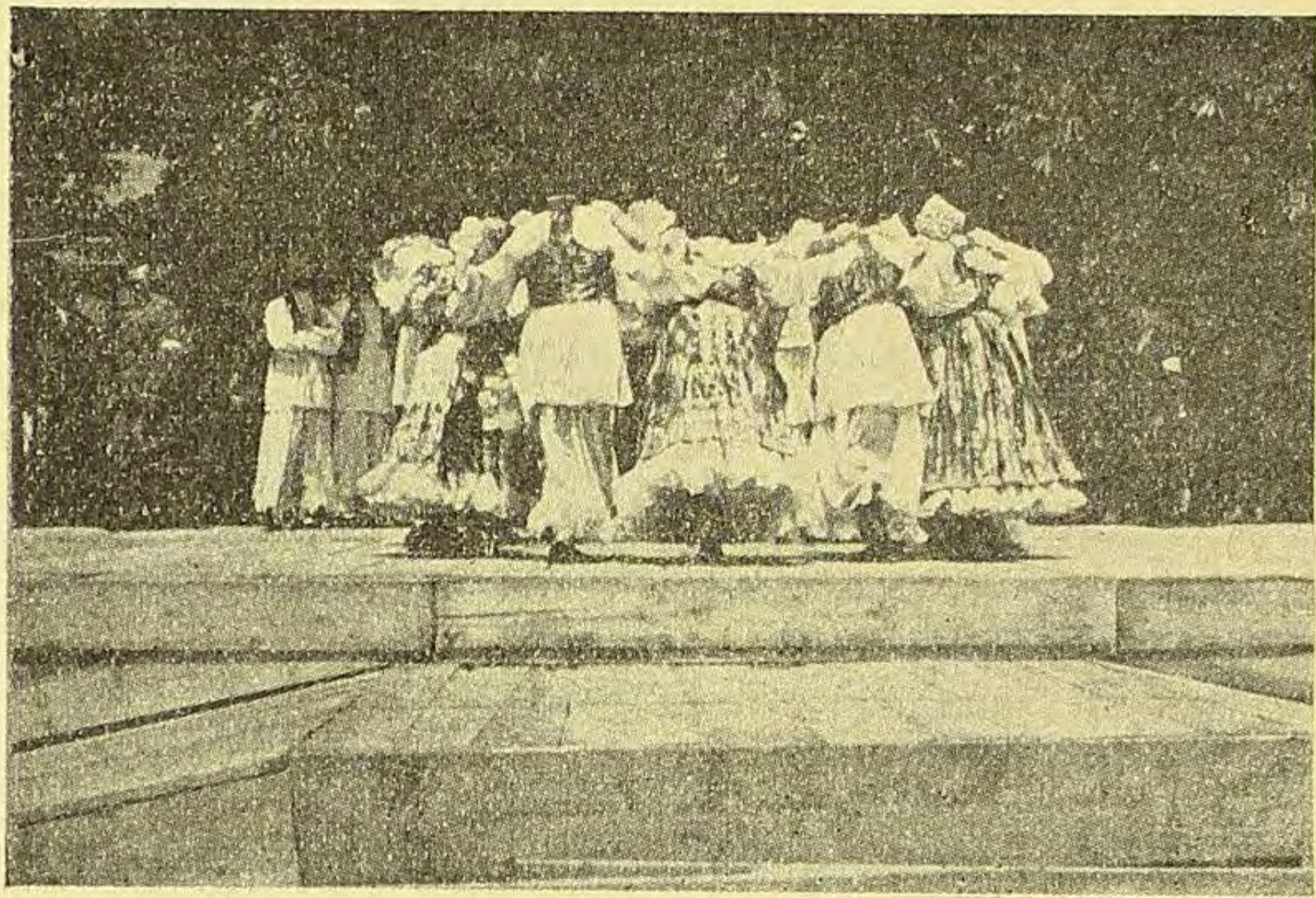
— Tribalo bi, ugledan ste i imućan čovèk, a da vam oma' kažem. nećete morati ništa platiti, vama je potribno samo da idete. Svi su pristali na to, pa sad ako ste za selo i da za nas gdigod čuju i da ne kažu da smo poslidnji na svitu, idite.

Zagledao se ča-Marko onako ispod oka u podpretsjednika „Pivačkog društva“, a brk mu sve podrhtava i obrve se skupljaju i jednom riječi, vidi se, da čovjeka stvar interesira.

Nije ča-Marko bio u svijetu otkako ga je Bog „šopijo“, a i ono što je bio, bio neko vrijeme u Somboru kada je išao na sud, a to mu je opet odmah tu pod nosom. Nije da ne bi htio ići i da nije nikada poželio, daleko od toga, ali čim bi pomislio da će iz kese morati što potrošiti, onda mu je odmah bilo dosta svega putovanja. U ratu nije bio, jer ga je baš u ono vrijeme konj udario i iskrenuo mu nogu te je imao muke i bez rata dok se nije nekako izvukao iz tih „mingula“.

Gleda ča-Marko ispod oka, gleda pa se sve češka po zatiljku i misli onako sve u sebi: dobro bi bilo otići pa vidjeti malo kako i drugi svijet živi, jer eto je skoro i ostarjeo a nije još nigdje bio i nije ništa vidio. Sad mu sa ukazala prilika, a ono što je glavno, ne mora ništa platiti. Pa onda, kada dođe kući pa stane pričati što

Šokačko kolo na smotri „Seljačke Sloge“ u Zagrebu

je sve vidio i čuo, ej Bože dragi, alaj će se pokupiti okolo njega komšije, pozivat će i slušat kao samog popu u crkvi. Čim je čovjek gdje god bio, prošao malo svijeta, odmah nekako i sam uviđa da više vrijedi i da nije prost kao ostali, a i drugi ga poštivaju i pred njim strahopočitanjem skidaju kapu. I onda što je glavno, sve će to moći badava vidjeti! Hej, tu priliku nikako ne smije propustiti.

— A kada bi se išlo tamo? pita ča Marko.

— Za nedilju dana.

— A . . . a . . .

— Imate vremena da se i sa ženom izdivanite.

— Ta šta će mene žena pamet soljit. Mani ju!

— Onda, 'tijo bi' vam samo reći, da je to i čast što možete tako iti, a i ko zna' očeli se i iti još kadgod.

— Eh, eh, — češka se ča Marko i klima glavom. — A kud ono, da ste baš na mene natrefili.

— Ne možemo eto valda na komšiju Stipu!? Znate i sami, šta da vam i divanim, kad se ide med gospodu, onda se viđeniji ljudi pokupu pa idu.

— Tako je, imaš potpuno svoje pravo.

— Pa čemo se onda, ča Marko, možem nadat?

— Čemu?

— Pa da.

— Hm, hm. Dođi sutra, tako oko podne, pa ću ti reći, još malo ću ope' prošudirat.

— Dobro.

Kada je sutradan došao podpretsjednik „Pivačkog društva“ i sjeo na banak, ča Marko mu se nasmijao kao da su tri nedjelje zajedno luk sadili i rekao mu:

Šokačko sviračko društvo Mike Ivoševa,

koje je prošle godine u više mahova s velikim uspjehom sviralo i pjevalo naše narodne šokačke i bunjevačke pjesme na zagrebačkoj radio stanici.

— Iću, da šta ću.

— Tako i treba.

— Znaš, buni se ona moja baba, šta li ću, kako li ću u tuđem svitu, al' znaš i sam, šta da ti i divanim, žensko ima žensku glavu.

— Daklem, onda možemo na vas računat.

— Možete. Samo, ovaj, šta sam ono 'tijo da kažem, neće se morati ništa platit?

— Neće.

— Onda je u redu.

II.

Cijelu se nedjelju spremao ča Marko za put. Nije to opet ni kakva šala. Treba na sve pomisliti, za sve se pobrinuti, jer, ko zna, što se sve može dogodit. Nije to, da kažeš, otići eto do Koluta ili Bezdana, pa si još istog dana kod kuće. To ti je sasvim nešto drugo.

Svake je večeri išao na divan kum Fili, da se dogovore što li će i kako li će i kako će to tamo biti. Dogovorili su se, da će u jednom koferu ponijeti što im je za jelo potrebno, jer zašto da baš svaki vuče kofer, kad sve može stati u jedan. Ta eto kum Filin je kofer velik, mogao bi čitavo svinjče u njega strpati, kupio ga od nekog Švabe što je došao čak iz Amerike i donio taj kofer.

Djevojka u narodnoj nošnji iz Posavine

A na ulici, kada se ča Marko zaustavio i porazgovarao se malo s komšijom Jozom, uvijek je navraćao govor na putovanje.

— Da bude samo lipo vrime . . .

— A, da pada ne bi vam bilo lipo putovat.

— Nisam htio da idem, al' navaljili na mene pa šta ću.

— Pa, ti možeš, pa zašto ne bi išo. Kud ću ja ovaki. Vidio sam koješta u ratu, ali sad se to već sve prominjilo.

A ča Marko je išao sve uzdignute glave, razgovarao se s komšijama i s njihovim ženama, a sve se okretalo oko putovanja.

Kada je bilo sve uređeno i spremljeno, došla je i ta blažena večer u subotu kada je trebalo poći u Zagreb. Ovdje će uvečer sjesti, putovat će cijelu noć, a jutrom su već u Zagrebu. Ispratilo ih cijelo selo, došlo na stanicu i malo i veliko, muško i žensko. Baš kao da je neka velika narodna svečanost. Došao i ča Marko, a na njemu čisto ruho, opanci novom mašću namazani, šešir oke-

Djevojka iz Remeta kod Zagreba

fan, zadnji put mu je bio na sam Uskrs na glavi, brkovi zasukani kao u mađarskih husara, a u prsluku veliki sat s dugim jakim lancem što mu je otac kupio na bezdanskom vašaru kada ga je ženio. Za njim ide žena, plače sirota kao da ga na groblje prati te ga više nikada neće vidjeti. Steglo joj se okolo srca, pa ne može da plače. Suze idu same. Ko zna hoće li se živ i zdrav povratit. Koliko mu je samo put rekla da se baši tog čoravog posla ali sve badava. Utukao je sebi u glavu da će ići i ići će. Nametala mu je u kofer dvije pečene kokoške, kilu sira, jedan kruh, dvadeset glavica

luka. velik komad slanine (Švaba bi mogao čitave svatove napraviti), litru rakije i Bog bi dragi sve znao što mu nije nametala. No ona je mislila, uvijek je bolje kad čovjek ima, nego kad nema. Što, najposlije ne pojede, može i kući donijeti, u štetu neće otići. Put je dalek, ogladnjet će dok tamo ne stigne petnaest puta. A ipak je dobro kad čovjek na samom putu ima što prigrust. Pokupili se uskoro i svi ostali što će putovati, smjestili se u jednom vagonu, i kada je šef stanice dao znak za polazak, isturili su svi glave kroz pro-

V. Šipek: Raspelo

zore, stali mahati rukama, pa i ča Marko isturio glavu, zagledao se u taj toliki svijet što se šarenio kao na proštenju, a tamo uz jedno stablo spazio je svoju ženu kako sirotica snuždeno i utučeno stoji i briše maramom oči. I samom mu se nešto ražalilo, ali je brzo otišao s prozora, da mu ne bi spazili suzu u oku.

III.

Počelo je već i svitati.

Na klupi uz prozor drijemao je ča Marko i neprestano se trzao iza sna i bacao brižan pogled na kofer, koji je mirno i dostojanstveno počivao nad kum-Filinom glavom, dok je ovaj opružio noge, nagnuo šešir na oči i rkao mirom Božjega pravednika.

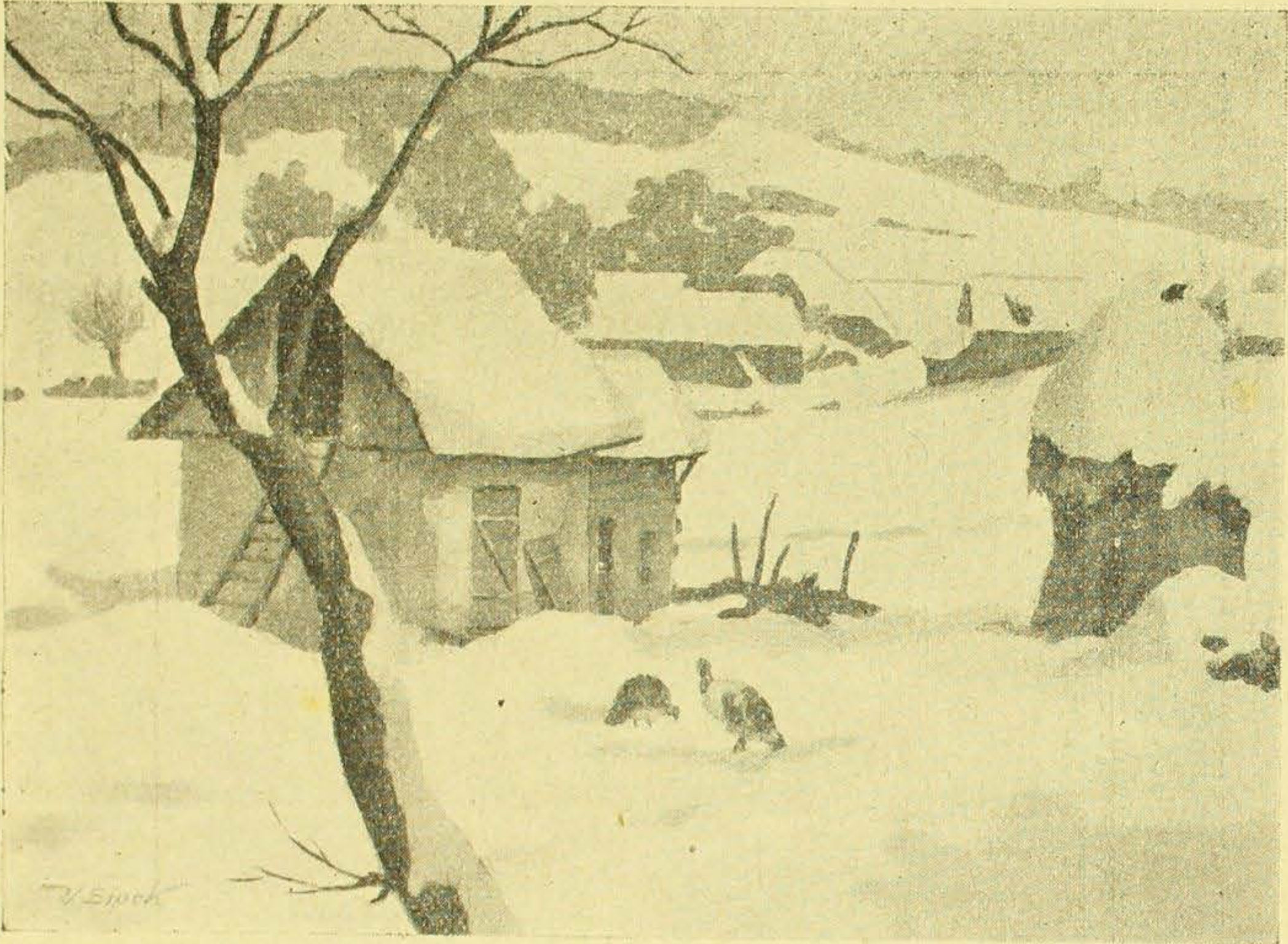
Kao velik požar planulo je na istoku sunce i za čas se sve obuklo u svijetlo i vedrinu. Pa i ča Marko osjetio da mu je nešto odlanulo u duši. U daljini su se nazirali brijegovi i kuće, a ča Marko je gledao kroz prozor, trljao rukama oči, namještao se i mislio da će već i tome jednom biti kraj. Uto je ušao kondukter i povikao:

— Zagreb dolazi!

Skočio ča Marko, prodrmao kum Filu, a ovaj izbuljio u njega oči kao dva bugera i samo što trepa:

— Šta je, ako Boga znaš?

— Zagreb!

V. Šipek: Zimski motiv

— A . . . aaaa . . .

— Spremaj se. Diži se.

Ali u to osjetio je ča Marko kako mu je strašno zasukalo u stomaku, zasukalo tako nemilosno, da se sa obadvije ruke uhvatio za stomak i uozbiljio se kao nikada do sada.

— Ej tužan i žalosan, — veli ča Marko i misli: još mi je sad samo to tribalo.

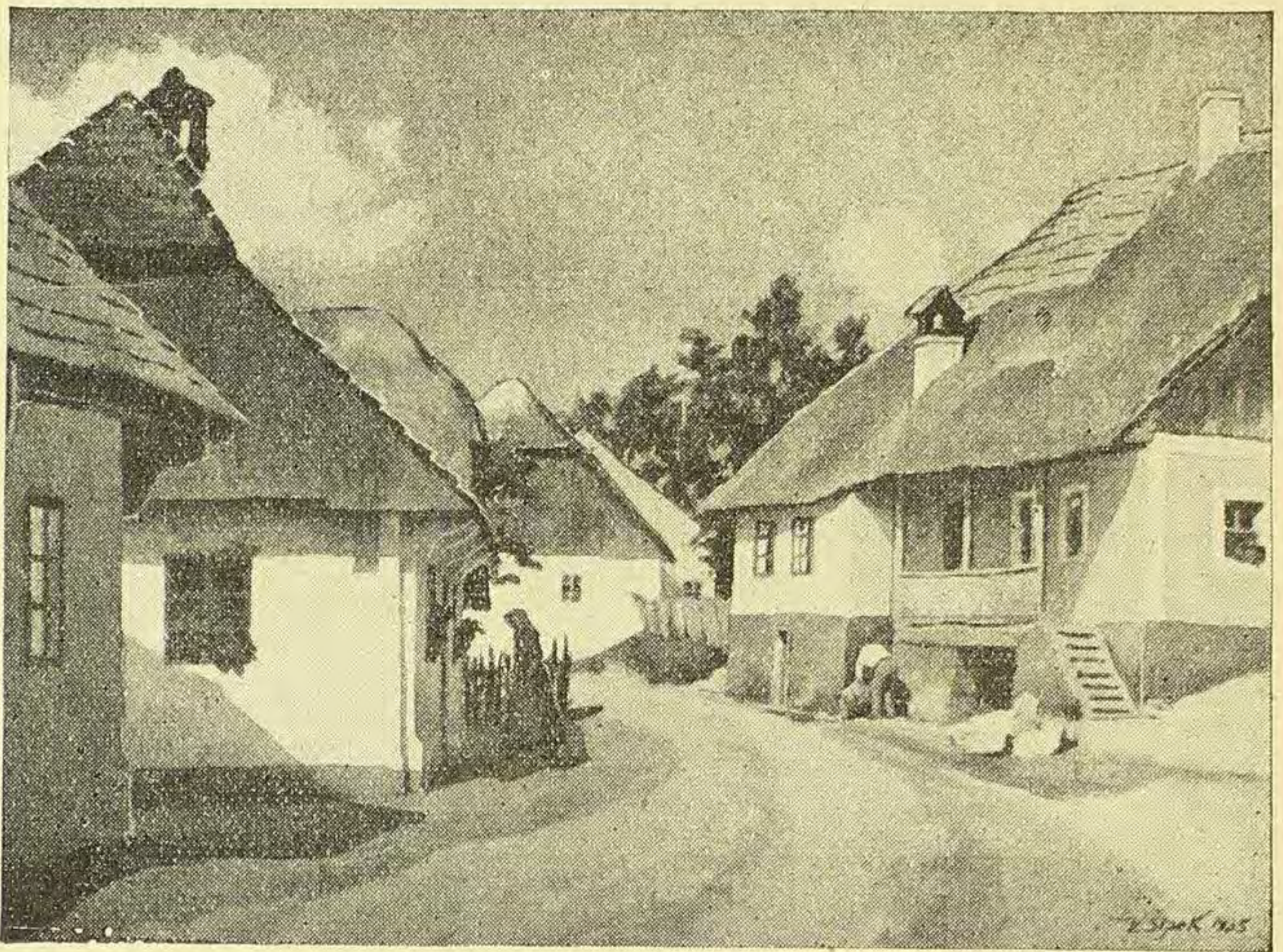
A narod se tiska po vagonu, skidaju kofere i idu k izlazu. Skinuo i kum Fila kofer, bacio ga na junačko rame pa hajd za ostalima napolje, dok za njim tabanja ča Marko, suče ljuto brk i sve nešto gundā, gundā i hvata se za stomak, kao da se boji, da će ga valjda zaboraviti ili da će mu ga ko „zđipiti“. Došli su već i do samog izlaza, ona mu se mlađarija već s vida izgubila, kum Fila žuri za njima, ali on naglo zastao kao da želi nečiju pomoć, pa

ne smogavši ni da što kaže kum Fili, put pod noge, pa brzo za drugi red vagona, jer dalje se više nije moglo.

Prošlo deset minuta, potrčao ča Marko da nađe kum Filu i ostalo društvo, ali, Bože moj, gdje li su samo ono izašli. Po zidovima sve nekakve velike plakate, vrata do vratiju, pa kud god zaviri i pita za izlaz šalju ga dalje. Dosadilo to već njemu, ali ne zna od žurbe kuda bi i što bi. U to naiđe neki željezničarski činovnik a on njega odmah za rukav i unese mu se u lice:

- Je li mi tu izašao kum Fila?
- Ko to?
- Kum Fila! Moj kum Fila! S koferom.

V. Šipek: Selo

Ovaj sleže s ramenima i mjeri ga kao na kantaru što apotekar mjeri neki prašak.

- Ne poznajem ja njega.
- Šta? Mojga kum Filu!
- Da, da . . .
- Pa njega svako u selu poznaje, svako malo dite. Kako ga, za Boga ne poznaješ. Veliki kofer nosi, velik brate, čak ga Švaba iz Amerike dono.

Otišao činovnik, niti da se obazre na ča Marka, o ovaj gleda za njim prezirno i misli:

- No, i to mora da je glupav čovèk, kad ni mojga kum Filu ne poznaje.

Nekako se ipak dokopao izlaza, ali onoga gornjega, stao da

se okreće, zapitkuje, ali nema krštena čovjeka koji bi mu znao što reći za kum Filu. Stao ča Marko, stao kao van sebe, češka se po zatiljku i misli „čovjek misli svakojake“ što li će i kako li će. Uputi se najzad preko puta, što bi u selo rekao, i sjedne na prvu klupu da se malo pribere i da pripazi neće li koga od svojih vidjeti.

Sjedi on tu tako, sjedi i gleda uokolo, svijeta puno, sve vrvi ali od svojih nikoga da zapazi. Prolaze sati, visoko se diglo sunce, u crijevima ča Marku nešto „krči“, gladan li je, šta li je, a sve jelo kod kum File u kuferu. Ej, pa barem da mu jelo nije kod kum File, ali ovako, ovako zlo i naopako. A jesti se mora, ne može čovjek gladan živjeti, a nije valjda došo u Zagreb da gladuje, to je mogao mirne duše i kod kuće. Ali kud li su samo znali otići pa baš nijednog među tolikim svijetom nema. Išao bi da ih traži, sve ga „pundravci kopu“, ali kud li će, kada ne zna gdje bi ih mogao naći. Dosadilo mu već to čekanje, a i podne već mora da je bilo blizu, ako nije i prošlo. — Idem ja, — misli on, pa kud bilo da bilo!

Došao ča Marko na Zrinjevac, a tamo ti, brate slatki, svijeta kao u mravinjaku. Ne može čovjek da prođe. Pa sve „frajle i frajlaši“! Ko li im samo ide zemlju kopat! Ide svijet, nazvao ča Marko nekima Boga, pristojan je on i pošten čovjek, ali niko da mu odzdravi, već ga samo guraju i smijuckaju se. No, misli ča Marko: tako štogod još nisam vidijo u svojmu životu. Ni Boga jedan drugom neće nazvati, već se guraju i nadižu noseve ko da su se svi posvađali, ko da su u šume odrasli. Gleda ča Marko, pa i on raširio laktove i stao da si probija put, a ispred njega otkraču frajle i obaziru se kao da još nikad živog čovjeka nisu vidjele. A njemu se čini, da pred njim igraju, potskakuju lutke, iste onakve, kao što se djeci kupuju na proštenje o Miolju i da je zapao u neku šarenu priču o kakvoj nikada ni sanjao nije. Ide sve prema Ilici, ali sve ih više ima. Đavo bi znao odakle samo taj svijet navire, kud li ide, što li će. Ali on se i dalje probija, kud bilo da bilo samo da već negdje izbije na čistinu. Kad odjednom nastala za njim neka vika, okrenuo se on, a ono se previja neka frajla, hvata se za nogu i cvili kao mače, čisto da ti se srcu ražali, iskrivio joj se na glavi veliki šešir koji li je „andrak“.

— Nogu mi je zdrobil! Vušlivec jedan!

— Kaj vam se to pripetilo? — viču druge takve frajle i sve vuku za sobom kerove, kao da nemaju pametnijeg posla.

— Na nogu mi je stal.

— Kaj? Kaj? — viču svi okolo, a ča Marko načulio uši, pa dao petama vjetra i sve vidi kako se istežu za njim dugi vratovi i kako se dalje svijet gura. Jedva nekako izbio na čistinu, odahnuno, obrisao maramicom čelo, jer se oznojio kao ono kada je džakove na vodenicu nosio. Kad nije dobro ni podigao glavu, a pred njim stoji živa, živcata Kata iz Monoštora i „piri“ na leđima veliki „pintli“.

— Ma, je l' to moguće? — misli ča Marko i trlja dlanovima oči, kao da mu se ne vjeruje, kao da mu se posred bijela dana pričinilo.

— Je l' Kato, je si to ti, ili se moždak ja varam?

Okrenula se ona, prekrižila se, spustila „pintli“ na asfalt i čisto se žena našla u neobranom bostanu.

— A koje tebe hale 'vamo nosu pod matoru glavu? — kaže Kata i vrli se pred njim.

— A šta ti tu radiš?

— Ja šta, eto varam gospodu.

— Što râdi!?

— Varam gospodu.

— O Bođane mu i to je posov!

— Varam, da šta ću. Trigujem eto. Viđeš šta sve imam tu napakovano u marame.

— A ja lūda, došo s društvem 'vamo na nikako pivanje, koji li je nečišnjak, pa sad ji nestalo. Nisi moždak koga vidla?

— Nisam.

— Hm, hm, — češe se on iza uha, razmišlja, a u stomaku mu krče crijeva i sve mu se magli pred očima.

— To je već prošlo podne, Kato?

— Ta već će bit jedan sat.

— Mogô bi' štogod prigrisat.

— Nisi još jijo?

— Nisam.

— O, pa to je lako. 'Ajde ti samo sa mnom, poznajem se ja u Zagrebu ko u Monoštoru.

Odlanulo ča Marku u duši, hajde, misli, barem ću se najisti, još sam mogo i gladan ostati.

Idu oni ulicom, ogleda se ča Marko i sve vidi kako mnogi svijet sjedi u velikim sobama, čitaju novine, i razgovaraju se, šta li rade. Pred svakim samo čaša vode. Gleda ča Marko i sumnjivo vrta glavom.

— Je li to bircuz, Kato?

— Jest, hotel.

— Ej, i taj birtaš mora propast

— A zašto?

— Kako čovèk ne bi propo kad eto svi ti samo vodu piju. Nije to ko kod nas u selu. Ko bi ti kod nas ošo u bircuz i pijo vodu. Otiđeš ko čovèk i zapovidaš litru vina, pa kad piješ, barem znaš da si pijo, a vodu možeš i kod kući piti.

— Evo sad idemo ovamo, ja znam di se može ko kod kući najist i napit.

Ušli oni u jednu gostionicu, sjeli za stol, poručili pečenje i vino, a ča Marko se sve obliziva i misli: ej, dobro ti je to, kad i u stranom svitu možeš poznatog naći, pa da ne pogineš od gladi. Pojeli oni sve što su poručili, a Kata gleda ča Marka i smije mu se:

— Obi još?

— Ha, ne marim.

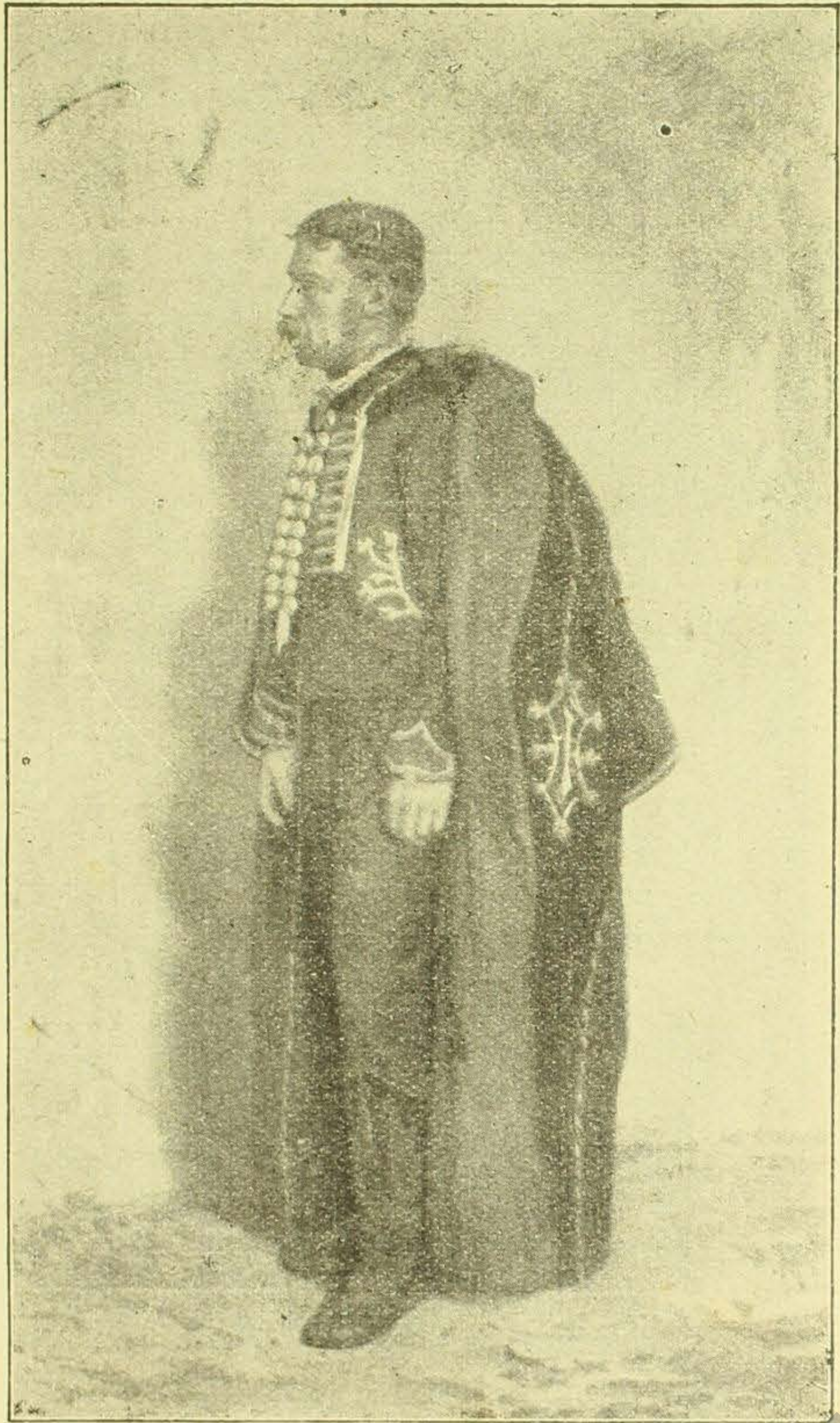
— Kaži samo kelneru, oma' će još donet. Jedu oni tako ponovo,

govore o svemu i svačemu, a Kata sipa kao iz rukava. Kada se najela i napila, uzela je svoj „pintli“ i okrenula se ča Marku:

— Sad ću ja doći samo da ovo ostavim. Izašla ona a ča Marka sjedi i pije još preostalo vino. Prošlo pola sata, sat, dva sata, ali Kate nema, pa nema. Stao se ča Marko uznemiravati, os-

Narodna nošnja iz Pa-
a u Primorju

rtati. „Di je samo ta Kata, pa joj nema! Pita kelnera, ali ovaj sleže ramenima, ne zna ništa. Digo se ča Marko, i htio da ode potražiti Katu, ali ga kelner povukao za rukav i veli:

— Najprije platite, molim.

Stao ča Marko kao ukopan pa sve misli da se ovaj šalji.

— Pa to je Katina briga. Ona mi je zvala. Vi ju već znate.

— Ne znam ja nikakvu Katu. Ko zna gdje je vaša Kata. Vi platite trošak pa onda možete ići.

— Pa znam, ovaj, kako to . . . kako da kažem, nije ona tu kod vas, nije vam u kuće što god?

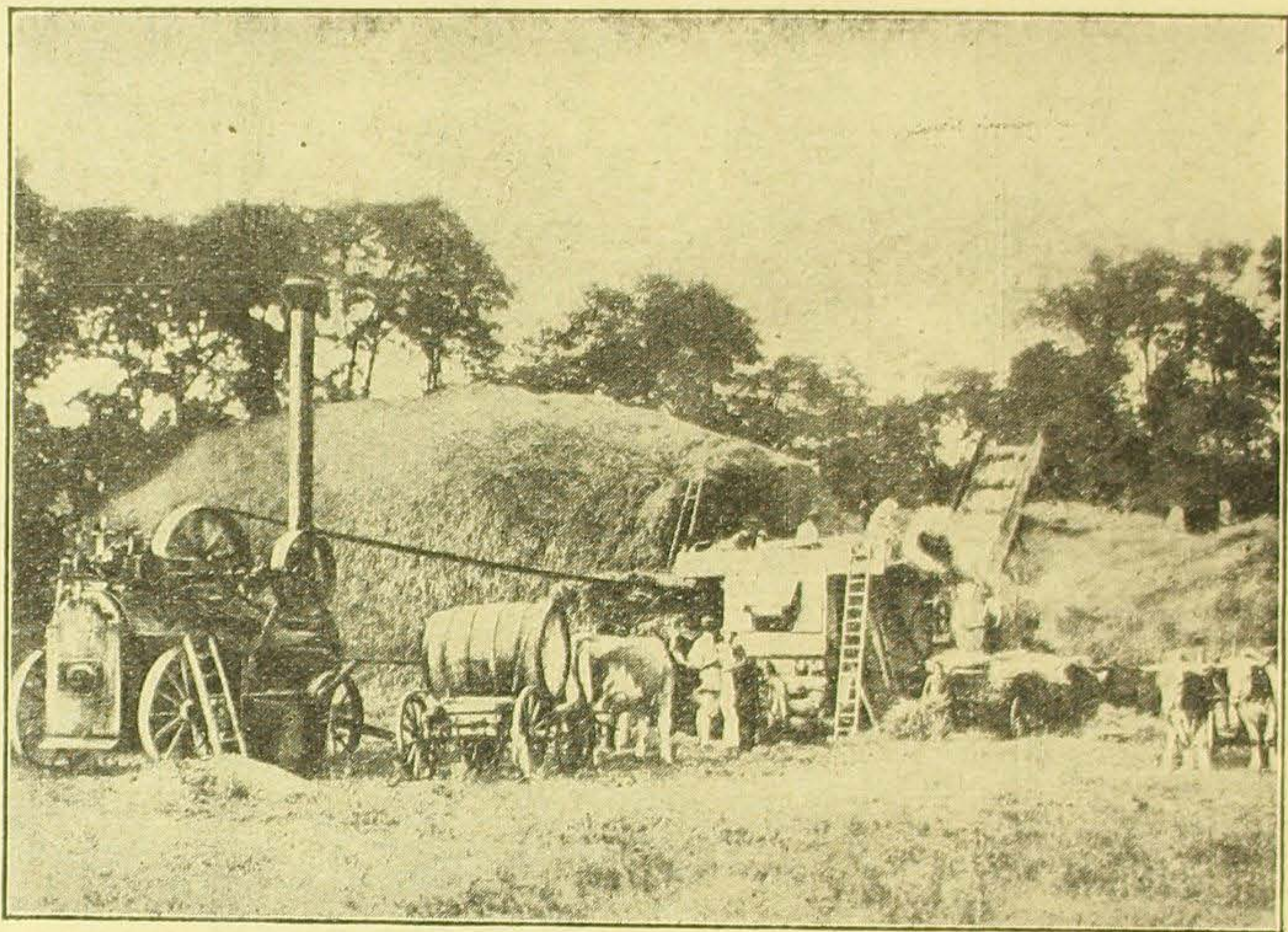
— Sad sam je prvi put vidio.

— Ao, pa ta je ondak mene privarila! Ah! No, još mi je sad samo to tribalo. Nije mi već i onako dosta. Mislijo sam da mi zove kući pa da mi ko znanca lipo počasti, a vidi ti samo nju. Ona ne vara smo gospodu, nego i mene čak povukla za nos.

— A šta ti košta? — pita on kelnera.

— Sve 60 din.

— Šta râdi?

Vršidba

— 60 din.

— I baš sve da ja platim?

— Kad ste naručili, onda i platite.

— Pa za te novce bi' misec dana mogo prići. Teznuo se ča Marko amo tamo, ali kada mu je kelner spomenuo da će zvati policiju, da će ga zatvoriti, pobijelio je sav kao zid i platio samo da ga još i ta napast ne snađe. Izašao van, a sve mu se pred očima vrti. I ljudi i kuće i ti prokleti tramvaji od kojih ne smije ni na drugu stranu ulice preći.

— Ej, tužan li sam i žalostan, šta misliš, 60 dinara, 120 srebra potrošit i to za malo jila. A da nisam pono od kući pa nek ga hale nosu, al' ona mi moja baba pun kufer napunila i kraj tolikog svojka jila, još eto i toliki novac moram potrošiti.

— Češe se ča-Marko šakom po zatiljku i mrsi nešto pogano
roz zube, a pred njim svijet, za njim svijet. Povratio bi se na
genciju", možda će ga tamo tražiti kum Fila, ali jest, ali ko će
oš sada znati i kako će do nje doći. Okreće se da vidi gdje li je
odakle li je ovamo došao, ali se ničega ne sjeća. Sve mu se čini
jednako, sve ulice jednake, šarene, pune svijeta.

Al su slatke trešnje . . .

Dosadilo mu već sve to, pokajao se i naopako što je i po-
mislio da ide u Zagreb i sjeo u jedna vrata, podvio dlanove pod
bradu i ubrzo se uljuljao u san. Sanja on, da vozi drva iz šume,
nebo je oblačno, duše vjetar, grmi, sijeva i samo što ne za-
pljušti. Došao već i u selo, zakrenuo u svoju ulicu, kada kola tresnu,
lomi se točak, a on pade s kola i kako je padao trgne se i udari
glavom o zid da se odmah probudio. Otvorio oči i uplašio se još
više no kada je i s kola padao u snu. Sad sa istom sjetio gdje je.

Cijelo poslije podne presjedio je u tim vratima, a već tek pred samu noć začuo je vrlo poznate glasove. Skočio, kao da ga je sunce ugrijalo. Ide kum Fila, nosi na ramenima onaj veliki kofer. sav se oznojio, a za njim tabanjaju ostali. Skočio ča Marko pred njega, uhvatio ga objema rukama kao da se boji, da će mu pobjeći, a kum Fila odmah spustio kofer, sjeo na nj, obrisao šakom čelo i odahnuo:

— A' di si, čovèče Božji!

— Evo sam.

— Pa šta si radijo cili dan?

— Tražio smo vas. A vi?

— Mi smo ope' tebe tražili, evo smo već s noga spali. Tražimo ti, ali tebe nigdi, ko kad si u zemlju propo. Nit smo jili nit pili nit gdi ko drugi svit bili.

— Pa kud ćemo sad? — češe se ča Marko šakom po zatiljku.

— Kud! Kući! eto je noć, a još malo pa nam „ajziban“ kreće. Friško samo da i na njega još ne zakasnimo.

Odlanulo ča Marku u duši, čisto čovjeku milo i lako. I sve se nekud razveselio pa sve poskakuje za kum Filom, a ovaj nosi veliki kofer i krči hajdučki put, dok za njim tabanjaju svi ostali, hvataju se za kaput i tješe se zaradovani:

— 'Ajde, fala Bogu, samo kada smo se našli!

Šalukatre zelene

I.

Ne gledam ja ruzmarine,
Božure i nevene,
Već ja gledam pod logošom
Šalukatre zelene.

O kada bi naslutile
Šta skrivaju za mene,
Širom bi se otvorile
Šalukatre zelene.

II.

Kraj pendžera zatvorena
Do astala biloga
Sidi nana, slatka želja
Života mi ciloga.

Žalosna je nana mila
Svog se sinka sitila,
Davno ga je poljubila
I nevenom kitila.

III.

Pod logošom maknite se
Šalukatre zelene,
Da kroz pendžer moja nana
Sad pogleda na mene.

Da ne bude više tužna,
Nego da se raduje,
Kad opazi moje lice
I kad glas mi začuje.

Smiljan

Danici!

„Danice“, knjigo draga,
Kuju će mila nana
Jednoga svetačkog dana
Ponijeti u svoj dom —

Ta knjiga naša draga
Nosi nam trude pređa
I briše sve što vrijeda
Spomen im usred nas.

S večernje kada se vrati
Dok zapad sunce zlati,
Skupiće draga čeda,
Da s njima knjigu gleda.

Pune su melema snage
Te slatke riječi blage,
Pune su Božjeg duha
Slade nam i od kruha!

Nevina mala lica
Žariće ponos i sreća
I kada budu veća
„Danicu“ ljubiće još.

Bûdi nam snagu novu,
Bogu nam korak vraća
Grle se u njoj braća
Nove je zore znak . . .

„Danice“, zvijezdo neba,
Sretno nam rodnom zađi,
I svako srce nađi,
Koje je svijesno svog!

Briši mu suzne oči,
Umor mu skini s čela,
Poljubi naša sela,
Da tebe ljubi Bog!

T.

Rad za narod

Priđemo li danas kakvom veselijem društvu koje je čašica raspoložila, čućemo brojne deklamacije o narodu, o narodnoj prosvjeti, gospodarstvu i t. d. O radu za narod govori se mnogo ali se takav rad baš mnogo ne hvali i ne slavi. Prije nego zađemo u razglabanje rada za narod potrebno je da znamo šta je uopće rad? — Pod imenom rada razumijeva se ljudska radinost koja ide za tim da proizvede neko dobro. Ne smeta da li je ta djelatnost duhovna ili materijalna, da li proizvodi dobra posredno ili neposredno, glavno je da se sastoji u upotrebi ljudske sile, koje upotreba već sama po sebi teži da proizvede dobra pojedincu i cijeloj ljudskoj zajednici.

Mi pako znademo da je čovjek gospodar svojih čina duševnih i tjelesnih, pa ih prema tome može upraviti u korist svoju ili tuđu. Upravlja li te čine duševne i tjelesne u svoju korist zovemo to rad za se; upravlja li ih na dobro svoje okoline nazivamo takav rad radom za narod. O tom bi sada htio nešto reći.

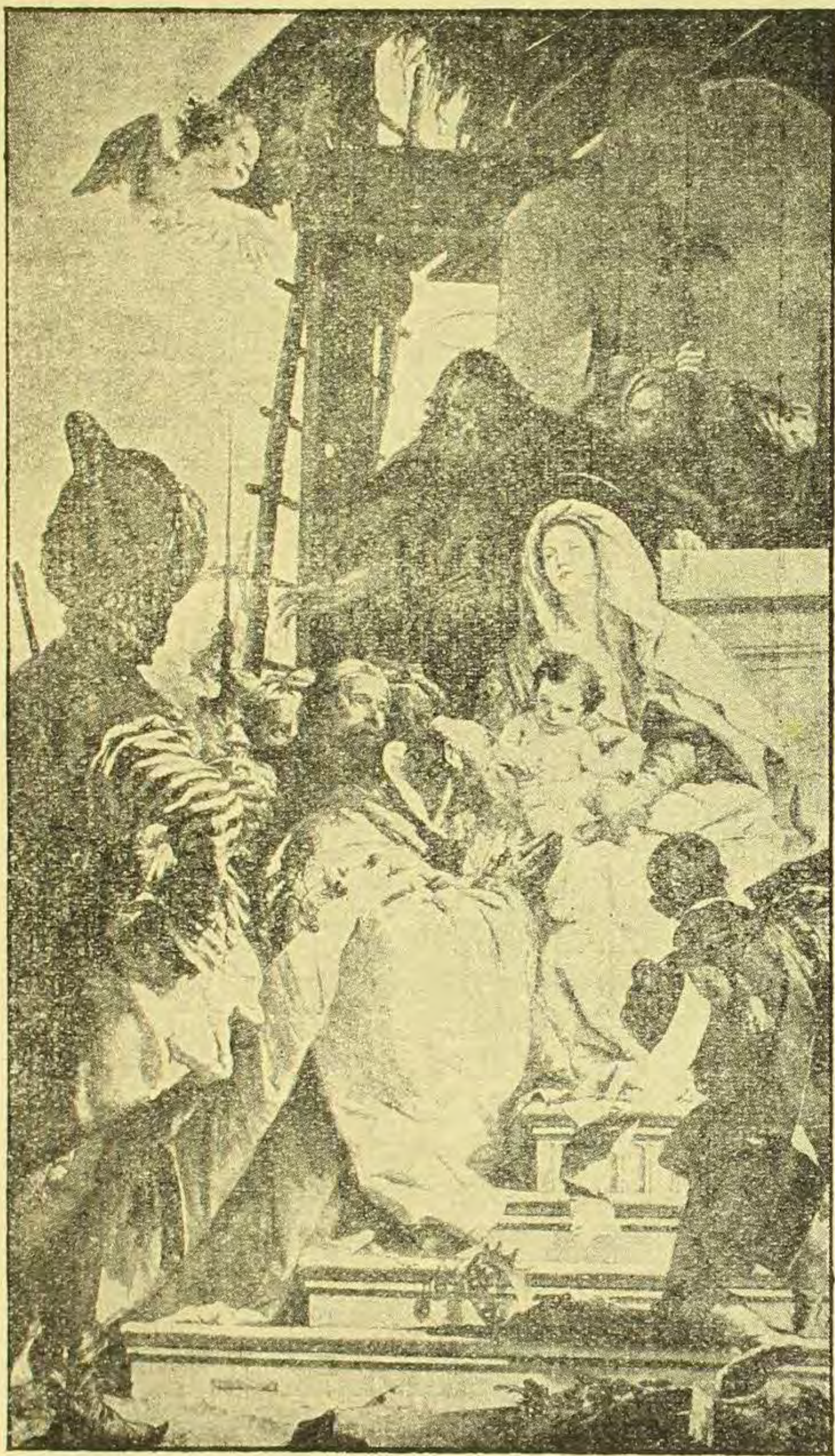
Rad za narod je onaj silni i nevidljivi rad pojedinaca koji se vrši ne samo po dužnostima svoga zvanja nego po nekom plemenitijem pozivu za više dobro među neukima, među gospodarski slabijima, među narodno manje prosvijetljenima. Divan je rad skidati mrenu sljepoće s očiju neukih, a ipak imade takvih koji se takva rada stide.

Ne stidi se jedan ili drugi, nego mnogi, jer vele da je rad za drugoga, za narod posao badavadžija, ili vele da je to takav rad koji ne nosi nikakvu korist onomu koji mu se posvećuje pa se stoga i ne cijeni. Njima je rad za narod „nizak i neplodan“, pa zato da mu se onda posveti kakav tobože visoko školovani gospodin, koji ako zalazi među naše seljake, zalazi samo zato, jer mu to služba nalaže. Odlazi među seljake, ali s namjerom da iz njihova društva pobjegne čim se pruži prva zgodna. Možemo si lako pretstaviti šta će ovakav čovjek učiniti, npr. učitelj. Dobije namještenje na našim salašima. Njega vuče težnja za gradom. Posljedica je da će upotrijebiti svu svoju protekciju što je uživa da što prije „šmugne“ u grad. Djeca koja su mu povjerena postaju i othranjuju se kao mali sirotani, jer u njegovu srcu nema mjesta priprost čovjek nego samo građanin. Primjer s učiteljem važi i za svako drugo zvanje.

Rad za narod danas se jako omalovažava i prepušta jednom ili drugom čovjeku, a oni koji inače posvuda bruje da su narodni preporoditelji spremni su i da kraj puna stola i čaše brane i pro-

svjećuju narod i da od žarke ljubavi i oduševljenja prema njemu — ispijaju čaše do dna. Kad se opet otriježne od tog pijanog zanosa, narod im je opet tako daleko kao što je bio i prije. Sveuč. prof. Dr. Milan Ivšić veli na jednom mjestu da je rijetko kod ko-

Rođenje Isusovo

naslikao talijanski slikar Ghirlandaio

jega naroda ispijeno u društvu za narodnu stvar kao baš kod nas Hrvata.

Danas, nažalost, mnogi naši mali ljudi zrelije i opravdanije misle nego li mnogi školovani čovjek. Naš seljak u velikom jednom procentu osjeća potrebu da čita, da bude upućen u prerazne stvari

dnevnoga života, i to s pravom. U nedostatku domaćeg štiva posiže za stranim, a jer u nas nije baš istančan ukus, ponajčešće posiže baš za lošim te tako truže dušu, ubija vrijeme, a škodi i tijelu. A šta na to naša gospoda? Maleni jedan broj gleda narodne naše potrebe otvorenim očima i izilazi u susret koliko je samo moguće, a drugi dio starijih i mlađih vijaju loptu zelenim poljem ili udaraju duraka — i opet za narod. Ne mislim ovdje reći da sam protiv športa nego samo napominjem da je neispravno baviti se prvotno njegovom tijela tamo gdje je duh zakrčljao.

Nije nam do „narodnjaka“ koji su borbeni samo dok žmire u čašu, kojima je seljački narod tek lijepa riječ za koju se skrivaju sve laži i neiskrenosti.

U drugu grupu dolaze oni koji vele da bi radili, ali broj našega naroda je jako malen te mu nije moguće da se doime slave i veličine brojem jačih naroda. Da li je to opravdano druga je stvar! Pitajmo ih samo koji je narod odmah brojio 60 milijuna daša? Nije li sav svijet proizašao od jednog ljudskog para Adama i Eve? Koji je narod odmah imao najbolje političare, pjesnike, glazbenike, filozofe i t. d. Nijednom narodu ne dolazi to samo od sebe. Za to treba rada, žrtve, ustrajnosti...! Samo od sebe ne biva ništa, pa nemojmo ni čekati ništa bez rada. Mi nismo i ne smijemo biti kulturni prosjaci koji će živjeti jedino od milostinje drugih. Žrtvujmo i radimo. Ono što uradimo kakvo bilo naše je.

Posebna je grupa onih koji se ustežu od svakog rada za narod, jer su dugogodišnjim neradom postali nesposobni za svaki rad. Ima ih i takvih koji vide i razumiju kako bi njihov sitan rad na kojem god polju ljudske djelatnosti koristio narodu, ali nemaju snage da se prihvate posla. Radije gube vrijeme u neradu, nego da priđu našem seljaku i da mu pomognu. Jedino bi ih još možda moglo pokrenuti na posao obećanje da će im rad donijeti kakve lične koristi, ali opet sa seljačkih leđa koja su i onako već previše natovarena!

Zlobnoga srca su oni tobožnji narodni radnici koji samo gledaju kako će u narodu komotnije proživjeti i po mogućnosti pobjeći onamo gdje će im biti još bolje. Ti su samo prezira vrijedni!

Među nama ima i plašljivaca, potpuno mlitavih i nesposobnih za ma kakav rad. Oni na sve gledaju ravnodušno. Poveseliće se istina svakom radu, ali ako pregaoci klonu u borbi za narod i njegova prava odmahnuće samo lako rukom uz ujedljivu primjedbu: „znao sam ja da od toga neće biti ništa“. Takvih imamo previše; upravo bi ih mogli liferovati i drugim narodima!

U posebnu jednu grupu spadaju tzv. „narodni radnici“ koji hoće da u svemu budu suci, da se njihova riječ svuda poštuje, štaviše da ona uvijek odlučuje. Oni su dakako uvijek najpametniji, najiskusniji i sve drugo za što se može reći *naj*.

Svi su ti daleko od svakog rada za narod, jer im on u tobožnjoj borbi za narod ne donosi vijenaca slave, a ni para.

Rad za narod jest plemenito nastojanje kojim se u malenu

narodu stvaraju velika djela. Taj rad nikako nije vrijedan prezira nego samo divljenja. On ima da se pokaže u radu za društva u kojima su učlanjeni naši momci, djevojke, muževi, žene, đaci i šegrta. Naša društva treba da osvježi novi duh rada i ljubavi svemu što je naše bilo narodno bilo vjerski. Osvježena društva raznijeće taj blagi duh ravnicom koju nastavaju Bunjevci-Hrvati, pa će i mom rodu sinut sunce sreće. Za sva gotovo naša društva moglo bi se reći da spavaju u mrtvilu svoga nerada ili rade drijemajući tako da jedva životare. Zašto? — Prvi razlog mogao bi biti u tome da su dotična društva osnovana bez pravog cilja. Ovo se ne može reći ni za jedno naše društvo, jer su im osnivači bili umni ljudi, pa se ne može ni pretpostaviti da bi nešto radili bez cilja.

Razlog bi prije mogao biti u tom što pojedina društva služe samo za zabavu i razbijanje dosade. Mogao bi biti jedan od razloga neradu i taj što se odbornička mjesta drže samo počasnim službama, a ne položajima za oživljavanje društva. Takva društva bivaju ponajčešće legla svađa i ogovaranja mjesto da služe djelu na narodno dobro. A to nije dostojno naših društava. Sramota je da protivnici katolicizma i hrvatstva pokazuju prstom na naša društva kao na kakva legla svađe i nemira. Sva naša društva ima da služe radu za narod, za narodno blagostanje. I zabave, i predstave, i predavanja, i igre, i prela i obavljanje dužnosti koje nam propisuje naša sv. vjera dade se krasno usmjeriti za narodno dobro. Zabave neka budu moralne, pristojne, da ne vrijeđaje osjećaje poštena čovjeka, predavanja neka budu poučna u duhu Crkve koja nas je očuvala u moru tuđinstva, igre neka budu takve da ih svaki katolik može plesati, a da se ne ogriješi o zapovijedi svoje Crkve, a ispunjavanjem drugih dužnosti dobićemo prave članove društava. Naša društva će tad oživjeti, postaće specijalna društva katoličke akcije. Nemojmo, omladino, čekati iz sela zaprske. Dajmo mi budimo oni koji će početi rad za narod. Pustimo da o radu pričaju drugi, a mi pustimo riječi te prihvatimo djela. Zato neka svaki član a) prvo bude svijestan svojega članstva; b) neka živi po propisima društva u kojem je začlanjen i c) neka dobar duh koji društvom vlada nastoji prenijeti i na druge koji nisu članovi. Tako će se narod preporoditi, a za preporod njegov bićete zaslužni vi, bunjevačka omladina. Nedajte da vam slavu preotmu narodni brbljavci!

BUNJEVKO SESTRO . . .

Bunjevko sestro, nevina oka
Što tako lijepo moliti znaš!
Svoju ti ruku sestrinsku pružam,
Da vjernu svoju i ti mi daš!

Ja volim tvoju pobožnu dušu,
Iskreno srce, tvoj biser čist,
Nevine pute koraka tvojih
Što svjetlom svojim obasja Krist.

Bunjevko sestro sretna mi bila
Pobjedi Križa korak nam čvrst,
Ja tebi hrlim — ti podi k meni
U svakom kraju dižimo Krst!

Križevi naši neka se vinu
Domajom dragom skrajana kraj
Božja smo četa, budimo stalne,
Cilj nam i svrha nebeski raj.

Bunjevko sestro, nevina oka,
Djevice mudra štujem te ja,
Sestrinstvo naše u doli suza
Ko Božja zvijezda neka nam sja.

T.

S. BUNJEVČEV:

LUDOŠKI RITOVİ

HISTORIJSKA PRIPOVIJEST IZ ŽIVOTA
HRVATA-BUNJEVACA

„Sve je propalo . . . Sve je izgubljeno . . . Vojska nam je izmorena ratovima, ambari su prazni, novaca je nestalo. Ne možemo obraniti našu Suboticu; moramo je ostaviti, otići, pobjeći . . . O kako je teško ostavljati ono što se voli, što je srcu priraslo . . .“

Tako su govorili prestrašeni Bunjevci početkom 1704. godine, kada su čuli, da Rakocijevi kuruci dolaze, da im se osvete, što nisu pristali uz njihovu bunu. Strašna su zločinstva počinili kuruci kuda god su došli. Palili su sela i gradove, ništiti plodove, ubijali ljude, žene, pa i nevinu djecu. Kuda su oni prošli ostajali su puštuš i mrtvilo. Crna garišta i neukopani iznakaženi mrtvaci su svjedočili, da su tamo prošli grozniji krvnici i veći osvetnici od samog Turčina.

Bunjevci su za sve to znali, pa su se s velikom boli i strahom spremali da napuste svoje ljubljeno gnijezdo Suboticu. Znali su da je više neće vidjeti onako ponositu sa divnom tvrđavom, kapelicom i dvorom za gradskog zapovjednika, znali su da se u nju nikada više neće svi vratiti, pa im je bilo teško ostaviti i poći u nepoznati kraj.

Dušman se sve više približavao i oni su morali poći na teški put. Jedno sumorno večer svi su se okupili oko oca gvardijana, koji im je progovorio nekoliko oproštajnih riječi, na što su u velikim grupama suznih očiju pošli prema Petrovaradinu.

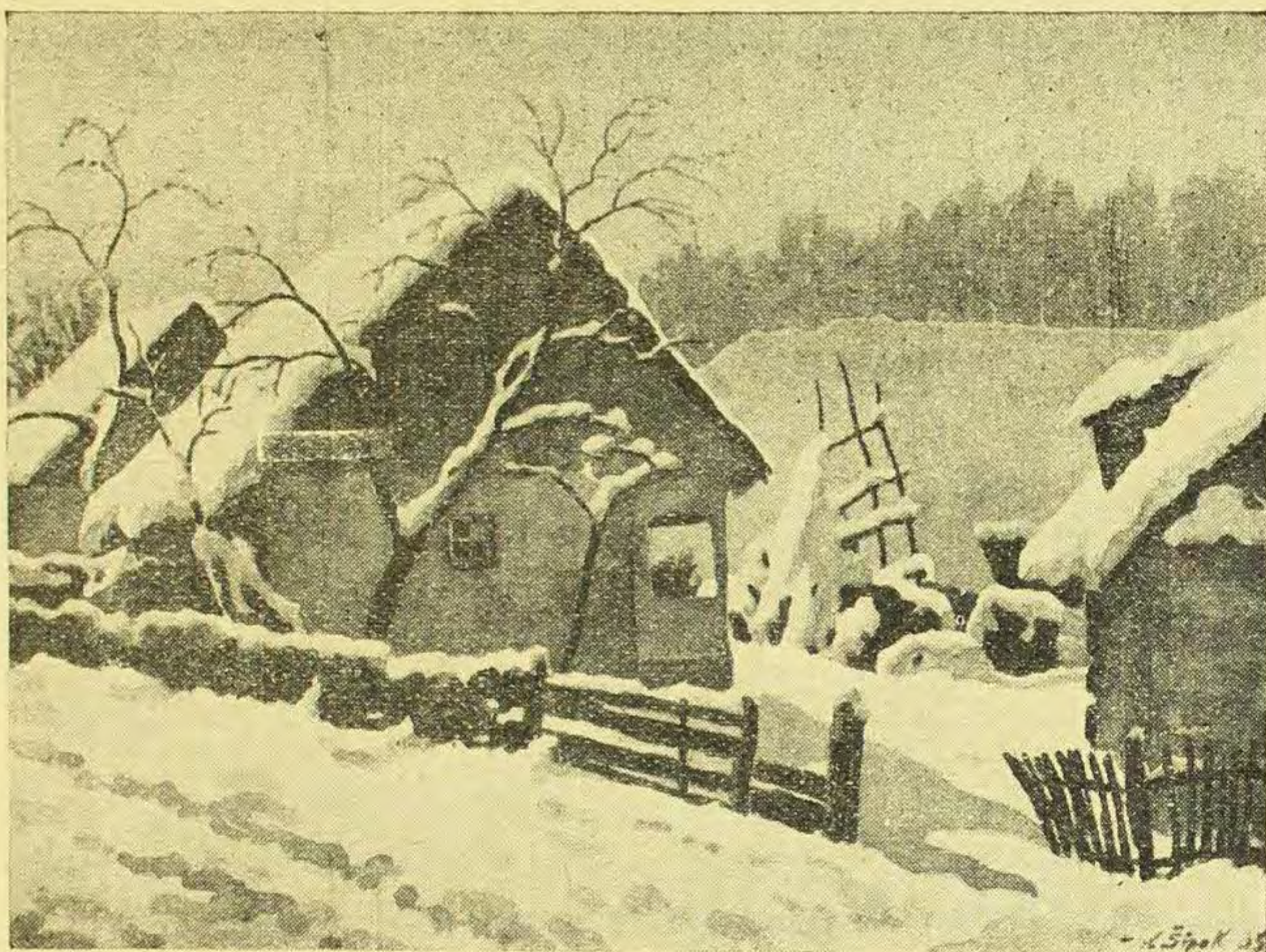
Nisu mogli svi poći na taj tada težak i opasan put. Stare, žene, djeca i mnogi, koji su bili ranjeni u prošlim bojovima ostali su među nezaštićenim i pustim zidinama subotičke tvrđave. A kada je opasnost bila sasvim blizu, pošli su oni u svoje staro skrovište -ludoške ritove. Tamo su se često sakrivali i njihovi oci i majke, kada bi bježali pred okrutnim turskim janjičarima. Nepregledne močvare i ritovi Ludoškog jezera pružali su im zgodno skrivalište za dulje vrijeme, ako su sa sobom ponijeli dosta hrane. Bunjevci su u ritovima dobro poznavali svako, pa i najmanje mjesto, tako da su često znali zavesti svoje neprijatelje, koji su ih progonili.

Jedva su oni napustili Suboticu, začuje se strašna bojna vika divljih četa kuruca i za čas plane vatra u nekoliko salaša blizu grada. Sa zapaljenih kamara slama i krovova od trske dizali su se visoki vatreni stupovi, koji su navješćivali strašna djela bijesnih kuruca. Bijesni su bili što su našli prazne kuće i salaše, pa su sve popalili i rušili žureći se prema gradskim zidovima.

Pred sobom su našli čvrsto zatvorena gradska vrata, koja se nikako nisu dala otvoriti. Nakon dugih uzaludnih napora barutom su digli jedan dio zida u zrak i tako provalili u grad. I ovdje ih je sačekala pustoš i grobna tišina. Uzalud su pretraživali po sobama i kutevima, badava su dozivali bunjevačke prvake obećavajući, da im se neće ništa zla dogoditi. Najviše ih je ljutilo što je sve dragocjeno i vrijedno iz grada odneseno, pa su iz osvete u gradsko dvorište iznijeli sve drvene stvari i zapalili. Plamen je ubrzo zahvatio cijelu tvrđavu i na daleko osvjetljivao ravna bačka polja.

Već su se divlje čete kuruca htjele vratiti prema Segedinu,

V. Šipek: Selu u zimu

kad najednom, neki njihov vojnik opazi tragove kola prema Ludoškom jezeru. Tragovi su bili još svježiji i oni su pošli prema bjeuncima.

* * *

Ludoški ritovi, koji su obično tako šutljivi i nijemi, sada su oživili, kao kakav maleni grad. Na male otoke između guste i visoke trske smjestili su se Bunjevci, koji su pobjegli iz Subotice. Razdijelili se u male grupe, na brzu ruku večerali, porazdijelili oružje za obranu u slučaju napada. Najviše ih je bilo oko starog Marka Radnića, koji je proživio velik broj opasnih bojeva, pa je o svemu znao lijepo pripovijedati.

„Još se dobro svjećam — počeo je on govoriti kada se iza večere oko njega sakupili — bio sam još dijete od devet godina, kada su mi Turci ubili roditelje. Istog su dana ubili mnoge naše ugledne ljude oko Bune, jer smo još bili u Hercegovini, a nas dje-

cu odneli u Carigrad. Prodavali su nas kao robove. Mene je kupio jedan dubrovački trgovac i odveo me u svoj krasni Dubrovnik, gdje sam živio više godina. Kad sam se razvio u snažnog momka, zaželio sam pohoditi svoju braću i rođake, koji su ostali na Buni. Gospodar me je jako volio i teška srca udovoljio mojoj želji.

Na Buni sam zbilja pronašao svoje drage rođake, koji su proživljavali vrlo teške dane. Kad ih je Turčin stao sve više proganjati i ubijati, oni se odluče iseliti iz svoje rođene zemlje. Plačući su napustili izvor hladane Bune i goli krš Hercegovine, te pošli prema sjeveru. S njima sam pošao i ja. Konačno smo se smjestili u našoj Subotici, zatim u Segedinu, Baji, Somboru i drugim mjestima. Tu su već i prije nas živjeli Hrvati, koji su nas lijepo dočekali, kao što brat čeka svog brata.

Poslije teških ratova protjerali smo Turke, tako da su ova mjesta sa zemljištem oko njih postala naša nova domovina, koju smo ubrzo jako zaljubili. I da nije nedavno opet navalio Turčin i oslabio nam vojsku, ne bi se mi skrivali u ritove pred okrutnim kurucima, već bi ih dočekali na subotičkoj tvrđavi...

Jedva je stari Marko izustio zadnje riječi, začuje se velika lomljava suhe trske i za čas se ukaže naoružani mladić, koji je čuvao stražu pokraj Ludog jezera.

„Propali smo, ljudi“, — rekao je on sav zadihan — „zapalili su nam Suboticu i sada se krenuli prema našem skloništu“.

Svi su pogledali prema nebu, koje se sve žarilo od vatre, koja se dizala sa najviših kula subotičke tvrđave. Zatim su svi uprljali oči u staroga Marka, iskusnog ratnika. I njega je vijest zaprepastila, ali je ipak prilično mirno stao izdavati naredbe:

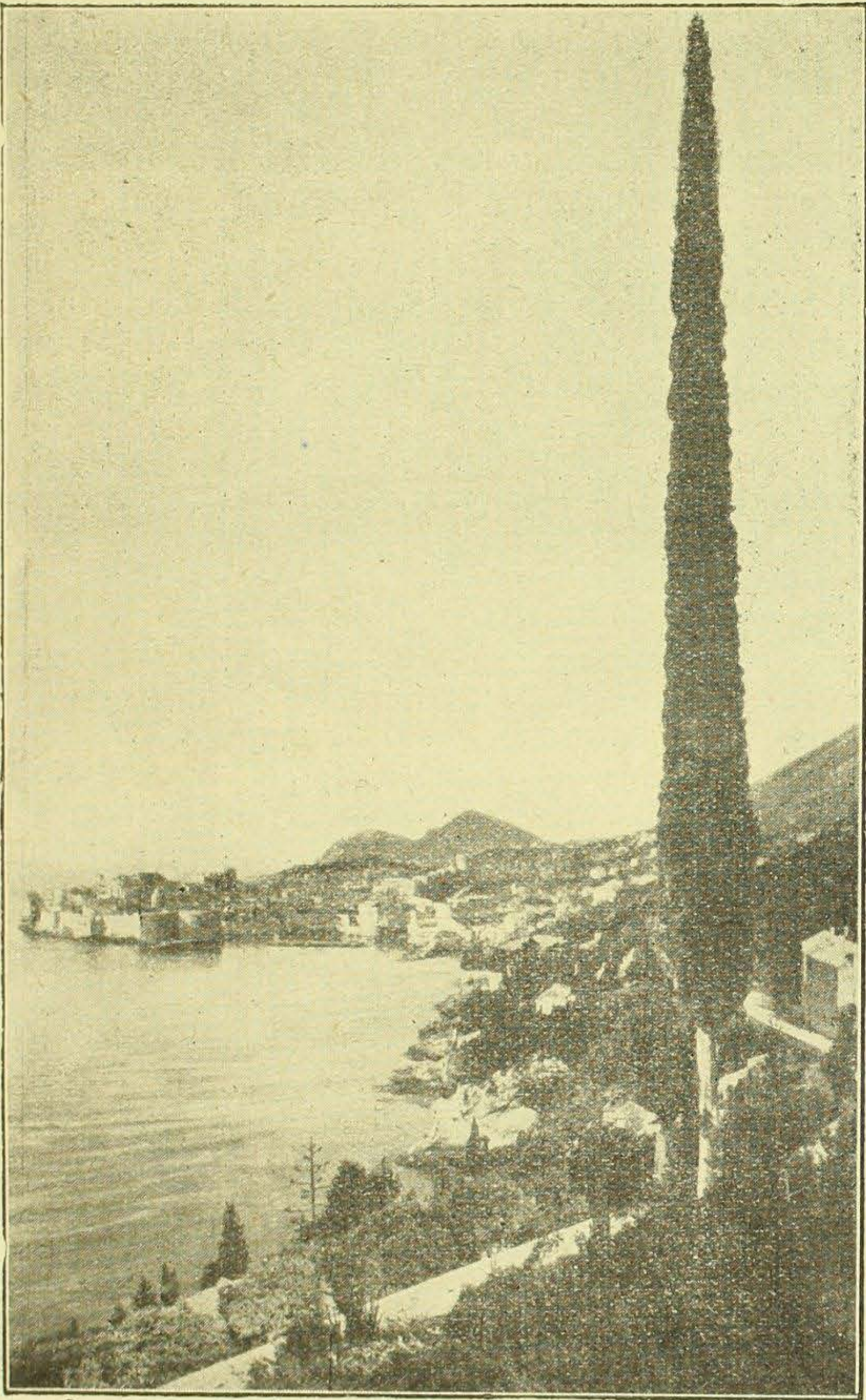
„Pred Turčinom sam se već više puta sakrivao u ove ritove, pa znam kako se sad treba držati. Sakrijmo se tamo, gdje je najgušća trska. Žene i djeca prema sredini, naoružani muškarci moraju biti u zasjedi!“

Za kratko vrijeme Marko je sredio sve tako, da su svi bili dobro zaštićeni. Ali se dogodilo ono, čemu se niko nije nadao. Kada su okrutni Kuruci stigli do ritova, stali su dozivati posakrivane Bunjevce, da se predadu i da im neće biti ništa. Ostali su bez uspjeha. Tada su se stali prijeti i provaljivati u trsku. No bili su uvijek odbijeni sa mnoštvom streljiva. Dugo su tako bjesnili, kada napokon njihovom vođi sine paklena misao u glavu: zapaliti ritove, gdje su se Bunjevci sakrili. Odlučeno učinjeno. Što nisu učinili bezdušni i krvoločni Turci, to su eto izvršili još bezdušniji i krvoločniji kuruci.

Uz strašno pucketanje suhe trske i jezovito zapomaganje posakrivanih žena, djece i ljudi, vatra se munjevitom brzinom stala širiti na sve strane. Nepregledno močvarno tlo obraslo trskama i šašem pretvorilo se u strahovito vatreno more, čiji su ognjeni valovi nosili sa sobom grčevit plač nedužne djece i slabih žena. Zapomaganje i vapaj nesretnika, urlikanje i divlja buka pobjednika miješao se sa sablasnim dugim vatrenim jezicima, koji se dizali visoko

prema zvjezdanom nebu. Dim je bivao sve gušći, voda je bivala sve vrelija i nesretni su Bunjevci uz grozne muke, poput zapaljenih kršćanskih mučenika, ginuli jedan za drugim. Nekoji su se spustili duboko u vodu i preko šuplje trske dobivali zraka. Ali mjesto zraka

Krasan pogled na Dubrovnik

stao je ulaziti gusti dim, a vatra bi uništila vršak trske, koja bi virila iz vode.

Od zapaljenih tjelesa stao se širiti grozan zadrž, od užasne vrućine na tisuće sitnih i krupnih riba bez života je plivalo na površini vreloga jezera u kojem se odrazivali grozni crveni plamenovi.

Za kratko vrijeme je prestalo zapomaganje i bolni jauk, što je svjedočilo smrt nesretnih Bunjevaca. A cijeli dan iza te tragične noći vatra je još plamtjela na mnogim mjestima, dok nije izgorjela i posljednja trska.

Ludoško jezero je poslije tog strahovitog požara odavalo žalosnu sliku. Crna i blatna voda nosila je iznakažene pocrnjene leševe ljudi, koje kao da su u sebi imali još toliko života da vape za osvetom. Ono je bilo poput Mrtvog mora sumorno i pusto, puno očaja i zatomljenih boli. Ono je bilo kao jedno veliko tužno groblje, groblje nesretnoga naroda.

* * *

Tri su čitave godine Bunjevci oplakivali svoje nesretne drugove, koji su poginuli u Ludoškom jezeru kao pravi narodni mučenici, tri su godine čekali, da se osvete svojim groznim neprijateljima.

Kada je godine 1707. Rakocijev doglavnik kapetan Virag svoju veliku četu kuruca utaborio kod Kečkemeta, oporavljena i pojačana bunjevačka vojska krene tamo, da vrati milo za drago. Bunjevce je vodio proslavljeni vojskovođa kapetan Luka Sučić. Ubrzo su oni stigli do svoga cilja i ušančili se blizu Viragove čete.

Čim se spustila tamna noć kapetanu Sučiću dođe odlični bunjevački borac poručnik Kajić i zamoli ga ne bi li mu dopustio, da se on prikrade u protivnički tabor, da dozna za Viragove planove. Kapetan mu dopusti i ovaj se preobučen u mađarsko odijelo uz veliki oprez po šikarju i travi odvuče u jedan šator, gdje su se kuruci kartali i pjevali pjesme kako će tjerati Bunjevce sve do Subotice.

Kajić se umiješao u njihovo društvo i pošto je znao dobro mađarski nisu se na njega puno obazirali. Tako je on od vojnika doznao da će Virag rano u zoru napasti šančeve, gdje su se smjestile bunjevačke čete. Još se iste noći vrati svojim i javi plan kuruca.

Kapetan Sučić odmah napravi raspored za obranu, pa razdjeli svoju vojsku na tri strane: u sredinu je u guste redove stavio pješake, a sa dvije strane konjanike.

U ranu zoru kao gladni vuci navale kuruci na Bunjevce, ali ovi ih nisu dočekali kao jaganjci, nego kao snažni lavovi. Za tili čas bili su kuruci odbijeni i zaprepašteni od tolike snage Bunjevaca natjerani u bijeg. Tada Virag skupi svu svoju rezervu i bijesan uz veliku viku, pucanje topova i sviranje bojnih truba navali na Sučićeve pješake. Nastane krvava borba. Krvavi noževi, sjekire i sablje se vitlali po zraku, čulo se zapomaganje, jauk i psovka. Ljudi su padali kao snoplje, krv je tekla po crnoj pjeskovitoj zemlji. Bunjevci su se dobro držali nisu se povukli ni za pedalj. To je Viraga strašno ljutilo, pa je tjerao svoje ljude, da navaljuju još oštrije i brojnije. U taj čas sa desnog krila navali poručnik Kajić sa svojim konjanicima. Kuruci se zbune i pokušavaju obraniti se od navale Kajićeve čete. Sada iznenada sa lijeve strane sa svom

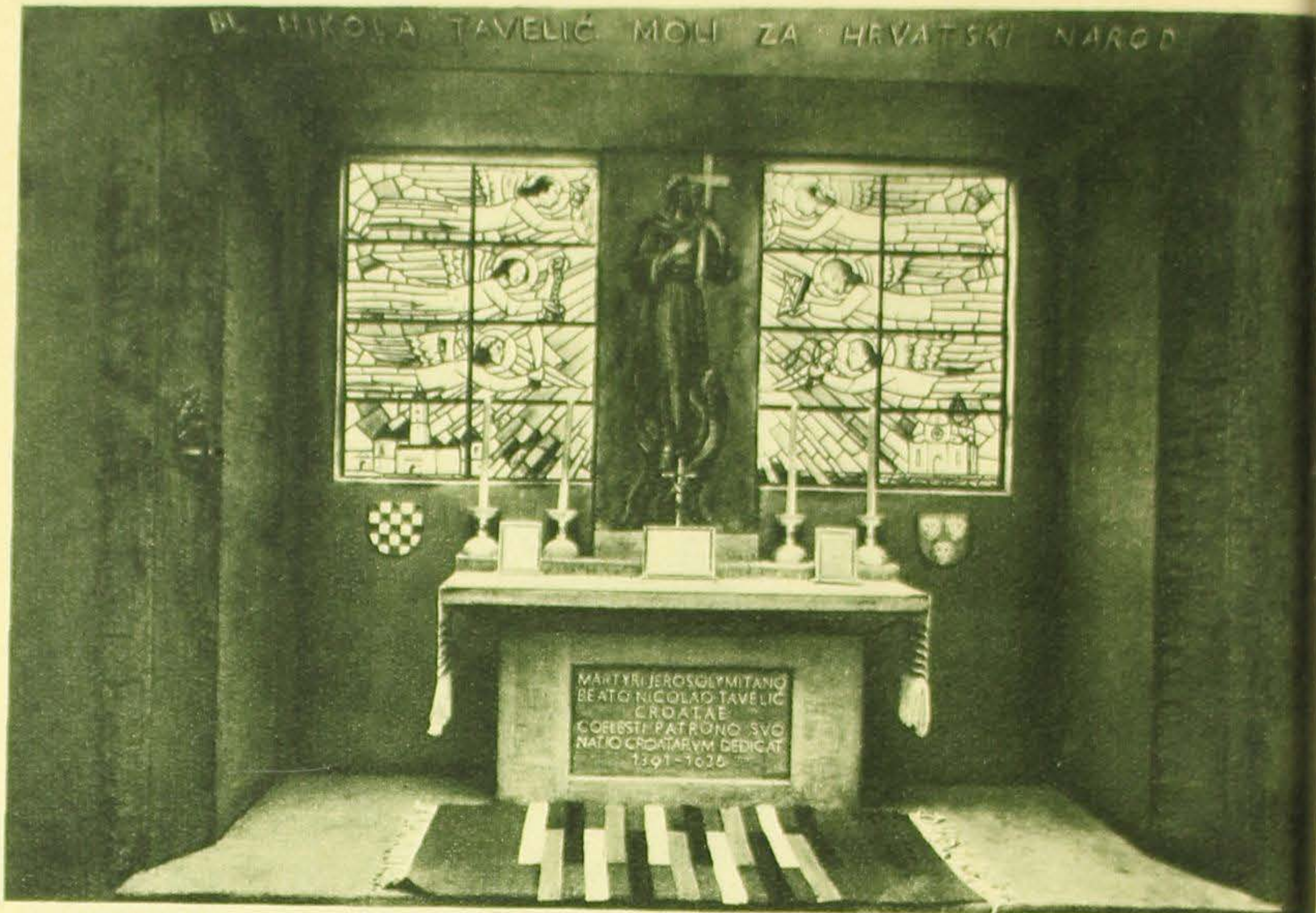
BL. NIKOLA TAVELIĆ, HRVATSKI JERUSALEMSKI MUČENIK,
propovijeda među krivovjercima bogumilima u Bosni

Nalikao Gabrijel Jurkić

Slika s izložbe Sv. Zemlje u Zagrebu

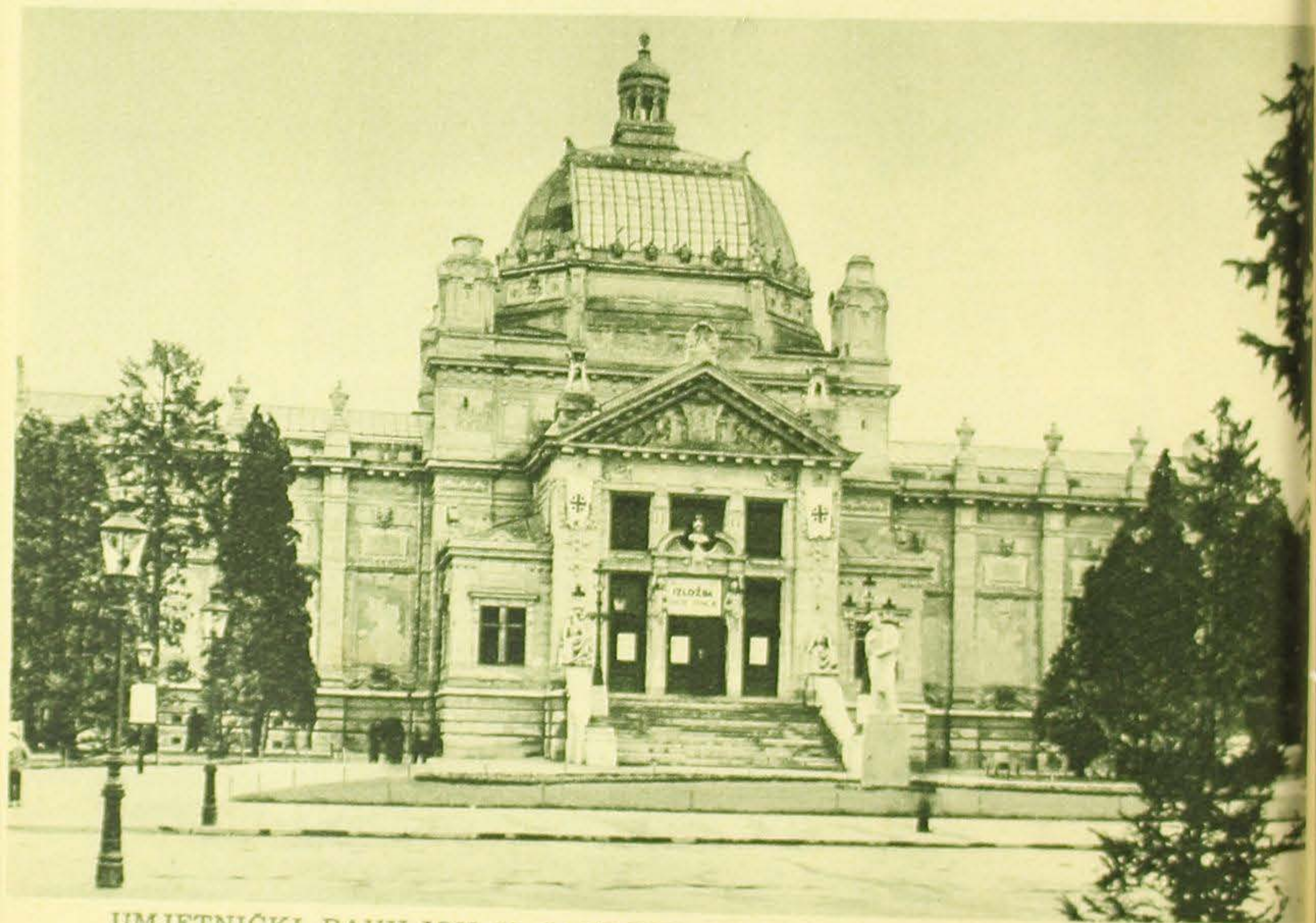

BL. NIKOLA TAVELIĆ MOLI ZA HRVATSKI NAROD

HRVATSKO SVETIŠTE U JERUSALEMU: OLTAR BL. NIKOLE TAVELIĆA

Podignut prinosima cijeloga hrvatskog naroda. Bio izložen na izložbi Sv. Zemlje u Zagrebu. Bit će posvećen za vrijeme hrvatskoga hodočašća u Jerusalemu u g. 1937.

UMJETNIČKI PAVILJON U ZAGREBU KRAJ DRUŠTVA SV. JERONIMA

U tom je paviljonu bila prva hrvatska izložba Sv. Zemlje g. 1936.

Foto Ivo Kirin

preostalom rezervom jurne kapetan Sučić na zbunjene kuruce. Time je bitka bila odlučena.

Izgubivši glave u strašnom neredu stanu kuruci uzmicati i bjezati pred navalom Bunjevaca. Za čas su se razbježali na sve strane ostavivši pobjednicima veliki ratni materijal, topove, zastave i mnoge skupocjene stvari što su u ratovima zaplijenili. Ogromno poje kod Kečkemeta bilo je pokriveno mrtvim tjelesima mnogih bunjevačkih, a još više mađarskih vojnika. I sam kapetan Virag izgubio je glavu u pobjedničkoj navali Sučićevih četa.

Pobjedonosni Bunjevci vratiše se u svoju dragu Suboticu, koju su sada još više voljeli, iako je bila sva razrušena i popaljena. Narod, koji se spasio od progona, oduševljeno je pozdravio svoje junake. Nakon svečanog ulaza u grad svi su se poredali pred kapeicom sv. Roka, pod kojom su pokopani bunjevački mučenici za pravdu i slobodu. Održana je misa Zahvalnica za pobjedu bunjevačkog oružja, za duše poginulih u bojevima i za narodne mučenike koji su našli svoju smrt u strašnom vatrenom moru ludoških bitova.

NA MATERICE

*Još se sićam bilo je to zimsko ladno poslipodne,
Kuće su se pogurile, ko da oće, da se zgriju,
Ajerom je snig letio, spušto se ko sitno brašno
Na zabat i svaku striju.*

*Sa rukom u ruci s braćom, s mezimicom malom sekom
Išli smo na kraj sokaka rođaki nam dobroj teti
I u duši svakom od nas velika je cvala radost,
Kao kada iznenada osvane nam blagdan sveti.*

*Prid kućom bi stali tiho govorili o tom ko će
Pozdrave od baće, nane i čestitke teti reći
I onda bi posli kratkog šaptanja u sobu pošli,
Polagano mali naprid, pa stariji i sve veći.*

*„Faljen Isus, gazdarice, čestitamo materice!“
Mi bi rekli teti glasno. „Vi živi i zdravi bili!“
Odvratila bi nam ona i počela da nas ljubi
Pa u naše maramice jabuke i ora dili.*

*U jabuke mirišave i rumene zadila bi
Forintu od srebra bilog, koja bi se sva zasjala,
A mi bi joj redom išli i u ruke poljubili,
Pošli kući prije nego, što bi ladna noćca pala.*

*Radosnoga toga dana uvijek se ja rado sićam,
Kada sam brez briga bio, a nestašan kao tica,
I pitam se, Bože dragi, zašto je sad sve drukčije
I zašto smo samo tako kratko vrime bili dica...*

Aleksandar Kokić

MOLITVA ZA MLADOG ORAČA

Sad nema sitnog cvijeća u polju,
 da zakiti šešir na glavi,
 pa da vedra i vesela lica
 iz svega grla zapjeva starinsku težačku pjesmu,
 koja se nekad u davna vremena
 prviput zaorila na ovoj njivi,
 kada je njegov praotac zorom
 zaorao prvu brazdu uz cvrkut ptica,

Jesen je.
 Po blatnoj zemlji izmoreni, mokri
 naprežu se mršavi konji, dok njegove drhtave ruke
 crvene od kiše i vjetra
 nesigurno vladaju plugom.
 Ispod gustih i vlažnih obrva vire zamagljene oči,
 koje kao da u sebi nose
 svu tugu prohladnog jesenskog jutra,
 koje kao da vječno zavide drugom.

I dok se hladnim jutarnjim zrakom
 ko teške glasine iz utrobe pokisle zemlje
 dosadnih gavranova kreštavi glasovi lome,
 mladi se orač naslonio
 na ručicu svog starog pluga
 i izustio je ko osuda teške riječi:
 Kome ja orem, kome?

Gospodine, daj, da oblaci sivi otplove
 u zemlje daleke i strane,
 da ovaj dan ne bude odviše tužan
 i da sunce, koje zasine nad izoranom njivom,
 razveseli mladoga orača,
 da zaboravi na veliku nevolju svoju,
 da zaboravi, da je
 još uvijek mnogima dužan . . .

Aleksandar Kokić

KRVAVA RANA NAŠEGA DRUŠTVA

Sve moderne prosvijetljene zemlje osjećaju jednu tešku ranu koja ih sve podjednako peče i boli. Uviđaju to veliki državnici, mali narodni vođi i svi ljudi zdrava razuma. Traže lijeka, daju izjave, obećaju pomoć no kao da je uzalud. Izgleda da ih ima i takvih kojima je u prilog da krvava rana čovječanstva pojedinih naroda ne zacijeli tako brzo, ili možda žele da uopće ostane neizliječena. Da se ne bi lako dosjetili o čemu se to zapravo radi prave galamu, prave pitanja od jasnih fakata — iskrivljuju ih. Treba međutim naglasiti da se to sve radi pod vidom prosvjete i naprednjaštva. Ne pođe li čovjek njihovim tragom žigošu ga — izrazima: „natražnjak, klerofašist, verski zatucan“ i drugima koji nikad nijesu na odmet „naprednjacima“ u njihovu radu.

No, ovo su im tek strojne puške. Imaju ti narodni vođi i tešku artiljeriju koju rabe u ozbiljnijoj situaciji, ali svejedno jako često, jer su u tom kako im se čini sigurni — barem im se ne smije prigovarati!

Tu bi svakako bio najjači njihov nacionalizam. Nacionalizam je danas jedna i suviše otrcana riječ. Ono što je na njoj bilo i jest lijepo zaprljali su već toliki i toliki „nacionalisti“. Nacionalizam danas tako reći nije drugo nego zid za kojega se sakrivaju najgori narodni zločinci, najveći lupeži — razbojnici.

Iskrenim rodoljubima se niječe da osjećaju za narod i s narodom, jer oni od ozbiljnog posla i brige za narodno dobro ne dopijevaju da neprestano „tule“ u svijet svoja velika djela.

Izgleda kao da su neki izvadili na nacionalizam monopol da se samo slični njime smiju ponositi. Mnogo je takvih „nacionalnih brbljavaca“, štaviše oni su sigurno u velikoj većini. Takovi i njima slični misle da se nacionalizam sastoji u pripadnosti izvjesnoj političkoj grupi — obično onoj koja je na vlasti — režimu pred kojim traže da se sve pokloni. To uostalom za njih i nije neobično, jer su najčešći ljudi bez karaktera naviknuti da se svijaju do crne zemljice. Oni su nacionalisti dok treba iskati, hvaliti se, dok se na račun nacionalizma smiju drugi vrijeđati — dok imaju koristi. Dotle će hvaliti i najgluplje pothvate pojedinaca kao silnu olakšicu narodnom životu i narodnoj misli. Pjevaće himne onima nad čijima će se djelima sutra zgražati. To je

nacionalizam riječi

lažan nacionalizam. Takvih imademo dosta. Današnje kritično stanje čovječanstva — najviše nam je stalo do našeg hrvatskog-(bunjevačkog) naroda — traži više. Ne možemo se zadovoljiti „nacionalistima riječi“. Iz gliba modernoga duha izvešće nas ne puste riječi, nego djela. Trebamo, dakle, ljudi bistra pogleda koji će dobro i ispravno uočiti stanje u kojem se nalazimo. Ne samo uočiti! Dalje treba poći — spasavati! Šta? — Narod. Tu nedostaju puke i prazne riječi. Od takvog bi rada bila slaba, nikakva korist. Naš bi narod i dalje ostao zapušten izvrnut propadanju. Mi trebamo pokazati da nacionalizam riječi nije onaj pravi kojega bismo rado unijeti među naš svijet.

Nama je ideal

nacionalizam djela

pravi nacionalizam! Broj nacionalista koji su i na djelu takvi jako je malen.

Gledajući na njihov broj mogli bismo očajavati. Čini nam se onda da je naša propast neminovna.

Imade ih mnogo koji uistinu drže da ljube svoj narod nesebično. A šta vidimo?

Vidimo jednu masu neudomljene „nacionalno svijesne“ omladine koja je uvjerena da će se naš hrvatski narod othrvati svim nevoljama pomoću političkih zborova, kortešacije i raznih špekulacija. To je varka, opijum kojim sami sebe uspavljujemo. Ali, pazimo, jer san nam je već dosta dug — mogao bi biti smrtnan!

Zadubimo li se malo u nacionalna oduševljenja naše omladine vidjećemo da nas omladina — naša uzdanica — vara. Gadno nas vara. Ona nema toliko nacionalne svijesti koliko izvana pokazuje. Ona uz svu svoju političku opredjeljenost i živu agitaciju ne razmišlja dublje. Pita li se ta omladina: Za koga mi to zapravo radimo? Čemu sve ovo naše trzanje? Ima li to smisla? — Bilo bi smisla jedino u tom slučaju kad bi ta ista omladina imala na umu da narod može živjeti, opstojati i razvijati se tek ako ima podmlatka. Nema li toga sve je uzalud! Podmlatka pako neće biti dok nam se dobronamjerni naši nacionalni radnici ne osvijeste. Oni treba da prvi uvide kako je uzalud sav njihov rad, badava sve slobostine što ih dobiju kad ih ne budu imali kome ostaviti da ih dalje čuva i brani. Oni treba da dadu primjer nacionalizma djelom! U čemu?

Nije potrebno orlovo oko da se zamijeti velik postotak naše mlađe inteligencije i seljaka kako živi momačkim životom. O tomu se može uvjeriti svako, neka samo otvori oči. Mladići se naši ne žene, djevojke ne udaju.

Kakva će nam biti budućnost?

Bez svijesnog podmlatka nećemo nikad poći naprijed. Šta će biti posljedica neženstva i neudavanja? Nećemo imati obitelji i naših

nacionalnih ognjišta, Šta čeka narod koji nema obitelji jasno je ko sunce — propast. Stoga bismo preporučili svim našim mladim rodoljubima da se malo zaustave nad današnjicom, da promatraju i promišljaju kuda ovo vodi.

Da nam se ne bi reklo kako smo u svojem pisanju jednostrani, obazrijećemo se na njihove tobožnje prigovore. Spomenemo li kojem našem mladiću ili djevojci da se ženi i udaje, prvo je što će učiniti da slegne ramenima, pa onda prema onoj: „Skupo j' ruvo, skupa rana“ ... Mladić se ispričaje krizom. Istinitaje ova tužaljka od početka do kraja. Danas je život, znatno otežan. No je li se samo kod nas osjeća ta teškoća života? I kao što je istina da je život težak tako je istina i to da smo mi razmaženi mekušci kao

Križari sa Sebešića

što su bili i Rimljani i Grci u vrijeme svoje propasti. Mi ne znamo i nećemo da znamo za žrtve. Mi se ne možemo uživjeti u to da je čovjek protjeran iz raja, da su za njim rajska vrata zatvorena, da čovjek luta dolinom suza noseći na sebi prokletstvo Božje.

Mi smo ljudi lagodnosti, i sretni bismo bili samo onda kad bi cijeli svijet bio naš — ali bez truda!

Mislite li da bi se naši mladići onda ženili? Ženili bi se, ali nam budućnost ni tada ne bi bila osigurana. Ni tada? Ni tada!

Zašto? Evo zašto. Kao sada tako bi bilo i onda. Naš je svijet tako prirasao uz materiju, te izgleda da mu je to sve. Vjerski život našeg „pobožnog“ naroda nije nipošto na željenoj visini. U njemu su uzdrmani vjerski temelji. Njegovo je vjersko znanje minimalno. Ono što zna vjeruje, ali pri svemu njemu manjka praksa. On znade za Boga, zapovijedi Njegove, ali ih u svomu životu slabo

ili nikako ne primjenjuje, jer ne misli na njih nikada — osim možda dok sluša propovijed.

Velik dio naše omladine kao da ne zna pravo zašto je Bog ustanovio brak. Mnogi ga čak drže kao nešto zastarjelo, jer se i kod nas javljaju zastupnici slobodne ljubavi, braka na pokus i t. d. Time se eto, može protumačiti činjenica da je u nas sila neoženjenih mladića, neudatih djevojaka. No! to su sve „priznati“ nacionalci. Oni si ne savijaju gnijezda za mladosti, jer nemaju volje da se za njegovo izdržavanje brinu. Možda bismo samo istinu ustvrdili kad bismo rekli da se mnogi i u tuđem gnijezdu dobro osjećaju. Mnogi vole slobodu od svega. No nije to ono što sveti Pavao prepo-

Križarice sa Sebešića

ručuje. Nije to zato da bi se slobodnije služilo Bogu ili narodu; motivi su ovi potpuno sebični (dokaz su česte presude na alimentaciju).

Tako — krivo — misli dobar jedan dio naše „probuđene“ omladine, a to je porazno. Gadno li nas vara, dakle ta njezina nacionalna svijest! Ta omladina koja tako radi ne misli na budućnost svoju niti svoga naroda. *To su ne preporoditelji nego grobari svoje nacije!* Nijesu svi takvi.

Da prikaz bude potpuniji trebalo bi da se osvrnemo i na mnoga naša ognjišta, na naše porodice. — Mladost nam baš ne pruža ružičaste izgleda u budućnost, a stariji? Ne bih htio umočiti svoje oštro pero još dublje u ovu rak ranu. Bez daljnog iznosim statistike porođaja zadnjih godina nekih mjesta gdje je naš živalj u većini.

Statistika

Ime mjesta	God. 1840.		God. 1870.		God. 1900.		God. 1930.	
	Stanovnik	Koliko na hiljadu	Stanovnik	Koliko na hiljadu	Stanovnik	Koliko na hiljadu	Stanovnik	Koliko na hiljadu
Bač	2936	66.07	3736	52.19	4583	37.09	4269	21.78
B. Breg	2234	66.24	2771	41.87	2769	34.30	2483	23.35
B. Monošt	4204	68.26	4553	53.59	5326	40.94	5700	28.24
Bajmok	4320	64.58	5257	65.05	7394	44.90	10200	27.74
Čonoplja	3811	61.11	5355	50.23	5673	28.73	4720	20.33
Sombor	9080	57.03	11659	43.31	14253	33.32	17906	17.59
Sonta	3140	69.74	3992	64.13	5202	46.34	5364	45.64
Subotica	34463	66.15	56615	49.40	73375	45.39	93546	25.57

Pokraj par izumrlih sela ovo je dosta blijeda slika našega obiteljskog i društvenog života. Pogledajmo još jednom statistiku i recimo si da smo nacionalno svijesni! Zaključak prepuštam našim nacionalistima.

Ako je istina što kaže H. Muchermann da je broj djece vanjsko mjerilo vrijednosti obitelji uopće... onda bismo mi morali povući logičku konsekvenciju: da se u mnogim našim obiteljima (novijim) uopće ne može govoriti o vrijednosti!

To će nam svako morati odobriti. Gledajmo i uvjerimo se! I u nas je moda „bratac“ ili maksimum još „sekica“. Imade i brojnih obitelji, no te neće dugo pokrivati ove „napredne sisteme“ kojih je već sada toliki broj da se osjeća. Ovaj način provođenja bračnog života ne može se dovesti u sklad sa riječima: „Rastite i množite se“. Naši roditelji nijesu razumjeli i neće da razumiju, kako po riječima Sv. O. Pape Pija XI. „nijesu određeni samo za rasprostranjivanje i održanje ljudskog roda na zemlji niti, štaviše, samo da odgajaju kakovegod poštivaoce pravoga Boga, nego da rađaju podmladak Crkvi Kristovoj, da donose na svijet „građane Svetih“ i „ukućane Božje“ kako bi se većma umnožio puk predan poštivanju Boga i Spasa našega“. Nijesu to razumjeli stoga, jer kako rekoh ne razmišljaju o Božjim zapovijedima.

Još i onda! Ako i ne bi razmišljali o zapovijedima! Mi govorimo da smo rodoljubi, a ne vjerski „zanešenjaci“. Pa dobro. U čemu se ima poglavito pokazati to rodoljublje onih koji su oženjeni? Valjda u njihovoj djeci? Može li onaj reći da svoj narod ljubi, koji na tome radi da taj „ljubljeni“ narod brojno ubije, uništi?! To nisu niti dobri vjernici niti dobri rodoljubi, to su nacionalisti koji žive iz nacionalizma, to su egoisti. Takima je stalo do to-

ga da udovolje strasti, a sve drugo su puste priče! Takima bi opet najljepše pristajalo da šute kad je riječ o rodoljublju.

Statistike govore голу istinu koja je ujedno po nas jako žalosna. Mi smo sami često sa zgražanjem slušali o bijeloj kuzi u Slavoniji, a nas isto zlo bije.

Ako smo radi da se za nas znade budimo tad nacionalisti i djelom. Promislimo što radimo, zašto i za koga se borimo. Pogledajmo ima li ta borba smisla.

Svima zajedno poručujemo: „Budućnost naroda je u rukama roditelja — njome odlučuje višak rođenih, a ne politički govori i zborovi.“

Dolazak proljeća

Proljeće jutros stiže sa dalekih k nama strana,
 Probudi vrt naš sav,
 Radosno zanjihla svaka suncem se ljubljena grana,
 I cvijet procvjeta plav.

Poljane opet pokri sočna, zelena trava,
 Srebrn je potok snen,
 Danas se trgla šuma što znade dugo da spava,
 Prvi se zanjihlo klen.

Dječica livadom trče vesela, zdrava i bosa,
 Sunce im cjeliva skut,
 Na vjetru lakome vije zlačana njina se kosa,
 U ritu zelen je prut.

Sve novim životom šumi i novoj daje se nadi,
 Sve grli proljeća dah,
 Srcu je opet milo, duša se opet pomladi,
 Sve živi u jedan mah . . .

I dok se priroda smiješi u cvatu rođenih trava,
 I svlači mračni san,
 Iz sviju stvari pjesmom života uskrsava
 Veliki proljetni dan . . .

Š O K A C:

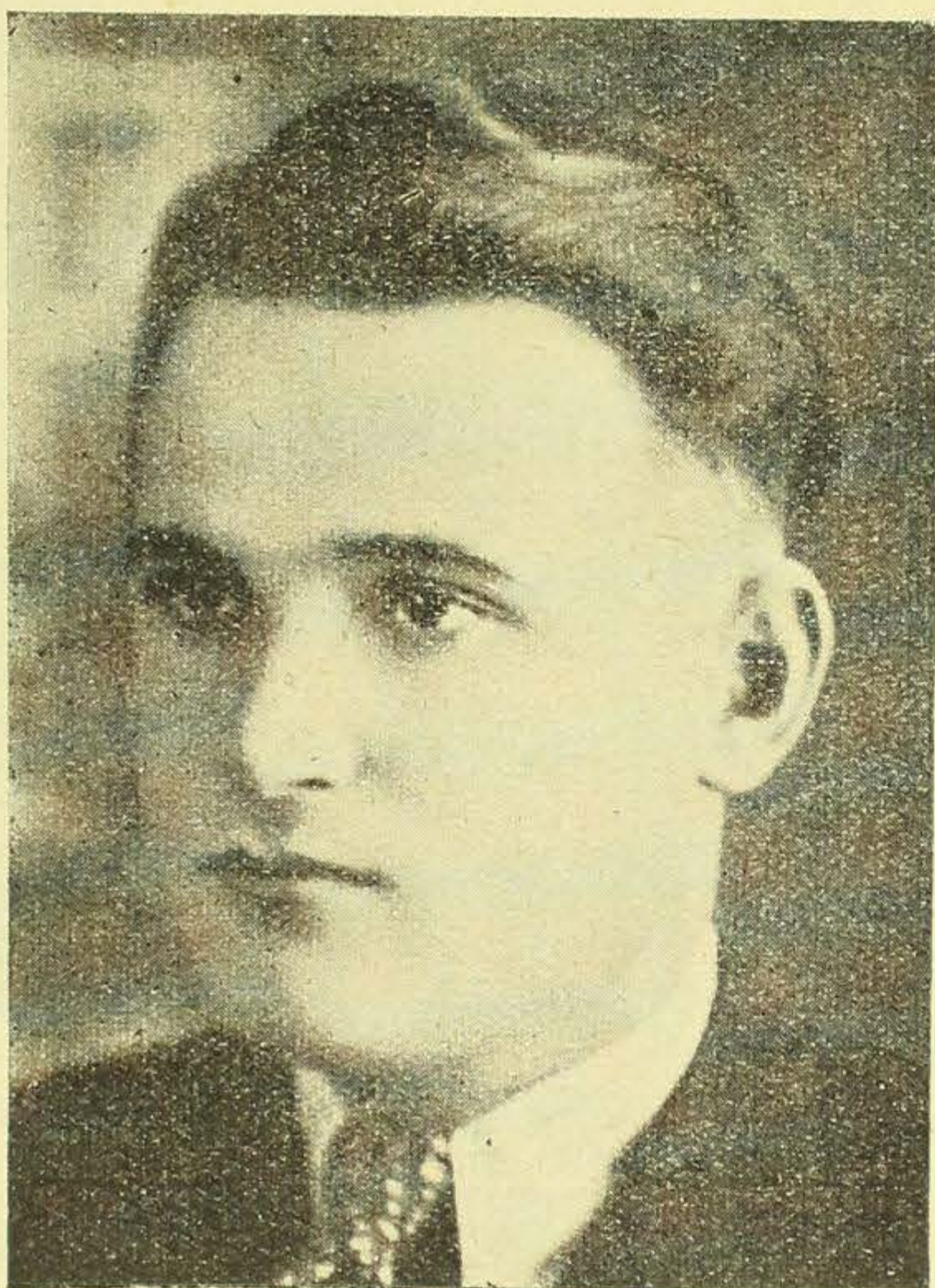
Korak naprijed

Nema nikoga među nama tko ne bi opazio, da se i u našem narodnom životu nalazimo na prekretnici, što vrlo dobro osjećamo. Znamo uzroke previranja, koje se bujno razvija u našem narodu, sam narodni život odlučno je udario pravcem, koji vodi konačno do ideala, iz koga izvire neslomiva snaga, ustrajnost u borbi do konca.

Svakodnevni događaji, činjenice iz skore prošlosti i sadašnjosti najočitije nam govore, da narod s ponosom gleda na svoje sinove i kćeri s visokom naobrazbom, s visokim školama. Iskustvo stečeno tijekom godina pokazalo je, da je od neprocijenjene vrijednosti zaštita, pomoć školovanih ljudi onima koji spremaju po poljima, radionicama svoj kruh. Sasvim je prirodno, da se uz ovakav rad ne mogu onako pratiti događaji i prilike koje zasijecaju u njegov život, kao što mogu i zapravo moraju ljudi sa školama, gdje su imali prilike, da prošire svoj vidokrug i stekmu ujedno gipkost, koja je nužna za uspješno vođenje čovjeka napretku. Tako samo po sebi dolazi do toga, da inteligencija treba da prva krči putove napretka i da bude na čelu naroda u svakom času.

Povezanost, jednodušnost naroda i njegovih školovanih ljudi jaka je garancija za uspješan razvoj naroda bilo u nacionalnoj bilo vjerskoj strani života.

Od osobitog je interesa pojava omladine sa svršenim visokim

Mihovil Dulić inženjer

školama, jer ona znači korak naprijed, znači još jedan ugaoni kamen u zgradi narodne budućnosti.

Na prvome se mjestu mora istaknuti starodrevni Bač, čiji je nekadašnji sjaj neopazice potamnio, kao što polako propadaju napuknute zidine, na pola porušene kule, nijemi i opori svjedoci minulih naraštaja.

Maleno je mjesto proplamsalo; uz Stjepana Bartolovića, Ivana Kubanovića svršenih studenata filozofije, pred kojima pruca polje profesorskog rada, dalo je i četiri mladomisnika; Stjepan Ognjanov, Marin Šemudvarac, Ivan Topalić i o. Blaženko Bukinac O. F. M. što je skupa uzevši lijepi broj. Zar nije opravdana nada, da će baš oni nastojati, da Bač i dalje bude imao svojih sinova na srednjim, visokim školama, a i po zanatima?!

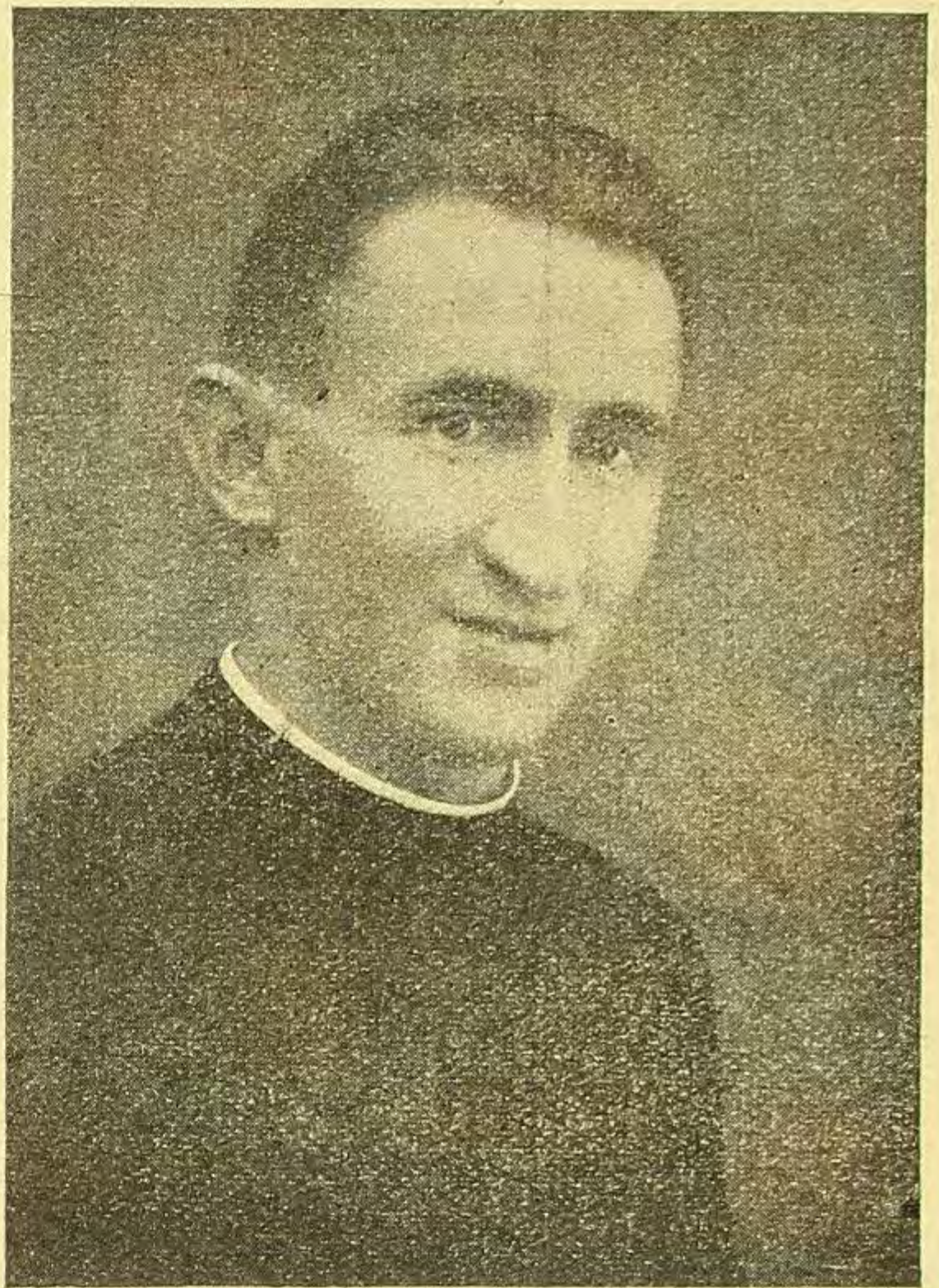
Na svu sreću nije ove godine Bač osamljen u tome pogledu. Hrvati-Šokci iz Bačkog Brega, koji lež uz samu mađarsku granicu, nisu dočekali nove životne prilike zatvorenih očiju. Dokaz je tomu mladomisnik Marko Kovačev a iza njega stoji još nekoliko studenata koji će uskoro svršiti svoje nauke.

Subotica nije zatajila ni ove godine; inženjer Mihovil Dulić, pravnik Marko Horvacki, te profesorice Ljubica Budanović i Olga Matijević zaključuju, — koliko se moglo saznati — broj naših mladih sila s univerziteta.

(Žalimo što nismo mogli nabaviti fotografiju sviju njih. Op. Ur.)

Držimo da je opravdana nada, koju u njih polaže narod — iskusiivši težinu tuđe ruke — da će se pokazati doraslim zamršenim prilikama sadašnjice! Ne samo nada, da će oni svoju dužnost prema narodu ispuniti, nego i uvjerenje, da će oni tu nadu ispuniti!!!

— Svaka Vam sreća i ustrajnost do konca!!!

Marin Šemudvarac mladomisnik

— — — VIĆ:

Spomenik prvog hrvatskog kralja Tomislava

Za kratko vrijeme u Zagrebu će biti otkriven veličanstveni spomenik prvom hrvatskom kralju Tomislavu. Spomenik je pravo remek-djelo kiparske umjetnosti. Izradio ga je glasoviti hrvatski kipar Robert Frangeš Mihanović. Čitav je spomenik izljeven od bronce dok će mu podnožje biti od čistog bračkog mramora. Kada bude postavljen na njegovo mjesto usred trga kralja Tomislava to će biti najveći i najviši spomenik ne samo u Zagrebu nego i u cijeloj našoj zemlji. Biće ponos ne samo hrvatskog glavnog grada, nego i cijelog hrvatskog naroda jer je podignut prinosima svih Hrvata koji na taj način oduju priznanje svom prvom i najvećem kralju. I baš sada, 1000 godina iza njegova kraljevanja, kada je hrvatski narod isto tako jedinstven, složan i nepobjediv kao i za vrijeme kralja Tomislava, ovaj će spomenik biti vidljivi i trajni dokaz životne sposobnosti i nepobjedive snage Hrvatskog Naroda.

Da bolje razumijemo spomenik čija nam slika leži pred očima čujmo što o njemu veli sam njegov stvaralac, kipar g. Robert Frangeš Mihanović:

„Tomislav je prikazan kao predstavnik, nosilac hrvatskih osjećaja, a najjače izražen osjećaj kod Hrvata jest pravni osjećaj. Hrvati se uvijek bore za svoje pravo, jer to je pravo u povijesti našalost bilo često krnjeno. Taj osjećaj je tako tvrdo ustaljen i iskristaliziran, da se Hrvati već stoljećima bore za to pravo neotstupajući od njega i taj je osjećaj u najširi sloj hrvatski — seljaštvo — tako

Ivo Kubanović dipl. phil.

ušao, da se njegov najjači predstavnik Matija Gubec borio baš za seljačke pravice.

U novije je doba predstavnik te borbe bio Starčević koji je dapače na svoju zastavu stavio ime pravaš. A Radić je nastavio borbu za prava najšireg sloja našeg — seljaka, pa i današnji je hrvatski narodni pokret borba za hrvatska prava. Zato ima Tomislav u ispruženoj desnici žezlo — simbol prava, ravnanja i upravljanja.

Već prije tisuću godina imali su Hrvati to svoje žezlo u rukama i upravljali su, a to žezlo im je dao Papa u ruke, jer je vidio, da je Tomislav do krajnosti pravedan vladar, kako nam to i povi-

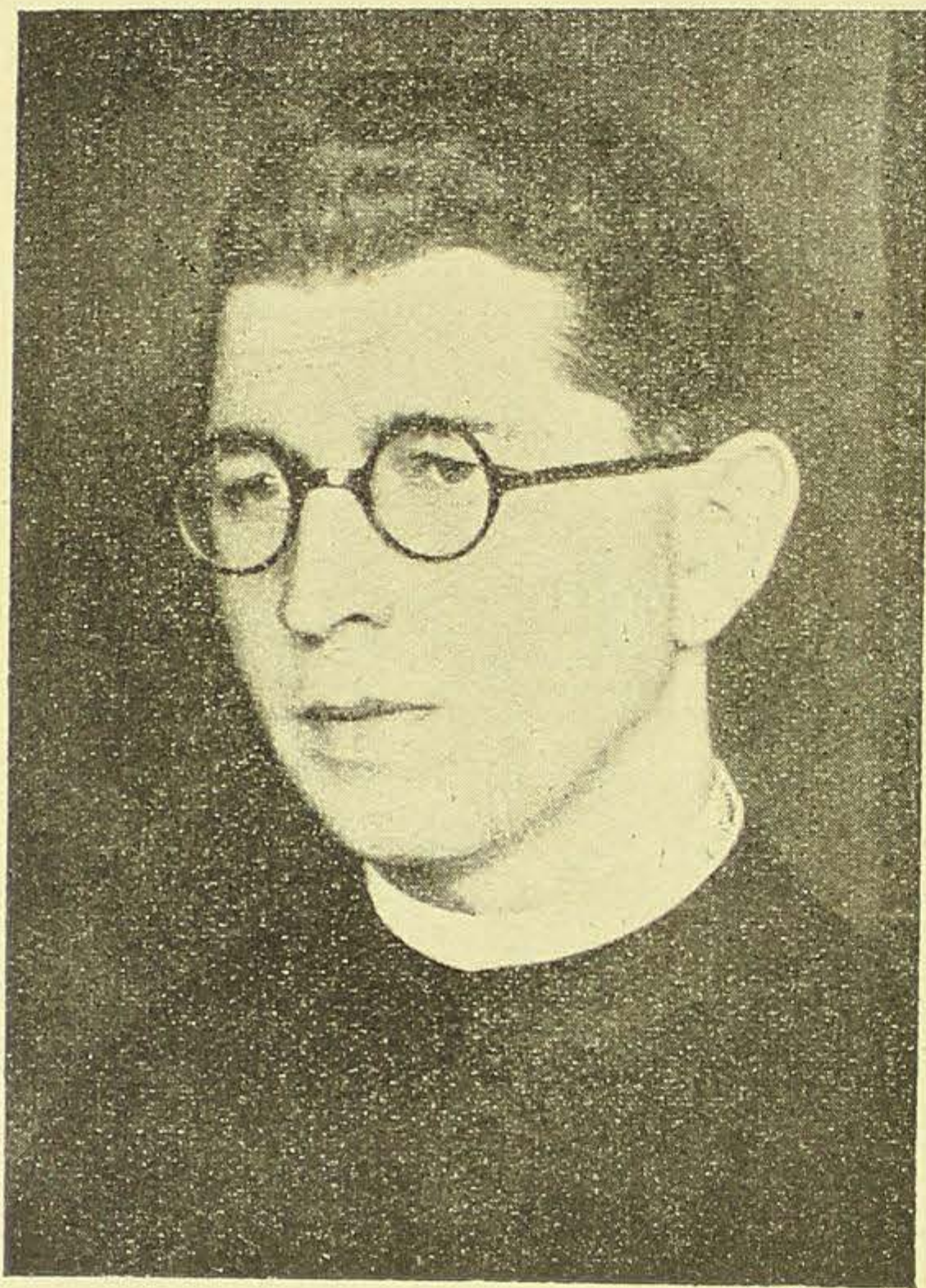
jest dokazuje. Tomislav je kao najmoćniji vladar na Balkanu potukao vojsku bugarskog cara Simeuna Velikog, kojemu se prohtjelo naše krajeve osvajati. Tomislav nije njegove krajeve, kad ga je pod Alogoboturom potukao, osvajao, nego ga je samo prognao do granice, Simeona Velikog, svisnutog od ogorčenja nose u Trnavu da tamo umre. — Mađari su u pohlepi za pljačkanjem prolazeći preko Hrvatske u Gornju Italiju naišli na jaku Tomislavovu vojsku, koja ih potuče i tjera preko Drave. I na Dravi im Tomislav dovikuje, da ne dolazi u njihovu domovinu, jer ničijeg neće nego samo svoje brani.

Videći Papa te kršćanske odlike kralja Tomislava daje mu krunu, kraljevsko žezlo, zlatnu jabuku i mač

— kraljevske znakove. A i bizantski car Porfirogenet, povjesnik onog vremena spominje značajno opažanje i činjenicu, kada kaže, da su se Hrvati primivši krst zavjetovali, da neće ništa tuđega, ali će svoje braniti.

To je momenat, kojega je umjetnik najjače istakao sa žezlom u ispruženoj desnici — kao simbol pravednosti. To se vidi i iz njegovih riječi:

„Pravo je istina, a istina je od Boga, dakle nas Tomislav uči, da Božjim putem idemo, što on pokazuje žezlom, kojemu je na vrhu — Božji križ“.

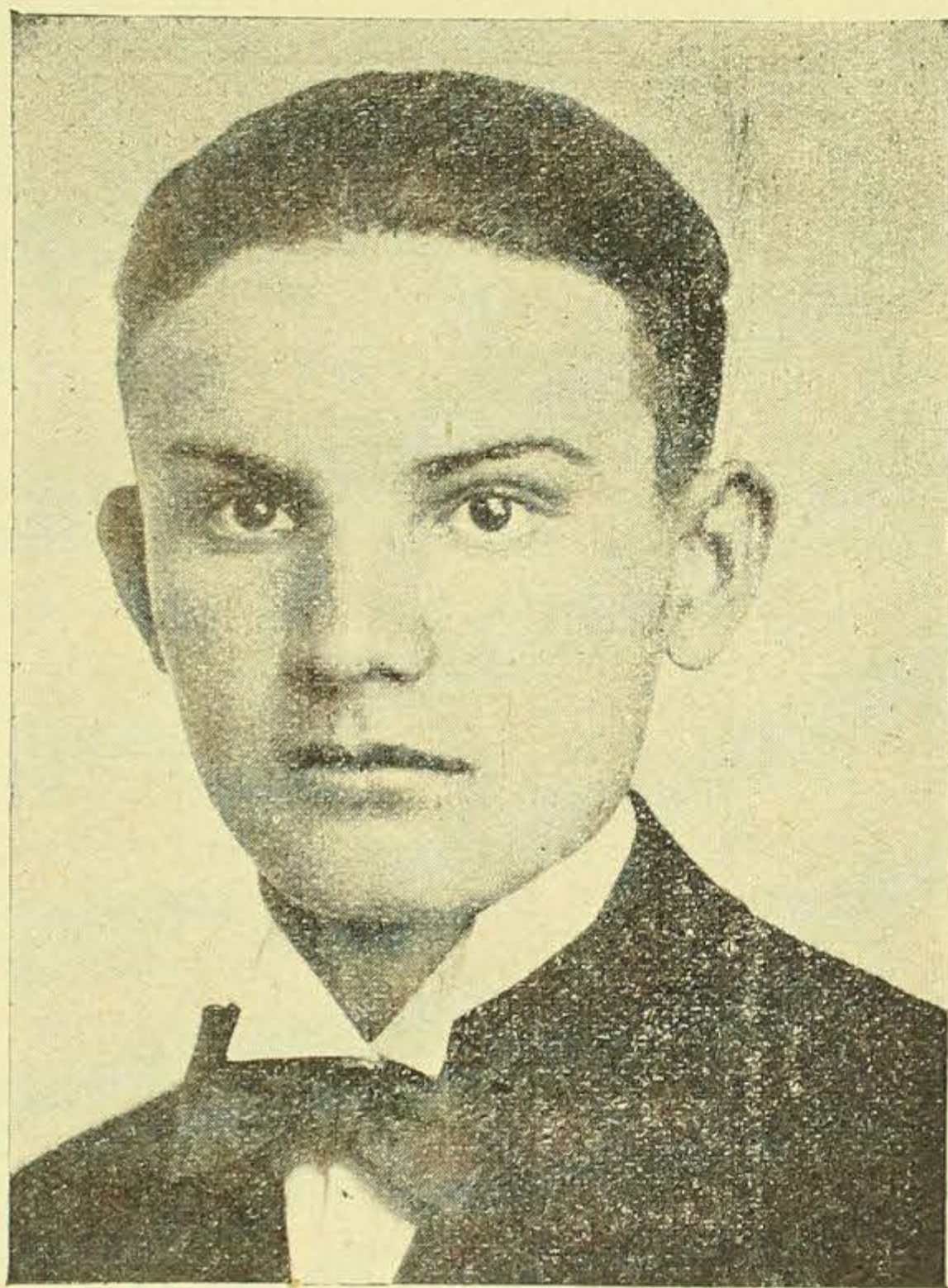
Stjepan Ognjanov mladomisnik

— — — VIĆ:

Svjetska izložba katoličke štampe

Prigodom osamdesetgodišnjice života sadašnjeg namjesnika Kristova na zemlji Pape Pija XI. priređena je ove godine u Vatikanskom gradu svjetska izložba katoličke štampe. Preko stotinu naroda izložilo je na ovoj izložbi svoju katoličku štampu kojom se bori da Kristova načela zavlada u prvom redu njihovim zemljama, a onda i cijelim svijetom. Preko stotinu naroda pokazalo je javno intelektualnu snagu katolicizma svoje zemlje tako, da svatko, i prijatelj i neprijatelj vjere, može vidjeti plodove vjerskog života i najkulturnije oružje Istine. Među tim velikim katoličkim narodima koji su izložili svoju štampu nalazi se i naš mali hrvatski narod Malen istina brojem, ali bogat ne samo časnom i svjetlom prošlošću nego bogat i svojom katoličkom štampom, koja po vrijednosti ne zastaje za štampom ni onih većih i kulturnijih naroda.

Marko Horvacki dipl. pravnik

U jednom od najukusnije izrađenom odjeljenju izloženo je preko 70 hrvatskih katoličkih listova i časopisa. Velik uistinu broj od jednoga tako malog naroda kao što je to hrvatski. Ali glavno je ipak da je to vidljivo svjedočanstvo žive vjere hrvatskog naroda koji je i u najteže doba kadar pisati, izdavati i izdržavati ovaki broj katoličkih listova i časopisa. Dokaz je to svijesti, snage i otpornosti naroda. Znak da je hrvatski katolički narod dobro shvatio na kojem polju i kojim mu se oružjem boriti. Jer danas što jednoga dana puške i topovi sruše to drugi dan moderna tehnika sagradi. Ali što bezbožna i pokvarena štampa uništi i otruje dušu to se ne da preko

noći popraviti. Tu treba snažno protuoružje, koje će isto toliko, i još jače nego neprijateljsko, stati na branik najvećih vrednota u čovjeku. I tko bude imao jače oružje taj će pobijediti.

Hrvatski su katolici to dobro shvatili i — što nam jasno svjedoči ova izložba — dolično proveli u život. No iz toga ne slijedi da je ovo što je do sada učinjeno dosta. Neprijatelji vjere se svakim danom množe, a katolici da se zadovolje samo onim što sada imaju? Tko ne napreduje, taj nazaduje! Tako i mi. Ne budimo nikada zadovoljni onim što smo u dobru učinili. Od dobrog nikada dosta. Zato od sada neka nam bude najveća briga: širiti i potpomagati najjače oružje Istine — katoličku štampu!

ORANJE

*Nasloniv ruke ne ručice pluga,
Prignuvši glavu ko da nešto sanja,
On, zemlji prvi gospodar i sluga,
Zamišljen kroči po brazdi oranja.*

*Nad njime kruži jato gavranovala
Ko crne misli kad ga nekad sjate,
Dok iznad sela, polja i dolova
Rasipa jesen zadocnjela sate.*

*Nad njim se magle zadimile mlade,
A vlažna zemlja kida se i vonja,
Dok pred njim plamen kroz nozdrve kade
Dva mrka, mirna i mršava konja.*

*On sluša šumor naoštrena rala
Što para slašću ovoj zemlji grudi,
I ko da mu je neku tajnu dala,
U njem se nešto praiskonsko budi.*

*I on sad ne zna za gnjev koji znade
Da nekad srce svom težinom stisne,
Jer ova zemlja uzdiže mu nade
U dane sunca i kad bolom vrisne!*

*On čuti dobro svako njeno bilo,
I zna što svaka brazda mirom zbori,
I zato mu je na njoj tako milo,
On od nje živi, on je i sam dvori.*

*I dokle magle nad njime se puše,
I plamen modar kraj konja se njiše,
On čvršće stiska ručice i pognut
Velikom dušom vlažne zemlje diše!*

*I ko da nekud u dubinu tone
Gdje vječna ruka vječni život sazda,
Odmiče velik, zamišljen i snažan.
Za plugom dok se za njim niže brazda!*

ILIJA DŽINIĆ:

U kolarnici

II.

Kada sam išao u osnovu školu, tada se nije znalo za futbol, nego smo se većinom dolali, cilikali, „kuš-ki“ igrali i aždaju puštali. Dôla nam je bila ipak jedna od najmilijih igara.

Poslije dôlanja jednog majskog četvrtka po podne dođem kući i banem u našu kolarnicu. Nisam pokazao, da mi je bilo vrlo neprijatno, kada sam među „divandžijama“ opazio i dida Lovru, s kojim baš nisam bio u najboljem prijateljstvu. Osobito od onda, kada me je sa starim njegovim ili bolje valjda šeširom njegovog dide, ili pradide dobro izlupao.

A to su bile muke pa još kake! Još me i sada jeza prolazi, kada samo i pomislim na te udarce sa tvrdim šeširom, koji je bio pun masti. Sigurno bi dao kilu sapuna, kad bi se iskuvao. No, nije čudo jer su naši stari — još se i sam sjećam — nosili dugačku natrag začesljanu kosu, koju su čestoput svinjskom mašću mazali. Pa onda koje čudo, da je i šešir upio mnogo masti i otvrdnuo kao opanak.

A bome, sâm sam bio kriv, da sam na svojim leđima upoznao tvrdoću toga šešira.

Pošalje me jednom mama u Lemajev dućan da kupim za krajcaru cimeta. Uzeo ja krajcaru pa ubrzanim koracima pođoh u dućan i putem izgovaram: cimet, cimet, cimet . . . da se ne bih zabunio i donio bibera, jer čestoput sam morao ići po biber, pa mi je to nekako glasilo slično. Krajcara jedno, krajcara drugo, za kuhinju služilo jedno, isto tako i drugo, sad je jedno trebalo, sad drugo, pa bome sam je više puta cimet i biber pomiješao. Pa, da ne bih smrsio putem sam stalno ponavljao u sebi: cimet, cimet, cimet . . .

E, da, samo da nije usput bila dida Lovrina kuća, a dida Lovra da nije imao osítnog i goropadnog kera! Pa, da ja još nisam volio prkositi kerovima! Zli jezici vele da sam volio malo prkositi čak i ljudima i ženama, a kamo li vaškama. I zbilja bi mi valjda srce puklo od želje, kad bih morao mirno proći i ne lupiti nogom po koji put u dida Lovrinu veliku kapiju, kada gadžo tako bijesno laje i tura njušku ispod kapije.

Baš i sada, kao da sam htio da se osvetim, što me primjetio, lupim snažno 3—4 puta u kapiju, a pas nadražen još bolje lajao i grizao kapiju od bješnoće. Ja put pod noge, pa bjež prema Lemajeru. Nisam se ni obazirao, samo sam čuo, gdje me dida Lovra grdi: „Čekaj samo, gajtan ti dičiji, ukebat ću ja tebe!“

A ja, kad sam došao do Lemajera u dućan, zbog pomenutog bavljenja kod dida Lovrine kapije, nisam već bio siguran, što zapravo imam kupiti bibera ili cimeta.

„E, — mislim, — cimet je bio nekidan. Sada, mama sigurno treba bibera“. I ja kupim za krajcaru bibera.

Vratim se kući. Ali usput i opet dida Lovrina kuća, a dida Lovra možda me u vrati vrebaba sa kandžijom. Htio sam već i da priđem na drugu stranu, ali me spopane neka odvažnost, neka dječija „kuraža“ — i opet ću ja pored dida Lovrine kuće. Kada sam stigao do nje, a ja na prstima lagano... da me ne čuje ni dida Lovra, a ni njegov gadžo. I kada ja kod kapije, a gadžo započne opet silno da laje, da se goropadi.

„E, kad laješ, — mislim — ne laj badava“, pa opet snažno grunem 2—3 puta nogom u kapiju, pa ću da pobjegnem

E, da, ja bih i pobjegao, da me nije iznenada neko oparmačio po glavi — kao da me neko drvenom lopatom zveknuo — tako da sam se zateturao, spleo noge i pao.

Tek su sada padali silni udarci po mojoj stražnjici i leđima, i da se nisam nekako iskopeljao, bome bih bio baš pošteno izudaran, kao bečka šnicla.

„Gajtan ti dičiji!“ grmio je nadamnom i snažno udario s nečim okruglim kao veliki zaklopac u kojem sam, kada sam se okrenuo, upo-

znao dida Lovrin masni šešir, prema kojem ni dosada nisam gajio neke simpatije, a sada sam ga počeo baš iz srca mrziti.

„Oš ti da dražiš kera obišenjače jedan?!“ zvonilo mi u ušima uz neprijatan osjećaj na stražnjem mi dijelu tijela, kada sam već u poštenom otstojanju bio od dida Lovre i njegovog — sada mi još masnijeg i baš pravo gadnog i odvratnog šeširetine.

Stižem do naše kuće, ali se najprije oprašim, malo dotjeram, pa uniđem i dadem mami biber.

„Pa šta si ti dono? Nisam ti kazala, da cimeta doneseš? Odmah da si se otpeljo i misto bibera dono cimeta!“ drekne mi mati i da nisom dalje otkočio, bome i od nje bih dobio varnjačom po glavi.

Ivan Topalić mladomisnik

Zavrijedio bih i to, ali jao — pomislih — i opet moram da prođem pored dida Lovrine kuće, i da dođem u napast nadražiti kera.

Ali ne, naučio me pameti dida Lovrin, i od kože valjda tvrđi šešir, te sam ja prešao na drugu stranu ulice, i obavio put do dućana tamo s biberom, a natrag s cimetom, ali bez batina, bez udarca sa šeširovom.

E, pa od onda mi strašno mrzka bila ta šeširetina, koja je kao veliki zaklopac stojao na dida Lovrinoj glavi, a i dida Lovra mi je „ispao iz volje“, iako sam i sâm uvidio svoju krivicu. Što sam tražio to sam i dobio.

Od toga događaja dosta dugo se nisam susreo sa dida Lovrom. No pomenutog četvrtka po podne nađem ga u našoj kolarnici. Taj drugi susret, poslije onoga kobnoga, dočarao mi je na momenat sve draži prijašnjeg susreta i sjećanja na biber i cimet, na gadžova i dida Lovrin masni šešir.

Htio sam, da taj drugi susret bude što kraći zato sam se poslije pozdrava odmah već kod vratiju i okrenuo, da pobjegnem da sebe i svoja leđa osiguram od eventualnog, ponovnog, rukopitljivog dokazivanja valjanosti dida Lovrinog odgojnog sredstva protiv draženja vašaka.

No dida Lovrin glas: „Hej, čekaj, kuda ćeš? Dođi natrag, imam te nešto pitati!“, a odmah i stroga zapovijed moga oca, koji je za trenutak lupio vrh sjekire u panj, primorala me da se vratim i uniđem.

„Pa di si bijo?“ — odmah će da me ispituje dida Lovra.

„Sigrati“ — bio je moj prekratak odgovor.

„Niste l' se ratovali?“ — navaljivao je dalje dida.

A meni je počelo bivati neugodno, jer sam slutio, da dida Lovra nešto zna, čime se ja nikome nisam pohvalio, a o čemu ni moji roditelji nisu znali.

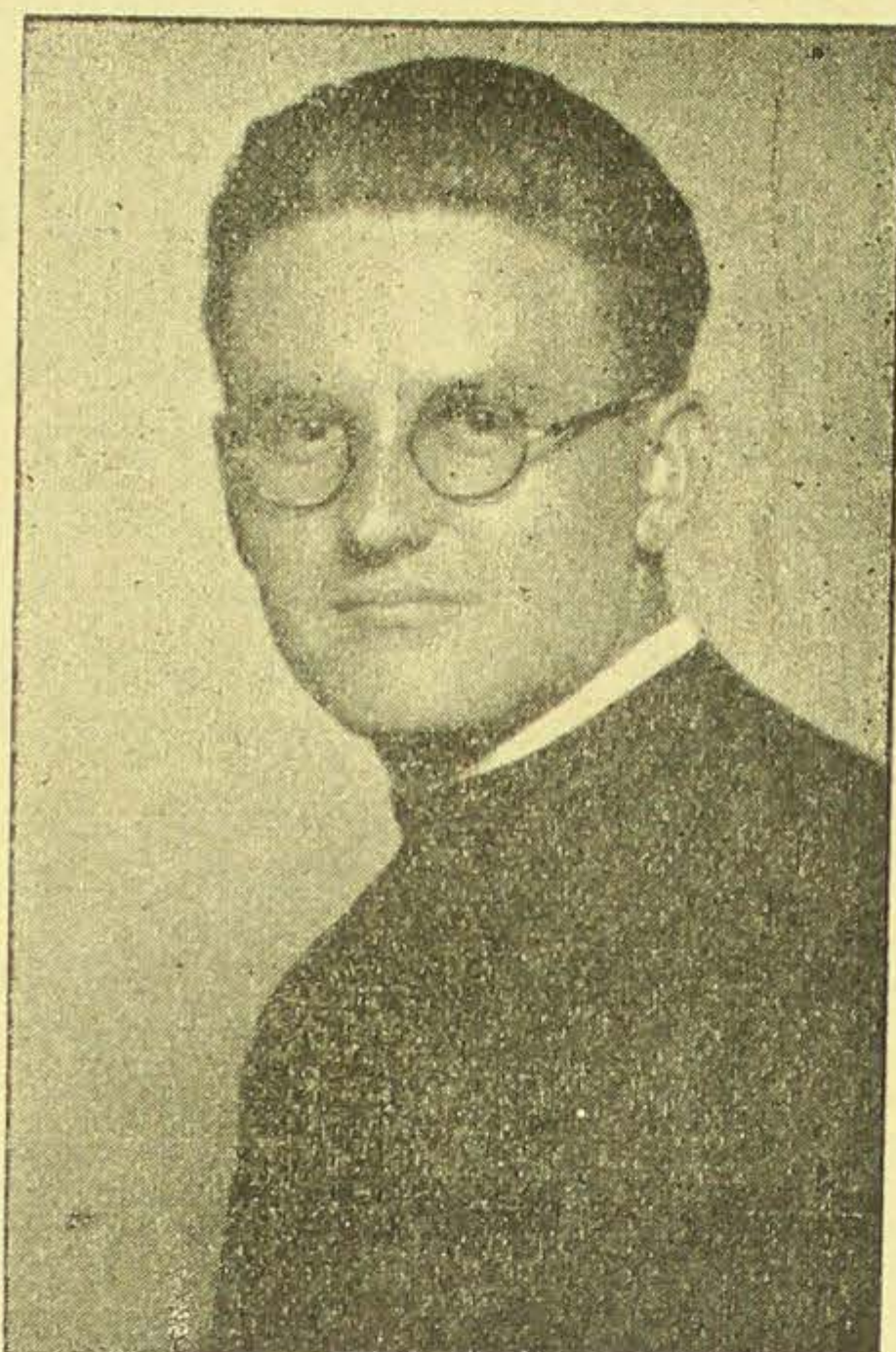
Odgovorim mu da nismo, nego smo se dólali.

„A koliko ste pendžera polupali ono nikidan kod Samike?“

„Od kuda to zna dida Lovra?“ — pomislih.

Ali dida Lovra nastavi: „Samika Vas je bio tužiti kod kneza, i ko će sad platiti tu štetu?“

Tada mi je bilo jasno, otkuda zna dida Lovra za naše ratovanje sa Švabama; — pa bio je eškut u općini.

Marko Kovačev mladomisnik

Kazao sam, da je naše ratovanje bilo malo i šala i igra englesko-burskog rata, a malo i ozbiljno, jer su nas Švabi „prdačili“.

„Ne dirajte Švabe, ko će nam obrađivati zemlju i davati komenciju?“ — ironično će da pećne dida Lovra bać' Marijana Burnaća, koji je imao već odavno Švabu arendaša i dida Lojzu Probojčevića, koji je za uvijek predatih par jutara zemlje dobivao od Švabe doživotnu godišnju komenciju.

„A ko je koga nadobio?“ navaljivao je znatiželjno dida Joso „Bulenc“.

„Pa, bitka još nije bila završena“ — ja ću. Ispričao sam da smo pod vodstvom uvijek hrabrog i odvažnog Stipana „Moliša“ pa Stipe „Icinog“ i Antuša „Perlinog“ bome dobrim potisli neprijatelja jer su naše grudve i cigljice dobro gađale, no kada su neprijateljski metci mjesto nas, počeli pendžere da pogađaju, bitka se završila neriješeno.

Čim su prsila prva pendžerska okna, teren je postao čist. Oba protivnička tabora zajedno sa ranjenicima u divljem bjegstvu tražila su spas iz straha od pojave trećeg, sa kandžijom ili batinom naoružanog zajedničkog neprijatelja vlasnika polupanih pendžera.

Sva sreća da i opet nisam bio naklopan onom gadnom šeširetinom, nego su me samo dobro izgrdili i zaprijetili, da ćemo biti derani i od „gospodara meštra“. Zatim će dida Ivan Beretić:

„Da, dica naša potiskivaju Švabčad, dok mi matori dajemo da nâs, starosidiocce potiskivaju njihovi oci. Evo kupuju kuće već i u našem sokaku, da ni ne govorimo o zemlji, koja je već dobrim prišla u njihove ruke“.

„E, pa tom smo sami krivi“ — dida Lovra će. „Nestaje nas, ko kamfor. Ne čuvamo svoja ognjišta, svoju didovinu. Jevo, vite, ja i ovaj šešir moga dide čuvam i poštivam! Jeni i Josa Burnać frtalj, po frtalj pa Švabi. A naši kad nestane zemlje idu u Slavoniju, u Ameriku ili traže sriću u drugom, tuđem mistu. Tako naša didovina malo po malo prilazi u tuđe ruke, a nas će bome uvik manje i manje“.

„Ta, šta ćemo kad se držimo da smo jedan od drugog pametniji, a vamo uvik smo nekako zbuniti“ — dida Joso „Bulenc“ će. „I nedavno su nekoliko naših općinara, složivši se sa Švabama, misto Bunjevca, izabrali nam nekog Švabu za kantora. Nismo bome dosta složni. Više poštivamo često puta tuđina, nego našu dicu, roda naše krvi“.

Na to se baš začuje večernje zvono na pozdravljenje.

„Viš da j' istina“ — rado ističe dida Joso, kao da mu i zvono hoće da potvrdi ono što je on rekao.

„Ajde da pozdravimo Gospu“, prekine tišinu moj dobri otac, što ostali odmah i prihvate.

Dida Lovra je sjedio blizu otvorenih vratiju na stočiću, skine svoj stari šešir metne ga pored sebe, više iza leđa na zemlju i sa

* * *

MED BUNJEVCIMA U DALMACIJI, HRVATSKOM PRIMORJU I U LICI

Naša narodna predaja o porijeklu Bunjevaca drži, da smo se iz okoline Bune rijeke doselili u ove krajeve, i ova se predaja osniva na sličnosti imena Bune i Bunjevaca; ova predaja se sačuvala i med drugim Bunjevcima na jugu; pozivaju se i na slične nazive kod drugih naseljenja: izmed Novog i Senja nalazi se jedna uvala na morskaj obali, i u nju se izljuje za vrijeme velikih kiša jedan oveći potok, koji se zove Bunica; u Liki ima selo Bunić.

Ova predaja nije vjerojatna; dolina oko Bune je previše uska i šest kilometara dugačka, pa ovoliko naroda ne bi moglo u njoj boraviti; žitelji oko rijeke Bune zovu se Bunjani a ne Bunjevci, a Dubrovčani, koji su imali sva zemljopisna imena, ne spominju riječ Bunjevac.

Putevi raseljenja u 17. stoljeću vode u sjeverne krajeve Dalmacije. Prvo se raseljivanje počelo još god. 1600—1605. Po nalogu Mustajbega izvršen je popis sandžaka Kliškoga i nađeno je više od 30,000 stanovnika: god. 1624. Mehmedbeg sin Mustajbegov načinio je nov popis, i našao je da je stanovništvo smanjeno za jednu trećinu, a napisano je za uzrok što su se stanovnici razbijegli u razna mjesta a osobito na Podunavlje, i to radi straha navedenoga Mehmedbega i njegovog oca zbog ustanka što su ga g. 1605. učinili. (Starine Knj. XIV. str. 179. Jug. Akademija 1882.)

Jedan dio izbjeglica primio je k sebi Ivan Vlatković kapetan Senja, Ivo Senjanin, da mu budu u pomoć proti Uskoka, a drugi dio se uputio još dalje na Podunavlje u ravnu Bačku.

Tako nalazimo sada u četiri kraja bunjevačkih naseobina; i to: u sjevernoj Dalmaciji, u Lici, u Hrvatskom primorju u dva dijela na Senjskom primorju i Velebitskom Podgorju i po Bačkoj. Svi ovi imaju istu predaju da su se doselili iz jednog kraja, svi su ikavci i štokavci, koji se sa svojim naglaskom i stegnutim (došal = došo) izgovorom razlikuju od štokavaca po drugim krajevima.

1. Naseljavanja

Za vrijeme raseljivanja bili su pastirski narod, koji su u traганju za boljim pašama izvršivali svoja preseljenja Bunjevci su se često preseljavali al su svoja preseljivanja izvađali sporazumno sa vlastima, gdje su mogli pod vlasti kršćanske, i po plemenima; zato ostaju svugdje u skupinama i nisu zalazili pojedinački van svoga

područja. U zajednici učvršćuju prvo svoje posjedovanje i zemljište dijele među sobom, a mjerilo je broj duša u pojedinim porodicama: zato njihove naseobine ostaju čisto bunjevačke.

Zajednički narodni običaji su nestali; od narodne nošnje nalazimo poseban kroj po Bačkoj, koji ne ima veze sa starinom.

Svugdje se Božićno veče jednako svetkuje; svagdje se pali Badnje drvo, u sobu se unosi slama i na stol se meće nešto slame, stol pokrije se čarsapom, stolnjakom, donosi se kolač Božićnjak sa nakitima gospodarskog života, u žito, pšenicu il ječam, zabode se trostruka pletena svijeća, koja se sa Badnjaka pali a vinom se gasi; isto praznovjerje se uzdržalo i na juga, da će prvo umrijeti na koga kod gašenja svjećice odlazi dim.

Na jugu su nepoznati narodni običaji bačkih Bunjevaca: Materice, oci, kraljice, kad svatkovanja se nezna za mustulundžije, staćale i jenge.

2. O imenu Bunjevac

Sam naziv Bunjevac izgovara se u raznom smislu, a značenje ovoga imena daje onaj ko ga izgovara.

Od Bakra do Novog povlači se Vinodolska dolina, stari trgovci sa morske obale zovu se i sada Kirci, od riječi Kirijac, Kirijaš; ova se riječ Kirijac pokraćuje u naziv Kirac, slova „irija“ slila su se u samoglasnik između „i-e“, kao u riječi pijaca — peca; ovi Kirci nazivaju sve Brđane Bunjevcima a otočani i inovjerci svakog katolika zovu Bunjevac.

S jedne se strane sa oduljenim samoglasnikom „u“ posprdno nabaciva: „Ti Bunjevac“, a sa njihove strane se prima isti pridjevak sa ponosom al sa kratkim samoglasnikom „u“. Ako ga stranac zapita, ko si il šta si? dobit će odgovora po ovom redu; „*Katolik, Hrvat, Bunjevac*“, ma da se u statistici državnoj ubrajaju u Hrvate, svijest i ponos na ime Bunjevac na njima se očito pokazuje, i ako vide, da se naziv Bunjevac prihvaća, lice im se razvedri i rado stupaju u razgovor, a drže na računu, ko je i ko nije Bunjevac, i odbijaju ako se ovo ime prenosi na druge, kojih se to ne tiče.

U zadnje se vrijeme kod omladine pod uplivom škola gubi ime Bunjevac kao nacionalno obilježje i više se upotrebljava za označenje vjerske pripadnosti: Svaki katolik je Bunjevac.

3. Po sjevernoj Dalmaciji

Rijeka Zrmanja razdvaja bansku Hrvatsku i Dalmaciju; na strani Dalmacije se nalaze Knin, Kotari, Biograd na moru, Nin, Split i Šibenik; ovo je kolijevka Hrvatske; ovdje su stanovali prvi hrvatski kraljevi. Za vrijeme dok su narodni vladari gospodarili ovo je područje bilo plodno, otkako je narodna vlada propala, ovaj kraj je propao i sjeverni dio Hrvatske se podizao.

Bunjevci su se raseljivali sa ovoga područja i po svojem po-

rijeklu Bunjevci su starosjedioci sa zemljišta između Zrmanje, Drniša Dinare i Kotara, gdje i danas starinačko katoličko stanovništvo nosi to ime, govori isti jezik i ima iste običaje.

Sela, koja se sada nalaze po ovim krajevima nose imena bačkih bunjevačkih familija; evo takih naziva ovih sela po sjevernoj Dalmaciji: Bačić, Ninčević, Raić, Rajčić, Kovačić, Novaković, Simić, Pletikosić, Galić, Milankovo, Bašić, Jadrić, Babić, Blažević, Marković, Jerković, Vojnić, Kulić, Zelić, Lulić, Vidaković, Rudić, Bešlić, Milković, Vukov Dolac, Đurković, Kujundžija Košare, Vukmani, Matković, Radnić, Bikić, Rakić, Skenderovac; sva ova i druga bunjevačka familijaska imena nalaze se kao nazivi naseljenja po sjevernoj Dalmaciji u vojničkim mapama od god. 1894.

4. Na Senjskom primorju

Iz sjeverne Dalmacije prvo su se spustili na Senjsko primorje ovi Bunjevci i sada stanuju oko Senja i u senjskoj planini iznad njega. Bunjevci su se na to zemljište doselili tokom prvih godina 17. stoljeća. Ova naselja se nalaze počam od Novog, Senju na sjever i spuštaju se k jugu do Dalmacije; što vidimo oko Subotice, to ćemo naći i na primorju; pojedine familije imaju svoje zaselke, salaše, koja pripadaju općinama ili župama, oko kojih se nalaze naselja; preko ljeta tjeraju svoja stada u šumu, a zimski stanovi se nalaze u zaselcima i u općinama.

Od Senja na sjever, med brdima senjske planine središta su župa sv. Jakova i općina Krivi Put.

Župa sv. Jakova je pokraj naselja Krmpote i ovamo spadaju zaselci: Drinjak, Bijele, Staro selo, Dubrava, Podnevnik, Ruševo, Podomar, Vukeljska Draga, Bukovo, Poljice, Juričići, Sibirnj, Klenovice, Smokvice, Kozice i Javorje; ukupno 2064 duša; općina im je bila prije u Krmpotama a sada je prenešena u Ledenice, ali Ledeničani nisu Bunjevci.

Druga bunjevačka općina iznad Senja na sjever zove se Krivi Put, ovamo pripadaju: Krivi Put kod Kompanije, Klarićevac, Francikovac, Vrataruša, Veljun, Mrzli Dol, Grdari, Alan, Malić, Butković Dolac, Šojatski Dolac i Osrdak, ukupno 4887 duša a ima ih i u Americi i Kanadi preko 1000.

Krmpočani i Krivopučani se dobro poznaju, međusobno se žene i udaju; vrlo su bistri ljudi, muškarci visoki, crnomanjasti i koštati, uopće lijepa rasa; vrlo su radeni i poštjeni među njima ima najmanje kriminala, ponosni su, ne znaju za laž, i pred sudom će priznati svoj dug ili svoje djelo.

Katoličkoj vjeri su odani, drže se svojih svećenika; sačuvali su svoj čist obiteljski život, u svakoj porodici ima mnogo djece; narodnu svoju nošnju su zamijenili već prije 60—70 godina sa internacionalnom modom; po vanjskom svijetu traže zarade i to ima odjeka i na njihov društveni život.

Šuma je izginula, od paša postao kamen, krš; posljednjih 30—40 godina postepeno naseljavaju grad Senj; krševi ne mogu udovoljiti novim potrebama života, te su primorani tražiti zarade u vanjskom svijetu, trguju, izvrsni su šumski radnici, uposleni su u kamenolomima i cestogradnjama; i ako što zarade suviška, to ne mogu uložiti u nekretnine na kršnom području, pa ulaze u grad Senj i kupuju kuće, otvaraju obrtničke i trgovačke radnje.

U gradu Senju preko 60% nekretnina su u bunjevačkim rukama, isto toliki se broj stanovnika računa za Bunjevce, Senj sada ima 3060 duša; to se dosada nije primjećalo, jer tamošnje Bunjevce državna statistika ubraja u Hrvate a gradska uprava je u rukama starosjedioca, nazvanih građana.

Kolo subotičkih Bunjevaca na smotri „Seljačke Sloge“ u Zagrebu

Bunjevci se u Senju sada već udružuju, osnovali su „Bunjevačko Kolo“; imaju svojih naučenih svećenika i svjetovnjaka, zgodan čas će stvoriti i vođu, koji će ih dovesti u jedno kolo. Valjda nije daleko vrijeme, da će Senj poslije Subotice i Sombora postati treći bunjevački grad.

5. U Podgorju Velebita

Od Senja na jug na zapadnoj strani Velebita Bunjevci se nazivaju Podgorci; a središta su im općine Sv. Juraj (2390 duša), Lukovo (772) Starigrad (1711 duša), Jablanac (2891 d.) Prizna (1007 d.), Karlopag (732 d.) sve Baričeve drage, luke, sa mnogobrojnim selima, koja leže na velebitskom podgorju. U prednjim brojevima se nalaze i „mišćani“ građani, koji nisu Bunjevci al i u ovim općinama se vrši isto onako novo naseljenje kako se to vidi u Senju.

Podgorci Bunjevci žive u velikom siromaštvu; velika bijeda ih je natjerala, da odlaze i po dalekim krajevima sabiraju, prose, i ovo prosjačenje je kod njih postalo zanat i vještina; i ma da su siromasi, vrlo su gostoljubivi i nisu štedljivi; bogat se zove onaj, koji duga ne ima: „Dužan i na Božić tužan“, „Ko se duga ne boji taj se ni Boga ne boji“.

Podgorci, Bunjevci, su vrlo pobožni, u obitelji se na glas zajednički moli; strogo poste, u staro vrijeme su imali i posebne „ka-

šike“ za post da se ne omaste; sve i prosjačenje vrše na slavu Božju. Ženidbeni parovi imaju preko desetak djece i u tom su bogati, života se ne straše: „Nije gazda ko ima volova, već je gazda, ko ima sinova“.

Narodnu svoju nošnju su izgubili; „kožune“ svoje sami prave, žene im predu i tkaju samo od vune, jer konoplje i kudilje po onim krajevima ne ima.

O Podgorcima piše historičar M. Sladović u knjizi „Povesti biskupiah modruške i senjske“ Trst 1856. slijedeće:

„Podgorci su narod vrlo siromašni bolje pastiri no ratari, jer je malo zemlje za sjetvu u Podgorju. Mornari bi dobri bili da im je kako u toj struci do škole i brodarstva pomoći. Ljeti živu po planini, a zimi kod mora i tako sele uvijek. Svako toliko vidiš njih na čopore ići po prošnji skroz do Italije, a kad nakupe torbe vraćaju se u svoje župe. Oni su vrlo prožgani i dobra uma i čudne pameti. Imade ih, koji sva od nedjelje Evandjelja na pamet znadu, a pjesama da ih ne bi nigda popisao. Ja sam slušao od Podgorca pjevanje zadnjeg vojevanja na Ugarskoj i Italiji sve do pomalca i vrlo istinito, izuzev nakit pjesmeni.“

6 Bunjevci u Lici

Imenom Like se u užjem smislu označuje okolica Gospića, al se ovaj prostor proširuje od Gračaca do Ogulina. Današnje stanovništvo Like nije jednoga porijekla. Za vrijeme Turaka su starosjedioci ostavili, svoje domove. U vrijeme oslobođenja Like od Turaka ležali su veliki dijelovi bez naselja, pa je od g. 1689. nastupilo novo naseljavanje ove visoravne.

Pišući o naseljavanju Like g. Stjepan Pavičić, upravitelj zagrebačke II. klasične gimnazije opširno navodi puteve dolaska Bunjevaca; njih ima danas oko 6000 kuća, preko 30,000 duša i po tom broju su oni u hrvatskom dijelu ličkoga stanovništva najjača grupa. Osim toga su se iz Like mnogo raseljavali i po drugim krajevima, naročito po Pokuplju, oko Garešnice i Bjelovara i po svim dijelovima Slavonije a ponešto i po zapadnoj Bosni. Po tim krajevima biće Bunjevaca ličkih još više nego u samoj Lici.

U Lici stanuju Bunjevci po ovim župama i općinama: Lovinac (sv. Rok) 2870 duša, Ričice 2810 d., Gračac 1069 d., Bilaj 1282 d., Smiljan 2202 d., Bužim 980 d., Trnovac 1264 d., Pazariste sa tri župe 3639 d., Lukovo 772 Žitnik općina Klanac i druga mjesta.

Mnoge familije njihove nose isto prezime, što ih imaju Bunjevci po Bačkoj. Na pr.

Brajković (56 kuća), Čović (14 kuća) kod Otočca, Crnković (43 kuće), Dokmanovi u Korenici, Vranić u Smiljanu (25 kuća), Jerković (53 k.), u Starom gradu, Krmpotić (109 k.), Lučić (5 k.), Mamužić (4 k.) kod Gračaca, Marković (103 k.), Matijević (113 k.), Milanković (2 k.), Milašin (2 k.), Milković (140 k.), Orlović (99 k.), Pe-

šut (16 k.), Peić (15 k.), Prpić (287 k.), Puzić (7 k.), Radaković (270 k.), Rogić (96 k.), Romić (2 k.) Rukavina (299 k.), Stipić (3 k.), u Korenici, Strilić (6 k.), Sudarević, Simić, Tonković (72 k.), Vojnić (14 k.) u Pazarištu, Vranić (36 k.) u Brinju, Vuković (96 k.), i mnogih drugih.

Na jugu su izumrle ove familije: Alaga, Jukić, Jurić, Bajić, Karaga, Lukić, Djurić, Kostić, Piuk, Djukić, Raić, Ivić, Šević, Josić.

Pomenuti već M. Sladović u istoj knjizi o Bunjevcima u Lici piše:

„Žitelji u Pazarištima (Gornje i Donje), po Lovincu, oko Borićevca jesu Bunjevci od vode Bune iz Hercegovine potekši čuvajuć i danas uz prkos tolikim nasilnim reformam svoje staro odijelo.

... rabe uvijek gusle javorove kano i u Podgorju, što se s Bunjevcima rođači, nose mrke gunjce i suknje, crvene i modre čarape (kalčine) ili bječve, a na glavi platnen rub“.

7. Glasoviti muževi

su bili kod njih, rođeni Bunjevci, al se ubrajaju u Hrvate:

Starčević dr. Ante rodio se g. 1823 u Žitniku; bio je glava i vođa u političkom životu; jezik mu je čist i ispravan.

Balenović Šime rodio se u Krušici kod Pazarišta g. 1835, svećenik, urednik „Katoličkog lista“.

Devčić Ivan rodio se u Gospiću 1857. god. ravnatelj građanske škole, pisao je mnogo pripovijesti iz života ličkih Bunjevaca; među najpoznatije pripovijesti ubraja se „Bunjevačka buna“, u kojoj se pripovijeda o buni Bunjevaca g. 1732. za „stare pravice“; buna nije uspjela a buntovnici su kažnjeni u Otočcu strašnom smrću; osim toga su svima porušene kuće.

Turić dr. Juraj rodio se 1861. god. u Gospiću, mnogo crtica je pisao o životu ljudi i naučnih radova.

Milan Pavelić, Isusovac, poznati hrvatski pisac rodom iz Kri vog Puta.

Bunjevcima se priznaju bivši ministar *dr. Ivica Kovačević*. *Milan Prpić*, industrijalac, a ima po Hrvatskoj rasijanih mnogo naučenih ljudi.

Bilo je generala iz familije *Knežević* pet, mnogo *Rukavina*, *Tomičić* iz Lovcina, *Grivić* iz Perušića i drugih.

*

Svi Bunjevci iz Like dobro znadu, da je jedan dio Bunjevaca otišao na sjever u plodne krajeve Podunavlja, gdje plodovitost zemlje nisu uništili ni ratovi ni vremenske nepogode, i ako su što nužde podnosili to je došlo iz toga, što su se zaboravili dobroga savjeta:

„Ne daj ni grudvu zemlje iz tvoje ruke!“

IVE PRČIĆ:

KAD SE BRATSKA SRCA SLOŽE . . .

Najveće književno društvo, koje djeluje među nama Hrvatima, jeste: „Hrvatsko književno društvo sv. Jeronima“ u Zagrebu. Ovo je društvo, za preko šesdeset godina svoga opstanka, dalo stotinama knjiga hrvatskom narodu u ruke i time učinilo rodu svome neprocijenjene zasluge. Što hrvatski narod nije zaplivao blat-

Dr. Josip Andrić glavni urednik
„Hrvatskog književnog društva sv. Jeronima“.

navim i krvavim vodama komunizma, marksizma i najnovijih pučkofrontaša velika je zasluga i Društva sv. Jeronima.

Vidjevši naših ponajboljih sinovi ovaj blagotvorni rad „Društva sv. Jeronima“ osnovaše i za nas Bunjevce i Šokce slično društvo pod imenom „Matica subotička“ u Subotici. Kako bi nam što većma bilo pri ruci, u našim specijalnim potrebama u ovim krajevima.

Odmah pri osnutku „Matice“ prvi nam je pružio bratsku ruku i pomoć Dr. Josip Andrić glavni urednik Društva sv. Jeronima, rodnom bački Hrvat-Šokac. Njegovim je nastojanjem ovo najveće i najzaslužnije hrvatsko književno društvo prigrlilo osobitom ljubavlju nas Bunjevce i Šokce i otvorilo nam širom vrata svoga bratskog srca. Na čemu im i ovim putem budi izrečena najsrdačnija hvala.

I eto ove godine uz veliku pomoć „Hrvatskog književnog društva sv. Jeronima“ otpočela je „Matica subotička“ svoj blagotvorni rad u našem narodu. Kao svoje prve knjige redovitog izdanja, izdala je Matica ove godine: kalendar „Subotičku Danicu“, „Bunjevčice“ pripovijesti od Blaška Rajića i „Majka i dojenče“ savjeti mladoj majci od Dr. Ive Koprića, sve tri ove knjige dobivaju članovi Matice samo za 10 dinara, a uz to mogu dobiti još i izdanja Društva sv. Jeronima po pogodovnoj članskoj cijeni. Dok za nečlanove stoji samo kalendar „Sub. Danica“ 10 din. jer je ove godine povećan i opsegom i lijepim slikama, što će, s Božjom pomoću, biti i ubuduće.

Članom „Matice subotičke“ može postati svaki Bunjevac i Šokac, kao i svaki ispravan čovjek ako se upiše u Maticu i plati jednom zauvijek 10 dinara.

Dakle, ko je rad dobro svom bunjevačko-šokačkom rodu, taj će se upisati u „Maticu subotičku“ (Subotica, Paje Kujundžića ul. broj 9.) i nastojati da se što više članova upiše.

Bunjevačke „kraljičke“ pisme

I.

Loptala se Jaga.*)
 Zlačanom jabukom.
 Naišli su, nane
 Ti Vranjini momci,
 Pa su joj kečili
 Zlačanu jabuku
 Gori med oblake.
 Al govori Jaga:
 „Oj oblaci đaci
 Po nebu vraćaci,
 Vratite mi moju
 Zlačanu jabuku.
 Došli su mi gosti
 Gosti od radosti:
 Svekar i svekrova,
 Diver i jetrova
 I Vranjini momci
 Piju vinu s lonci;
 A sam Vranje glavom
 Pije vino s tavom.

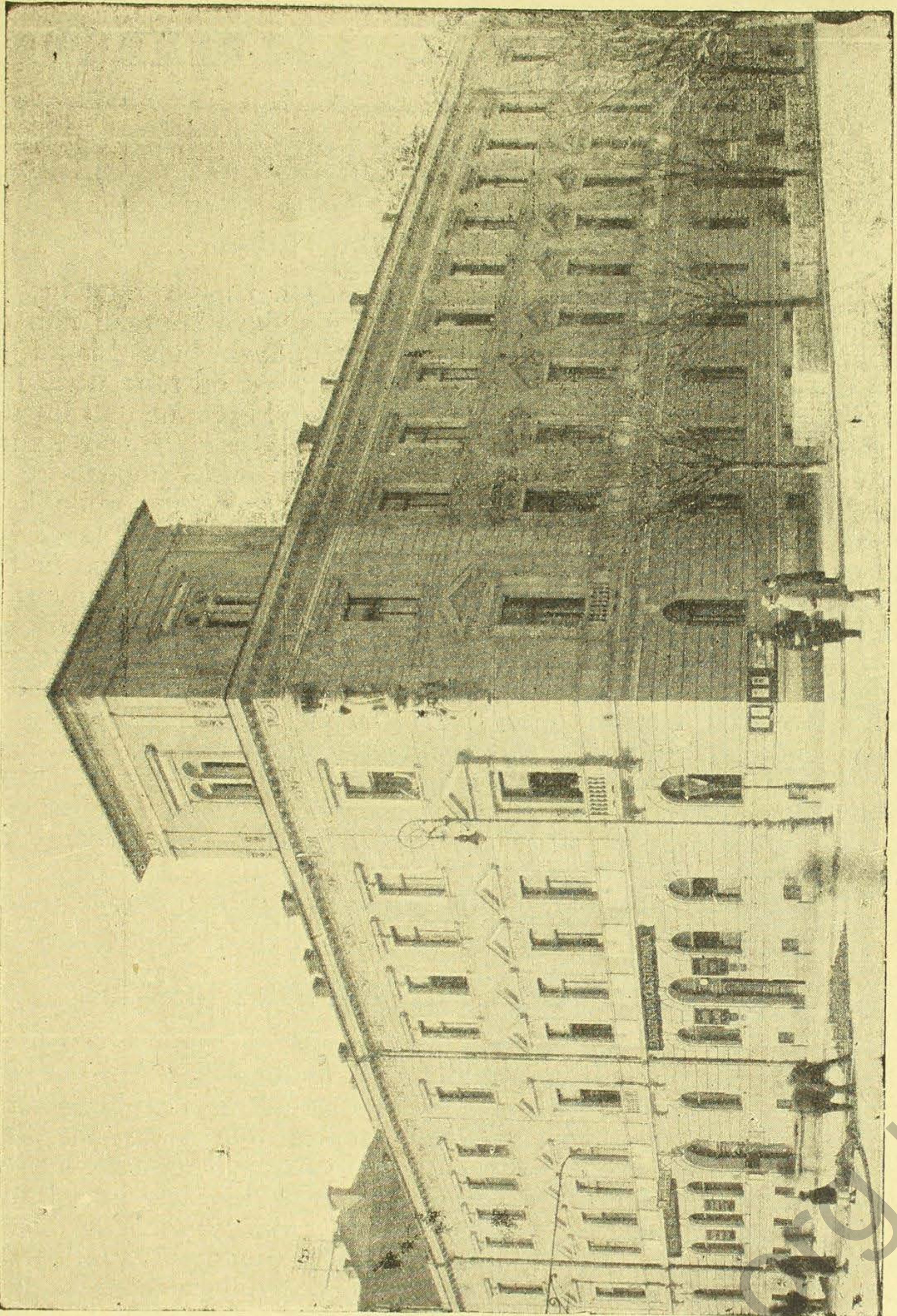
Tava se odvali
 Vranje se zadavi“.

II.

Savila se vriža
 Vriža oko križa,
 Di j zelena trava,
 Di se Lazo valja
 I košulju kalja.
 Karala ga majka
 Po dva po tri dana.
 Al besidi Lazo:
 „Ne karaj me, majko!
 Ne ćeš me ti prati,
 Prati i štirhati,
 Roljat i peglati
 I košulju dati.
 Već će moja Anka
 Prati i štirhati
 Roljat i peglati
 I košulju dati“.

*) Svaki se redak opetuje i dodaje ljeljo

Palača „Hrvatskog književnog društva sv. Jeronima“ u Zagrebu,
u kojoj se nalaze i društvene prostorije.

Dr. V. VLAŠIĆ:

Prva pomoć

Trovanje krvi preko rana

dolazi uslijed jake infekcije katkada dapače neznatne rane (na pr. uboda prljave igle). Klice dospiju u limfne sudove i preko njih do najbližih limfnih žlijezda, koje oteku i na pritisak bole. Limfni sudovi upale se pa kao crveno modre pruge vode od rane do žlijezda. Žlijezde povećanim radom nastoje uništiti klice i ne dati im dalje, pa stoga i oteku. Takovih žlijezda imamo više etapa, povezanih među sobom limfnim sudovima, pa ako jedna etapa popusti ne da druga ili treća. One upravo i brane da ne dođe do trovanja krvi, do čega će doći ako sve barijere svih etapa popuste. A to će biti ako su klice naročito otrovne ili ih ima veoma mnogo ili su limfne žlijezde nekako oboljele. Da ne dođe do toga, moramo poduprijeti rad limfnih žlijezda na taj način, da dotični organ pustimo apsolutno u miru a od rane pa sve do iznad otečenih žlijezda metnemo burovu ili olovnu hladnu vodu kao oblog, koji prema potrebi mijenjati i svaki sat. Dotični organ (na pr. nogu, ruku) držati malo na povišenom mjestu (najbolje leći i podmetnuti jastuk pod njeg) i u miru.

Ako nastupi trovanje krvi a to dolazi ako klice preko limfnih sudova dospiju u krv, nastupa jaka drhtavica i vatra, koja prestaje sa jakim znojenjem ali se to sve opet ponavlja, dok bolesnik sama ne iznemogne.

Da ne dođe do toga, svaku ranu drži u najčistijem redu i blagovremeno liječi.

Ujedi otrovne zmije, bijesnog psa i insekata

Kod ujeda **otrovne zmije** valja spriječiti trovanje krvi i to na taj način, da se podvezivanjem kod noge ili ruke elastičnim ili kakvim drugim čvrstim podvezom spriječi dolazak u ranu uštrcanog zmijskog otrova preko vene u srce. Vene su one krvne žile, koje dovode krv u srce. Stoga treba podvezati venu više ujeda a onda odmah poduzeti mjere, da se otrov iz rane na koji bilo način ukloni ili uništi; podvezivanje naravno otpada, ako je ujed na kojem drugom mjestu osim noge i ruke, ali inače upotrijebi sve ostalo, kako slijedi. Dobro je pritiskati oko rane, da što više krvi izađe a time i otrova. Ako su zdrave i sasvim nepovrijeđene usne, t. j. zdrava sluznica, može se isisati otrov iz rane i ispljuvati, jer onda dotičnom se neće ništa desiti. Ujedeno mjesto sagori usijanim gvožđem (iglom), vrelim pepelom evtl. ljutim kiselinama kao dušičnom,

karbolnom, sirćetnim esencom itd. Namaži zatim ranu i okolinu jednom tinkturom, zavi je i miruj. Podvezivanje smije biti najdulje 2 sata.

Danas ima i naročiti serum protiv ujeda zmijinog, ali taj pomaže samo onda, ako ga se odmah bolesniku uštrca.

Slično je kao gore i kod ujeda škorpijona.

Kod ujeda **bijesnog psa** ranu zavij i uputi se što prije prvom liječniku, koji jedini može tu pomoći. Bože sačuvaj, da se osloniš na babe i narodne vidare, jer je onda bjesnilo sigurno. Preventivno t. j. da se očuvaš od bjesnila i ako te je sigurno bijesno pseto ujelo pomažu samo injekcije, koje se daju obično pod trbušnu kožu a koje jedini liječnik može dati. Prije se moralo ujedene slati u Pasteurov zavod, ali se tada ta metoda tako usavršila, da pomoć može pružiti svaki liječnik. I to sigurnu, ako ozlijeđeni dođe na vrijeme.

Kod **ujeda insekata** (pčela, os, pauk, muha, itd.) namaži ujed špiritusom, amonijakom, kolonjskom vodom, ljutom rakijom, jednom tinkturom, sirćetom, rasječenom kiselom jabukom i sličnim. Mjesto ne češi. Kod ujeda pčela i osi izvadi žaoku. Pri većem otoku upotrebi oblog olovne ili burove vode.

Opekotine i izgoretine

nastaju od plamena, užarenih predmeta, vrele vode, vrele pare. Razlikujemo 3 stupnja i to 1. crvenilo kože. 2. mjehurovi kože. i 3. izgorelost i pocrnjelost kože i susjednog opečenog tkiva pri čemu izumre tkivo kao ugljen. Stupnjevi zavise od jačine i dužine djelovanja, pri čemu je najslabiji stepen crvenilo a najjači izgorjelost kože. Mnogo je važnija veličina površine ozlede od stupnja i dubine iste, jer pri ozdravljenju nastaju strahovite brazgotine, koje mogu smetati i tjelesnim funkcijama kao hod, žvakanju, kretanju uopće itd. Kod izgorjelosti 3. stupnja jedna trećina sveukupne površine kože nastupa smrt.

Opečeno izgoreno mjesto namaži ili čistim zejtinom ili zejtinom, pomiješanim sa bjelančetom, ili zejtinom pomiješanim sa krečom vodom u istoj količini pa čisto zavij. Eventualno dobro je namazati sa običnom masti, maslom, vaselin ili borni vaselin, odnosno staviti krp, natoplenu u ulje. Mjehure prokini pri dnu iglom, čiji je vrh prethodno bio usijan na vatri. Pri mijenjanju zavoja biti strahovito oprezan, jer se zavoj zalijepi za ranu pa pri skidanju boli i nepotrebno krvari. Dobro je tada držati to mjesto u čistoj, toploj vodi dok se ne odlijepi ili zalijepljenu krp ostaviti i dobro uljem preliti.

Ako se netko zapali ne smije trčati, nego treba odmah leći na pod, valjati se po njemu i potrpati se odmah kakvim ćebetom, pa tek eventualno onda vodom polijevati. Osobito to vrijedi pri zapaljenju uslijed benzina, petroleja i sličnog. Trčanjem će se plamen samo razbukovati, dok bacanjem na pod i pokrivanjem ćebetom po-

nestaje plamenu kisika pa utrne. Kod požara preporuča se dobro pokvasiti haljine na sebi a lice i glavu obviti mokrim peškirom.

Kod ozlijeda sa kiselinama, lužinama i krečom postupiti ovako: Kod sviju zajednički je da treba svu zaostalu materiju pokupiti vatom ili krpom. Ne prstom, jer ćeš se oranjaviti. Zatim pri ozlijedi uslijed negašenog kreča ranu isprati razblaženim sirćetom a uslijed sumporne kiseline ranu posuti mlijekom, pepelom, sapunom, kredom ili magnezijem. Pravilo je kod sviju ozlijeda uslijed lužina prelitati ranu sa kakvom razblaženom kiselinom (limun, sirće itd.) a opet uslijed kiseline prelitati obratno opet sa razblaženom lužinom (pepeo, kreda, soda, itd.).

Uboji i naboji

Kod uboja ne biva koža otvoreno pozlijeđena nego ponajviše tkivo ispod nje, gdje obično prsne koja ta krvna žilica i izbije krv pod kožu. Stoga to mjesto otekne, boli i uslijed izlivenne krvi pomodri. Uboj nastaje ili aktivnim ili pasivnim načinom t. j. ili da netko aktivno udari nekoga ili sebe tupim predmetom ili pak da oruđe miruje bude pasivno a mi da na njega nehotice naletimo. Dok god ubijeno mjesto boli, ne diraj ga, nego uopće miruj i pravi hladan oblog od obične ili olovne (burove) vode. Istom kada nestane bola, možemo to mjesto uljem lagano trljati. Prerano trljanje može izazvati pojačano krvarenje.

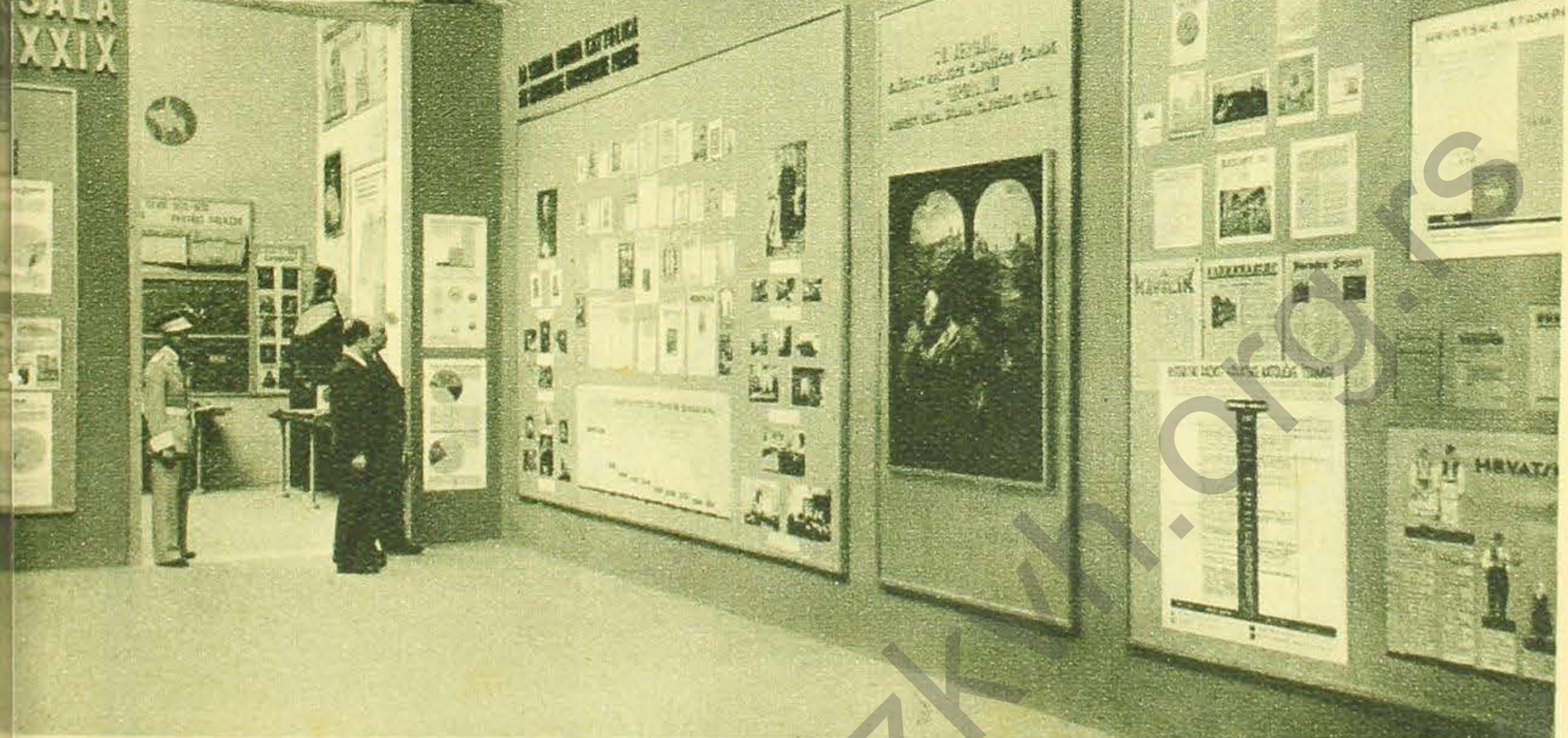
I pad uslijed poskliznuća može se svršiti samo ubojem. Jaki uboji mogu poremetiti i nutarnje organe pa tako uroditi potresima istih, kadikad sa teškim pa i smrtnim posljedicama. Tako **potres mozga** prouzrokuje nesvjesticu, oglunulost i povraćanje, **potres pluća** opet izbacivanje i iskašljavanje krvi, a **potres trbušnih organa** jake bolove, gubitak svijesti, povraćanje, kadikad baš samrtničko blijedilo pa i nenadanu smrt. Potres trbušnih organa najčešće nastane udarom loptom ili stopalom pri igranju nogometa u trbuh. Naravno da kod teških uboja mogu lako nastati zatvoreni prelomi kostiju pa iščašenje i uganuće te ruptura nutarnjih organa sa nutarnjim krvarenjem što isto može biti smrtonosno. Tada imamo pri čitavoj vanjskoj nepovrijeđenoj koži teške nutarnje promjene. U svim ozbiljnim slučajevima pozvati odmah liječnika, da ne bude kasno.

Iščašenje i uganuće

Zglob je sastav 2 ili više kostiju, obložen sa rskavicom više zglobna čaura sa svezama. **Iščašenje** nastaje, ako se čaura sa svezama na jednom mjestu prokine a jedna od kostiju potpuno ili nepotpuno izađe iz zgloba kroz prokinuto mjesto čaure. Pri tome naravno nastane pomjeranje kostiju te se iste više ne dodiruju rskavicama. Kod iščašenja po pravilu iskoči glavica kosti iz udubljena, koji se nalazi na drugoj kosti.

Prva pomoć je u tome, da se zglob ostavi sasama na miru i odmah metne hladan oblog. Eventualno može se pričvrstiti iščašeni

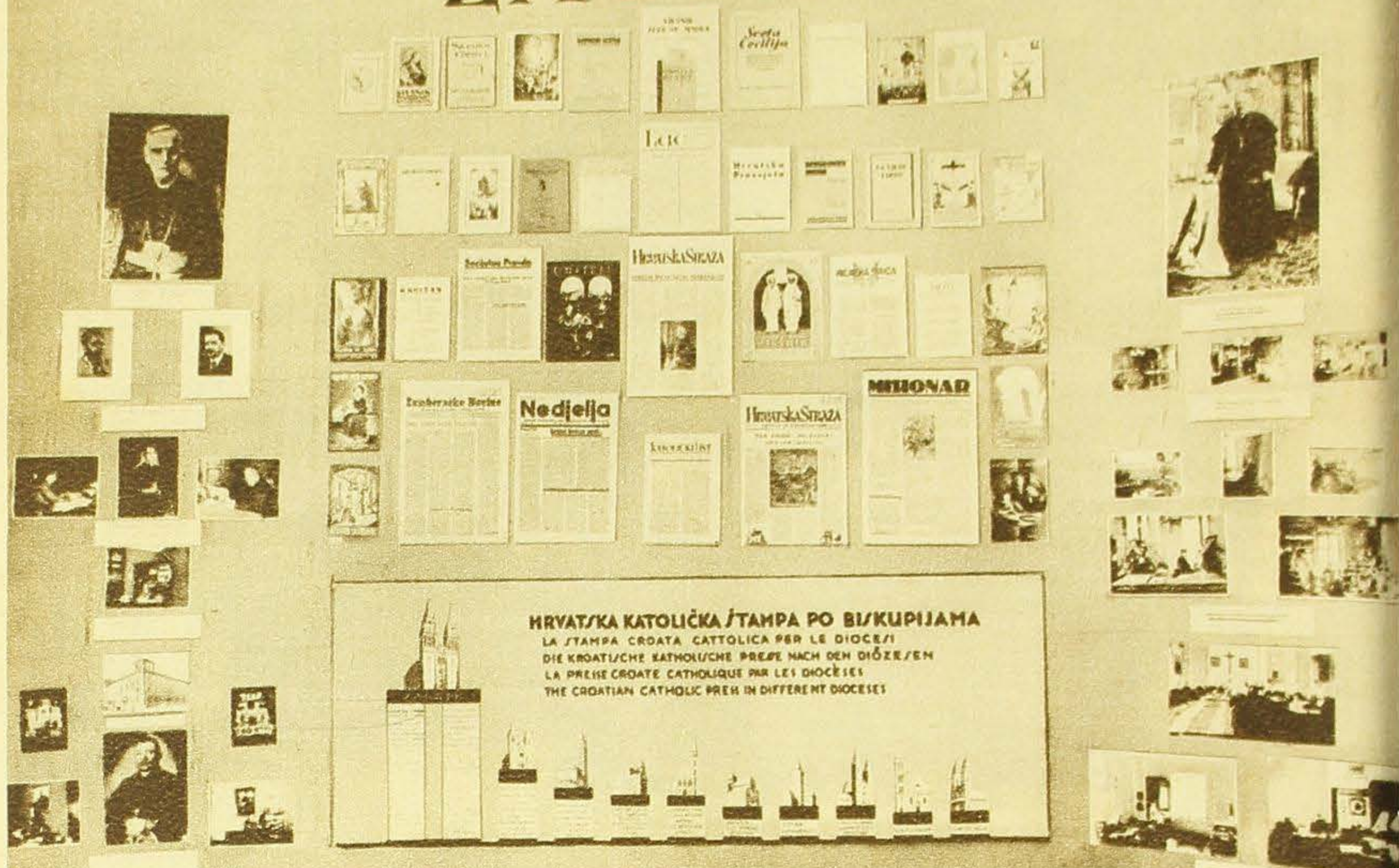

DANA HRVATSKE I SLOVENSKE KATOLIČKE ŠTAMPE NA IZLOŽBI U VATIKANSKOM
 SADU. — Gore: HRVATI PRED PROČELJEM DVORANE S BISKUPOM NJARADIJEM

Ličarski otac biskup na svjetskoj izložbi u Vatikanu

ZAGREB

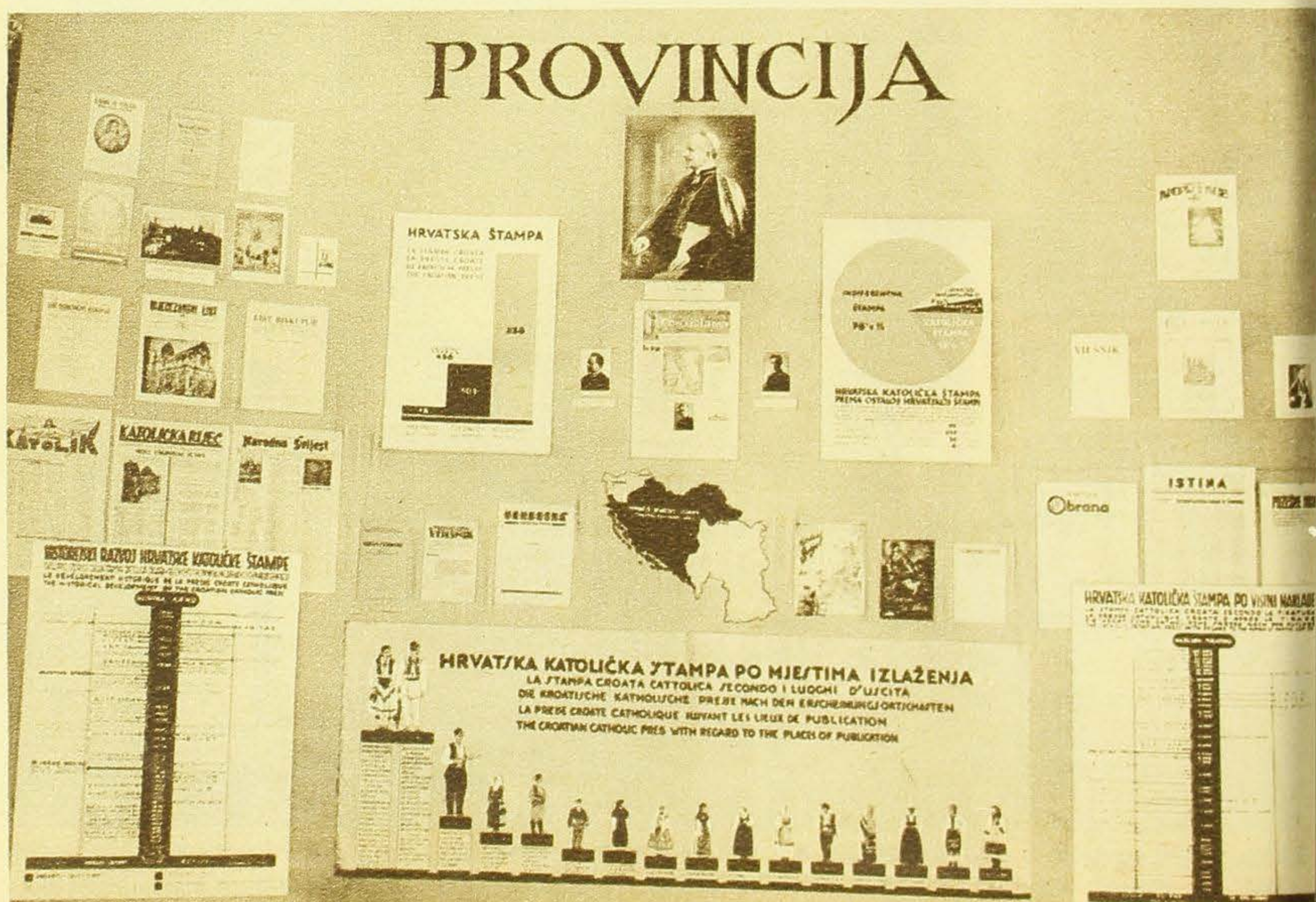
HRVATSKA KATOLIČKA ŠTAMPA PO BISKUPIJAMA
 LA STAMPA CROATA CATTOLICA PER LE DIOCESI
 DIE KROATISCHE KATHOLISCHE PRESSE NACH DEN DIÖZESEN
 LA PRESSE CROATE CATHOLIQUE PAR LES DIOCÈSES
 THE CROATIAN CATHOLIC PRESS IN DIFFERENT DIOCESES

HRVATSKE KATOLIČKE NOVINE I ČASOPISI, KOJI IZLAZE U ZAGREBU

Prvi dio hrvatske izložbe na svjetskoj izložbi katoličke štampe. S jedne i druge strane glavni predstavnici i glavne ustanove hrvatske katoličke štampe u Zagrebu. U sredini slikovit prikaz hrvatske katoličke štampe po biskupijama.

Slika dolje: HRVATSKE KATOLIČKE NOVINE I ČASOPISI, KOJI IZLAZE IZVAN ZAGREBA PO NAŠIM KRAJEVIMA. — Drugi dio hrvatske izložbe na svjetskoj izložbi katoličke štampe. U sredini dolje slikovit prikaz u kojim sve mjestima izlaze hrvatski katolički listovi i novine.

PROVINCIJA

HRVATSKA KATOLIČKA ŠTAMPA PO MJESTIMA IZLAZENJA
 LA STAMPA CROATA CATTOLICA SECONDO I LUOGHI D'USCITA
 DIE KROATISCHE KATHOLISCHE PRESSE NACH DEN ERSCHEINUNGORTSCHAFTEN
 LA PRESSE CROATE CATHOLIQUE SUVANT LES LIEUX DE PUBLICATION
 THE CROATIAN CATHOLIC PRESS WITH REGARD TO THE PLACES OF PUBLICATION

dio uz tijelo, da se tako ne kreće i ne boli. Pozvati liječnika. Nemoj stvar zapustiti, da zastari niti nedaj nadridoktorima da krivo namjeste. Zapušćen ili krivo namješten zglob zaraste na krivom mjestu pa treba muke, da ga se povrati na pravo mjesto i kadikad operacije.

Uganuće (uvinutost, ušinosť) se sastoji u tome, da se kosti ne pomjere, nego ostanu na svome pravom mjestu, jedna se čaura zglobova i sveze slabije ili jače nategnu pa kadikad i prokinu. Zglob malo oteče radi izliva krvi i boli. Pomoć se sastoji u mirovanju dotičnog zgloba i metanju hladnog obloga sa običnom ili olovnom vodom. Liječnik nije naročito potreban.

Prelomi kostiju

Prelom kosti se pozna po tome, što dotično mjesto pri najmanjem pokretu i dodiru istoga veoma boli, što je otečeno, što kod pokreta pri prelomljenom mjestu krcka (trenje kosti) pa nadalje, što prelomljeni organ ne možemo da upotrebljavamo i što se isti na mjestu preloma ne prirodno pokreće. No najupadljivija je činjenica ta, da prelomljeno mjesto mijenja oblik a prelomljeni ud (ruka ili noga) ne bude više prav nego iskrivljen i kraći.

Prelom kosti može biti otvoren i zatvoren ili prost. Kod otvorenog je osim preloma kosti i koža povrijeđena i ima otvorena rana, dok kod zatvorenog je samo kost prelomljena a koža intaktna. Kako kroz otvorenu ranu lako mogu ući svemoguće zarazne klice spolja, to je otvoreni kostolom kud i kamo opasniji. Otvoreni prelom kosti nastaje ili uslijed djelovanja samog oruđa, koje je izazvalo prelom ili oštri krajevi prelomljene kosti iznutra proderu i provalje kožu.

Prva pomoć se sastoji u tome, da prelomljenu kost pričvrstimo, kako se ne bi pokretala i bolove izazivala. Pričvrstiti možemo t. zv. udlagama a to su sve stvari, koje su pogodne da stavimo uzduž na prelomljenu ruku ili nogu i s kosti je čvrsto svežemo. Udloge mogu biti daščice od drveta, lima, varjača, letva, kundak, sablja, štap, kišobran, tvrdi papir (papendekl), snopići pruća i slame. Zvati liječnika, koji je jedini u stanju, da prelom pravilno namjesti i zavije.

Ako smo daleko od liječnika ili uopće nije moguća liječnička pomoć, onda moramo nastojati prelomljenu kost dovesti u njen prirodan položaj i u tom položaju istu zadržati. Dovađanje kosti u prirodan položaj postiže se na taj način, da uvijek uspoređujemo drugu, zdravu, nepovrijeđenu stranu ili uporedbom kod zdrava čovjeka. Prelomljenu kost pri namještanju valja dobro istegnuti, da se krajevi sastave. Namještenu kost treba pomoću opisanih udloga u tom položaju sačuvati. Kako će sada biti udloge stalne, to ih valja iznutra dobro vatirati ili postaviti kućinom, vunom, slamom, haljinom etc. da ne žulji. Udloge staviti svuda oko preloma i čvrsto zavojem ili maramom zavezati. Stalnu udlogu ostaviti sve dotle, dok kost ne sraste a to je 4—8 nedjelje. Po bolnicama a i kod liječnika

imaju gotove, kirurške udloge od žice, lima ili drveta, pa je najbolje takove upotrijebiti. Pri prelomu noge potrebno je iza toga ležanje. Pri prelomu ruke istu tada staviti u trouglatu maramu, koju svezati oko vrata. Time se neće ruka micati ni boliti. Udloge vrijede naravno samo pri prelomu cijevastih dugih kostiju a te su na ruci i nozi. Kod preloma drugih kostiju (vilice, rebara, kralježaka, zdjelice, grudne kosti, lopatice, glave) neophodno se obratiti liječniku.

Srašćivanje prelomljene kosti počinje od pokosnice, koja stane praviti mlado koštano tkivo, koje sastavi i slijepi prelomljene krajeve. Kasnije se mlado koštano tkivo stvrdne i potpuno pretvori u kost i pri pravilnom zarastu još samo koštana brazgotina t. j. linija tvrdog koštenog tkiva da naslutiti mjesto preloma. Pri nepravilnom srašćivanju a to je kada prelom nije u miru ili krajevi preloma nisu dobro sastavljeni, zarast ispane nepravilan. Krajevi srastu tada jedan pored drugog ili koso, pa ud postane kraći. Kadikad krajevi budu pravilno namješteni samo nešto malo međusobno udaljeni, što zarašćuje jakom koštanom brazgotinom. Desi se, da kost sasvim ne sraste, nego se na tom mjestu napravi t. zv. *lažni zglob*, pa se krajevi preloma izoble i međusobno pokreću. Naravno je, da srašćivanje biva kod mlađih mnogo brže nego kod starijih.

S. Molnar, prof :

Koji je pravi uzrok smrti?

Za uzrok smrti navode se obično razne bolesti i nesreće. Kaže se tako: „Umro je od upale pluća“ ili „Umro je od uboda nožem“, i t. d. No ako točnije proučimo pojavu smrti, naročito s medicinskog gledišta, tada bismo kao pravi uzrok svakoj smrti smjeli nazvati samo jednu pojavu. Taj pravi uzrok je: prestanak izmjene tvari u čovječjem tijelu.

Svaka smrt naime nastupa tako, što po život važni organi ne zadobe više svježju krv. Ako na pr. čovjek kod nesretnog slučaja iskrvavi, to onda mozak ne primajući krv, koje više nema u tijelu, ne prima više niti one potrebne tvari iz krvi, s koji na se hrani. Nadalje živčane stanice ne mogu izlučiti u krv nepotrebne i škodljive tvari, koje se neprestano stvaraju. Jer je tako onemogućena izmjena tvari, to mozak, odnosno živčane stanice o'ruju same sebe i uginu, što drugim riječima naznačuje smrt. Sasvim isto se zbiva kad nakon neke bolesti prestane srce s radom pa se zaustavi kolanje krvi u tijelu.

Izmjena tvari je dakle za održavanje života najvažniji uslov. Tu izmjenu tvari podržaje normalan optok krvi. Kod svakog liječenja zato je veoma potrebno paziti na uredan optok krvi i pravilnu izmjenu tvari. Znanstveno je ustanovljeno da najprikladnije u tom pravcu djeluju naravni biljni lijekovi, jer je njihovo djelovanje blago i mnogostrano. Naročito povoljno uređuje ispravnu izmjenu tvari Hersan-čaj. Hersan-čaj je sastavljeni iz 15 vrsta ljekovitih bilja. Zato Hersan-čaj odlično pomaže kod mnogih obolenja, a to jo velika prednost.

Upoznajući tako sve točnije uzrok smrti, biti ćemo sve više sposobni produžiti svoj život. No ne smijemo zaboraviti da produženje života ili izlječenje od bolesti imademo zahvaliti i onim marljivim učenjacima, koji su pronašli i proučili djelovanje ljekovitog bilja. Među takove vrijedne učenjake spada i Dr. W. Pearson, liječnik u Indiji, koji je sastavio Hersan-čaj na temelju dugogodišnjih svojih iskustve.

A KOKIĆ:

Subotica i Bunjevci

od Ive Prčića

O porijeklu Bunjevaca mnogo je već pisano i raspravljano više s protivničkih strana, nego s naših, jer je svakom Bunjevcu jasno ko je i što je. Neki su elementi htjeli izbrisati iz naših duša onu svijest, za neko vrijeme potisnutu i uspavanu, koju su nam namrli naši pređi iz jedne od najčistijih hrvatskih pokrajina — kršne Hercegovine. Iako im se taj posao u našem narodu sasvim izjalovio, ipak su postigli to, što mnogi nemaju jasne pojmove o nacionalnoj pripadnosti Bunjevaca. Svima, osobito takvima, dobro će doći najnovija knjiga Ive Prčića: Subotica i Bunjevci.

Uz „Raspravu“ biskupa Ivana Antunovića, „Hrvata u Bačkoj“ dra Rudolfa Horvata i „Povijesti Hrvata u Vojvodini“ Petra Pekića Prčićeva knjiga predstavlja najdragocjeniji dokument za upoznavanje prošlosti Hrvata Bunjevaca u Bačkoj, napose u Subotici. Na razmjerno malenom broju stranica tiskan je opsežan materijal, kojim se na vrlo pristupačan, pučko znanstveni način rasvjetljuju brojni važni događaji iz prošlosti bačkih Hrvata.

Knjiga je izdana za samu proslavu 250 godišnjice glavne seobe Hrvata Bunjevaca i osvojenja grada Subotice. U danima te veličanstvene proslave boravilo je u Subotici ogromno mnoštvo stranaca, koji su došli s iskrenom željom, da se u metropoli Bunjevštine upoznaju s njezinim najbrojnijim stanovnicima. I baš njima autor knjige „Subotica i Bunjevci“ kao da posvećuje prvo poglavlje, koje se završava s riječima: Bunjevci, katolici Hrvati, to smo bili od starine, to smo i sad, i to ćemo biti i u buduće. Ponosom gledajmo na prošlost, a samopouzdanjem u budućnost, jer znamo da nas ima — još Hrvata.

U daljnjim poglavljima pisac iznaša dokumente o životu Hrvata Bunjevaca u Bačkoj još davno prije glavne seobe. g. 1686. Već 1561 godine Stjepan Prčić iz Subotice dobio je plemstvo od kralja Ferdinanda I. To je najstarije bunjevačko plemstvo, čija se povelja čuva u arhivu bačke županije u Somboru. Ovo sasvim jasno dokazuje, da su neke grupe Bunjevaca naselile bačku ravnicu još prije 500 godina. God. 1649 zabilježeno je da je fra Marin Imbrišimović biogradski biskup podijelio sv. potvrdu Hrvatima u Budimu, Segedinu, Jankovcu, Milkutu, Bajmaku, Somboru, Santovu, Beregu, Kolutu, Gari, Donjem Monoštru, Baču itd. Ovo je jasan dokaz kako su Hrvati poplavili brojna mjesta panonske ravnice.

Glavna seoba Hrvata Bunjevaca bila je 1686. kada je velika skupina od 5000 duša, sa 1500 naoružanih ljudi, od Turaka osvojila tri važne tvrđave: Suboticu, Baju i Segedin i tako stekla historijsko pravo na velik dio Bačke. Narod je došao pod vodstvom 18 hercegovačkih franjevaca, dok su na čelu oružane čete bili Dujam

Marković i Jure Vidaković. Od male neznatne Subotice tvrđavice oni su načinili veliki i čvrsti grad i tako udarili temelj današnjem najvećem hrvatskom gradu iza Zagreba. Taj je znameniti događaj autor potkrijepio snažnim dokazima i na koncu piše:

„Tko je položio temelje našoj Subotici? Nema sumnje, niti je dvojbeno, da smo mi Hrvati Bunjevci udarili temelje „bile“ Subotice. Temelje smo zalili umjesto cementom krvlju svojom i učvrstili umjesto željeza i betona ustrajnim radom i znojem svojim . . . Kada su naši stari došli u ove krajeve, nije onda tu bilo ni Madžara, ni Svaba, pa još ni Srba . . . Da su zaista Bunjevci bili osnivači današnje Subotice priznaju i sami madžarski povjesničari. Iványi piše: „Prva dva Madžara Nikola Szagmeister i Ladislav Mészáros dozvolom bunjevačkog gradskog magistrata doseliše se u Suboticu 5. srpnja 1746 g.

Veoma su važne najstarije subotičke matice, koje su sve pisane lijepim hrvatskim jezikom. Nekoliko takovih tiskao je Prčić u svojoj knjizi, pa ću jedan dio navesti radi zanimljivosti prezimena naših pređa God 1687 otac Bartol Benjović franjevac krstio je 1. prosinca: Katarinu, od roditelja Ivana Parčetića i Marte Bilogrivić, kum Marko Grubišić. — Anđeliju, od roditelja Nikole Kubatovića i Jele Vuković, kuma Stana Mrković. — Anu, od roditelja Andrije Dumentića i Jage Tentodarević, kum Jakov Vojnić. — Dalje nailazimo imena: Kaić, Milković, Đelmić, Jurić, Sučić, Kulić, Pastorović, Plević, Mergitić, Mamužić, Ivković, Marković, Tovarić, Čičić, Hrvat, Drtić, Gršić, Ivošević, Hajduković, Kovačev, Jaramazović, Bukvić, Vuković, Poljaković, Budanović, Lalić, Karagić, Baić, Kopilović, Lončarević, Stantić, Šarić, Peić itd. Mnoga su imena sačuvana do danas, a neka su već izumrla.

Subotički prvi gradski kapetan bio je Luka Sučić, koji je poznat kao jedan od najboljih vojskovođa bačkih Hrvata. Četa Luke Sučića se sastojala od samih Hrvata Bunjevaca, kako dokazuje popis, koji je objavljen u ovoj knjizi. Prvi subotički gradski sudac je bio Stjepan pl. Vojnić, senatori: Ilija Bukvić, Ivan Vojnić, Grgur Križanović, Josip Jaramazović, Marko Skenderović, Josip Kopunović, Mihovil Prčić, Andrija Pavlezanov, Petar Mukić, Ivan Mačković, Mihovil Baćin i Grgur Vidaković. Bilježnik je bio Petar Jozić, a općinari svi sami Hrvati Bunjevci!

Veliku otkupninu, da Subotica postane slobodni kraljevski grad, platili su sami Bunjevci. Oni su podigli i sve velike građevine u Subotici kao franjevačku crkvu i samostan, današnju katedralu, gradsku vijećnicu itd.

Na kraju knjige prikazane su nove borbe Hrvata Bunjevaca za svoja prava, hrvatska društva, ustanove i štampa u Subotici i konačno 10 studeni 1918 god. kada su svijesni bunjevački omladinci kroz Suboticu pronijeli hrvatsku zastavu i izvjesili na toranj gradske vijećnice.

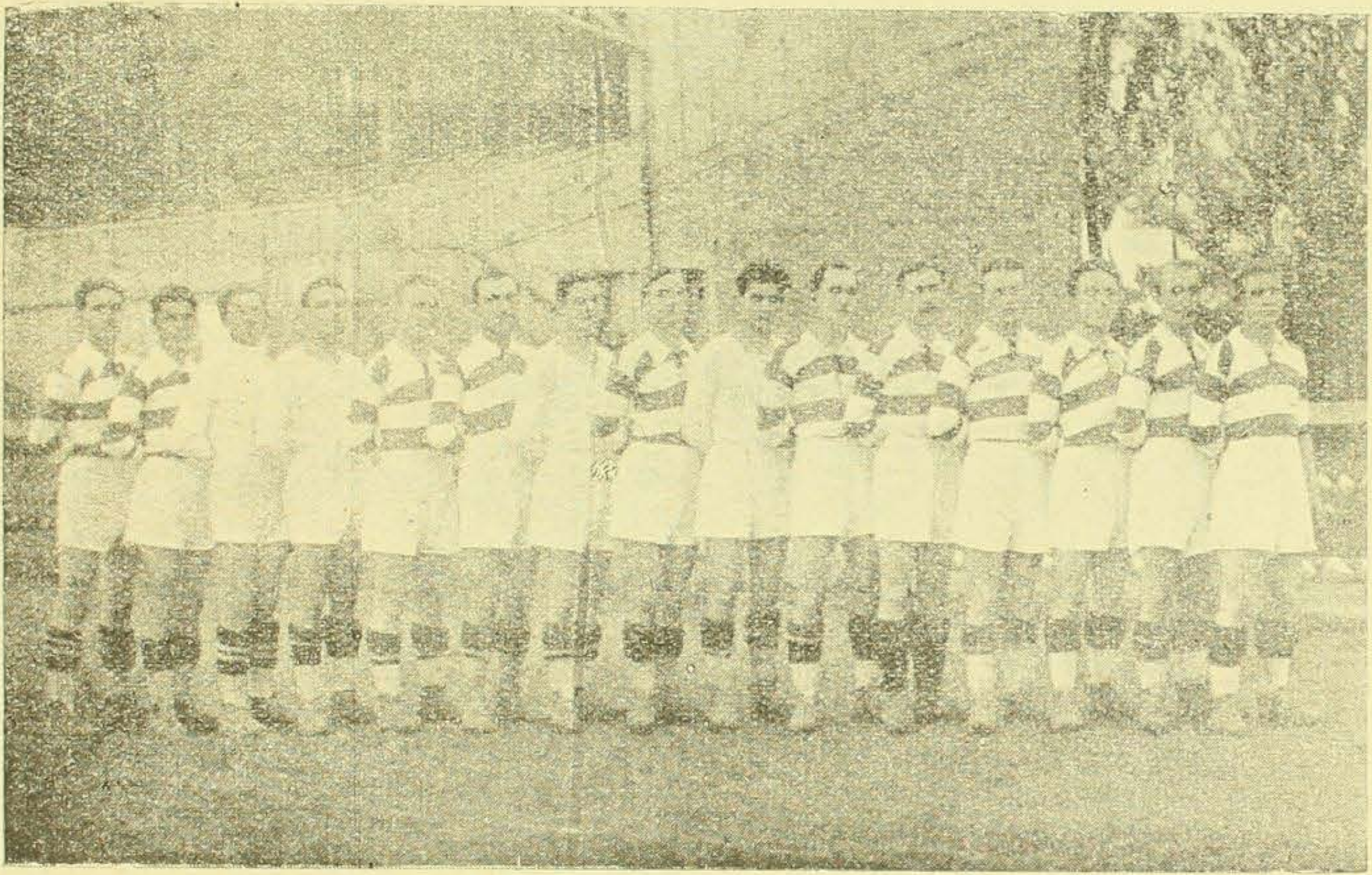
Knjiga „Subotica i Bunjevci“ vrlo je ukusno opremljena priloženo je 16 komada slika na finijem papiru, a cijena je veoma niska: samo 6 dinara po komadu. Dobiva se u Subotičkoj Matici, Paje Kujundžića ul. broj 9.

M — G

Naša Bačka slavi 35 godišnjicu uspješnog rada

Možda nijedna godina u posljednje vrijeme nije bila toliko plodna za nas Bunjevce i nije obilovala tolikim proslavama i jubilejima kao ova 1936. Čitavom nizu nada sve uspješih proslava pridružuje se i skromni jubilej 35 godišnjice uspješnog i zaslužnog rada na športskom i nacionalnom polju naše Bačke, športskog pretstavnika Bunjevaca.

Sadašnji tim „Bačke“

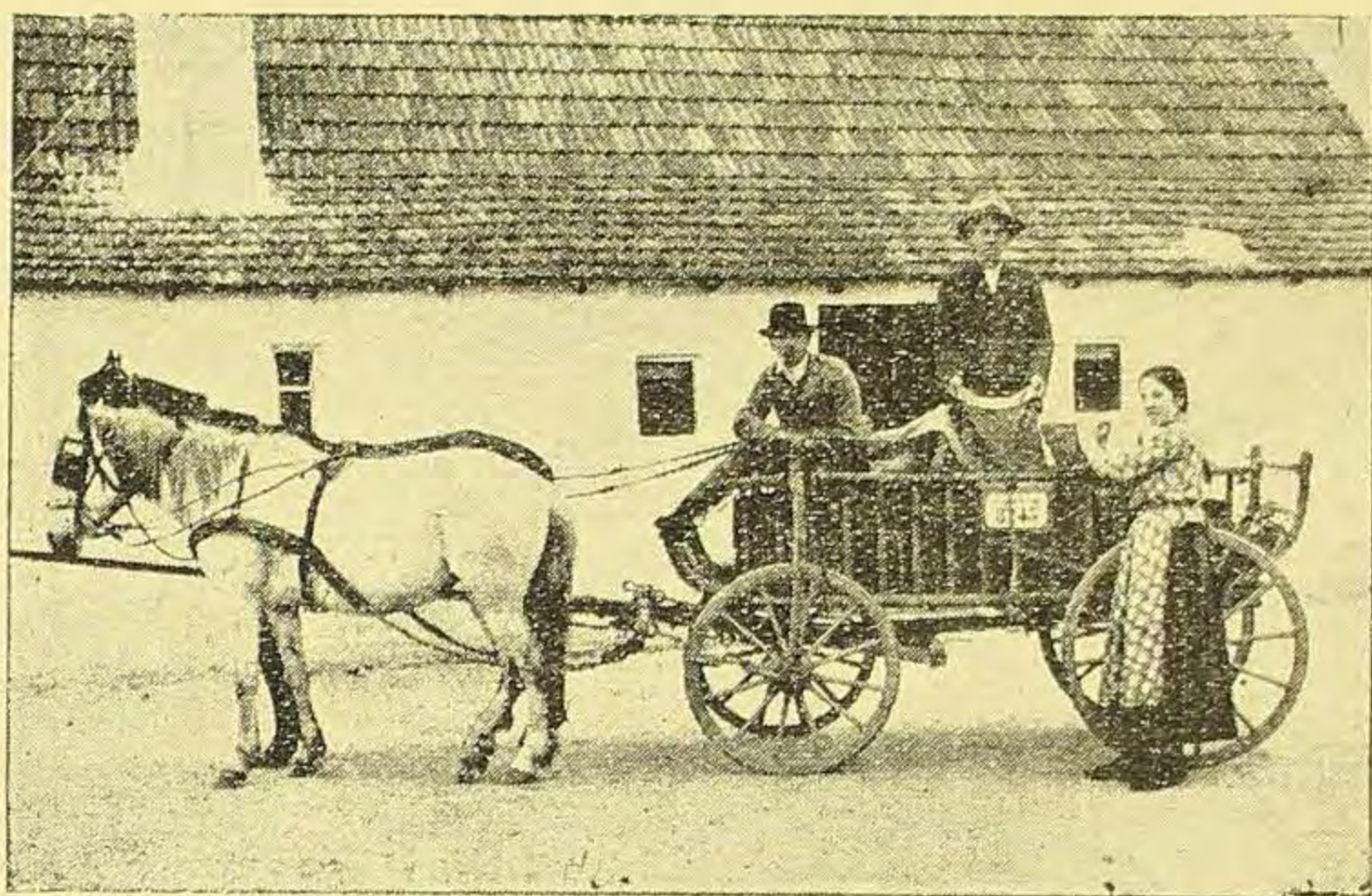
Raditi uspješno usprkos tolikih i takovih poteškoća na koje je nailazila naša Bačka, 35 godina ustrajati na jednom putu, ili jednim utvrđenim pravcem, 35 godina biti pobornik jedne ideje, 35 godina okupljati bunjevačku omladinu, pretstavljati Bunjevce na športskom polju, kroz 35 godina uspješnog rada na športskom polju očuvati specifično bunjevačko-hrvatski karakter, to zbilja nije mala stvar i Bačka za svoj rad zaslužuje svako priznanje ne samo športaša nego i ostalih svijesnih Bunjevaca. Jer Bačka je bila ona koja je okupila u svoje redove bunjevačku športsku omladinu kojoj je prijetila opasnost da se odnarođi. Bačka je bila ona koja je kroz 35 godina bila na braniku naših boja, na braniku boja našega rada.

Bačka je bila ona koja je ljubomorno čuvala onu iskru što je tako dugo bila zapretana, a Bačka je bila ona koja je među prvima i raspirila tu iskru, koja je prva raskinula sa onim što joj je slučajem okolnosti silom bilo nametnuto.

Danas, kada Bačka slavi vrlo skromno, skoro nečujno, 35 godišnjicu uspješnog rada, danas kada su sve naše narodne snage na okupu i jednodušne kao što još nikada nisu bile, svaki svijesni Bunjevac, pa bio on sportaš ili ne bio, mora odati crveno-bijelima svako priznanje, mora im čestitati na postignutim uspjesima koji su dolazili samo nakon velikih i teških borbi gdje su jedni protivnici Bačke upotrebljavali svamoguća sredstva semo da je unište, mora čestitati istrajnosti Bačke, jer Bačka to zaslužuje.

Bačka je zaslužila priznanje sviju, priznanje svih Bunjevaca i priznanje cijele športske Subotice. Jer Bačka je pretstavljala kroz 35 godina Bunjevce i cijelu Suboticu. Bačka je to činila sa uspjehom,

Ova mala sličica prikazuje nam jedan zanimiv prizor iz života novih župa-vikarija u Subotici. Zvonar sebešičke crkve obilazi po salašima i ubire svoju platu, koju prima u žitnoj valuti.

ona je za to bila i najpozvanija, jer su njeni redovi ostali uvijek čisti, jer su se za njene boje borili sinovi ovoga grada sinovi bunjevačke nane.

Ali ne samo to, ne samo priznanje onih koje je Bačka pretstavljala za koje se cijela žrtvovala koje je učila. To nije dosta. Priznanje je lijepo, ono daje poticaja za dalji rad. Ali priznanje nije dovoljno. Nije dovoljno diviti se onim što je izgrađeno naporima mnogih kroz 35 godina. Nije dovoljno hvaliti prošlost, nego treba raditi, treba se složiti. Treba raditi u sadašnjosti za budućnost. Treba nastaviti tamo gdje su stali dosadašnji borci i radnici. Treba nadograditi zgradu kojoj su oni postavili temelje. Zaslužila je to Bačka. Zaslužila je Bačka priznanje sviju. Ali je zaslužila i pomoć, suradnju. Zaslužila je da se zbiju u njene redove, da se okupe oko njenog crveno-bijelog barjaka koji je ponosio slavu subotičkog nogometa, da Bunjevci i u športu nešto znače, da Bačka bude na onoj visini na kojoj je i nekada bila pa i više.

Bačka nas je dostojno pretstavljala 35 godina. Ona nas pretstavlja danas. A ona i niko drugi, nikakvi trabanti pojedinih degenerika

pretstavljaje nas i u budućnosti onako kao što nas je i dosada predstavljala. Zato nam jamči 35 godina Bačkine prošlosti.

Bačka je bila slavna, bila je strah i trepet mnogima ali je mnogima bila i danas je trn u oku. Ali to ne zbunjuje Bačku. Zloba destruktivnih elemenata i njihova nemoćna mižnja koja je posljedica njihovog pada daje samo njenim članovima poticaja na što bolji i temeljitiji rad. I danas Bačka ponosno gleda na ono što je prošlo, na slavne stranice 35 godišnje borbe, a mirno i spremno očekuje budućnost, daljnju borbu i nove pobjede. Očekuju tu borbu stari borci, pioniri našeg športa. Očekuju je spremno oni koji danas vode klub i koji se bore za boje kluba. Očekuju spremno budućnost i toliki mališani, oni koji će tek doći, oni koji još čekaju svoj čas, omladina. A spremno i s optimizmom očekuju budućnost Bačke i svi njeni mnogobrojni prijatelji, oni mali radnici koji mnogo znače za Bačku, a čija su imena nepoznata, vjerna i odana Bačkina publika.

Skučenost prostora ne dozvoljava nam da iznosimo historijat Bačke kao što su letimično i u najkraćim potezima iznijele „Subotičke Novine“ od 15 VIII. 1936, ali smo uvjereni da historijat borbe Bačkine, njenu istrajnost, njene zasluge za razvoj subotičkog športa svaki zna. Naša je dužnost da odamo Bački priznanje za dosadašnji rad, da pozovemo pod njezin barjak sve koji hoće da rade onako kako radi Bačka, da joj zaželimo i u budućnosti toliko uspjeha kao što ga je imala u prošlosti. Mi to činimo vrlo rado i kličemo slavljeniku u ime sviju Bunjevaca i u ime čitave športske Subotice:

„Vivat, floreat, crescat!“ — (Neka živi, cvjeta, raste!)

Poruke Uredništva.

Svima suradnicima, koji su nas u našem teškom radu za Boga i narod svoj, bilo čime potpomogli, najtoplije se zahvaljujemo, pa molimo da nas i ubuduće ne zaborave. Bog živi!

Š-d-c. Vaše radnje zakasnile. Dolaze na godinu. Bog živi.

A. K. „Zaručnici“. Predali smo našem suradniku za pučku glumu da preradi, jer je u ovoj formi bez sadržaja, ali isti zbog proslave 250 godišnjice nije imao vremena. Dolaze na godinu. Čitajte više, naročito starije hrvatske pisce. „Pokajala se . . .“ nije za štampu, vrlo je počet-

nički. Pozdrav svoj braći. Bog živi!

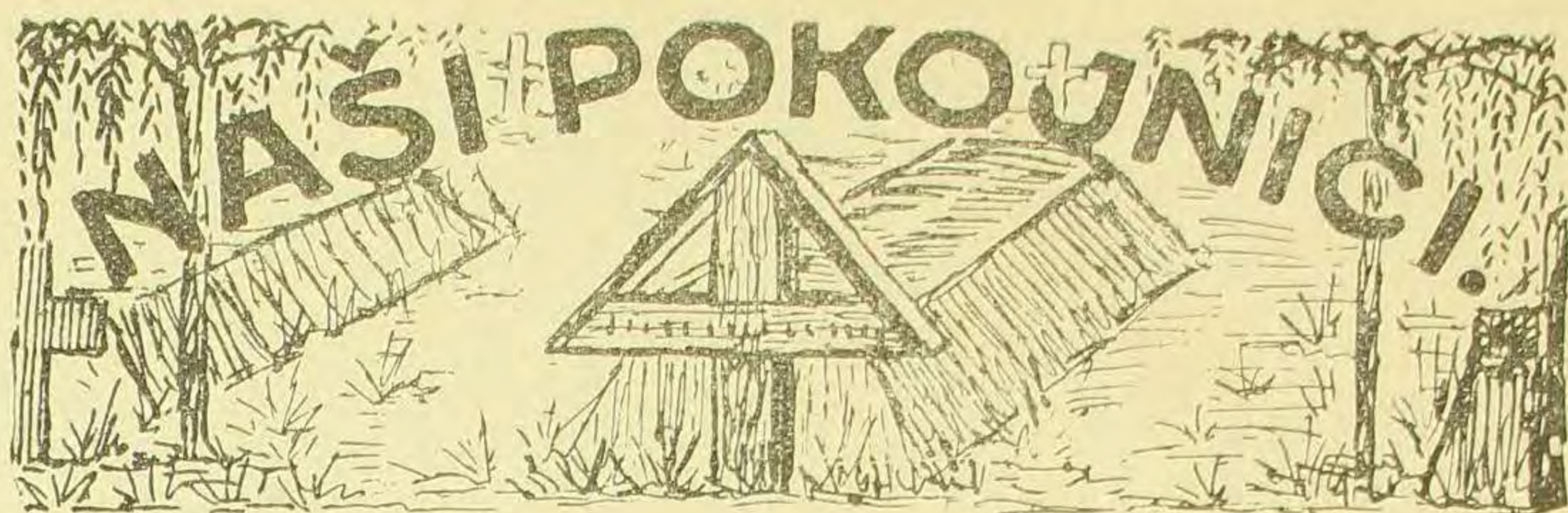
G. K. „Zastava sviju nas“ vrlo je još početnički. Čitajte više naše katoličke pjesnike i vježbajte se. Bog živi!

M. Č. „Čežnja“ zbog preobilnog gradiva morala izostati. Bog živi!

Mister Džon. Obećanje onda vrijedi, ako se i održi. Nadamo se da ćete ga do godine izvršiti. Pozdrav svima. Bog živi!

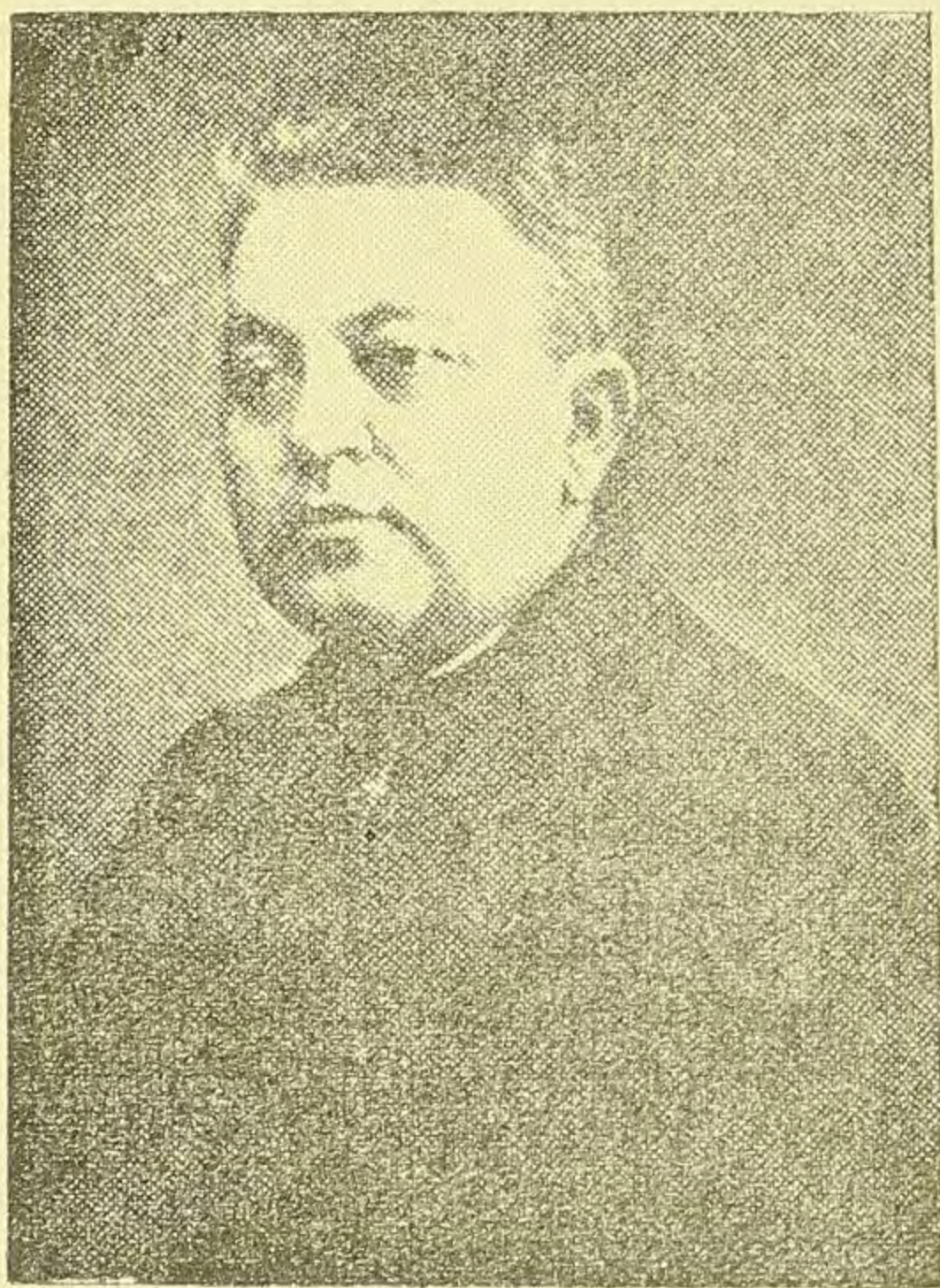
Šokac. „Prvi kralj“ nažalost kasno stiglo, već je zadnji arak bio u tisku. Pozdrav svima našima. Bog živi!

† Mladen Barbarić

6 rujna na noć odijelio se od ovoga svijeta stari naš znanac o. Mladen Barbarić. Njegov život nije nama tuđ, te nas se stoga i njegova smrt nemilo kosnula. Vazda je u svom srcu „njetio posebnu ljubav spram Bunjevaca“. Tako piše u pismu vlč. Ivanu Kujundžiću, a i u svojim „Fragmentima“ ne može da preko toga olako pređe, te pun ushićenja govori: „Ali što je za mene bilo najdragocjenije, tu sam u popisu kordigera našao svoga pradjeda i šukundjeda i tako konačno saznao, da su moji pređi bili Bunjevci, da su u Baji bili mesari a živjeli u onom dijelu, gdje i danas kompaktno stanuju Bunjevci, a zove se „Pisak.“ Za njega je najdragocjenije otkriće da su mu pređi bili Bunjevci, prema tomu i on!

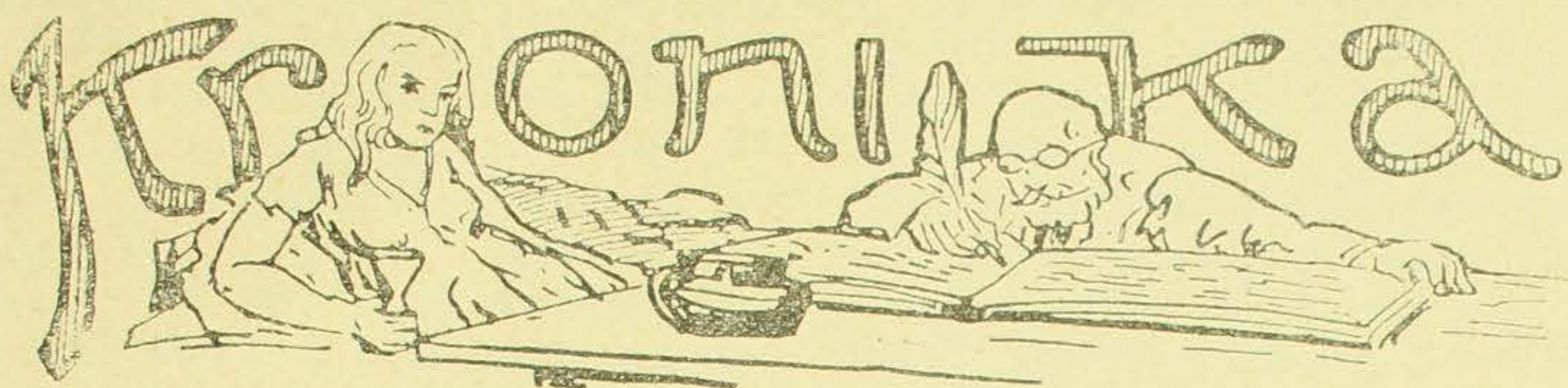
vladao se tako. Sve što je naše bilo mu je mило, svime se zanosio, sve istraživao, svime se ponosio, sve pomagao. Bunjevac pravil!

Dati vjoran prikaz njegovog života i borbe, mogao bi samo on. On ga je doduše dao u svojim „Fragmentima“ ali je sigurno da ni oni ne sadrže sve što je vrijedni Sin sv. Franje za svoga zemnoga života učinio i prepatio.

Polje rada na kojem je djelovao nije nikada bilo jednostrano. Lijepa knjiga, povijest, arheologija, pedagogija bila su mu ipak najmilija zanimanja. Ona su mu uglavnom ispunila život od preko 60 godina. Njegov prvi sonet krasio je 11 br. „Nevena“ jedinog lista za Bunjevce kako on sam veli. Neven, Sub. Novine i Danica su mo osobito prirasli srcu. Nikad ih ne zaboravlja.

Naporan rad a i poodmaklo doba odvelo je starca u mirovinu odakle je tužne noći 6 rujna u 64 godini svoga života pošao Bogu na istinu da dâ račun za svoje djelovanje u dolini suza. — Bog mu bio milostiv sudac! Slava Mladenu Barbariću i trajna uspomena među nama!

(Od 25. X. 1935. — 25. X. 1936.)

Sliku Stjepana Radića, koja se nalazi u ovogodišnjoj „Danici“, naslikao je poznati hrvatski umjetnik Joso Bužan. Radovi ovog slikara veoma su poznati ne samo u Hrvatskoj, nego i daleko izvan nje. Osobito mu se ističu slike koje predstavljaju hrvatske seljake Šestinčane (kraj Zagreba) Joso Bužan je umro prošle godine u Zagrebu. Bio je poznat kao vrlo vrijedan i darežljiv čovjek. Mnogo je putovao i bio je i u Subotici. Jednu je svoju sliku darovao hrvatskom pjevačkom društvu „Nevenu“. Nalazi se u velikoj dvorani „Hrvatskog doma“, pa ko može, neka je pogleda, jer je to jedan od najuspjelijih radova Jose Bužana.

Stogodišnjicu svoga rada proslavilo je prošle godine u Zagrebu književno društvo bogoslova „Zbor duhovne mladeži zagrebačke“. Ovo je društvo mnogo učinilo za širenje prosvjete u hrvatskom narodu. Izdalo je lijep broj nabožnih i poučnih knjiga za sve slojeve, osobito za mladež. Proslava je trajala od 21. do 24. svibnja, a za njezin uspjeh mnogo su pridonijeli naši bunjevački bogoslovi, koji studiraju u Zagrebu. Albe Vidaković je kao dirigent pjevačkog društva „Vije-

nac“, uvježbao i ravnao svim pjevačkim točkama, Albe Šokčić je sastavio povijesi „Zbora duh. mladeži“, a Aleksandar Kokić je napisao litomontažu „Sto godina vjeri i narodu“, koja se davala u hrvatskom narodnom kazalištu u Zagrebu kao glavna točka cijele proslave.

Zbirka pjesama Ante Jakšića. Proljeća 1936 izdao je naš vrijedni suradnik Ante Jakšić zbirku svojih pjesama pod naslovom „U dolini zaborava“. Knjiga je razdijeljena u pet dijelova: „O djevojci Loli“, „U dolini zaborava“, „Na putu tihom i samom“, „Glas zemlje“ i „Na obalama života“. Jakšić je seljački sin. Djetinjstvo je proveo u selu Bačkom Brijegu. Zato on razumije seljaka, pa ga svojim pjesmama prati od zore do mraka. Od ovih se ističu „Oranje“, „Molitva seljaka u rano jutro“ i „Pjesma seljaka građaninu“.

Jako su mu lijepe pjesme gdje pjeva o svojoj majci „Imam jednu dušu“ i „Da me želja mine“. Sva je hrvatska kritika dobro primila ovu zbirku našega pjesnika, pa je i uredništvo „Danice“ najtoplije preporučuje.

„Subotičke Novine“ od proslave 250. godišnjice dolaska glav-

ne grupe Hrvata Bunjevaca u Bačku izlaze opet kao tjednik. Broj pretplatnika stalno raste iz čega se vidi da je naš narod konačno shvatio važnost dobre štampe. Svaki čitatelj kalendara „Subotičke Danice“ treba postati pretplatnik tog našeg jedinog hrvatskog katoličkog i ujedno najjeftinijeg lista u Subotici.

Smotra hrvatskih seljačkih zborova bila je u Subotici 26. travnja prošle godine. Bila su zastupana skoro sva naša sela i salaši sa svojim najboljim pjevačima i igračima. Krasota je bilo pogledati šarenilo i bogatstvo naših krasnih narodnih nošnja iz Bačke. U dupkom punom subotičkom kazalištu seljački su zborovi požnjeli neočekivano velike uspjehe.

Prof. Antun Jiroušek Martinušić upravitelj „Moderne Galerije slika“ u Zagrebu, po rodu sa majčine strane Hrvat-Bunjevac, boravio je za vrijeme nezaboravne proslave 250 godišnjice našeg

dolaska u Subotici. Kao jedan od najboljih poznavalaca bunjevačke i šokačke narodne nošnje on je čitavo vrijeme, a osobito za vrijeme historiske povorke crtao narodne nošnje iz pojedinih naših mjesta i od tih slika složio poseban album što ga je onda kad se vratio u Zagreb poklonio vođi hrvatskog naroda g. Dr. Vlatku Mačeku. Vođa se veoma razveselio daru i izrazio svoje udivljenje kako nad samoj izvanredno lijepoj narodnoj nošnji Hrvata-Bunjevaca i Šokaca tako isto i nad krasnoj umjetničkoj izradbi slika prof. Jirouška Martinušića. G. profesor će za kratko vrijeme izdati zbornik svih hrvatskih narodnih nošnja gdje će obilno biti zastupana i narodna nošnja nas Hrvata-Bunjevaca i Šokaca. Zahvalni smo g. profesoru Jiroušek-Martinušiću što se tako zauzima za nas i naše kulturne tekovine. Bog će mu naplatiti trud, a narod će mu biti dovijeka haran!

Za reduše i stanarice

Gojenje pućaka vrši se u zagrađenom, po mogućnosti mračnom mjestu. Kukuruz prokuhaj, dobra je i skuhana zob i krumpir.

Oznojena svilena tkanina i šal lijepo se očisti benzinom ili sa sokom, koji se izgnječi iz oguljenog krumpira.

Mrlje od kave lako se dadu očistiti sa glicerinom. Umoči krpu u glicerin i mrlju žuljaj s njom, pa operi ju s vodom.

Kod vriže pazi, da se rod ne uništi. Ni vinova loza ne rodi, ako se dobro ne podsijeca i reže. Tako je i sa vrižom: ne ćeš imati roda, ako je ne štrojiš dobro.

Ako su djeca promukla, dobro je

dati im pečene jabuke, u kojima smo rastopili šećera.

Ako djetetu padne što u oko, treba mu kapnuti nekoliko kapi maslinova ulja u oko, pa će ono, što je palo u oko, izaći.

Torta od palačinki Ispeci po prilici 12 palačinki. Načini smjesu od naribanih oraha, šećera u prahu i naribane limunove kore pa tom smjesom namaži svaku palačinku slažući jednu na drugu. Preko svega polij preljev vanilije. Nosi vrelo na stol.

Svijetle lakovane cipele ostanu dugo vremena svijetle, ako se namažu krišškom crnog luka i zatim vunenom krpom obrišu.

Bunjevačke i šokačke narodne pjesme

— Pjevane na smotri seljačkih zborova 26. IV. 1936. u Subotici —

Iz Subotice

a) *Ej, Ker i Sentu*

Ej, Ker i Sentu daju pod arendu.
Ja ću Sentu sama arendirat,
Kudan će se dika paradirat.
Može naći lipšu od meneka,
Al miliju nikad ni do vika!

b) *Mi selu idemo*

Mi selu idemo, ljeljo,
Selo od nas biži.
Mi mu ne idemo, da ga porobimo.
Već mu mi idemo, da ga veselimo,
Ustaj carice, ljeljo, otvaraj sanduke
Pa darivaj kraljice,
Kralja i kraljicu, bana i banicu

c) *Loptala se Ana*

Loptala se Ana, ljeljo, zlaćanom jabukom,
Kečili joj momci gore nad oblance.
Oj oblaci đaci, vratite mi moju
zlaćanu jabuku
Došli su mi gosti od radosti,
Ti Ivini momci, ljeljo,
Piju vino s lonci,
A sam Ive glavom. ljeljo,
Pije vino s tavom.

Tambur bio tamburdžija Ivo

(pjesma iz Bača)

Tambur bio tamburdžija Ivo,
Tambur mu se na daleko čuje,
To dočule Turkinje, divojke.
„Da znaš Ivo, s čeg ćeš poginuti
zlatu, joj?!
S tamburanja i ašikovanja!“

Alaj volim u kolu igrati

(pjesma iz Bačkog Brega)

Alaj volim u kolu igrati,
Kad me dika za igralo lati!
Oči moje na vrh glave stojte,
Oca nemam, majke se ne bojte.
Srce moje nožem ću te bosti,
Još ti nedam život u žalosti.
Alaj volim curo oči tvoje,
Ma da nisu šarene ko moje.
Imam diku, ime mu je Ive,
Gini diko, imaš i za kime,
Ti se nisi volio ma skime.

Evo vako, to je lako

(pjesma iz Lemeša—Svet Miletic)

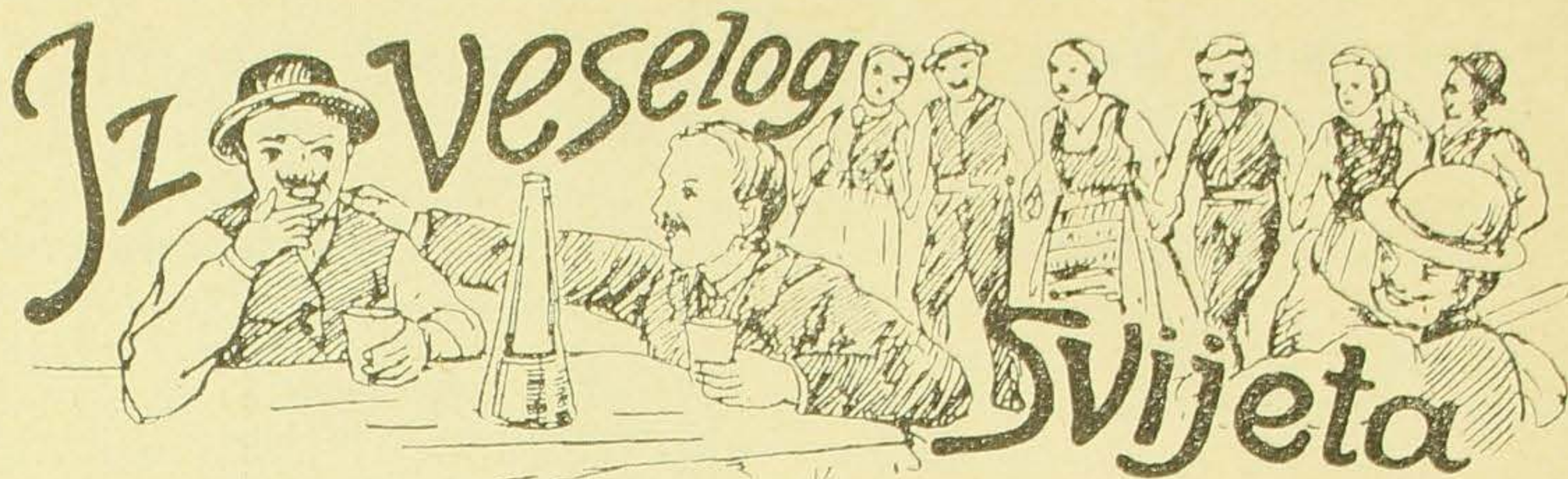
Evo vako, to je lako,
Da je lako, to bi svako.
A ja mogu, hvala Bogu,
Baš i sad ću i sutra ću.
Derite se čizme moje,
Još kod kuće imam troje,
Al' ni jedne nisu moje,
Već komšije krivošije.
Ja sam mala kogod patka,
Al' sam mome diki slatka,
Ja sam mala kopačica,
Velika sam igračica.
Dika stoji baš ko ždral,
Hoću za njeg' da s' udam.

Gosti moji, gosti

(pjesma iz Bača)

Gosti moji gosti, dobro ste mi došli.
Vi ste jeli, pili i veseli bili.
Šukajte se, otkale ste došli.

SMRZLE UŠI,

Neki nezaposleni fićfirić iz grada pošao u službu kod jednog salašara. Jednog zimskog jutra salašar mu naredi, da upregne konja. U polu tami momak se namjerio na kravu. No nikako da joj navuče am na vrat

— Gdje si već s otim konjem?
— poviče zlovoljno seljak.

— Ne mogu mu navući am preko ušiju, jer su mu se smrznule, — javi se fićfirić iz staje.

PRIKLADNA ŽENA.

A: Čujem da se kaniš ženiti.

B: Da. Samo se ne mogu odlučiti, koju da uzmem!

A: Lako za to. Ja imam jednu znanicu, koja bi bila kao stvorena za tebe.

B: Kako to?

A: Prvo bogata je, a drugo posve je nijema.

DVA BRATA.

Seljak goni magarca u grad. Na putu počne magarac revati. Dva putnika tu se htjeli sa seljakom narugati te rekoše: „Ti ništa ne čuješ a tako te glasno zove!“

Seljak: „Ne zove on mene, nego kliče od veselja, što je ugledao svoja dva brata.“

POGOĐEN.

Žena: Slušaj, dragi, naš Ivica, što više raste, to sve više postaje tebi sličan.

Muž: A kakovu je to svinjariju opet načinio?

KRIVO SVATIO.

Liječnik: „Vi ne ćete postati stari, ako se ne odučite pića!“

Bolesnik: „Pa to i ja uvijek govorim. Dobra kapljica čovjeka samo pomladuje!“

KOD LIJEČNIKA.

Liječnik: „Tja! Nema druge, morat ćete se podvrći operaciji.“

Bolesnik: „A koliko će stajati ta operacija, gospodine doktore?“

Liječnik: Pet stotina dinara.

Bolesnik: „A hoće li operacija biti i opasna?“

Liječnik: „Što vam pada na pamet? Opasna operacija, pa za ciglih petsto dinara?“

SVADBENO PUTOVANJE

Sastala se dva stara prijatelja u nekom gradu.

„Otkuda ti tu, Nikola?“ upita prvi drugoga.

„Pa eto na svadbenom putovanju,“ odgovori Nikola.

„Pa gdje ti je gospođa?“

„Ostala je kod kuće. Znaš, kriza je, pa ne možemo oboje u isto vrijeme od kuće. Bio bi prevelik trošak . . .“

VID I UŠI.

Učitelj: „Ranko, čemu trebamo uši?“

Ranko: „Da bolje vidimo.“

Učitelj: „Ti bedak! Kako to?“

Ranko: „Da nemamo uši, za što bi onda zapeli očale?“

JEDNOSTAVNO.

Žena: (svome mužu, koji se u tri sata izjutra vraća kući): „Grga, pa to je strašno! Ti se sada gotovo uvijek vraćaš kući, kad već pijevac zapjeva. Tako to dalje ne može ići!“

Muž: „No, tu se bar lako daje pomoći: zakolji jednostavno tu bezobraznu živinu!“

ČUDNA UMORNOST.

Luka; „E, moj dragi! Jučer smo svi radili toliko, da smo sve padali od umora.“

Blaž: „A što ste to radili?“

Luka: „Pretakali smo vino.“

BRIGA ZA BUDUĆNOST.

U ljekarnu uđe neki mališ i upita:

„Molim vas imate li kakvo sredstvo protiv boli?“

Ljekar: „Kakone! A što te boli?“

Mališ: „Sad još ništa. Ali kad tata dođe kući i vidi moju školsku svjedodžbu . . .“

NADMETANJE.

Tonček: „Moj tata ide sada ljeti uvijek bez šešira.“

Julček: „To nije ništa! Moj ide i bez kose . . .“

POSLUŠNOST.

„A da li ti sinko, svoju mamu i slušaš?“

„I tekako! I ja i tata“

NA ISPITU.

Kateheta: „Ded mi ti, Ivica, rastumači riječi, kojima je Gospod kaznio prve ljude, kad ih je istjerao iz raja, rekavši im: „U znoju lica svoga jesti će te kruh svoj, vi i potomci vaši!“

Ivica: „Je! Moramo dakle jesti kruh tako dugo, dok se ne počnemo znojiti.“

U KUHINJU.

Gospodja: „Jeste li već očistila ribu, Micika?“

Micika: „Čistiti ribu? Čemu, milostiva? Otjeli svoj život provela je u vodi, pa je valjda dosta čista!“

Nešto o postupku s ranama i čirovima! Liječenje rana je jedan od najstarijih sastavnih djelova liječničke znanosti. Prije nego su čarobnjaci i svećenici davno izumrlih naroda pokušavali lječiti bolesti ča anjem i zaklinjanjem, cvala je kirurgija, a s njom u vezi i ranarstvo. Od pradavnih vremena bilo je i ljudi, koji su zalazili u tajne prirode, pa su iz biljaka pripremali lijekove, koji su kod ranarstva čudotvorno djelovali, a izbjegli su štetnom djelovanju, koje kemijski preparati prouzrokuju, ako ih laici upotrebljavaju. U prvom redu ovih lijekova za liječenje rana stoji „Centifolija mast za rane“ koju kroz dugi niz godina proizvodi ljekarna THIERRY. Ova mast zaprečuje upaljenje, a djeluje i antiseptički. Njome se postizava ublaženje boli, a ima i čišćujuće i osvežujuće djelovanje. Ovo izkušano i poznato sredstvo nebi smjelo manjkati ni u jednoj kući, tim više, što se ta mast nikada ne kvvari, nego postaje tim bolja, što je starija. 4 lončića Thierry-eve Centifolijske masti stoje sa omotom i poštarinom Dinara 48 —

Naručite istu izravno iz: Ljekarne Andjelu Čuvaru, Adolf-a pl. Thierry-a nasljed. PREGRADA br. 41. (via Zagreb) Savska Banovina, Jugoslavija.

DJECA MEĐU SOBOM

Jurek: „Imaš li ti, Ivica, brata?“

Ivica: „Nemam! . . .“

„A imaš li sestru?“

„Ne! . . .“

„Pa s kim se onda tučeš sada, kad su ferije?“

OPĆENITO.

Sudac: „Dakle optužen Vas je nazvao volom?“

Tužitelj: „To baš nije. Izrazio se više općenito.“

Sudac: „Onda što vam je rekao?“

Tužitelj: „Rekao je, da sam marva!“

U ČEMU JE RAZLIKA.

Liječnik: „Za Boga miloga, čovječe! Pa vi pijete rakiju kao vodu!“

Pacijent: „Varate se, gospodine doktore! To-liko vode ja ne bih nikada mogao ispiti!“

TEKUĆINA KOJA NE MRZNE.

Učitelj: „Tko mi zna reći tekućinu koja ne mrzne?“

Učenik: „Vruća voda, gospodine učitelju.“

BRATSKA LJUBAV.

Majka: „Jesi li dao sestri dio kajsije?“

Ivica: „Da, mamice, i to bolji dio.“

Majka: „Bolji dio?“

Ivica: „Dao sam joj sjemenku, da posadi drvo!“

SAVJET.

Žena nakon desetgodišnjeg braka: „Naskoro ću uzeti satove iz pjevanja. Što misliš gdje bi bilo najbolje da učim?“

Muš: „U pustinji.“

PREVEJANAC.

Učenik: „Gospodine učitelju, da li je čovjek kažnjiv za nešto, čega nije napravio?“

Učitelj: „Nikako ne, dragi Ivica, to se ne smije dogoditi!“

Učenik: „Jami sam napravio računске zadatke!“

POZNA SE.

„Po čem poznate, da je ovo pseće prije bilo vlasništvo jedne dame?“

„Jer se pred svakim izlogom zaustavi.“

NESPORAZUM.

Liječnik: „Za neko vrijeme ne smijete glavom ništa raditi!“

„Kako ću onda živjeti?“

„Kako? Ta niste valjda učenjaci?“

„Ne, nego brijač i vlasuljar.“

U ERI PROSJAČENJA.

Redar: „Vi ste tu prosjačili, vi ste uapšen! Naprijed, sa mnom!“

Prosjak: „Odmah, gospodine! Samo da vidim broj, što ga ova kuća ima.“

Redar: „A što se vas tiče kuće broj?“

Prosjak: „O tiče me se i te kako! Jer ja ipak moram znati, gdje sam prestao i gdje treba opet da nastavim, pa da jednim te istim ljudima dvaput ne dosađujem!“

U KUHINJI MENZE.

Gazdarica: (kuharici) „Kosti ćemo dati novome abonentu, on je student anatomije.“

Nešto o postanku žgaravice i različitih bolesti želuca!

Obično se ne polaže na žgaravicu, kao na posve nevidnu stvar nikakova pažnja, pa se zato ona ni ne lječi. Ali time se često stvara podloga za čirove u želucu. Danas se znade, da se želudac indispozicijom grčevito stisne i napuni sa želučanom kiselinom, koja ne može izaći. Istodobno manjka alkalična pljuvačka, čija je zadaća, da poništi djelovanje kiseline. Ako se protiv toga ništa ne poduzme, tada podraži kiselina stijenku želuca i na takom mjestu mogu stalnim podražanjem nastati čirovi, koji kasnije lako prijeđu u rak. Interesantno je, da nekoji domaći stari lijekovi, koji se sastoje od u alkoholu otopljenih smola i biljenih stvari dobro djeluju. Tako je opaženo da THIERRY-BALZAM pravovremeno uzet povećava izlučivanje pljuvačke, te time oslabljuje djelovanje kiseline, a s druge strane da s tekućim sadržajem želuca stvara emulziju koja stijenku želuca presvuće tankim slojem otpornim protiv štetnog djelovanja kiseline. Omogućuje i otjecanje voda. Pravi THIERRY-BALZAM sa zakonom zaštićenom markom „zelena opatica“ postizava u više slučajeva najbolje uspjehe. 1 karton sa 6 boćica stoji sa omotom i poštarinom Dinara 60.—

Naručite istoga izravno iz:

Ljekarne Andjelu Čuvaru, Adolf-a pl. Thierry-a nasljed. PREGRADA br. 41. (via Zagreb)
Savska Banovina, Jugoslavija

KNJIŽARA KREČI

Subotica, Jelačićeva ul. 10.

Ima na skladištu:

molitvenika, krunica, medaljica, raspela, sv. sličica, itd.

Uvezuje knjige, niže i popravija očenaše.

Glavna prodaja kalendara
„SUBOTIČKE DANICE“

Najbolje i najjeftinije

kolonjske vode, kremovi,
puderi i frizerske potreb-
štine dobiju se u parfumeriji

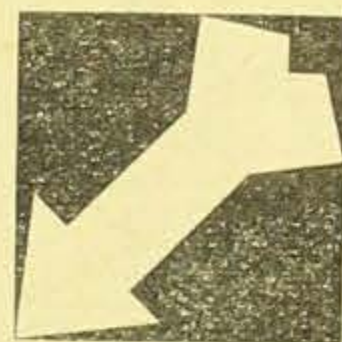
„NORA“

SUBOTICA

Z R I N J S K I T R G 2.

PRIJE NEGO KUPITE

radio aparat
uvjerite se da je

„STANDARD“

radio najbolji.

VELIK IZBOR ELEKTRIČNIH LUSTERA

k o d f i r m e

Mehanik

Subotica, Strosmajerova ul. 8.

Sajmovi-vašari u Jugoslaviji

(Na području novosadske Trg.-Indust. i Zanatske Komore)
Po najnovijem propisu.

- A**da 19 mart 10 aug. i 25 okt.
Apatin 1 maj 1 okt.
B. Palanka 30 mart. i 1 i 2 maj.
 30 jul. 1 i 2 okt.
B. Topola 18 apr. 13 jula 20
 aug. i 4 okt.
B. Brestovac 1 nedjelje mjeseca
 maja svake godine
B. Petrovac 11 mart. 13 maj.
 26 aug 11 nov.
B. Gradište 22 maj 20 aug.
B. Petrovoselo 8 maj. 30 aug.
 i 1 nov.
Bač 21 maj. 8 sept.
Bajmok 24 maj 17 aug. i 11 nov.
Bezdan 15 mart. 16 jun. 29 sept.
 i 19 nov.
Budisava 15 juli.
Crvenka ponedj. poslije 26 aug.
 svake godine.
Čantavir 2 febr. 1 maj. 24 sept.
Čerević 20 jula.
Čurug 4 mart. 1 jun. 6 okt.
Desp sv Ivan 23 mart 5 jul 18 okt.
Erdevik 7 apr. 7 jula 27 sept. 27 okt.
Feketić 15 maj. 15 aug. 31 okt
Gložan 25 maja 15 okt.
Golubinci 20 maj 6 sept.
Gornji Kovilj 7 apr. 7 jun. 21 sept.
Gospođinci 25 aug.
Horgoš 12 mart 23 jun. 11 okt.
Ilok 24 apr. 13 jun. 2 aug. 23
 okt 25 nov.
Irig 2 dana pred Teodorovu su-
 botu 2 dana pred pravoslavne
 Duhove na dan 26 aug.
Kucura 2 okt
Kula u sub pred 29 apr. u sub.
 pred 24 jun. u sub. pred 6 aug.
 u sub. pred 15 okt.
Mali Idoš 23 maj 5 sept.
Martonoš 8 jun. 12 sept.
Mol 30 maj. 30 sept.
Novi Sad 22 i 23 mart. 10 i 11
 maj. 9 i 10 aug. 11 i 12 okt.
N. Sivac 3 apr 10 jun. 23 sept.
N. Vrbas 28 mart. 12 sept
Odžaci 6 apr. 11 jun. 28 sept.
Pačir 6 maj. 18 sept.
Pašićevo 19 jul. 27 okt
Pivnice nedj. posle 20 apr. i u
 nedj posle 22 okt.
Ruski Krstur u ponedj posle 14
 juna svake god.
Sekć 17 jun 27 sept
Senta 26 mart 22 jun. 17 aug.
 19 nov.
Sombor 25 mart 30 maj. 28 aug
 25 nov.
Subotica 24 febr. 16 maj. 8 sept.
 28 okt. ako datum ne pada u
 nedjelju, onda pred datum u
 nedj biva sajam i 29 jun na
 datum
Srbobran 12 mart. 28 jul. 20 sept.
 10 nov.
Srem. Karlovci 2, 3 i 4 dec. sva-
 ke godine.
Stanišić 12 apr. 4 okt.
Stara Kanjiža 1 mart. 24 maj.
 30 aug. 8 nov.
St. Moravica 19 mart. 29 jun.
 2 nov.
St. Pazova 31 jul. 30 okt.
St. Bečej 8 apr. 5 jul. 17 okt.
St. Futog 29 mart 16 aug. 1 nov.
St. Vrbas 18 jun 6 aug. 22 okt.
Sv. Miletić 7 maj. 20 okt
Šaj sv. Ivan 10 mart. 10 jun.
Temerin 5 maj 4 sept.
Titel 6 apr. 22 aug. 20 okt.
Torža u nedj. posrije 2 okt.
Tovariševo 1 apr. 13 okt
Turija 22 apr. 13 aug 25 okt.
Žabalj 15 apr. 20 jun 29 sept.
 15 nov.

(U ostalim mjestima bivše
Vojvodine.)

Alibunar (Banat) 15 mart 15 maj.
15 aug. 15 okt.
Banatsko Arandelovo 4 okt.
Banatski Gaj 1 maj. i 7 nov.
Banatsko Novoselo pred pravosl.
Đurđevo i prav. Preobraženje
u subotu.
Bašaid (Banat) 27—28 febr. 9—10
maj. 11 i 12 sept.
Bavanište 28 febr. 20 nov.
Begej sv. Đurađ 15 apr. 15 jun.
20 sept. pred dat u nedj.
Bela Crkva 5—6 mart. 21 jun.
18—19 aug. i 18—19 okt.
Beli Manastir 10 jan. 25 febr. 10
apr. 30 jun. 20 aug. 15 okt.
pred dat. u ponedj.
Beodra 6 maja, 6 sept. 1 nov.
Boka (Banat) 25—26 mart. 9—10
sept. 1—2 nov.
Branjina 2 mart. 17 apr. 14 sept.
i 14 dec
Branjin-Vrh 2 febr. 8 jun. 5 avg.
15 nov.
Crepaja 4 apr. i 8 sept.
Crna Bara 15 febr. 15 apr. i
15 okt.
Čenej 24 maj. 20 aug. 22 okt.
Čoka 12 jan. 3 apr. 22 maj. 29
septembra.
Darda 27 mart. 18 maj. 24 aug.
2 nov.
Debeljača iza 18 mart. i pred 15
nov. u petak i sub.
Deliblato 4—6 aprila i 8—10
septembra.
Dobrica 6 maj. 1—2 sept.
Draž 25 jan. 25 apr. 26 aug. i
2 nov.

Gudurica (Banat) maj. i okt. u
prvi utorak.
Hajdučica u nedj. između 20 i
31 aug.
Ilandža mart. jun. sept. i nov. u
zadnju subotu.
Itebej (Stari i novi) 24 apr. i
16 okt.
Jarkovac 4 apr. 21 jun. 19 aug.
i 25 okt.
Jaša Tomić 25 mart. 29 jun. 30
aug. 26 okt.
Karanac 25 mart. i 10 okt.
Kneževi Vinogradi 24 jan. 4 maj.
15 aug. 25 nov.
Konak 20 mart. 21 jun. 20 sept.
Kovačica 1—2 apr. 1—2 okt.
Kovin 17 mart. 4 maj. 6 sept.
Kumane 17 apr. 30 jul. i 28 sept.
Lug nedj. 24 apr. u ponedj. i prvog
ponedj. okt.
Margitica treći dan Duhova i 8 nov.
Mariolana 15 mart. 15 jun. 15
sept. 15 nov.
Melenci 6 juna, 27 augusta, 7
novembra.
Mokrin 13 febr. 20 maj. 26 aug.
pred dat. u četvrt. sub i nedj.
Mramorak 29--31 mart. 28--29 aug.
Ninčićevo 16 maj. 16 sept.
Nova Kanjiža 29 apr. 1 aug i 1 nov.
Novi Bečej 25 mart. 17 aug. 30 kt.
Novoselo 16 maj. 20 aug.
Omoljica 18 aug.
Padina prvog četvrtka apr. i okt.
Pančevo u četvrtak pred 22 apr.
9 jul. 18 sept.
Perlez pred 15 mart. 27 jun. i 2
nov. u sub. i nedj.
Potiski sv. Nikola 1 apr. i 1 okt.
Samos 15 maj. 13 okt.
Sarča 15 mart. 15 sept.

Krepke, zdrave, krasne,
Spređa, straga, masne

postaju Vaše svinje, ako upotrebljavate „Pravi Bački prašak za svinje“, Sada ima-
de uslijed „VITALIN“ postupka 3-struko jače djelovanje! Upućujemo na oglas
100-godišnje ljekarne Gebauer, Bač, koji se nalazi u oglasnom dijelu ovog kalendara.

Sečanj 22 apr. 12 jun. i 18 oktobra.
Skorenovac 1 juna i 28 sept.
Srpska Crnja 30 mart. 20 jul 8
 okt. i 1 dec.
Suza 21 febr. 23 maj. 12 sept. i
 12 dec.
Šupljaja 5 apr. i 6 sept.
Uljma 1 mart. 15 maj. 15 aug. i
 15 dec.
Vel. Bečkerek 1 mart. 10 apr. 25
 maj. 17 aug. 12 okt. 23 nov.
Vel. Kikinda 25 febr. 24 apr. 24
 jun. 20 sept. i 1 dec.
Vel. i Mal. Torak 25 mart. 5 jul.
 10 sept.
Vranjevo 13 maj. 13 jul. 30 okt.
Vršac po srpsk. kalen. pred sv.
 Savu, Cvjetnicu, sv. Iliju i sv.
 Luku u četvrtak.
Zmajevac 14 febr. 4 apr. 6 jul.
 26 okt.

(U Hrvatskoj i Slavoniji.)

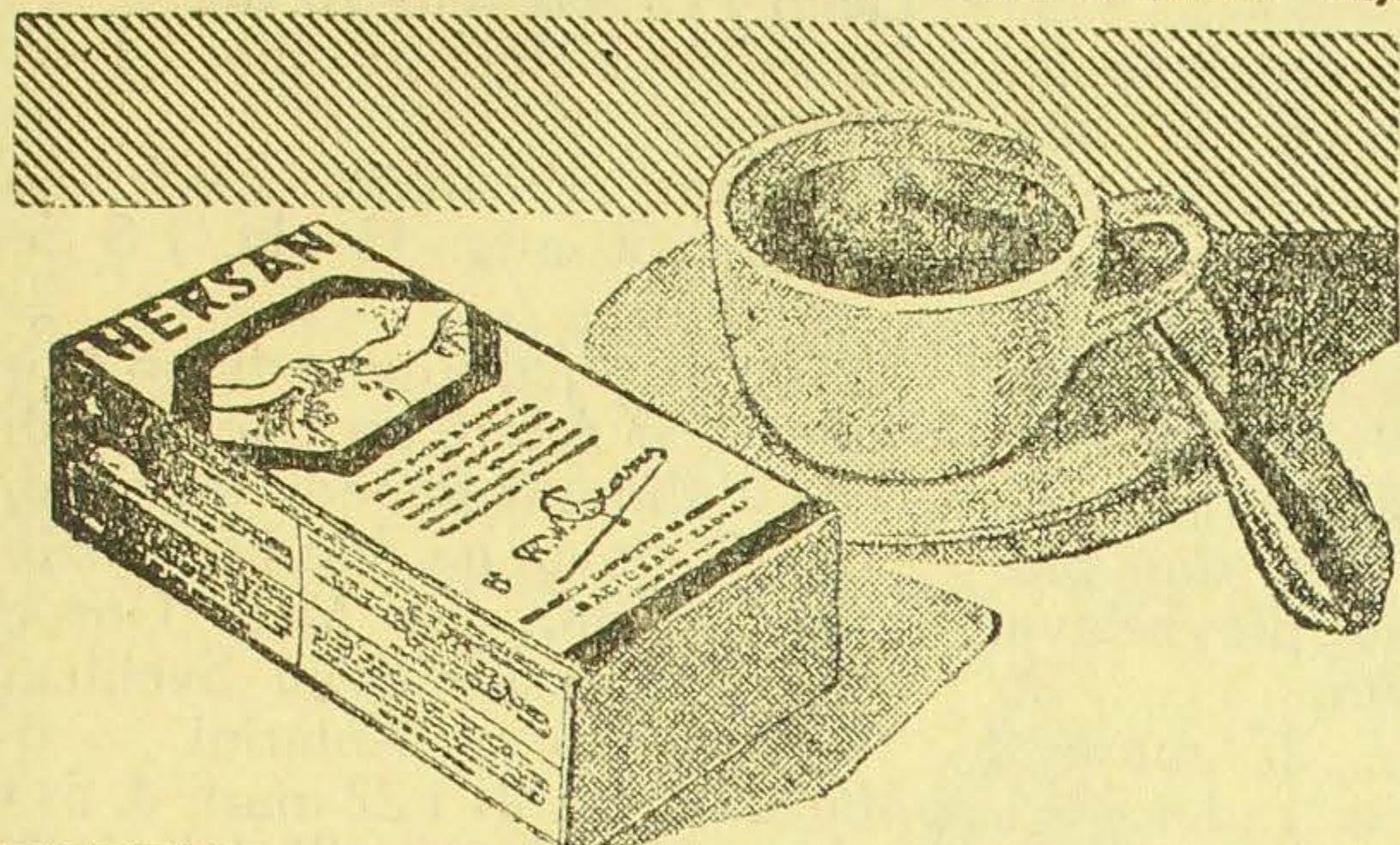
Andrijevi 5 maj. 28 aug.
Babina greda 21 apr. i 7 aug.
Bapska-Novak 20 apr. prvi i tre-
 ći dan po Tijelovu, 6, 7 i 8 sept.
Bakar 13 do 15 jul. i 30 nov.
Bizovac 10 jan. 19. mart. 1 jun.
 i 20 sept.
Bjelovar 17 apr. 19 maj. 17 sept.
 20 okt.
Bosiljevo 19 mart. utorak po Us-
 krsu, utorak po Spasovu, po-
 nedjeljak po Vidovu, 26 jul.
 24 aug. 14 sept. i 15 okt.
Brod-Moravice 25 mart. 10 maj.
 16 aug. 15 nov marveni.

Brod na Kupi 19 mart. i 23 apr.
Brod na Savi tri dana pred pra-
 vosl. Blagovijest, tri dana pred
 Sv. Trojstvo, tri dana pred Por-
 ciunkulu, 22 nov. marveni.
Brod na Sulti 24 febr. 22 mart.
 19 apr. 17 maj 25 jun. 13 jul.
 24 aug. 14 sept. i 30 nov.
Bršadin 10 apr. 18 jula i 21 nov.
Cernik godišnji na dan sv. Li-
 narte, prva nedjelja po rim.
 kat. Spasovu, 29 jun. i 6 nov.
Crikvenica 15 jan. 15 aug. i prvu
 nedj. po Uskrsu.
Čazma 8 mart. 20 apr. 23 jul. 3
 aug. prvoga ponedjeljka poslije
 sv. Triju Kralja, prvog utorka
 po Duhovima, prvog ponedjelj-
 ka po sv. Kati, 23 okt.
Čepin 8 apr. na drugi dan Du-
 hova 9 sept. i 11 novembra
 marveni.
Dalj 14 febr. 5 maj. 30 okt.
Daruvar u subotu pred pravosl.
 Bijelu nedjelj. 1 apr. u subotu
 po pravosl. Spasovu, 27 juna
 26 jul. 11 aug. u ponedj. po
 rimo kat. Maloj Gospi, 31 okt.
Donja Stubica u sub. pred Po-
 kladama, u sub. pred prvom
 kvatrenom nedj. u sub. pred
 Cvjetnicom, u sub. pred dru-
 gom kvatrenom nedjeljom, na
 dan poslije Petrova. na dan sv.
 Lovrinca, u sub. pred anđeo-
 skom nedjeljom, u sub. pred
 trećom kvatrenom nedjeljom,
 u sub. pred sv. Terezijom, u sub.

Vaš život možete si ljepše i bogatije udesiti, ako svirate na jednom glazbalu. To i nije tako teško, kao što to neki misle. Svjetsko poznata firma glazbenih instrumenata Meinel & Herold daje svakom kupcu besplatno jednu laku razumljivu poučnu knjižicu, po kojoj i svako bijete bez poteškoće može da nauči svirati na svakom glazbalu. Važno je ali, da se kupuju samo zaista dobra glazbala čistog i punog zvuka, jer samo dobro glazbalo daje dobru glazbu. Zahtjevajte stoga besplatno lijepo ilustrovani katalog firme Meinel & Herold dr. s. o. j., skladište tvornice glazbala, Maribor br. 251. U istom nalazite glazbala zaista dobre kvalitete, a uz to veoma jeftino, jer kupujete direktno od tvornice odnosno tvorničkog skladišta. Glazbala su najmiliji dar za odrasle i djecu.

ZDRAVLJE pomoću ljekovitih svojstava bilja upotrebom „HERSAN ČAJA“ mješavine naročitih ljekovitih biljki po propisu Doktora R. W. Pearsona, šefa liječnika u Bengaliji (Engl. Indija).

HERSAN ČAJ

crevnih oboljenja, haemorrhoida, općenitom i pre naglom debljanju, te proti žgaravici. — „Hersan čaj“ dobiva se u svim apotekama. Poučnu knjižicu i uzorak šalje Vam badava:

„RADIOSAN“ Zagreb, Dukljaniova ul. 1.

Reg. S. br. 14.001 1935.

pred adventskom nedj. u sub.
pred četvrtom kvatranom nedj.
Donji Miholjac tri dana prije sv.
Valenta, tri dana prije Cvjetne
nedjelje. Četvrtak onoga tje-
dna, u kojoj pada dan sv. Kili-
jana, tri dana prije sv. Mihajla,
t. j. 26 sept. marveni sajmovi.
Dakovo 20, 21 i 22 jan. 24 jul.
26, 27 i 28 okt.
Erdevik 7, 8 i 9 april. 7 i 8 jun.
27, 28 i 29 sept. 27 i 28 okt.
Feričanci 18 i 19 mart. 5 dana
prije Duhova, na duhovsku ne-
djelju, 19 aug. prva nedj. iza
sv. Stjepana kralja, 27 okt. 1 nov.
Garešnica 3 jul. na trojački rim.
kat. utorak, u ponedjeljak po
anđeoskoj nedjelji, 28 okt.
Golubinci 20 maj. 6 sept. i 23 okt.

Grubišnopolje 20 mart. 4 okt.
osmi dan po rim. kat. Spasovu,
10 apr. i na dan poslije Imena
Marijina u sept. 16 dec. marveni.
Ilok 20 apr. 13 jun. 2 aug. 23 okt.
Indjija 16 febr. 22, 23 i 24 apr.
1, 2 i 3 jun. 19 aug. 26 27 i
28 sept. 17, 18 i 19 dec.
Irig dva dana prije pravosl. Teo-
dora, u petak prije pravosl.
Duhova, 26, 27 i 28 aug.
Ivanić-Grad 7 jan. 15 febr. 12
mart. 24 apr. 15 maj. 30 jun.
12 jul. 29 aug. 22 sept. 4 okt.
6 nov. i 21 dec. Ako sajam
pada u nedjelju ili na državni
blagdan, onda se drži slije-
deći dan.
Ivankovo 14 febr. 10 jun. 14 sept.
i 11 nov.

Progulji si život. O tom predmetu izašla je vrlo zanimiva ručna knjižica, koju čitatelji dobiju posve besplatno, ako ju poštanskom karticom traže od pošt. sabirnog mjesta Ernst Pasternack, Berlin SO, Michaelkirchplatz 13. Abt. III, 21. Na drugom mjestu može se uostalom u ovom kalendaru opširnije čitati o tomu.

- Jasenovački Jablanac* 2 augusta, robom.
- Jastrebarsko* 7 jan. utorak poslije Duhova, ponedjeljak po Škapularu, 9 sept. i 7 dec.
- Karlovac* na Miholjice, na Vidovo, 15 jun. na Jakovo 25 jul. na Miholje, 29 sept. na Tomi-
nje 21 dec.
- Klenak* drugi i treći dan pravosl. Uskrsa, drugi i treći dan pravosl. Duhova, na pravoslavni Petrov dan 12 jun.
- Koprivnica* 3 febr. 27 mart. 4 maj. 2 jul. 28 okt. 7 dec.
- Kostajnica* 19 mart. 26 jul. 21 sept. i 21 nov.
- Krapina* 3 febr. 19 mart. 15 i 16 maj. 27 jun. ponedj. po Škapularu, ponedj. po Preobraženju, ponedj. po Imenu Marije, na Miholje, na Martinje, na Nikolinje.
- Križevci* 20 jan. 14 febr. u ponedj. po Cvjetnici, 3 maj. trojački utorak, 27 jun. 18 jul. 2 aug. 28 aug. 14 sept. 18 okt. 11 nov. i ponedj. prije Božića.
- Kukujevi* dva dana prije svetog Trojstva i na sv. Trojstvo, 20 jul. 16 okt.
- Kutina* 4 maj. prvu srijedu po sv. Petru i Pavlu, i prvu srijedu po sv. Klari.
- Laćarak* 24 i 25 jul.
- Lepoglava* 26 mart. 14 okt.
- Ličko Petrovo selo* 13 jul.
- Lipik-Buč* 2 febr. 6 maj. 4 oktobra.
- Lipovljani* 19 mart. 25 aprila. 8 jun. 30 aug. 15 okt. i 8 decembra.
- Marija Bistrica* u ponedj. po Đurđevu, u četvrt. po bijeloj nedj. na duhovski ponedj. u ponedj. po Tijelovu, na dan lica Božjega, na dan iza Male Gospe, na dan poslije Sviju Svetih, u ponedj. po sv. Katarini.
- Mitrovica* 20, 21 i 22 mart. 4, 5, 6 maj. 26, 27 jun. 31 jul. 1 i 2 aug. 19, 20 i 21 sept. 29, 30 i 31 okt.
- Morović* 5 i 6 jul. 13, 14 i 15 aug.
- Našice* 5 i 10 mart. 8 i 13 jun. 10 i 15 aug. 25 i 30 nov.
- Nova Gradiška* 25 mart. 21 aug. 1 nov. na pravosl. Duhove.
- Novi Slankamen* 17, 18 i 19 mart. 16, 17 i 18 okt.
- Novska* 20 jan. 25 mart. 15 jun. 28 okt.
- Nuštar* 29 jan. 11 mart. 19 apr. u četvrt. prije rim kat. Duhova, 23 jul. 24 aug. i 4 nov.
- Osijek* 16 i 17 jan. 22, 23 apr. 31 maj. i 1 jun. 18 i 19 jul. 1 i 17 okt. 23 i 24 nov.
- Pakrac* 2 jan. drugi dan pravosl. Duhova, 2 aug. i 21 sept.

Veliki svjetski uspjeh Planinka čaja, kojega tisuće bolesnika u inostranstvu upotrebljavaju, treba svesti na njegovo ljekovito svojstvo. Ljekovito bilje, iz kojeg je Planinka čaj sastavljen, najvećim se dijelom bere u jugoslavenskim planinama i to u vrijeme, kada su djelatni biljni sastojci u biljkama u najvećoj mjeri prisutni. Kod kojih se bolesti pokazao Planinka čaj Mr. Bahovec ljekovitim? Kod oboljenja želuca, bolesti jetara i žuči, oboljenja i tromosti crijeva, hemoroida, pretilosti (ugojenosti), bubrežnih bolesti, reumatizma, gihta i išijasa, kod glavobolje i migrene, kod ženskih bolesti tegoba za vrijeme menstruacije, tegoba u godinama mijene, kod zakrećenja žila (arterioskleroze), te kod kožnih bolesti. Da bi se postiglo redoviti rad probave, zatim da bi se izlučili i odstranili otrovi iz tijela preporuča se i za zdrave osobe, da poduzmu po jednu kuru od 6—12 tjedna sa Planinka čajem. Bolje i otpornije zdravlje, svježiji izgled, snaga i volja za život postižu se pomoću Planinka kure. Tražite u apotekama izričito „Planinka“ čaj Bahovec. Veliki paket Din. 20.-, polovični Din. 12.-, pokušni omot Din. 3.- Reg. S. 529—36.

KAKO MOŽETE BITI LIJEPI I KAKO MOŽETE SAČUVATI VAŠU LJEPOTU?

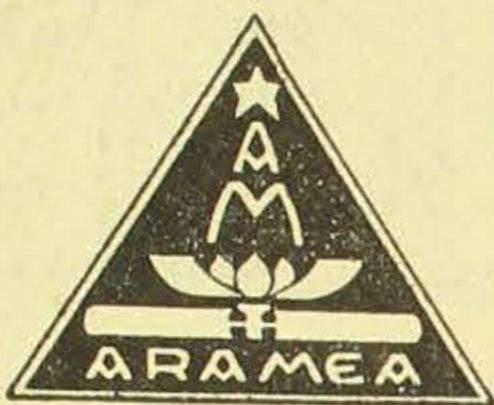
Naći će te savjet i tačne upute o tome u kozmetičnom savjetodavcu i uputstvima koji je pripakovan

ARAMEA Bijeli Jorgovan Kremu

ARAMEA Bijeli Jorgovan Sapunu

ARAMEA Bijeli Jorgovan Puderu

Odlično djelovanje garantuje isključivo ovaj zaštitni znak

sa kojim znakom označena je svaka originalna kutija.

Glavno stovarište:

Apoteka kod ZMIJE SOMBOR.

Petrinja na Veliki Petak, na petak poslije Tijelova, 10 aug. i 21 dec.

Podravska Moslavina 10 jan. 1 mart. tri dana prije Male Gospe, i 18 okt. marveni.

Požegu u jan, 8 dana pred Antunovo u koliko je taj dan. nedj. onda u ponedj. u ponedj. pred Cvjetnicu, u ponedj. pred Duhove, 8 dana pred sv. Lovrinca u augustu, u koliko je taj dan nedj. onda u ponedj. 8 dana pred Tereziju u koliko je taj dan nedj. onda u ponedj. sve marveni.

Ruma 12 febr. 23 aprila, 11 jun. na pravosl. Petrov dan, 10 jul. 10 okt. 19 nov.

Samobor 14 febr. 19 mart. na Veliki Petak, 22 maj. 28 jul. 10 aug. 21 dec.

Sesvete 11 mart. 25 maj. 22 jul. i 2 nov.

Sisak 3 maj. na Spasovo, 14 sept. 19 nov.

Slatina 18 i 19 mart. 9 jul. 31 aug. 16 dec. marvom.

Stara Gradiška 16 augusta 29 septembra.

Stara Pazova 31 jula, 30 okt.

Stari Mikanovci 1 apr. 9 febr. 20 maj. 21 sept. marveni.

Stari Slankamen 27, 28 i 29 jun.

Staro Topolje 30 jun. marveni.
Sv. Ivan Zelina 26 mart. na Vel. Četvrt. dan po Spasovu, dan po Tijelovu, 25 juna, 27 jula,

Ure, zlatne i srebrne predmete najbolje kupujete, ako od stare stručne firme H. Suttner, Ljubljana br. 91 zatražite ilustrirani katalog, koji Vam se šalje potpuno besplatno.

○
Dobija se u svima apotekama, drogerijama i mješovitim trgovinama.
 ○

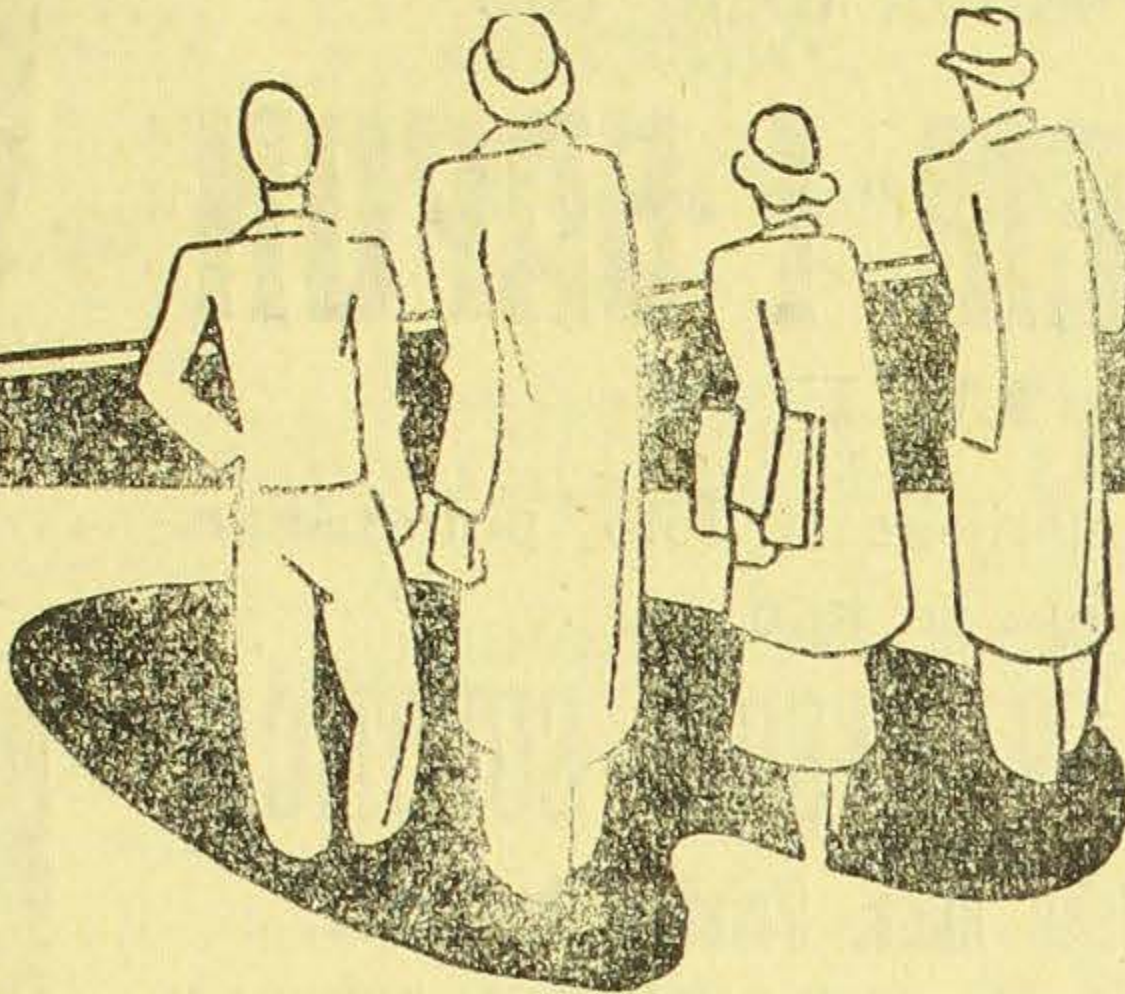
Prospekt o PENTA ekstraktima francuske vinovnice i o raznim preparatima za masažu na zahtjev besplatno šalje glavno stovarište:

APOTEKA kod ZMIJE SOMBOR

- 14 augusta, 7 septembra i 20 novembra.
- Sveti Ivan Žabno** 11 jan. 8 febr. 1 mart. 15 apr. 16 maj 24 jun. 6 jul. 25 aug. 23 sept. 11 okt. 22 nov. 30 dec. Ako je koji od tih dana nedj. sajam se drži u ponedj.
- Šid** 10, 11 i 12 febr. 17, 18 i 19 mart. 30 i 31 okt. 1 nov. 10 11, 12 i 13 dec.
- Širokopolje** 12 marta, 28 septembra.
- Tovarnik** 25 mart. 15 jun. 22 i 23 aug. i 20 sept.
- Valpovo** 21 febr. 5 maj. 21 jun. 21 augusta i 5 decembra marveni.
- Varaždin** 21 jan. 18 febr. dan iza gluhe nedj. i 24 apr. 20 maj. 24 jun. 25 jul. 25 aug. 18 sept. 10 okt. 6 novembra 21 decembra.
- Vinkovci** 30 i 31 jan. 13, 14 15 i 16 maj. 3, 4, 5 i 6 augusta, 29 oktobra.
- Virje** 20 jan. 4 apr. 1 maj. 21 jun. 25 jul. 18 aug. 21 septembra 11 nov.
- Virovitica** 2 jan. 24 i 29 mart. 27 apr.
- Vrpolje** 6 jan. 11 febr. 24 jun. i 5 nov.
- Vukovar** 1 mart. 29 i 30 apr. 1 maj. 22, 23 i 24 jun. 13, 14 sept. 13, 14 i 15 nov.
- Zabok** 23 febr. 21 maj. 6 aug. 25 nov.
- Zagreb** Cvjetni u četvrt. prije Cvjetnice, Markovski 26 apr. 18 maj. 27 jun. Margaretski 13 jul. Kraljevski 21 aug. Šimunski 28 okt. Nikolinjski 9 dec.
- Zemun** 11, 12 i 13 maj. 13, 14 i 15 aug. 25, 26 i 27 sept.
- Županja** 1 febr. i 26 aug. marveni.

PRODULJI SI ŽIVOT!

Život se može produljiti bolesti mogu se spriječiti, bolesni izliječiti, slabi ojačati, nestalni učvrstiti i nesretni učiniti sretnima!

Što stoji iza svake bolesti?

Oslabljenje živaca, polištenost, gubitak dobrih prijatelja ili svojih bližnjih, razočaranost, strah od bolesti, loš način života i mnogo drugih razloga.

Zadovoljstvo

najbolji je liječnik! Imade puteva, koji te mogu dovesti do dobrog raspoloženja, oživi Tvoju ćud, ispuniti Te novim nadama, a ovaj put prikazan je u jednoj raspravi, koju svako tko ju zatraži, dobije odmah i

Posve besplatno!

U ovoj maloj priručnoj knjižici rastumačeno je kako se mogu u kratko vrijeme i bez zapreka u radu živci i mišićje ojačati, umornost, loše raspoloženje, rastresenost, oslabljenje pamćenja, neraspoloženje za rad i bezbroj drugih pojava bolesti popraviti i odstraniti. Zahtijevajte ovu raspravu, ona će Vam pružiti mnogo ugodnih časova

Poštansko sabirno mjesto: **ERNEST PASTERNAK, BERLIN SO,**
Michaelkirchplatz 13, Abt. III. 21.

KRALJ. JUGOSLAVIJA DOVLAŠĆENA KNJIŽARA

„JEDINSTVO“

Vlasnik: SVET. PETROVIĆ.

Knjižara
svih školskih učbenika
kao i knjiga zabavnih, pravnih i
poučnih, — domaće i strane literature.
Veliko stovarište svakovrsnog papira, kancelarijskog
i školskog pribora. Prodaja sviju vrsta pi-
saćih mašina i aparata za u-
množavanje kao i pri-
bora za iste.

TELEFON BROJ: 7-44. **SUBOTICA** KARABORĐEV TRG 8.

Želiš biti lijepa, mlada
A ti rabi kremu „Nada“;
Da ti lice bude čisto,
„Nada“ sapun uzmi isto.

NADA KREM I SAPUN ZA LICE

kao i sve ostale drogerijske i foto potrebštine
dobivaju se kod

Drogerija „NADA“ V. GABRIĆ SUBOTICA.

Preko puta od Gradske kuće. Telefon broj 637.

KOPIRANJE FOTO-AMATERSKIH SLIKA NEČUVENO JEFTINO!

U DANAŠNJE TEŠKA VREMENA

čovjek nije u stanju dvaputa kupovati, a to izbjegavate
kupnjom dobre robe, koja se dobiva isključivo kod firme:

IVIĆ ALEKSANDAR

POMODNO-MANUFAKTURNA TRGOVINA

SUBOTICA, ŠTROSMAJEROVA ULICA BROJ 5.,

gdje stalno ima na skladištu: engleskih muških i
ženskih štofova, lonske svile u svim novim de-
senima i bojama, kao i sva ostala manufakturna roba

**Posjetite moju radnju i uvjerite se
o kvalitetu i jeftinim cijenama.**

THIERRY-OV BALZAM

upotrebljava se kod **slabe probave, podri-
gavanja, žgaravice, napinjanja, pomanj-
kanja teka, grčeva u želudcu, boli i
crijevima i proljeva.**

Nadalje kod **mučnine, iznemoglosti,
nesvjestice, protiv zubobolje, za grgaču,**
kod bolesti usta i grla, napokon za **ubla-
živanje boli i trganje.**

Oglas po uver. min. nar. zdr. i soc. politike S br. 12947 od 7 IV 1934.

THIERRY-eva CENTIFOLIJSKA MAST

(mast za rane)

**ublažuje bol, izvlači iz rane nečist, pomaže lije-
čenju rane, ublažava lokalna oboljenja, te se preporuča
kod raznovrsnih rana, jer je raskužujuće sredstvo.**

Thiery-evi ljekoviti proizvodi

Ovo je zaštitni znak
jedino pravog
Thierry-Balzama!
Čuvajte se patvorina!

dobivaju se u ljekarnama i to Thierry-Balzam mala bo-
ca: Din. 10., velika specijalna boca Din 50. Thierry-
eva centifolijska mast lončić: 12 Din. a gdje ih ne do-
bijete sa gore navedenim zakonom zaštićenim znakovi-
ma, naručite izravno od:

Ljekarne „Anđjelu Čuvaru“

ADOLF-a pl. THIERRY-a nasljednik
PREGRADA br. 41 (via Zagreb) Sav. ban.

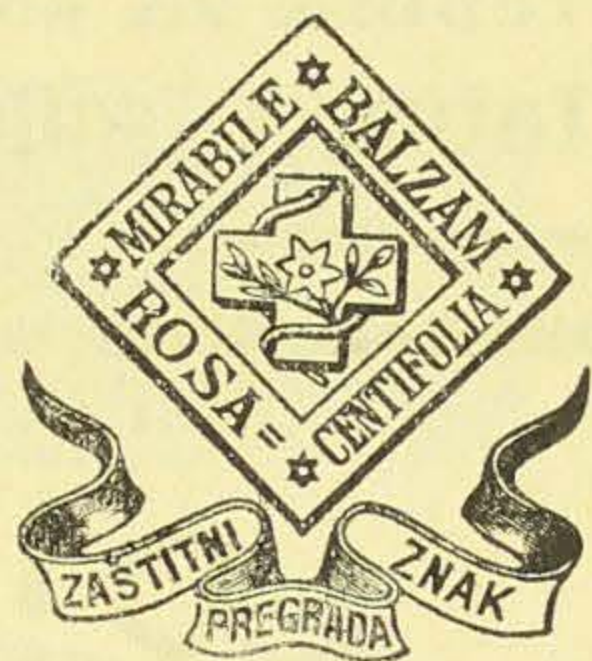
Cjene Thierry-balzama zajedno sa omotom i poštari-
nom: 6 bočica 60 Din. 1 velika specijalna boca 55 Din.

Cjene Thierry-eve centifolijske masti zajedno sa omo-
tom i poštarinom: 4 lončića Din 48., 6 lončića Din 66.

Kod većih narudžba znatan popust!

Šalje se pouzećem ili ako se novac unapred šalje!

Veliki cjenik, poučnu knjigu i kalendar godine 1937 šaljem na zahtjev besplatno!

Ovo je zaštitni znak
jedino prave Thierry-eve
Centifolijske masti.
Čuvajte se patvorina!

Oglas po uver. Min. nar. Zdravlja i soc. pol. S. br. 12948 od 7 VI 1934.

OGLAŠIVANJA

U KALENDARIMA

Obavlja uz najpovoljnije
uslove stari specijalni stručni

BLOCKNEROV

kalendarski odio
u koncernu INTERREKLAM D. D.
Zagreb.

Telefon: 21-65 Pošt. pret. 1-85.

Predlozi i troškovnici besplatno.

Cijepljenu vinovu lozu i vočke!!!

lozne i vočne divljake (podloge) te
ribizle, ogrozde, maline itd. sve u
najboljim, priznatim vrstama i kak-
voći uz umjerene cijene preporuča
cij. interesentima iz svojih

„Velasadnika“

Janko Šarić

PETROVARADIN (Srijem)

Cjenici šalju se besplatno!

Kod zlatnog križa. **Manufakturna trgovina** Kod zlatnog križa.

Jović i Milosavljević

|||||
Jelačićeva ul. broj 4.
 |||||

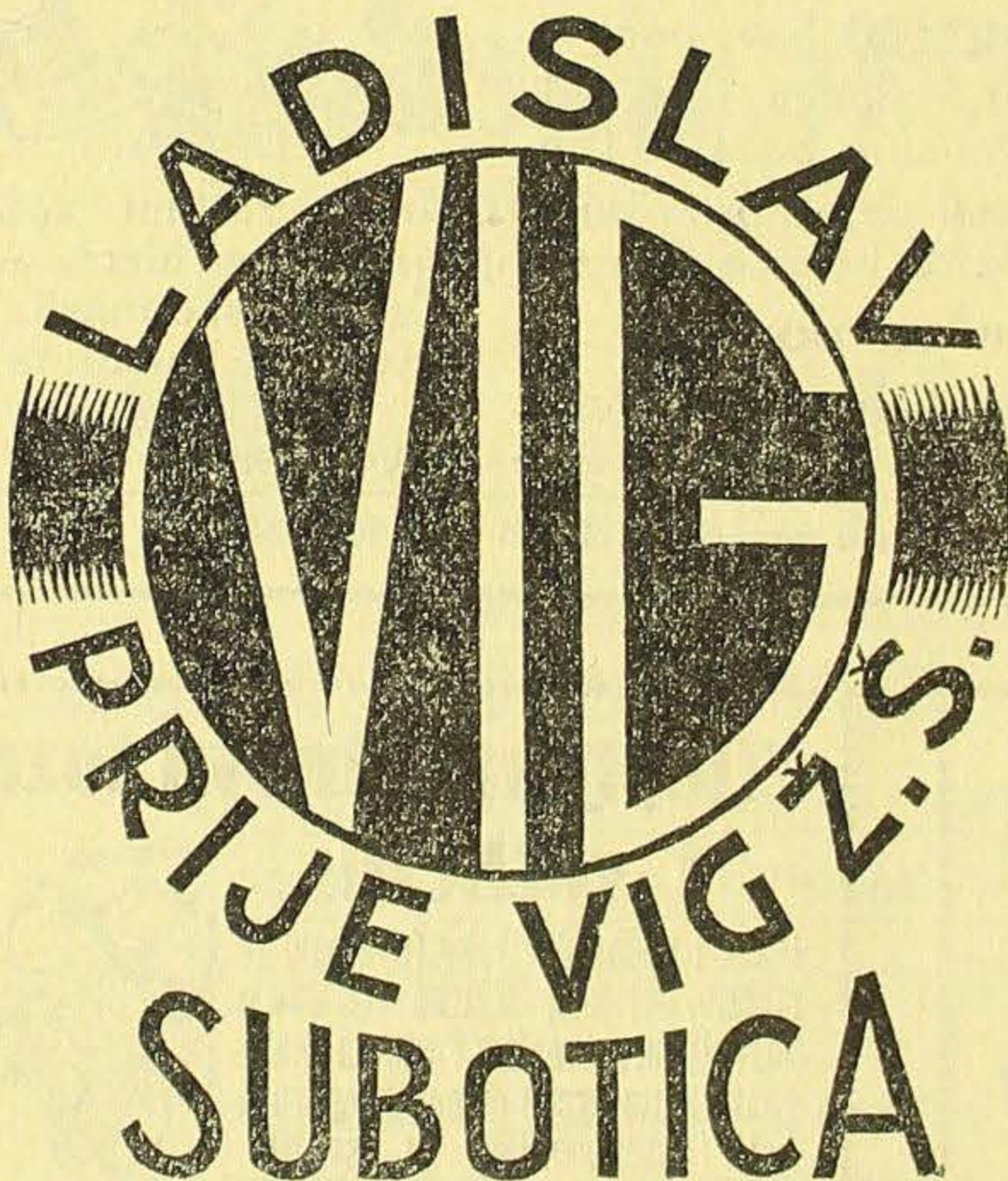
Preporučuje svoje bogato stovarište u velikom izboru:

Svile, štofa za muška i ženska odijela,
plišanih čaršapa za krevete, mebl štofa,
zavjesa, konofasa, zefira, satina i sve vrste
manufakturne robe, u velikom izboru!

Tepiha za sobe u svim širinama i cijenama!

Tačna i solidna posluža, cijene umjerene!

KRALJEVINA JUGOSLAVIJA

Povlašćena knjižara,
 veletrgovina papira i
 muzikalija

Karadjordjev Trg 10. - Telefon: 57.

SVE ZA

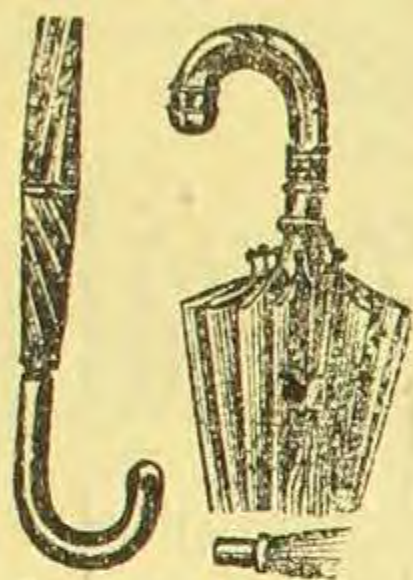
KANCELARIJE I

ŠKOLE

Specialna radnja naliv pera — Popravak istih.

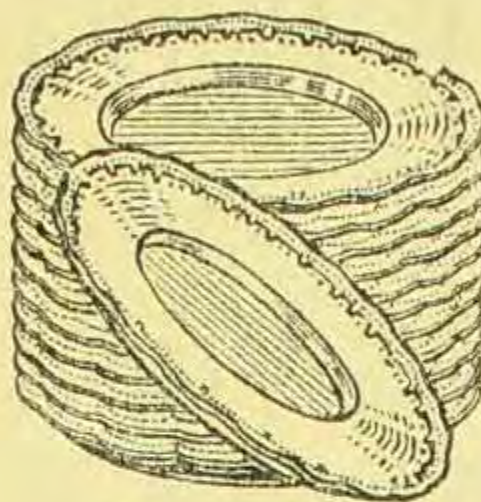
Izvadak iz najnovijeg ilustrovanog cjenika!

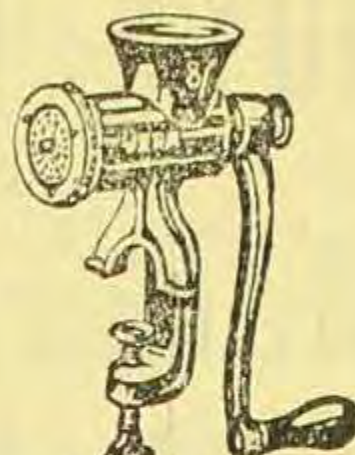
36'— 45'—

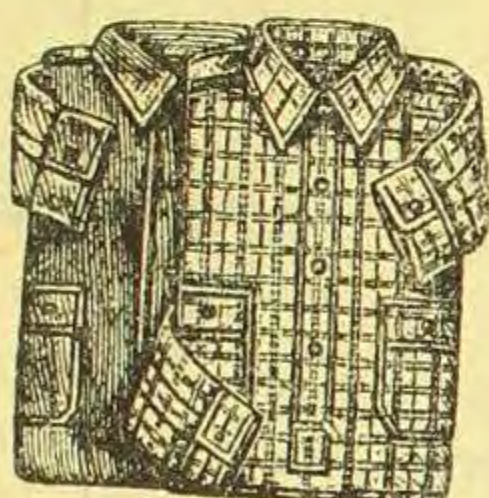
1'25 5'50

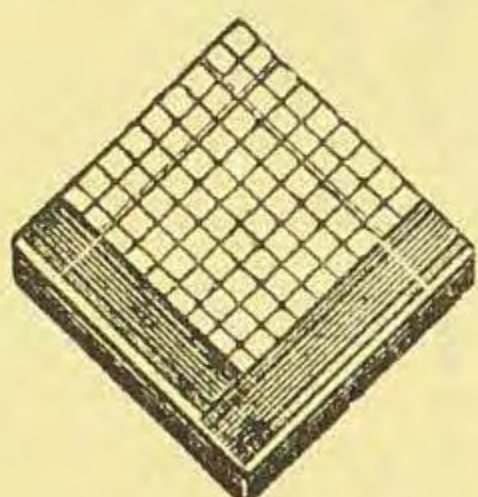
5'50 7'—

53'—, 75'—

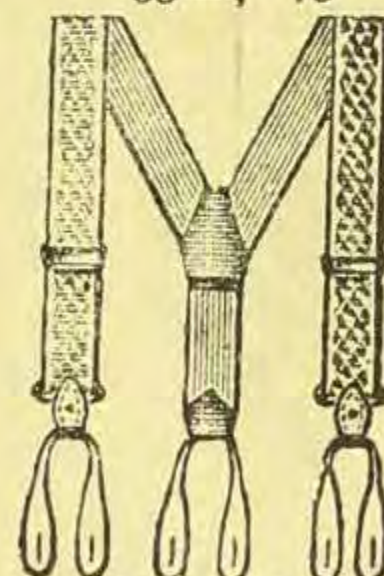
18'—, 24'—

za tuc. 23'— 29'—

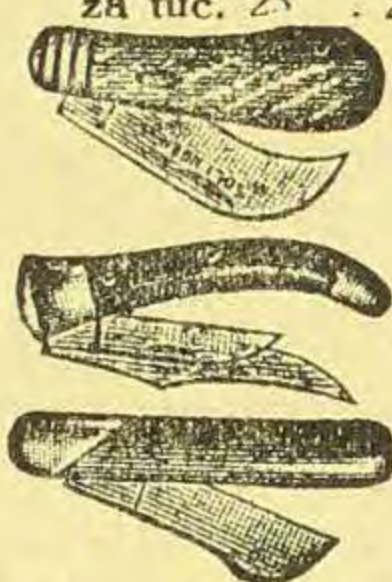
2'75. 4'—

9'—, 12'—

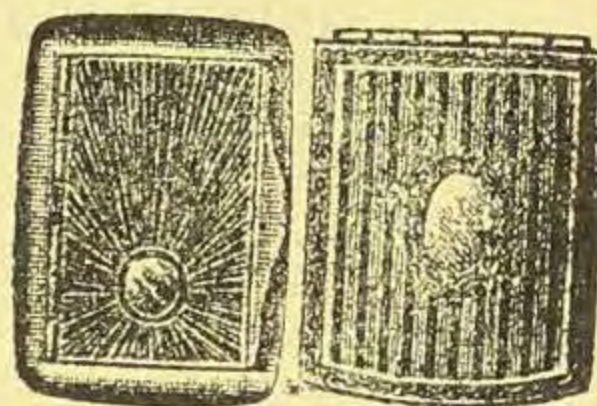
6'—, 11'—

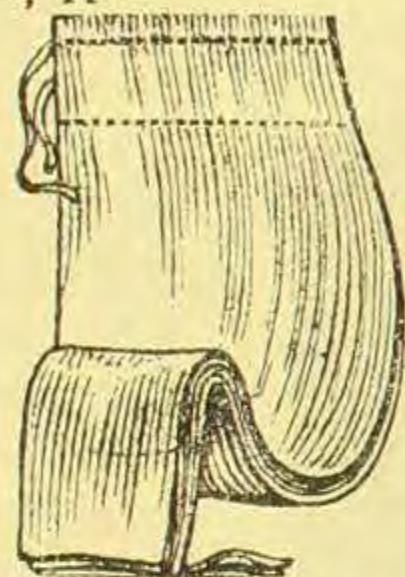
12'—, 12'—, 12'—

50'—

7'— 8'—

12'50, 16'—

12'50, 40'—

29'—, 6'—, 21'—, 13'—

22'—, 27'—, 33'—

Perje: 10'50, 16'50

52'—, 67'—

14'— 8'—

40'—, 58'—

Trgovačke kuća **STERMECKI, CELJE br. 258.** tvornica rublja i odijela.

Zahtijevajte besplatni cjenik, u kojem ćete naći i mnogo drugih predmeta.

Što neodgovara, zamjenjuje se ili se vraća novac

Ogroman izbor!

Izvanredno niske cijene!

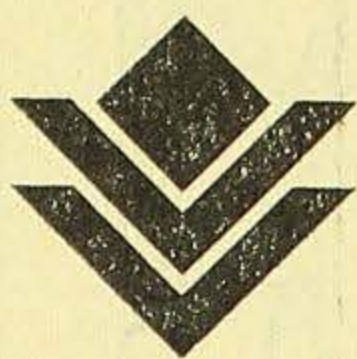

Nova knjižara

vlasnik

Marko Tikvicki

Subotica, Krupeževićeva ul.
(prekoputa od trgovine Šugar)

Na skladištu ima
molitvenike, sve
školske knjige, za-
bavne i znanstvene
knjige, pisači i
risači pribor.

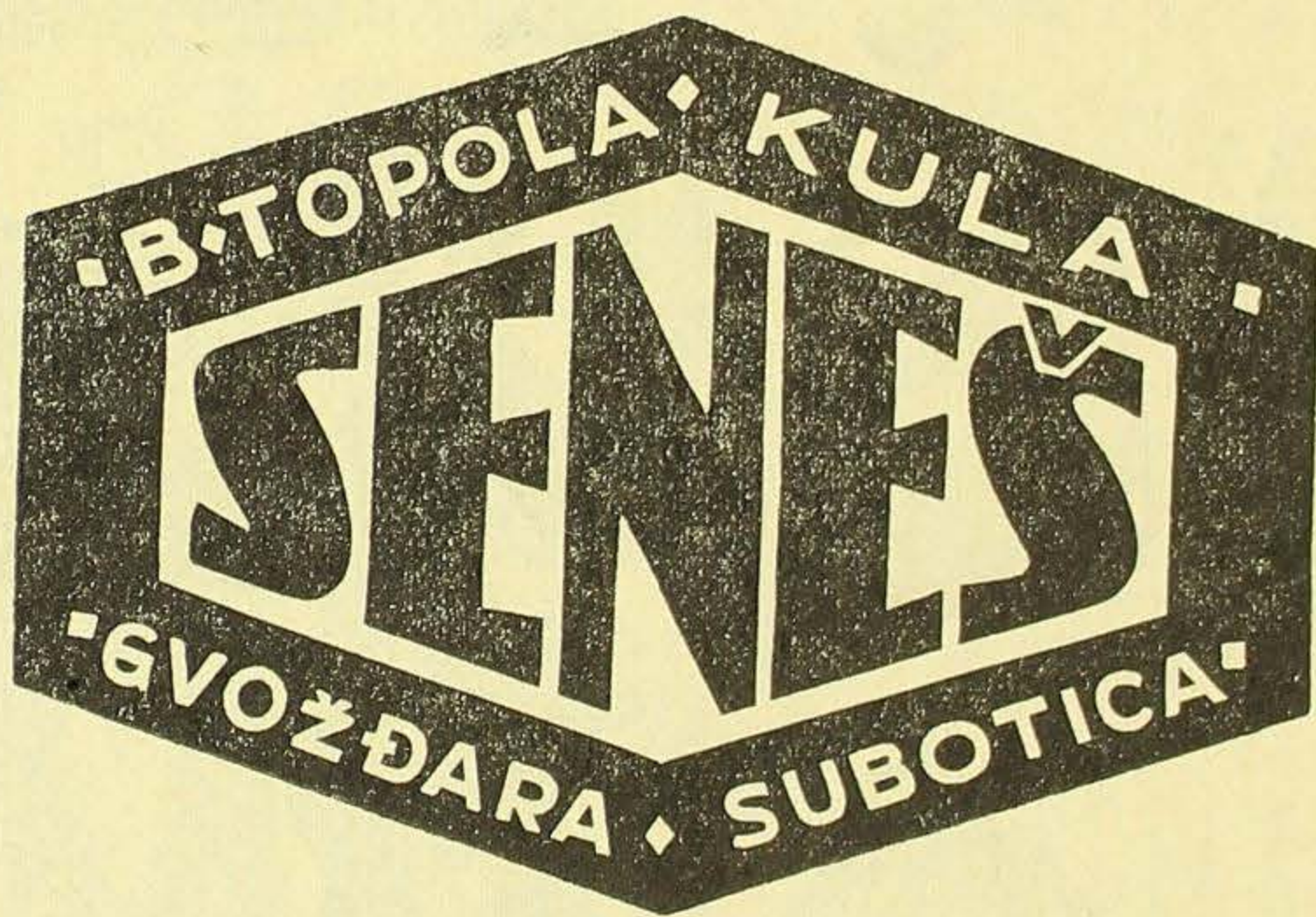
Štamparija

Josip Horváth

Subotica, Jelačićeva ulica 5.
(Kod male kapele)

Izrađuje: Pozivnice,
dopisnice, pisaće papire
kuverte, posmrtnice,
plakate, cirkulare, vizit-
karte, svakovrsne knjige
i sve ostale tiskanice uz
najjeftinije cijene!
Najtačnija izradba!

je vodeća firma u

1. **POSUDU**

2. „**ROSTFREI**“, „**BERNDORF**“

jedaćem priboru

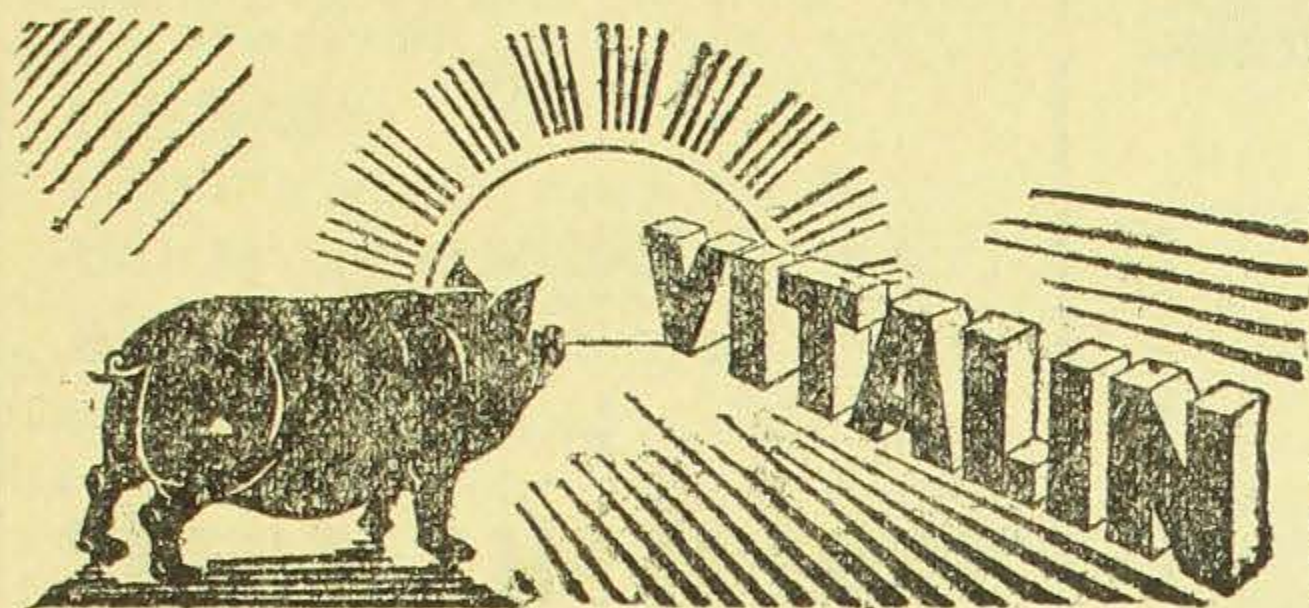
3. **PEĆIMA, ŠTEDNJACIMA**
i svim ostalim stvarima za kuhinju.

ČUVAJ SVOJU STOKU

poznatim životinjskim lijekovima 100-godišnje ljekarne Gebauer u Baču,
jer time štitiš samog sebe!
Preko 60 prokušanih sredstva za svaku vrst stoke.

Vitamini su nosioci zdravlja!

VITALIN je svjetski patent za proizvodnju plemenitih vitamin-proizvoda pomoću zračenja. Već i do sada poznati, prokušani, mnogo hvaljeni i traženi.

„Pravi Bački prašak za svinje“ sada imade

3-struko jače djelovanje jer se sada proizvodi VITALIN-postupkom, koji je u Jugoslaviji zakonom patentno zaštićen pod brojem 11877.

Tovitelji i gajaci! Davajte zato od sada Vašoj stoci samo „Pravi Bački prašak za svinje, jer taj POGODUJE povoljnijem prigoju te bržem i boljem razvoju kostiju kod podmlatka, razvija obilnu volju za hranu kod tovne stoke te uopće povisuje prijem hrane. Osigurava zdravu i dobru probavu, upravo odlično iskorišćavanje hrane i tovne sposobnosti, čime se postizava povišena konačna tova težina, a po tome i skraćanje vremena za tov kao i ranozrelost.

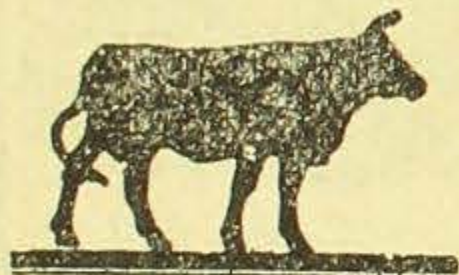
PREĐUSREĆE I LIJEČI toliko opasne bolesti kostiju (omekšavanje kostiju, ukočenost nogu, hramljenja, uzetost, grčeve), zatim zakržljanje svinja (zaostajanje u rastu i ishrani), razne upale kože (krastava kora, osip, prljava boja kože), kašali, gliste, pohlepu za mineralnim solima te manjkav sastav krvi (lokanje gnojnice, lizanje i glodanje zidova, žderanje prašćića kod krmača) i t. d.

ODSTRANJUJE sigurno: trajno pomanjkanje teka te gubitke na težini kod tovljenih svinja kao i razne vrste smetnja u želucu i crijevima (spori rad želuca i crijeva, začepjenost, neprirodna vrienja, proljev itd.) manjkavo iskorišćavanje krme, osjetljivost za razne zarazne bolesti te uslijed osebujnih kemoterapeutičkih sastavnih dijelova opasnost pošasti za vrijeme tople godišnje dobi.

Cijena jedne originalne kutije (oko 1/2 kg.) Din. 10 —

SREĆA U STAJI

pomoću naših sredstva za gajenje.

„Bački prašak za parenje“ pospješuje i pojačava u najkraće vrijeme nagon parenja kod konja, krava i svinja obih spolova. Neophodno potrebno za ženske životinje koje pate na pre slabim pojavama parenja i spolnoj nevoljkosti, pa uslijed toga neće

da se pare. Nadalje za muške životinje, koje su pretrome za parenje i koje pokazuju prerano spolnu slabost ili su opet odviše izrabljene pa teško oploduju.

Čisti organski proizvod, zato nema nikakvih otrovnih nadražujućih sredstva! — Cijena Din. 20 —

„Bački prašak za brednost“ zven takodjer i prašak protiv jalovosti, neka se upotrebi kod onih kobila, krava i svinja za rasplod, koje unatoč parenja opetovano ne ostaju steone i prečesto se tjeraju. Prenoseći učinak životinjskih spolnih žlijezda ovo sredstvo osigurava željenu steonost. — Cijena Din. 25 —

Ne hranite gliste! „Bački prašak protiv gliste kod svinja“, nadalje „Bački prašak protiv glista kod konja“, odstranjuje gliste brzo, sigurno i bez smetnja. Cijena 1 kutije, koja dostaje za više životinja, Din. 20 —

Nema više mrtvih pilića, ako se upotrebi „Bački prašak za piliće!“ — Cijena Din. 10 —

„VITAGALLIN“

djeluje brzo, sigurno a uvijek štiti te liječi svakovrsne pošasti kod peradi! „Vitagallin“ je poput krvi crveni prašak, koji se rastopi u 1 litri vode i dodaje na zlice pitkoj vodi.

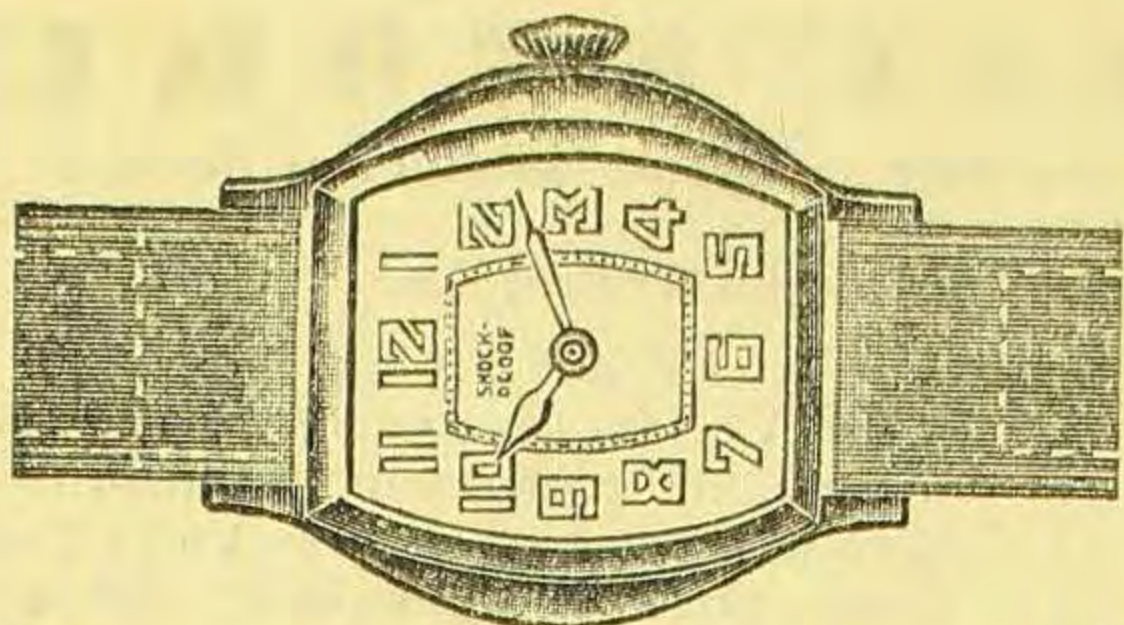
Cijena 1 paketića Din. 10 —, a dostaje za nekoliko mjeseci.

Sve narudžbe adresiraju se ovako:

APOTEKA GEBAUER, BAČ (Dunavska Banovina)

Poštanski trošak (Din. 6 —) ide na teret naručioca. Kod narudžba počam od Din. 100 —, snasamo sami trošak poštarine.

Zahtjevajte
**besplatno i prosto od
poštarine**

veliki ilustrovani cjenik za ure, zlatnu
i srebrnu robu od svjetski poznate firme

H. Suttner, Ljubljana br. 91
Vlastita tvornica satova u Švicarskoj.

Čuditi ćete se

niskim cijenama! Žepne ure već od
Din. **38.** — na više, Budilice već
od Din. **44.** — dalje i Ure naruk-
vice poč. od Din. **98.**

Uz pismenu garanciju!

ŠANDOR POLJAKOVIĆ

jedini Bunjevac poslastičar
u SUBOTICI, Vilsonova ul. 44

Prima narudžbe: za svako-
vrsne torte i druga peciva,
kao i

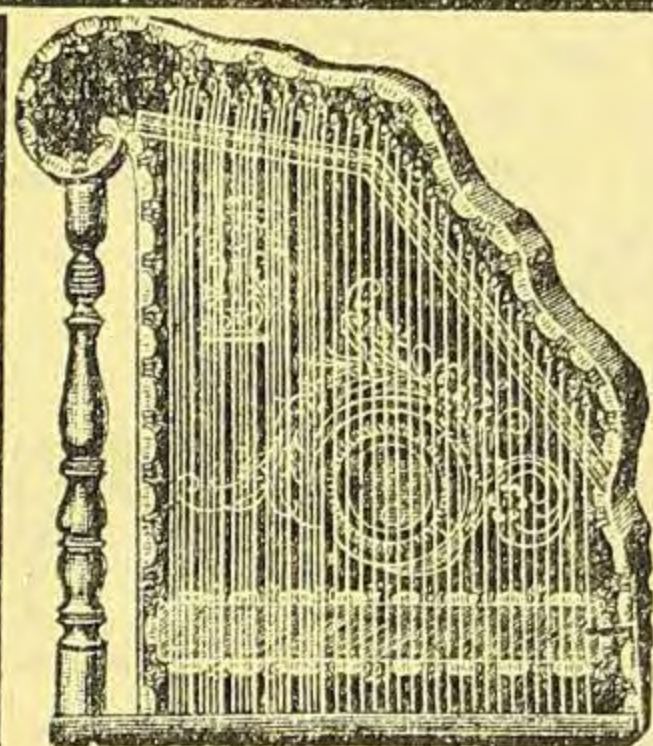
svatovske torte

Lijepa izrada, jeftine cijene!

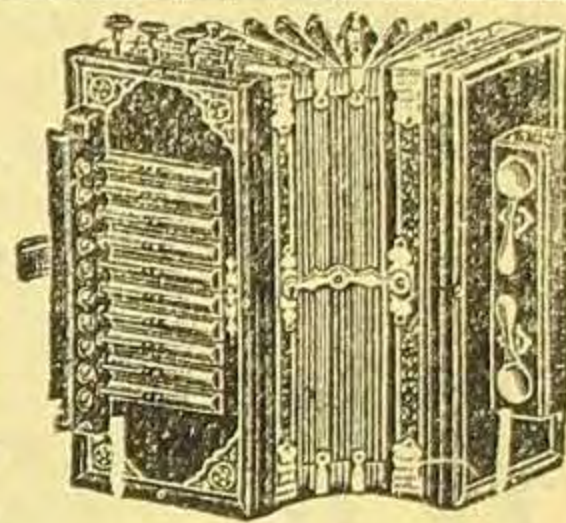

Dnevno može se dobiti svježe
pecivo i „DUNDI“ keks.

Od Din. 200'—

Prijatelj za cio život je dobro glazbalo!
Svatko može naučiti svirati na ko-
jem god instrumentu bez učitelja,
pošto svjetska firma Meinel & Herold
svakome posve besplatno daje po-
učnu knjižicu „Kako postajem do-
bar svirač.“ Samo glazbalo dobijete
kod nje vanredno jeftino, jer ovdje
kupujete izravno iz tvornice odn.
tvorn. skladišta.

Od Din. 59'— nav.

Od
Din. 60'—

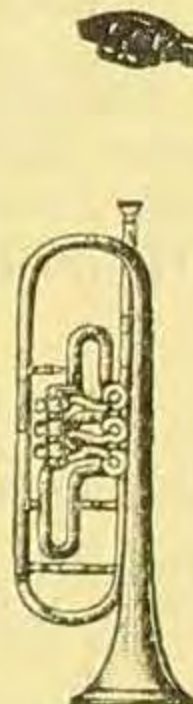
Klav. harm. od Din. 790'—, gitare od Din. 128'—, gusle Din. 65'—

Potpuno jamstvo za svako glazbalo, koje dobijete i
8 dana na pokus. Izmjena dopuštena.

Besplatno dobijete ilustrovani cjenik. Dosta je 1 kartica na:

MEINEL & HEROLD d. s. o. j. sklad.

Od Din. 142'— tvornice glazbala i harmonika, **MARIBOR** **BR. 251.**

Od
Din. 570'—

Najveća opremna kuća glazbala u Jugoslaviji.

OBOLJENJE ŽELUCA

Kod uživanja pevrutih ili prehladnih jela, zatim kod premasnih ili preljutih jela, kod prekomjernog uživanja alkohola, kod nedovoljnog žvakanja, nervoznih smetnja probave uslijed općenite slabosti nastupaju želučane bolesti, koje se pojavljuju u obliku podrigavanja, žgaravice, bolova u želucu, pritiska, mučnine, povraćanja, želučanih grčeva, začepjenosti i pomanjkanja apetita.

Liječenje:

Ujutro ili naveče treba piti šalicu Planinka čaja. Ovaj pospješuje svojim bogatim sadržajem gorkih tvari jače izlučivanje sline i želučanih sokova; gorke tvari iz čaja Planinka zapriječavaju osim toga i prekomjerno vrijeenje, čime se posliže lagana, mirna i glatka probava i dobra stolica. Osim toga treba izbjegavati sve što je uzrokovalo bolest želuca, okaniti se alkoholnih pića, dobro prožvakati jelo, izbjegavati teško probavljiva jela i nervozna uzrujavanja prije, za vrijeme i poslije jela.

Gospodin, 63 godine, bolovao je od želučanih grčeva, žgaravice, čestog podrigavanja i povremenog povraćanja. Sa kurom s Planinka čajem kroz 4 tjedna uz ograničenje prevelikog uživanja alkohola postignuta je mirna probava i želučani grčevi su prestali.

Gospodjica, 21 godinu, imala je uslijed općenite nervozne slabosti poslije svakog jela bolove u želucu, omaglice i migrenu.

Kurom sa Planinka čajem kroz 3 tjedna postignuta je zdrava probava i želučani bolovi kao i glavobolja prestali su.

ŽENSKKE BOLESTI

Ima prejakih menstruacija (mjesečno pranje) uslijed slabokrvnosti, zatim menstruacija koje predugo traju kod slabunjavosti, ima opet menstruacija skopčanih sa bolovima i to kod raznih zapaljenja i grčeva, koji su najčešće nervoznog karaktera; premalene pak su menstruacije ili potpuno izostanje menstruacije prouzročeno je općom slabošću tijela, dok neredovitu menstruaciju, koja nastupa prije ili poslije, nego što se očekuje, također treba svesti na slabu tjelesnu konstituciju. Sve ove smjetnje u menstruaciji donose ženama mnogo briga.

Liječenje:

Tjedan dana prije no što bi menstruacija trebala da nastupi treba po mogućnosti početi kuru sa Planinka čajem, koju se provodi kroz 14 dana. Sjedeće kupke, lagana dijeta, samo lako probavljivo meso, mnogo mlijeka, voća i povrća, treba se pobrinuti za dobru stolicu.

Gospodjica, 24 godine, imala je radi slabokrvnosti i slabunjavosti veoma neredovitu menstruaciju. Stalno je imala migrenu, bila je umorna i veoma razdražljiva. Kura sa Planinka čajem pridonijela je, da je menstruacija postala redovita, bez migrene i nervoznih pojava.

KOŽNE BOLESTI

Furunkule, lišaji, pustule, prištevi, crvenilo kože, sujedi, žučkasta opora koža i druge neugodne kožne pojave imaju svoj ishod ponajčešće u lošem sastavu krvi, u probavnim smetnjama, obolenju jetara i začepjenosti. Hoćete li dakle imati lijepi mladi i zdravi izgled, treba prije svega očistiti unutarnje organe. O tome naime ovisi čistoća kože, a time i izvanji izgled. Lice je ogledalo unutarnjih organa i drže li se ovi u redu, to ovo i izvana dolazi do izražaja. Nezdravi, žučkasti i sivkasti izgled lica, kao i druge nečiste pojave na koži nastaju uslijed poremećaja, koji je prouzrokovan plinovima u crijevu, začepjenošću itd. Ove tegobe treba odstraniti pomoću kure s Planinka čajem.

Budući da kožne bolesti dolaze iznutra, to nije dovoljno vanjsko čišćenje kože, nego je potrebno odstraniti smetnje u probavi pomoću kure sa Planinka čajem.

Liječenje:

Da bi se postiglo redoviti rad probave, zatim da bi se izlučili i odstranili otrovi iz tijela, preporuča se i za zdrave osobe, da na jesen i u proljeće poduzmu po jednu kuru od 6—12 tjedana.

Bolje i otpornije zdravlje, svježiji izgled, snaga i volja za život, postižu se pomoću Planinka kure uz malo novčanih sredstava.

Kod kojih se bolesti pokazao Planinka čaj Mr. Bahovec ljekovitim?

Kod oboljenja želuca, bolesti jetara žuči, oboljenja i tromosti crijeva, hemoroida, pretilosti (ugojenosti), bubrežnih bolesti, reumatizma, gihta i išijasa, kod glavobolje i migrene, kod ženskih bolesti te tegoba za vrijeme menstruacije, tegoba godinama mijene, kod zakrećenja žila (arterioskleroze), te kod kožnih bolesti.

Tražite u apotekama izričito „Planinka“ čaj Bahovec.

Veliki paket Din. 20.—, polovični Din. 12.—, pokusni omot Din. 3.50.

Besplatnu poučnu knjižicu šalje Vam na zahtjev

Ljekarna Mr. BAHOVEC, Ljubljana.

Reg. S. br. 529—36.

Pomodna manufakturna trgovina

MI. Kujundžić i Tumbas

SUBOTICA, Jelačićeva ul. 13.

Preporučuje svoje veliko skladište
svile, ženskih i muških štofova,
svakovrsne **manufakturne robe** uz najpovoljnije cijene.

Mošt

i sve voćne sokove kao i kompote možete jednostavno i pouzdano konzervirati sa Nipakombinom A) II. Od sada možete zato na veoma jeftin način sačuvati mošt kao naravno, slatko i hranivo piće.

NIPAKOMBIN

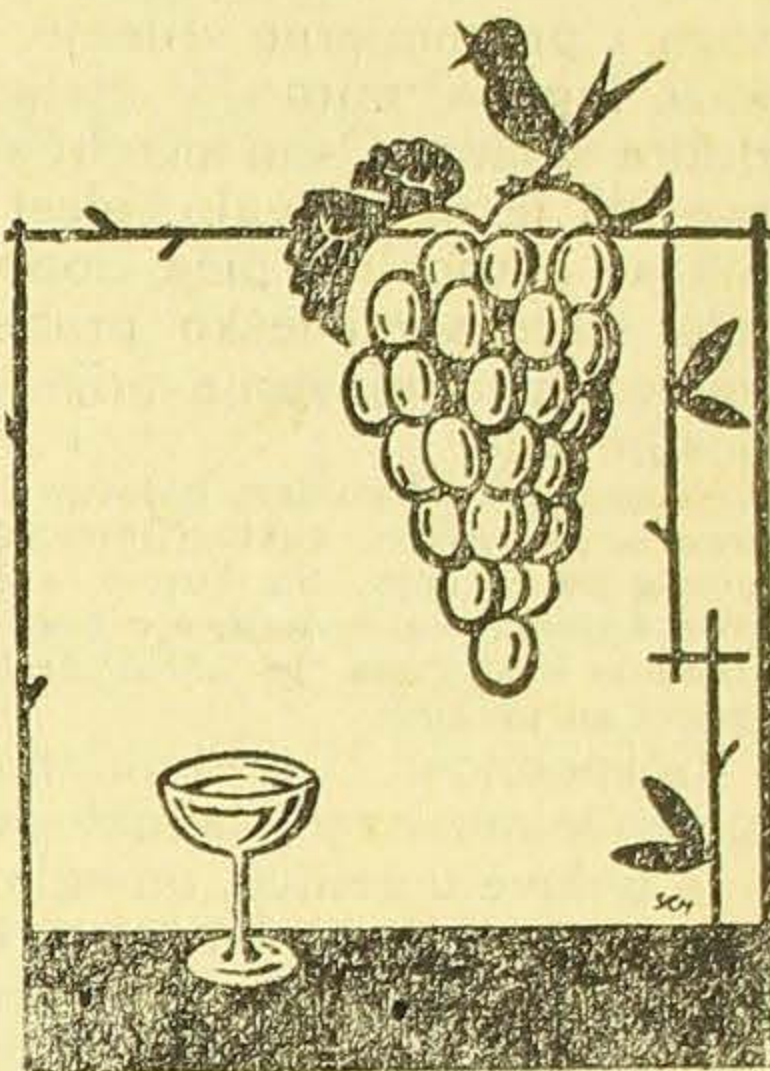
je potpuno neškodljiv za ljude,
uništava sve mikrobe,
ne mijenja miris, boju ni okus,
štiti vitamine od raspada,

idealno je kemijsko sredstvo za konzerviranje pronađeno dugotrajnim znanstvenim istraživanjima. Opća upotreba „Nipakombin A) II“ odobrena je po Min. s. pol. i narod. zdravlja kao i po Minis. poljoprivrede br. 74263 od 6 novembra 1935.

Sve upute i cjenik šalje na zahtjev besplatno:

„RADIOSAN“ Zagreb, Dukljaninova ul. 1.

Tel. 83-17.

Palatinus Ivan

kamenorezačka radnja na mašinski pogon
SUBOTICA.

Preporučuje vlastite izradbe: Umjetničke nadgrobne spomenike, križeve, mramorne ploče i građevinske poslove; rezanje slova i pozlaćivanje: **SVE UZ NAJSOLIDNIJE CIJENE.**

Trgovina: Jelačićeva ul. 9. Radionica: Mađarska ul. 22.

zkvh.org.rs

Subotičke Novine

Uredništvo i uprava:
Paje Kujundžića ulica broj 9.
Rukopisi se ne vraćaju.

Urednik i izdavač:
Blaško Rajić, Beogradski put 52.

Izlaze svaki petak.
Pretpłata:
Godišnje 25 D. Polugodišnje 13 D.

Za krst časni i slobodu zlatnu

U svojoj propovijedi na gori, između ostaloga opominje Spasitelj narod svoj, neka se čuva lažnih proroka, lažnih učitelja i prosvjetitelja, koji dolaze u ovčijem runu, a iznutra su vuci grabežljivi, pa mu onda daje naputak, po čemu će raspoznati opasnost njihove nauke: „*Plo-dovima njihovim ćete ih prepoznati.*“ Vidjet ćete — kao da veli Spasitelj — da njihov nauk otimlje mir i zadovoljstvo srca, da njihov nauk navodi na zločine, nered, bune, pa iz toga zaključite: Dakle taj je nauk kriv, pogibeljan i otrovan!

Vazda je bilo lažnih proroka ili učitelja, a imade ih osobito danas. I oni se množe sve više, jer im glas i nauk raznosi zla štampa, pa od

jednoga nastaju stotine i stotine drugih. Dolaze u ovčijem runu, to jest predstavljaju se kao prijatelji naroda, kao prosvjetitelji naroda, da narod „oslobode okova vjerskih istina i zakona“, da narod nauče slobodno misliti i živjeti. Da su pak uistinu vukovi, da narod hoće zaplesti u zabludu i opačine, da hoće narod okovati i baciti u tamu uma i srca, najbolje dokazuju te nauke njihove: Rusija, Spanija, Meksiko...

Nekad smo bili na udarcu bujici islamskoj, a naši pređi odbiše ju uz geslo: „*Za krst časni i slobodu zlatnu!*“ Uz isto geslo valja da se opremo i bujici bezvjerstva i komunizma, koja štampom sve više raste i ruši kršćanski poredak u svijetu.